

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Π. ΠΑΠΑΝΗ
ΦΥΣΙΚΟΥ

γεωγραφία

β' γυμνασίου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Αναπτυξιακής Πολιτικής
ΑΘΗΝΑ 1980

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Με απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὅργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΑΙΘΡΑ

Εικόνα του εξώφυλλου:

Άλπικο τοπείο.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Π. ΠΑΠΑΝΗ
ΦΥΣΙΚΟΥ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1980

ΑΙΦΑΝΤΟΣ
ΤΕΡΕΝΙΑ
ΤΕΡΕΝΙΑ

ΕΥΡΩΠΗ

χ

Γενικά: Θέση — Σύνορα. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὸ Βόρειο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς καὶ κατέχει τὸ δυτικὸ μῆμα τῆς μεγαλύτερης ξηρᾶς αὐτοῦ.

Στὴν πραγματικότητα ἡ Εὐρώπη εἶναι μία ἀπλή προέκταση τῆς Ἀσίας καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ, ἀπὸ γεωγραφικὴ ἄποψη, ὡς δυτικὴ περιοχὴ τῆς Ἀσίας. Παρ' ὄλα αὐτὰ θεωρεῖται καὶ ξεετάζεται ὡς ἡπειρος, διότι ὑπάρχουν λόγοι ποὺ τὴν κάνουν νὰ ξεχωρίζει τελείως ἀπὸ τὴν Ἀσία. Ἀκόμα στὴν Εὐρώπη συνέβησαν τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ἱστορίας, ποὺ εἶχαν παγκόσμια σημασία.

Ἡ θέση τῆς Εὐρώπης στὸ βόρειο ἡμισφαίριο, ἡ ἔλλειψη μεγάλων ὀροσειρῶν ποὺ νὰ ἐμποδίζουν τὴ συγκοινωνία, ἡ τοποθέτησή της κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος στὴν εὐκρατη ζώνη καὶ τέλος τὰ πολλὰ παράλια τῆς στάθηκαν οἱ αἰτίες τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ σ' αὐτὴ (κυρίως στὴν Ἑλλάδα) καὶ τῆς διαδόσεώς του στὸν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ἡ λευκὴ φυλὴ, ποὺ τὴν κατοίκησε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ποὺ ἀργότερα ἀπλώθηκε σ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Γῆς, ἔκαμε τὴν ἡπειρὸ μας πραγματικὴ δύναμη τῆς παγκόσμιας προόδου. Ἐπὶ πλέον ἡ Εὐρώπη θεωρεῖται ἰδιαίτερη ἡπειρος, διότι μορφολογικὰ διακρίνεται ἀπὸ τὶς ἄλλες ἡπείρους ἐξαιτίας τῶν ἄκτῶν της ποὺ σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ γενικότερα ἐξαιτίας τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐδάφους της.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει σχῆμα τριγώνου μὲ τὴ βάση του στὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὴν κορυφὴ του στὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Ἰσπανίας. Περιέχεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, 71° — 35°, καὶ τῶν μεσημβρινῶν, 1ου δυτικὰ τοῦ Γκρήνουιτς καὶ 65ου ἀνατολικά αὐτοῦ. Ἀπὸ τὰ βόρεια ὀρίζεται μὲ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, στὰ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, τὴ θάλασσα τῆς Νορβηγίας, τὴ Βόρεια θάλασσα καὶ τὴ Βαλτικὴ, στὰ νότια βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὰ πελάγη της, Τυρινικὸ, Ἀδριατικὸ, Ἴόνιο καὶ Αἴγαῖο, στενὰ Ἑλλησπόντου, θάλασσα Προποντίδας, στενὰ Βοσπόρου καὶ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο. Τὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά σύνορά της ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, περ-

232701

Χάρτης 1. 'Η θέση τής Εδρώπης στό Β' ήμισφαίριο

νούν από τά Ουράλια δρη σέ μιὰ γραμμή πού έχει μήκος 4.500 Km, τόν Ουράλη ποταμό, τίς δυτικές δχθες τής Κασπίας θάλασσας, από την περιοχή μεταξύ Κασπίας και Εδξεινου, στα νότια του Καυκάσου, και σταματούν στό Μπατούμ του Εδξεινου Πόντου.

Έκταση. 'Η Εδρωπαϊκή ήπειρος έχει συνολική έκταση 10.459.165 Km², επίφάνεια ίση με τό 1/12 του συνολικού έμβαδου τής ξηράς τής Γης. Είναι ίση με τό 1/4 τής 'Ασίας, τό 1/3 τής 'Αφρικής, τό 1/4 τής 'Αμερικής, λίγο μεγαλύτερη από την Αδστραλία και άρκετά μικρότερη από την 'Ανταρκτική. 'Από τό βορειότερο άκρο της, δηλαδή από τό άκρω-

τήριο της Νορβηγίας, έως την Κρήτη έχει μήκος 3.885 χιλιόμετρα. Το μήκος των άκτων της είναι περίπου 38.000 χιλιόμετρα και διαμορφώνονται σ' ένα μεγάλο αριθμό χερσονήσων.

✓ **Οριζόντιος και κάθετος διαμελισμός.** α) **Οριζόντιος.** Οι άκτες της Ευρώπης έχουν τους περισσότερους κόλπους από όλες τις ηπείρους. Η βόρεια, ή δυτική και η νότια Ευρώπη χαρακτηρίζεται από πολύμορφο θαλάσσιο, δηλαδή οριζόντιο, διαμελισμό. Η θάλασσα **Μπάρεντς** εισχωρεί βαθιά στη βόρεια Ρωσία και σχηματίζει τη λευκή θάλασσα που είναι παγωμένη από το Σεπτέμβριο ως τον Ιούνιο.

Από τη βόρεια θάλασσα εισερχόμαστε στη Βαλτική με μιὰ σειρά πορθμών, του **Σκαγεράκη**, του **Κατεγάτη**, του **Σούντ** με πλάτος 2,9 Km, του **Μεγάλου Μπέλτ** με πλάτος 16,4 Km και του **Μικρού Μπέλτ** με πλάτος 0,8 Km (από κάθε πλευρά της Φιονίας).

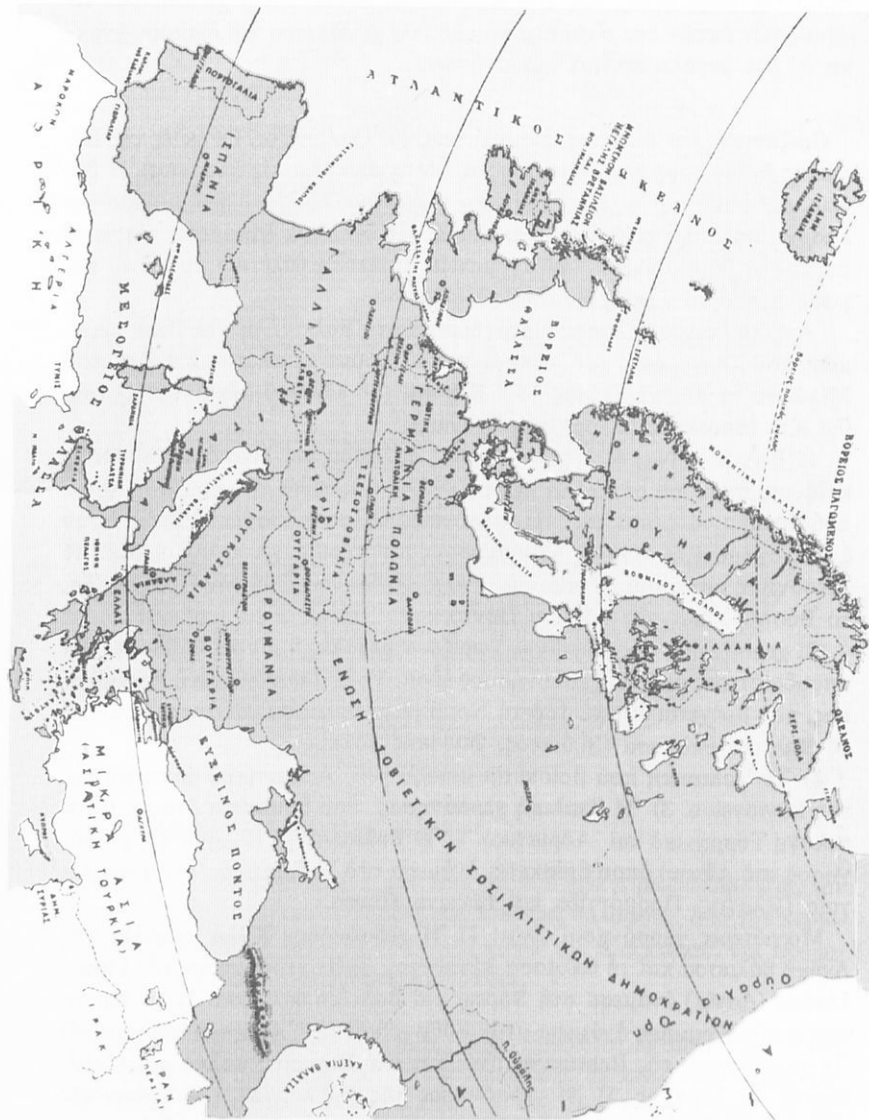
Η Βαλτική είναι εσωτερική άβαθής θάλασσα και λίγο άλμυρή. Οι άκτες της ανήκουν σε πολλά κράτη, αλλά τα κλειδιά της κρατά η Δανία που κατέχει τα στενά της. Η Μεσόγειος θάλασσα εισχωρεί βαθιά στην ξηρά, σχηματίζει μεγάλες χερσονήσους και περιβρέχει πολλά νησιά. Η Μεσόγειος μέσω του Αιγαίου πελάγους συγκοινωνεί με την Προποντίδα, το Βόσπορο και τον Εύξεινο Πόντο. ✕

✕ Οι χερσόνησοι της Ευρώπης χωρίζουν μεγάλες ή μικρές θάλασσες. Οι σπουδαιότερες από τις χερσονήσους είναι: 1) **Η Σκανδιναυική Χερσόνησος**, που βρέχεται δυτικά από τη Νορβηγική θάλασσα και ανατολικά από τη Βαλτική θάλασσα (Βοθνικός, Φιννικός κόλπος).

✕ 2) **Η Ίσπανική** που βρίσκεται μεταξύ του Άτλαντικού ωκεανού και της Μεσογείου. 3) **Η Ιταλική χερσόνησος** που βρίσκεται ανάμεσα στα πελάγη Τυρρηνικό και Άδριατικό. 4) **Η Βαλκανική** (Έλληνική ή χερσόνησος του Αίμου) όπου βρίσκεται ανάμεσα στο Άδριατικό, Ίόνιο και Αιγαίο Πέλαγος, Προποντίδα και Εύξεινο Πόντο. ✕

✕ Μικρότερες χερσόνησοι είναι: 1) Η χερσόνησος **Κόλα** ανάμεσα στη Λευκή θάλασσα και τη θάλασσα Μπάρεντς. 2) Η χερσόνησος της **Γιουτλάνδης** (Δανία) ανάμεσα στη Βόρεια και Βαλτική θάλασσα. 3) Η χερσόνησος της **Κριμαίας** ανάμεσα στον Εύξεινο και την Άζοφική θάλασσα. 4) Η χερσόνησος της **Βρετάννης** ανάμεσα στο Βισκαϊκό κόλπο και τη θάλασσα της Μάγχης. 5) Η χερσόνησος της **Λιθουανίας** ή Κουρλανδίας στη Βαλτική και τέλος η χερσόνησος **Κανίν** στη θάλασσα Μπάρεντς.

Την πολύμορφη διάρθρωση των άκτων συμπληρώνουν τα νησιά που ά-

Χάρτης 2. Ή Εύρωπη.

- νάλογα με τὸ μέγεθός τους εἶναι 1) ἡ **Μεγάλη Βρεταννία**, 2) ἡ **Ἰρλανδία**, 3) ἡ **Σικελία**, 4) ἡ **Σαρδηνία**, 5) ἡ **Κύπρος**, 6) ἡ **Κορσική**, 7) ἡ **Κρήτη**, καὶ 8) οἱ **Βαlearίδες**. Στὸ ἑλληνικὸ ἀρχιπέλαγος βρίσκονται οἱ **Κυκλάδες**, οἱ **Σποράδες**, ἡ **Εὐβοία** καὶ τὰ **Δωδεκάνησα**. Στὸ Νορβηγικὸ ἀρχιπέλαγος βρίσκονται τὰ νησιά **Λοφότεν**. Στὸ Δανικὸ τὰ νησιά **Ἄσαλαντ**, **Γκότλαντ** καὶ **Ὀλαντ**. Ἄλλα νησιά, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ἡ **Κέρκυρα**, **Κεφαλληνία**, **Ζάκυνθος**, **Ἰθάκη**, **Μπράτς**, **Λεζίνα**, **Κούρτουλα**, **Κεσίνα**, στὸ Ἴόνιο καὶ τὴν Ἀδριατικὴ, συμπληρώνουν καὶ ἀυξάνουν τὴν πολυμορφία τῶν ἀκτῶν. Στὸ στενὸ Σικελίας – Ἀφρικῆς βρίσκεται τὸ νησί **Παντελλερία** καὶ νοτιότερα ἀπὸ τὴ Σικελία ἡ **Μάλτα**.
- Οἱ ἀκτὲς διαμορφωμένες μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο συντελοῦν, ὥστε ὅλη ἡ Εὐρώπη νὰ μετέχει στὰ ἀγαθὰ τῆς θάλασσας.

Οἱ εὐρωπαϊκὲς ἀκτὲς εἶναι πολὺ διαφορετικὲς μεταξὺ τους. Ἐτσι οἱ νορβηγικὲς ἀκτὲς εἶναι ψηλὲς καὶ κατεβαίνουν μετὰ ἕνα χαρακτηριστικὸ τρόπο ἀπότομα στὴ θάλασσα, πού εἰσχωρεῖ βαθιὰ στὴν ξηρὰ καὶ σχηματίζει θαυμάσιους πολὺμορφους δρμούς (φιόρδ). Τὸ **Σόνιεφιόρδ** εἶναι τὸ μεγαλύτερο φιόρδ καὶ εἰσχωρεῖ στὴν ξηρὰ σὲ μῆκος 140 Km. Ἡ ἀκτὴ αὐτὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολυάριθμα νησιά καὶ νησάκια πού τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ Λοφότεν. Στὴ Βαλτικὴ θάλασσα οἱ φιλανδικὲς καὶ σουηδικὲς ἀκτὲς εἶναι καὶ αὐτὲς ἀπότομες, ἀλλὰ χαμηλότερες. Στὴ Βόρεια θάλασσα οἱ ἀγγλικὲς ἀκτὲς εἶναι γενικὰ χαμηλότερες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ πού βρίσκονται τὰ ὄροπέδια τῆς Σκωτίας. Οἱ γερμανικὲς ἀκτὲς εἶναι πολὺ χαμηλὲς καὶ συνοδεύονται ἀπὸ πολλὰ μικρὰ νησιά. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ οἱ γαλλικὲς ἀκτὲς εἶναι μακριὲς καὶ εὐθύγραμμες πρὸς τὰ νότια, ἐνῶ κατὰ μῆκος τῆς Βρετάννης καὶ τῆς Νορμανδίας, πρὸς τὰ βόρεια, εἶναι περισσότερο πολὺμορφες. Οἱ ἰσπανικὲς καὶ πορτογαλικὲς ἀκτὲς εἶναι γενικὰ χαμηλὲς καὶ μετὰ λίγους κόλπους. Στὴ Μεσόγειο ὑπάρχουν ἀκτὲς μετὰ ἀμμουδερὲς καὶ ὠραῖες παραλίες, καθὼς καὶ ἀκτὲς ψηλὲς καὶ βραχῶδεις. Στὸν Εὐξεινο Πόντο οἱ ἀκτὲς εἶναι γενικὰ ὁμαλές. Στὰ βόρεια τοῦ Δέλτα τοῦ Δούναβη εἶναι χαμηλὲς καὶ ἐπίπεδες, ἐνῶ πρὸς τὰ νότια εἶναι ψηλὲς καὶ βραχῶδεις. Στὴν Κασπία οἱ ἀκτὲς εἶναι πολὺ χαμηλές.

β) Κάθετος διαμελισμός. Ὁ κάθετος διαμελισμὸς τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον, διότι ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ ὑδρογραφία, τὸ κλίμα καὶ ἡ βλάστηση.

Οἱ πεδιάδες, οἱ λόφοι καὶ τὰ ὄρη δίνουν στὴ γεωμορφολογικὴ ἐμφάνιση τῆς Εὐρώπης μιὰ μεγάλη ποικιλία. Οἱ πεδιάδες σκεπάζουν τὴ μεγαλύτερη

Έκταση της Ευρώπης με αποτέλεσμα τὸ μέσο υψόμετρο νὰ εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὶς ἄλλες ἡπείρους. Διακρίνουμε ὀρισμένες μεγάλες ζώνες πού φανερώνουν τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τῆς ἡπείρου.

1) Βόρεια ζώνη. Περιλαμβάνει τὰ ὄρη τῆς βόρειας Ἰσλανδίας, τῆς Σκωτίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τὶς Σκανδιναυικὲς Ἄλπεις. Εἶναι τὰ πιὸ παλαιὰ ὄρη, ἀπόκρημνα καὶ μονότονα, πού κόβονται ἀπὸ βαθιὲς κοιλάδες. Γενικὰ εἶναι ἀφιλόξενα ὄρη. Σχηματίστηκαν ἀπὸ πτυχώσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς κατὰ τὴν πρωτογενῆ περίοδο (παλαιοζωικὸς αἰώνας).

2) Ἡ μέση ζώνη. Εἶναι κυρίως ἐπίπεδη καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ρωσικὸ ὄροπέδιο πού κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὄρη πρὸς τὶς πεδιάδες τῆς Πολωνίας, Γερμανίας, Γαλλίας καὶ νότιας Ἀγγλίας. Τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πλατιᾶς αὐτῆς ζώνης σκεπάζονται ἀκόμα ἀπὸ ἀβαθεῖς θάλασσες (Μάγχη, Βόρεια θάλασσα, Βαλτικὴ θάλασσα). Ἡ ζώνη αὐτὴ σχηματίστηκε κατὰ τὴ δευτερογενῆ (Μεσοζωικὸς αἰώνας) καὶ τριτογενῆ περίοδο ἀπὸ τὴ λάσπη πού ἀπέθεσαν τὰ τρεχούμενα νερά σὲ μεγάλες κοιλότητες πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν καθίζηση τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς.

Οἱ διάφορες περιοχὲς τῆς πεδιάδας διαμορφώθηκαν κατὰ τὴν τεταρτογενῆ περίοδο, ὅταν ἓνα πυκνὸ στρώμα πάγου, στὶς ἀρχὲς τῆς περιόδου, σκέπασε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς βόρειας Ευρώπης. Ἐφτανε ὡς τὴ μέση Ρωσία, μέση Γερμανία, τὶς ἐκβολὲς τοῦ Ρήνου καὶ σκέπαζε τὰ βρετανικὰ νησιά ὡς τὶς ἐκβολὲς τοῦ Τάμεση. Οἱ παγετῶνες μὲ τὴ μετακίνησή τους καὶ τὴ διαβρωτικὴ τους ἐνέργεια διαμόρφωσαν ἀνάλογα τὶς πλευρὲς καὶ τοὺς πυθμένες στὶς κοιλάδες. Ἐπίσης διασκόρπισαν σὲ διάφορες περιοχὲς ὄγκους πετρωμάτων πού ἀποσποῦσαν καὶ παρέσερναν.

Τὰ νερά πού προέκυψαν ἀπὸ τὸ λειώσιμο τῶν πάγων παρέσυραν τὸ ὕλικὸ καὶ τὸ μετέφεραν ἄλλοῦ. Ἐτσι σχηματίστηκαν τὰ ψαμμιτικὰ στρώματα, πού σκεπάζουν καὶ ἀποτελοῦν τὰ καλλιεργήσιμα ἐδάφη τῆς Β. Γερμανίας καὶ ὀλόκληρης τῆς Ὀλλανδίας. Τὶς ἐποχὲς τῶν παγετῶνων τὶς διαδέχτηκαν θερμότερες ἐποχὲς καὶ μετὰ τὸ λειώσιμο τῶν πάγων καὶ τὴν ἐξάτμιση τῶν νερῶν ἔμεινε ἓνα στρώμα ἀπὸ σκόνη (Λαίς). Αὐτὴν οἱ ἄνεμοι τὴ μετέφεραν καὶ τὴν ἀπέθεσαν νοτιότερα στὴ μέση Γερμανία, στὴν περικαρπάθιο χώρα, στὴ νότια Ρωσία καὶ ἄλλοῦ.

Ἐτσι ἡ πεδιάδα τοῦ Βορρά δὲν εἶναι ὁμοίομορφη, μολονότι ἔχει γενικὰ ἐπίπεδη μορφή. Πρὸς τὸ νότιο τμῆμα ὑπάρχουν ὄρη μὲ μέτριον ὕψος, μὲ ἀπότομες πλαγιὲς καὶ δάση, πού σχηματίστηκαν κατὰ τὸ τέλος τῆς πρωτογενοῦς περιόδου. Αὐτὰ στὴν ἀρχὴ ἔπαθαν διάβρωση καὶ ἰσοπέδωση, ἀλλὰ

άνυψώθηκαν πάλι κατά την τριτογενή περίοδο με τις τεκτονικές κινήσεις της περιόδου αυτής, για να διαβρωθούν και πάλι και να σχηματίσουν χαμηλά δρη, λεκανοπέδια και όροπέδια.

Τέτοια δρη είναι τα **Πέννινα**, τα **Γαλλικά κεντρικά δρη**, τα **Βόσγια**, ο **μέλας Δρυμός**, οι **όρεινοι όγκοι της Ρηναίας** και ο **Βοημικός Δρυμός**. Τα δρη αυτά διασχίζονται από παλυάριθμες διαβάσεις και έτσι δέν αποτελούν εμπόδιο στη διαβίωση των ανθρώπων. Είναι από τα αρχαιότερα δρη της Εύρώπης.

3) 'Η νότια περιοχή. Περιλαμβάνει την 'Αλπική και Μεσογειακή ζώνη. Είναι το τμήμα με τα ψηλότερα και πιο απόκρημνα δρη της Εύρώπης, με την ψηλότερη κορυφή, το Λευκό όρος των 'Αλπεων, που έχει ύψος 4.807 μ.

'Η 'Αλπική ζώνη και το Μεσογειακό τμήμα σχηματίστηκαν από πτωχέςσεις, που έγιναν κατά τον καινοζωικό αιώνα και ανήκουν σ' αυτές τα νεώτερα δρη της Εύρώπης. Οι όροσειρές αυτές περιλαμβάνουν βραχώδεις πυρηνες που φτάνουν σε μεγάλα ύψη με άσβεστολιθικούς, σχιστολιθικούς ή και ψαμμολιθικούς σχηματισμούς. Οι τοπικοί παγετώνες κατά την τεταρτογενή περίοδο λάξευαν τα δρη αυτά και τα διαμόρφωσαν με αιχμηρές και απόκρημνες κορυφές. Το κεντρικό τμήμα, ή ράχη της όροσειράς των 'Αλπεων, εκτείνεται από τη Γένουα ως την Αυστρία και ανήκουν στο όρεινό αυτό συγκρότημα οι όροσειρές των Πυρηναίων, οι Ισπανικές Σιέρες, τα δρη του Γιούρα, τα 'Απέννινα, οι Διναρικές 'Αλπεις και η Πίνδος. Το ίδιο συγκρότημα προς τα ανατολικά σχηματίζει το τόξο των Καρπαθίων, τις Τρανσυλβανικές 'Αλπεις και τις διακλαδώσεις τους. 'Ανάμεσα στα όρεινά αυτά συγκροτήματα υπάρχουν κοιλάδες σκαμμένες βαθιά από τους παγετώνες ή πεδιάδες που σχηματίστηκαν από τη λάσπη, όπως η Ούγγρική πεδιάδα και η πεδιάδα του Πάδου. 'Η Μεσογειακή περιοχή σείεται συχνά από σεισμούς. Σ' αυτή συναντούμε τα ένεργα ήφαιστεια του Βεζούβιου και της Αίτνας.

x

'Υδρογραφία. Ποταμοί. 'Αν φέρουμε μιá νοητή γραμμή από το Γιβραλτάρ και μέσα από την 'Ισπανία, τα Πυρηναία, τις 'Αλπεις, τα Καρπάθια, ως τη μέση των Ουραλίων, μπορούμε να χωρίσουμε την Εύρώπη σε δύο τμήματα, με βάση τα ποτάμια συστήματα.

1) Το Βόρειο και Βορειοδυτικό τμήμα. Αυτό έχει κλίση προς το Βόρειο

παγωμένο ωκεανό, τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ πρὸς τὶς θάλασσες πού προέρχονται ἀπ' αὐτόν.

2) Τὸ Νότιο τμήμα. Αὐτὸ ἔχει κλίση πρὸς τὴ Μεσόγειο, τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὴν Κασπία θάλασσα. Οἱ εὐρωπαϊκοὶ ποταμοὶ ἔχουν τεράστια σημασία ἀπὸ συγκοινωνιακὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀποψη. Εἶναι ποταμοὶ πεδιάδων καί, ὅπως εἶδαμε, οἱ μεγάλες πεδιάδες βρίσκονται στὸ κέντρο τῆς ἡπείρου. Ἡ διάταξη τῶν ποταμῶν τῆς Εὐρώπης εὐνοεῖ τὶς συγκοινωνίες καὶ τὸ ἐμπόριο, διότι οἱ περισσότεροὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πηγάζουν οἱ περισσότεροὶ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ ἀπὸ τὰ Πυρηναια, Ἀπέννινα, Καρπάθια, Βαλκάνια (Αἴμο), Ροδόπη κ.τ.λ., πηγάζουν ποταμοὶ μὲ μικρότερο μήκος καὶ φτωχότεροι σὲ παροχὴ νεροῦ. Τὸ κλίμα ἐπίσης ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ὑδροκρτικὴ κατάσταση τῶν ποταμῶν.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς εἶναι μικρότεροι σὲ πλάτος, μήκος καὶ παροχὴ νεροῦ.

Ποταμοὶ πού χύνονται στὸ Βόρειο καὶ Βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Εὐρώπης εἶναι: 1) Ὁ **Πετσχόρας** καὶ ὁ **Βόρειος Ντβίνας** πού χύνονται στὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανό. 2) Ὁ **Δυτικὸς Ντβίνας** πού χύνεται στὴ Βαλτικὴ. Στὴν ἴδια θάλασσα χύνονται ὁ **Βιστούλας** πού πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ ὁ **Ὁδερ** πού πηγάζει ἀπὸ τὰ Σουδητικὰ ὄρη τῆς Βοημίας. Αὐτοὶ στὴν ἀρχὴ διαρρέουν τὴν ὄρεινὴ περιοχὴ, ἀλλὰ γρήγορα κατεβαίνουν στὴ χαμηλὴ καὶ πλατιὰ πεδιάδα. 3) Ὁ **Ἐλβας** καὶ ὁ **Βέζερ** πού πηγάζουν ἀπὸ τὶς νότιες ὄροσειρὲς τῆς Γερμανίας καὶ διασχίζουν τὶς ἀνοιχτὲς καὶ χαμηλὲς πεδιάδες τῆς βόρειας Γερμανίας. Αὐτοὶ χύνονται στὴ Βόρεια θάλασσα. 4) Ὁ **Ρήνος** μὲ κατεύθυνση βορειοδυτικὴ, πηγάζει ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ χύνεται στὴ Βόρεια θάλασσα. 5) Ὁ **Μόζας** κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Βόσγια καὶ χύνεται μαζί μὲ τὸ Ρήνο, ἀφοῦ πρῶτα περάσει ἀπὸ τὴ Γαλλία, τὸ Βέλγιο καὶ τὴν ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Ὀλλανδίας. Οἱ ποταμοὶ **Σηκουάνας, Λείγρας, Γαρούνας** χύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό καὶ γενικὰ ἀκολουθοῦν δυτικὴ κατεύθυνση.

Στὴ Νοτιοδυτικὴ Εὐρώπη. Στὸν Ἀτλαντικὸ χύνονται οἱ ποταμοὶ: **Ντοῦρος, Τάγος, Γκουαντιάνα καὶ Γκουνταλκιβήρ.** Στὴ Μεσόγειο χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ἔβρος καὶ Χοῦκαρ** τῆς Ἰσπανίας.

Στὴ Νότια Εὐρώπη. Στὴ Μεσόγειο χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ροδανὸς καὶ ὁ**

παραπόταμός του **Σών**. Στην 'Αδριατική οι ποταμοί **Πάδος** και **'Αδίγης**.

Τη **Νοτιοανατολική Εύρώπη** διασχίζει ο ποταμός **Δούναβης**, που περνά από τη Γερμανία – Αυστρία – Ούγγαρία – Γιουγκοσλαβία – Βουλγαρία – Ρουμανία. Παραπόταμοί του είναι ο **Δράβος**, **Δρίνος**, **Μοράβας**, **Προϋθος** κ.ά. που πηγάζουν από τις 'Αλπεις, τις Τρανσυλβανικές 'Αλπεις και τα Καρπάθια. Οι περισσότεροι ποταμοί που διασχίζουν τα Βαλκάνια χύνονται στο Αιγαίο, όπως ο **'Αξιός**, ο **Στρυμόνας**, ο **'Εβρος** και μερικοί στο 'Ιόνιο, όπως ο **'Αώος**. Οι ποταμοί **Δούναβης**, **Δνείπερος** και **Ντόν** χύνονται στον Εϋξεινο, αφού διασχίσουν χαμηλές πεδιάδες με νοτιοανατολική ή νότια κατεύθυνση. 'Η κοίτη των ποταμών αυτών δεν είναι ευθεία, αλλά σχηματίζει πολλές ακανόνιστες καμπύλες και τόξα. Μόνο η κοίτη του Δνείπερου είναι ευθεία. 'Ακόμα οι ποταμοί αυτοί σχηματίζουν Δέλτα στις εκβολές τους.

'Ο μεγαλύτερος ποταμός της Εύρωπης είναι ο **Βόλγας**. Χύνεται στην Κασπία θάλασσα. 'Εκεί χύνεται και ο **Ουράλης** που καθορίζει τα σύνορα της Ευρωπαϊκής και 'Ασιατικής Ρωσίας.

Οι ποταμοί της Εύρωπης και κυρίως αυτοί που χύνονται στον 'Ατλαντικό τροφοδοτούνται το χειμώνα από τις βροχές και την 'Ανοιξη από τα χιόνια που λειώνουν. Οι ποταμοί της Μεσογείου ξεχειλίζουν συνήθως κατά την περίοδο των βροχών, ενώ το καλοκαίρι ή στάθμη τους κατεβαίνει πολύ. 'Εκείνοι που τροφοδοτούνται από τα χιόνια των 'Αλπεων έχουν ακανόνιστη ροή. Οι ανατολικοί ποταμοί που ρέουν προς τα βόρεια παγώνουν τους χειμερινούς μήνες.

Στη Βόρεια θάλασσα οι παλίρροιες είναι συχνές και έτσι ή θάλασσα ανεβαίνει και εισχωρεί στην κοίτη των ποταμών που έχουν ροή σταθερή και κανονική. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούνται στις εκβολές άμμουδερές άκτες, όπου σχηματίζονται καλοί λιμένες, όπως του **'Αμβούργου**, της **Βρέμης**, του **Ρότερνταμ**, του **Λονδίνου**.

Λίμνες. 'Η Εύρώπη έχει πάρα πολλές λίμνες που τις καταθέτουμε σε δύο ζώνες: 1) στη Βαλτική και Σκανδιναβική περιοχή και 2) στους πρόποδες των 'Αλπεων, σε τόπους δηλαδή όπου οι παγετώνες δημιούργησαν βαθιές κοιλάδες που σκεπάστηκαν από τα νερά.

Κάτω από τις Σκανδιναβικές 'Αλπεις και στα δυτικά της Βαλτικής υπάρχουν οι λίμνες: **Βέττερν**, **Βένερ**, **Μαίλαρεν** της Σουηδίας. Προς τα ανατολικά της Βαλτικής, στη Φινλανδία, υπάρχουν επίσης πάρα πολλές

λίμνες. 'Ακόμα σπουδαιότερες λίμνες τῆς πρώτης περιοχῆς εἶναι οἱ: 1) 'Ονέγκα τῆς Ρωσίας, 2) Λαντόγκα τῆς Ρωσίας, ἡ μεγαλύτερη τῆς Εὐρώπης μὲ ἐπιφάνεια 18.130 Km², 3) Πείπουδς τῆς 'Εσθονίας Ρωσίας. Στὴν περιοχή τῶν Ἄλπεων σπουδαιότερες λίμνες εἶναι τῆς Γενεύης, Ζυρίχης, Κωνσταντίας ('Ελβετία - Γερμανία) καὶ οἱ Ἰταλικὲς Λάγκο Μαντζόρα, Λάγκο ντι Γκάρτα καὶ Λάγκο ντι Κόμο.

Στὴν οὐγγρική πεδιάδα εἶναι ἡ λίμνη Μπάλατον πού ἔχει μῆκος 75 Km καὶ ἐπιφάνεια 635 Km².

Διώρυγες. Τεχνητὲς διώρυγες πού συνδέουν τοὺς ποταμοὺς ἐξυπηρετοῦν τὶς ἐσωτερικὲς συγκοινωνίες καὶ διευκολύνουν τὴ διακίνηση τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

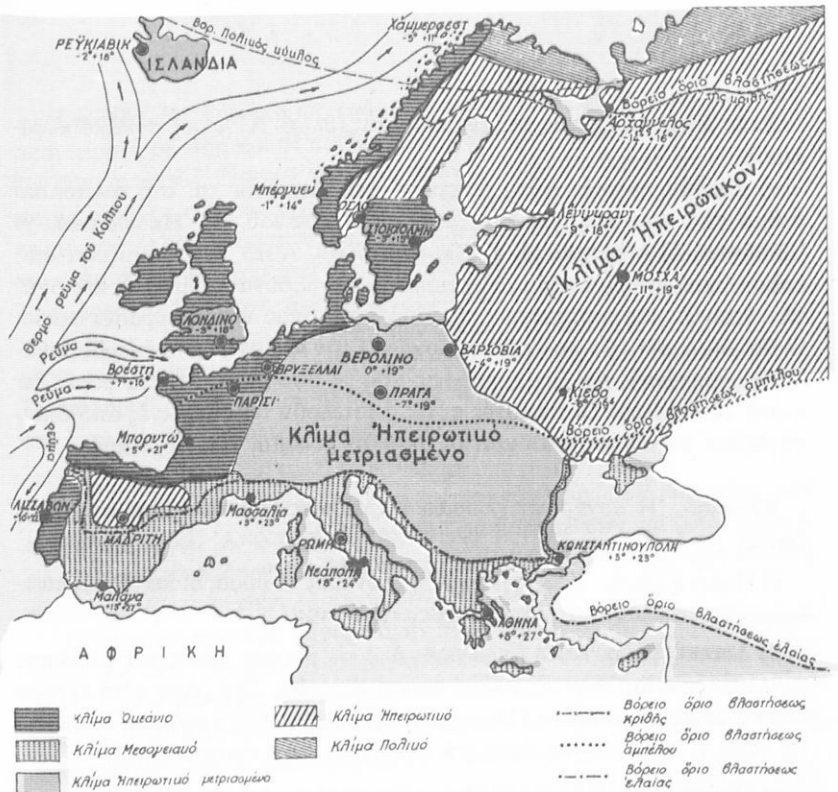
Διώρυγες ὑπάρχουν στὴ Γερμανία, Γαλλία, Κάτω Χῶρες, Σκανδιναυία, Ἄγγλια, Βόρεια Ἰταλία, Ἰσπανία καὶ Ἐλβετία. Χάρη στὶς διώρυγες οἱ Γερμανοὶ συγκοινωνοῦν ἀπὸ τὸ Ρῆνο ὡς τὴ Ρωσία. Ἡ Κασπία συγκοινωνεῖ μὲ τὸν Εὐξείνιο Πόντο χάριε στοὺς ποταμοὺς Βόλγα καὶ Ντόν, πού ἐνώνονται μὲ διώρυγες. Ὁ Εὐξείνιος συγκοινωνεῖ μὲ τὴ Βαλτικὴ καὶ τὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανὸ χάριε στὴν Ἄζοφική, τὸ Ντόν καὶ τὸ Δνείπερο, πού ἐνώνονται μὲ τοὺς ποταμοὺς, πού ρέουν πρὸς τὰ βόρεια, μὲ διώρυγες. Στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο δὲν ὑπάρχουν διώρυγες ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μικρὴ διώρυγα τῆς Κορίνθου.

Κλίμα. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς παραλλήλους πού ἔχουν βόρειο πλάτος 35° καὶ 70°. Ἡ μεγαλύτερη ἔκτασή της βρίσκεται σχεδὸν στὴ μέση τῆς περιοχῆς μεταξὺ πόλου καὶ ἰσημερινοῦ (55ος-35ος παράλληλοι).

Αὐτὸ εἶναι σημαντικό, διότι ὀλόκληρη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὴν βόρεια εὐκρατὴ ζώνη, ὅπου ἡ μέση ἐτήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξὺ 10° C - 20° C καὶ ὅπου ἀνάμεσα στὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι παρεμβάλλονται ἡ ἀνοιξη καὶ τὸ φθινόπωρο. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν Εὐρώπη παρατηροῦμε μιὰ ποικιλία κλιμάτων πού ἡ διαμόρφωσή τους ὀφείλεται στοὺς ἐξῆς λόγους:

1) Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται σὲ ζώνη μεταβλητῆ ὡς πρὸς τὸ πλάτος, ὅπου ὁ ψυχρὸς ἀέρας τῶν πολικῶν περιοχῶν συναντᾷ τὸ θερμὸ ἀέρα τῶν τροπικῶν περιοχῶν.

2) Ἡ Εὐρώπη περιβρέχεται σὲ μεγάλη ἔκταση ἀπὸ θάλασσα πού ἡ ἐπίδρασή της στὴ διαμόρφωση τοῦ κλίματος εἶναι μεγάλη. Οἱ ὕγροι ἀνεμοὶ

Χάρτης 3. Κλιματικός χάρτης της Ευρώπης

που φυσούν από τον Άτλαντικό προς τις πεδιάδες της Γαλλίας και Γερμανίας μπορούν να φτάσουν δίχως να βρουν εμπόδια ως τις ανατολικές πεδιάδες. Έτσι εξασθενούν οι μεγάλες μεταβολές της θερμοκρασίας, το καλοκαίρι γίνεται δροσερό και ο χειμώνας ήπιότερος. Η εδεργητική επίδραση του Άτλαντικού μεγαλώνει από τις θερμές μάζες θάλασσας που φτάνουν στις νορβηγικές ακτές με το θαλάσσιο ρεύμα του κόλπου του Μεξικού (Γκόλφ Στρήμ). Η επίδραση της Μεσογείου είναι μικρότερη από την επίδραση του Άτλαντικού και γίνεται αισθητή μόνο στα νότια τμήματα της Ευρώπης.

3) Η Ευρώπη συνδέεται με την έκτεταμένη Άσία που η επίδρασή της είναι τεράστια και εξηγεί τη μεγάλη διαφορά θερμοκρασίας μεταξύ του χειμώνα και του καλοκαιριού καθώς και τη μείωση των βροχών.

Στην Ευρώπη έχουμε τὰ ἐξῆς κλίματα: (βλέπε Α' μέρος σχετικό κεφάλαιο).

α) Σχεδόν πολικό. Αυτό ἐπικρατεῖ στή Λαπωνία καί στό ἀνατολικό τμήμα τῆς περιοχῆς τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ. **β) Ἡπειρωτικό.** **γ) Ὠκεάνειο.** **δ) Μεσογειακό.** **ε) Ὅρεινὸ κλίμα.** Αυτό χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα μὲ μεγάλη διάρκεια καί τὸ συναντοῦμε στὶς περιοχὲς τῶν ὄρεινῶν συγκροτημάτων τῆς Ευρώπης, ὅπου ἡ θερμοκρασία φτάνει τῆ θερμοκρασία τῶν πολικῶν περιοχῶν. Στὴν περιοχή αὐτὴ έχουμε μεγάλες χιονοπτώσεις καί βροχοπτώσεις πού τὸ ὕψος τους πολλὲς φορές ξεπερνᾷ τὰ 2 μέτρα. Οἱ περιοχὲς αὐτὲς ἀποτελοῦν τὶς δεξαμενὲς ἀπὸ ὅπου πηγάζουν καί τροφοδοτοῦνται οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Ευρώπης.

Χλωρίδα. Ἡ σύγχρονη χλωρίδα τῆς Ευρώπης κατανέμεται στὶς ἐξῆς ζῶνες:

α) Πολικὴ ζώνη. Ἐδῶ ἐπικρατεῖ ἡ τούνδρα, τὰ βρύα, οἱ λειχήνες, πώδη φυτὰ καί ἐλάχιστα μικρὰ καχεκτικὰ δέντρα.

β) Δασικὴ ζώνη. Αὐτὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς βόρειες χῶρες τῆς Ευρώπης ὡς τὰ Πυρρηναῖα, Ἄλπεις, Βαλκάνια καί Καπάθια. Στὴ ζώνη αὐτὴ έχουμε δασικὰ δέντρα κωνοφόρα (Σουηδία - Φινλανδία), τὴν προύμνη, τὸ ἔλατο, τὶς ὀξιές (Πολωνία), τὶς δρυς, τὴ σφένδαμο, τὴν καστανιά κ.ἄ.

γ) Ποντικὴ ζώνη. Περιλαμβάνει τὶς πεδιάδες τῆς κάτω Οὐγγαρίας καί τὴ νότια Ρωσία ὡς τὸν Καυκάσο καί τὶς στέπες. Στὴ ζώνη αὐτὴ έχουμε τὰ ἴδια μὲ τὴν προηγούμενη ζώνη δέντρα, ἀφθονοῦν ὁμως τὰ μικρὰ δέντρα καί οἱ θάμνοι.

δ) Μεσογειακὴ ζώνη. Στὴν περιοχή αὐτὴ εὐδοκιμοῦν μεγάλα καί μικρὰ δέντρα, ὅπως ἡ συκιά, ἡ δάφνη, ἡ ἐλιά, τὸ πεῦκο, ἡ λεύκα, ἡ φιλύρα, ὁ πλάτανος, ἡ εὐκάλυπτος, ἡ καρυδιά, ἡ δρυς, ἡ φτελιά, ἡ καστανιά, τὰ ἐσπεριδοειδή, τὸ ἀμπέλι, διάφορα ὀπωροφόρα καί ἄλλα πώδη καί κρυπτόγυμα φυτὰ.

Ἡ ὄρεινὴ περιοχή τῆς Μεσογειακῆς ζώνης ἀρχίζει ἀπὸ ὕψος 1.200 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, ὅπου σχηματίζονται μεγάλα καί ἐκτεταμένα δάση ἀπὸ δρυς, ἔλατα, πεῦκα κ.τ.λ. Ἡ ζώνη τῶν στεπῶν περιλαμβάνει τὶς ἐκτάσεις μεταξὺ Σιέρας Νεβάδας καί Γουαδιάνα ποταμοῦ, καθὼς καί τὶς περιοχὲς τῆς Βαλκανικῆς πού βρίσκονται κοντὰ στὸν Ἔβρο. Στὴ ζώνη αὐτὴ συναντοῦμε διάφορα μικρὰ καί μεγάλα δέντρα, θάμνους καί ἀγροστοειδή.

Ἡ πανίδα. Ἡ Εὐρώπη ὡς πρὸς τὴν πανίδα εἶναι φτωχότερη ἀπὸ δλες τὶς ἡπείρους σὲ εἶδη καὶ σὲ ἀριθμὸ ζώων. Τὰ πρωταρχικὰ εἶδη ἔχουν σχεδὸν ἐξαφανιστεῖ ἢ ἔχουν γίνεῖ πολὺ σπάνια. Αὐτὸ ὀφείλεται περισσότερο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ στοῦ κυνήγι. Τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ ποῦμε γιὰ τὰ πολλὰ ἀποδημητικὰ πτηνά, πού δὲ βρίσκουν πιά τὰ σημεῖα πού συγκεντρώνονταν μέσα στὰ ἔλη ἢ τὰ δάση, διότι οἱ περιοχὲς αὐτὲς ἄλλαξαν μορφή ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Μέσα στὴ διαφοροποιημένη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο βλάστηση, στὴ θέση τῶν ζώων μιᾶς παλιᾶς ἐποχῆς, ζοῦν σήμερα πολλὰ οἰκιακὰ ζῶα, πού τὰ πιὸ πολλὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀσία. Τὰ γιδοπρόβατα, οἱ χοῖροι, τὰ βόδια, τὰ πουλερικά ζοῦν σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πολὺ βόρειες περιοχὲς.

Στὴ νότια Ρωσία ζεῖ ἡ καμήλα καὶ μέσα στὴν τούνδρα ὁ τάρανδος, πού ἔχει ἐξημερωθεῖ. Ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ ζῶα παραμένουν καὶ ζοῦν γύρω ἀπὸ τὶς παγωμένες ἀρκτικές θάλασσες ἡ λευκὴ ἀρκούδα, ἡ πολικὴ ἄλεπού, πολλὰ μεγάλα ποντίκια (ἀρουραῖοι) καὶ ἡ φώκια.

Ὁ βόνασος σπανίζει σήμερα στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη, ἐνῶ ἄλλοτε ἦταν πολὺ συχνός. Ἡ καφεῖ ἀρκούδα, ὁ λύκος, οἱ λύγκες βρίσκονται ἀκόμα στὶς ὄρεινὲς περιοχὲς καὶ κυρίως στὰ Οὐράλια. Ὑπάρχουν ἀκόμα αἰγαγοὶ στὶς Ἄλπεις καὶ ἀγριοχοῖροι σὲ μερικές μεσογειακὲς χῶρες. Ἀπὸ τὰ ἐντομοφάγα ζοῦν ὁ σκαντζόχοιρος, ὁ ἀσπάλακας κ.ἄ.

Ἀπὸ τὰ χειρόπτερα, ἡ νυχτερίδα, ἀπὸ τὰ τρωκτικά, ὁ σκίουρος, ὁ κάστορας καὶ ὁ λαγός. Τὰ πτηνά ἀντιπροσωπεύονται μὲ πολλὰ εἶδη πού τὰ περισσότερα ἀποδημοῦν τὸ χειμῶνα στὴν Ἀφρικὴ.

Ἀπὸ τὰ ὄδικα πτηνά ζοῦν διάφορα εἶδη σπίνων, ἡ σουσουράδα, τὸ ἀηδόνη, τὸ κοράκι, ὁ κότσυφας, ὁ ἀετομάχος, τὸ χελιδόνι καὶ διάφορα ἄλλα πτηνά, ὅπως ἡ κουκουβάγια, ὁ γύπας, τὸ γεράκι, ὁ ἀετός, τὸ περιστέρι, ἡ πέρδικα, τὸ ὄρτύκι, ὁ πελαργός κ.ἄ.

Τὰ ἔρπετα καὶ τὰ ἀμφίβια ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ ἐλάχιστα εἶδη. Αὐτὰ εἶναι ἡ χελώνα, ἡ σαύρα, ἡ ἔχιδνα (ὄχιά), ὁ βάτραχος, ἡ σαλαμάνδρα κ.ἄ.

Τὰ ἔντομα ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ ὄλα τὰ εἶδη. Ἐκεῖ πού ὁ ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ φέρει διαφοροποίηση στὰ ζῶα εἶναι ἡ θάλασσα. Ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ τὴν ἐποχὴ γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ἀφθονοῦν οἱ ρέγγες καὶ οἱ βακαλαοὶ στὴ βόρεια θάλασσα, οἱ τόννοι καὶ οἱ σαρδέλες στὴ μεσογειακὴ. Ἀκόμα συναντοῦμε τὸ λαβράκι, τὴ συναγρίδα, τὸν κέφαλο, τὴ μαρίδα, τὸ γαῦρο, τὸ χέλι, τὸν καρχαρία κ.ἄ. Τέλος ἀφθονοῦν τὰ μαλάκια (σουπιὰ κ.ἄ.), τὰ μαλακόστρακα, τὰ ἐχινόδερμα (ἀστερίας), τὰ

κοιλεντερωτά (κοράλλια – μέδουσες – σπόγγοι). Τα πρωτόζωα αντιπροσωπεύονται από πολλά γένη και είδη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Ἡ Εὐρώπη ἀποτελεῖ μιὰ μεγάλη χερσόνησο τῆς Ἀσίας. Ἐξετάζεται ὁμως ὡς ἡπειρος ἐπειδὴ ὑπῆρξε ἡ ἔδρα τῶν σπουδαιότερων γεγονότων τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς σύγχρονης Ἱστορίας. Ἀκόμα ὑπῆρξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου.

Βρίσκεται σὲ ἴση περίπου ἀπόσταση ἀπὸ τὸ βόρειο πόλο καὶ τὸν Ἰσημερινό. Τὰ ὠκεάνεια καὶ τὰ ἡμihπειρωτικά κλίματα, καθὼς καὶ τὸ μεσογειακό, δυναμώνουν τὴν ἀνθρώπινη δραστηριότητα, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει καμιά περιοχὴ τῆς Εὐρώπης πού νὰ εἶναι τελείως ἀκατοίκητη. Βρέχεται σὲ μεγάλη ἔκταση ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ οἱ ἀκτές τῆς παρουσιάζουν πλουσιότατο διαμελισμό. Σχηματίζουν κόλπους, λιμάνια καὶ ὄρμους πού διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα καὶ συγκοινωνία. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς ποικίλει. Περιλαμβάνει παλαιὰ καὶ νέα ὄρη καὶ ἐκτεταμένες πεδιάδες. Οἱ ποταμοὶ εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλη ἔκταση καὶ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἀρδευση τῶν πεδιάδων πού τὶς κάνουν εὐφορότατες. Ἀκόμα οἱ διώρυγες πού ἐνώνουν τοὺς ποταμοὺς πυκνώνουν τὸ ἐσωτερικὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο καὶ διευκολύνουν πάρα πολὺ τὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο.

I. ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά. Ἡ νότια Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς μεγάλες χερσονήσους. 1) τὴν **Βαλκανικὴν**, 2) τὴν **Ἰταλικὴν** καὶ 3) τὴν **Ἰσπανικὴν** (Ἰβηρικὴ). Οἱ τρεῖς αὐτὲς χερσονήσοι βρίσκονται ἀνάμεσα στὸν 36^ο καὶ 46^ο παράλληλο. Ἔχουν ἔκταση 1.300.000 Km² καὶ πληθυσμὸ πᾶνω ἀπὸ 120.000.000. Παρουσιάζουν μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ κάθε ἀποψη.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. Παλιὰ καὶ νέα ἠφαιστειώδη ὄρη καὶ ὄροσειρές, πεδιάδες καὶ λεκανοπέδια σχηματίζουν μία πολὺπλοκη, ἀνώμαλη καὶ πολὺμορφη ἐδαφικὴ ἐπιφάνεια.

Παλαιὰ ὄρη συναντοῦμε στὰ Βαλκάνια (Ροδόπη), τὴ νότια Ἰταλία, τὴ Σαρδηνία καὶ τὴν Ἰβηρικὴν χερσονήσο. Νέα ὄρη εἶναι οἱ Διναρικὲς Ἄλπεις, τὰ Ἀπέννινα, οἱ Ἄλπεις, τὰ Πυρρηναῖα, ἡ Σιέρρα Νεβάδα κ.ἄ. πού τὰ πετρώματά τους εἶναι κυρίως ἀσβεστολιθικά. Ὅρη πού προέκυψαν ἀπὸ ἠφαίστεια εἶναι ἡ ΑἼτνα, τὸ Στρόμπολι καὶ ὁ Βεζούβιος. Εἶναι ἐνεργὰ ἠφαίστεια καὶ οἱ περιοχὲς τους ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλούσια ἐδάφη καὶ γι' αὐτὸ εἶναι πυκνοκατοικημένες.

Μεγάλες πεδιάδες δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου, πού εἶναι ἀνοιχτὴ πρὸς τὴ θάλασσα. Ὑπάρχουν πολλὰ μικρὰ λεκανοπέδια, ἀπομονωμένα ἀνάμεσα στὰ ὄρη, καὶ μικρὲς παράλιες πεδιάδες. Ἐτσι τὸ ἔδαφος στὴ νότια Εὐρώπη τὸ διαμορφώνουν μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τους τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, οἱ πεδιάδες καὶ τὰ μικρὰ ἢ τὰ μεγάλα λεκανοπέδια.

Οἱ ἀκτὲς εἶναι κυρίως βραχώδεις. Συχνὰ οἱ ὄροσειρὲς κατεβαίνουν ὡς τὶς ἀκτὲς καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸ ἐσωτερικόν, διότι σχηματίζουν ψηλὸ τεῖχος. Ἡ ἔλλειψη παλίρροιας εὐνοεῖ τὸ σχηματισμὸν Δέλτα στὶς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν (Ἐβρος, Ἀξιός, Πάδος) ἀπὸ τὰ ὑλικά πού φέρνουν καὶ ἀποθέτουν οἱ ποταμοί. Οἱ προσχώσεις τῶν νερῶν στὶς χαμηλότερες περιοχὲς σχηματίζουν λουρίδες Γῆς πού ἀπομονώνουν στὸ ἐσωτερικόν λίμνες μὲ μικρὸ βάθος ἢ σχηματίζουν ἔλη. Αὐτὸ τὸ εὐνοεῖ καὶ πάλι ἡ ἔλλειψη παλίρροιας, πού, ἂν ὑπῆρχε, θὰ μετέφερε τὰ ὑλικά τῶν προσχώσεων πολὺ μακριά.

Κλίμα. Ἡ Μεσόγειος θάλασσα, πού βρίσκεται ἀνάμεσα σέ τρεῖς μεγάλες ἠπείρους καί εἶναι γεμάτη ἀπό μικρά ἢ μεγάλα νησιά καί ἀρχιπελάγη, εἰσχωρεῖ βαθιά στήν ξηρά καί περιβρέχει τή Βαλκανική, τήν Ἰταλική καί τήν Ἰσπανική χερσόνησο. Ἡ ἐπίδρασή της ἐπομένως στή διαμόρφωση τοῦ κλίματος τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι βασική. Ἡ Μεσόγειος δημιουργεῖ ἰδιαίτερο κλίμα πού ὀνομάστηκε μεσογειακό. Χαρακτηρίζεται ἀπό σχετικά ἥπιο χειμῶνα καί καλοκαίρι. Ἐχει οὐρανὸ διαυγῆ καί καθαρὸ τὸν περισσότερο χρόνο, θερμοκρασία ἴση ἢ καί πολλές φορές ἀνώτερη ἀπὸ τὴ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν περιοχῶν, ἀρκετὰ ἤρεμη ἀτμόσφαιρα καί περιόδους ξηρασίας πού συχνὰ διαρκοῦν πολλοὺς μῆνες. Οἱ βροχές πέφτουν ἀπὸ τὸ φθινόπωρο ὡς τὴν ἄνοιξη σέ σημαντικὲς ποσότητες, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσο εὐεργετικὲς, διότι εἶναι σύντομες καί πολλές φορές καταρακτώδεις μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκχωματώνουν τίς πλαγιές. Τὸ καλοκαίρι εἶναι σχεδὸν ξηρὸ. Στὸν τύπο αὐτοῦ τοῦ κλίματος ἔχουμε παραλλαγές πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους καί ἀπὸ ἄλλες τοπικὲς συνθήκες. Τὰ ὄρη ἀυξάνουν σημαντικὰ τὴ βροχὴ καί περιορίζουν τὴν ἐπέκταση τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος, πού δὲ φτάνει στίς μεγάλες κοιλάδες τῶν μεσημβρινῶν Ἄλπεων. Τὰ ὄρη ἐπίσης ἐνισχύουν τοὺς τοπικοὺς ἀνέμους πού περνοῦν πάνω ἀπὸ τίς χιονοσκεπασμένες περιοχὲς τους καί γίνονται ψυχρότεροι. Ἔτσι ὁ χειμῶνας παύει νὰ εἶναι ἥπιος.

Παρατηροῦμε ἐπίσης ὠκεάνειο κλίμα στίς παραλίες τοῦ ὠκεανοῦ (Πορτογαλία, Ἰσπανία) μὲ περισσότερες βροχές, καθὼς καί ἠπειρωτικὸ στίς ἐσωτερικότερες περιοχές. Γενικὰ ὅσο ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴ θάλασσα καί ἀνεβαίνουμε πρὸς τὰ ὄρη τὸ μεσογειακὸ κλίμα χάνεται βαθμιαῖα. Ἔτσι τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, οἱ πεδιάδες τοῦ Δούναβη, ἡ πεδιάδα τοῦ Πάδου, τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Ἰταλίας καί τὰ ὄροπέδια τῆς κεντρικῆς Ἰσπανίας ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸ.

Νερά — Βλάστηση. Τὸ κλίμα ἐπηρεάζει τὴ βλάστηση καί τοὺς ποταμοὺς πού ἔχουν λίγο νερὸ, ἀλλὰ στήν περίοδο τῶν βροχῶν πλημμυρίζουν καί προξενοῦν καταστροφές. Μόνο οἱ μεγάλοι ποταμοὶ πού πηγάζουν ἀπὸ τὰ ὄρη, ὅπως ὁ Πάδος, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἐβρος κ.ἄ., ἔχουν νερὸ κατὰ τὸ καλοκαίρι. Ἡ βλάστηση εἶναι φτωχή. Ἡ χρονικὴ διάρκειά της εἶναι σύντομη καί παρουσιάζεται σ' ὄλο της τὸ μεγαλεῖο τὴν ἄνοιξη. Τότε γίνονται λαϊκὰ πανηγύρια καί γιορτές. Τὰ φυτὰ γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὴ μεγάλη ξηρασία τοῦ καλοκαιριοῦ, ἔχουν βαθθὺ ριζικὸ σύστημα καί ἀναζητοῦν τὴν ὑγρασία βαθιά μέσα στὸ ἔδαφος. Ἐχουν φύλλα μικρά πού σκεπάζον-

ται σε πολλές περιπτώσεις από κηρώδη επιδερμίδα, για να ελαττώνεται ή εξάτμιση κατά τη διαπνοή. Τα δάση σχηματίζονται από φελλόδρους, δρυς, κυπαρίσσια, ψηλά πεύκα, παραθαλάσσια πεύκα και άγριελιές. Ή περιοχή όπου φτάνει ή καλλιέργεια τής έλιās θεωρείται και δριο του μεσογειακού κλίματος.

Ή θαμνώδης βλάστηση που λέγεται **μακκίας** κατέχει τις μεγαλύτερες εκτάσεις στις χῶρες τής Μεσογείου και αποτελεί μερικές φορές αδιάβατο σύδεντρο από μικρά δέντρα με σκληρά φύλλα, από πυκνούς θάμνους και φυτά με άγκάθια. Τή συναντούμε σε έδάφη με πυριτικά πετρώματα. Ή στέπα, **γκαρίκ**, σχηματίζεται από άραιους και καχεκτικούς θάμνους. Τή συναντούμε σε έδάφη με χαλίκια και άσβεστολιθικά πετρώματα.

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ήφείλουμε να μιλήσουμε ιδιαίτερα γαι τή Μεσόγειο θάλασσα που περιβρέχει τις χῶρες τής Ν. Εύρώπης. Ή Μεσόγειος είναι μια κλειστή θάλασσα μεταξύ Εύρώπης, Άσίας και Άφρικής, που έχει διέξοδο προς τον Άτλαντικό με τὸ στενό του Γιβραλτάρ, προς τον Ίνδικό με τὸ στενό του Σουέζ και τήν Έρυθρά Θάλασσα και προς τον Εύξεινο Πόντο με τὸ στενό του Έλλησπόντου (Δαρδανέλλια). Έχει μήκος 4.000 Km, είναι θερμή και πολύ άλμυρή και γεμάτη από μεγάλα νησιά και άρχιπελάγη, λείψανα μιας ξηρās που χάθηκε. Οί άκτεις είναι συχνά άπότομες και ψηλές. Στη Μεσόγειο έχουμε μεγάλη εξάτμιση και τὸ νερό που εξατμίζεται δέν μπορεί να αναπληρωθεί από τὰ νερά τής βροχής και τῶν ποταμῶν που χύνονται σ' αυτή. Έτσι δέχεται νερά από τον Άτλαντικό και τον Εύξεινο, διότι ή στάθμη της είναι χαμηλότερη. Ή άλεια της είναι περιορισμένη σε σύγκριση με τις βόρειες θάλασσες, όπου υπάρχουν άφθονα άλιεύματα. Ή Μεσόγειος δίνει τὸ χαρακτήρα του κλίματος σ' όλες τις παραλίες τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν. Με τή διάνοιξη τής διώρυγας του Σουέζ στά 1869 από τὸ γάλλο μηχανικό Λεσσέφ ή Μεσόγειος έγινε ένας ζωτικός δρόμος του μεγάλου διεθνούς έμπορίου μεταξύ τῶν χωρῶν του Άτλαντικού και τῶν χωρῶν του Ίνδικου ὠκεανού.

Γενική έπισκόπηση και συμπεράσματα

Στις Μεσογειακές χῶρες τὰ δρη αποτελοῦν εὐνοϊκή περιοχή για να εκτρέφονται γιδοπρόβατα, ενώ ταυτόχρονα επιδροῦν στη διατήρηση δροσε-

932 932 21

ροῦ κλίματος. Στους λόφους γίνονται οἱ πιὸ ἀποδοτικές καλλιέργειες. Καλλιεργοῦνται τὰ ὀπωροφόρα δέντρα, ἡ ἐλιά, ὄπου εὐδοκιμεῖ, τὰ ἀμπέλια κ.ἄ.. Ἡ ζώνη αὐτὴ εἶναι ἡ περισσότερο πυκνοκατοικημένη καὶ ὑγιεινὴ περιοχή. Οἱ πεδιάδες ἀποτελοῦν ἐκτάσεις μὲ πλούσιες καλλιέργειες βιομηχανικῶν φυτῶν, ψυχανθῶν κ.ἄ. Οἱ καλλιέργειες εἶναι δύο εἰδῶν. Ἡ καλλιέργεια τῶν περιοχῶν ποὺ ἀρδεύονται καὶ ἐπιτρέπουν μὲ τὸ θερμὸ τους κλίμα μεγάλη ἀπόδοση καὶ σὲ πολλές περιπτώσεις διπλὴ συγκομιδὴ κάθε χρόνο. Τὰ προϊόντα ποὺ παράγονται εἶναι: δημητριακά, κηπευτικά, ὀπωρικά. Στὶς περιοχὲς ποὺ δὲν ἀρδεύονται ἐπικρατεῖ ἡ ξηρὴ καλλιέργεια μὲ ἐνδιάμεση ἀγροανάπαυση.

Οἱ μεσογειακοὶ λαοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ναυτικὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἐμπόριο. Γενικὰ οἱ μεσογειακὲς χῶρες ἔχουν χαρακτῆρα γεωργικὸ ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένες περιοχὲς, ὅπως π.χ. ἡ Β. Ἰταλία. Στὰ τελευταῖα χρόνια καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ συστηματικὴ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν πόρων καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μὲ σκοπὸ τὴν ἀνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν. Οἱ μεσογειακὲς χῶρες μὲ τὸ εὐχάριστο κλίμα τους, μὲ τὰ ἁρμογὰς τοπία, τὴ θάλασσα κ.τ.λ. προσελκύουν τοὺς βόρειους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, ποὺ τὶς ἐπισκέπτονται κατὰ χιλιάδες. Ἔτσι δημιουργεῖται ἕνα ρεῦμα ἀπὸ περιηγητὲς ποὺ τὶς ὠφελοῦν οἰκονομικά.

Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος μοιάζει μὲ τρίγωνο ποὺ ἡ βάση του σὲ μεγάλο πλάτος συνδέεται μὲ τὴν ξηρὰ. Τὰ βόρεια σύνορα τῆς Βαλκανικῆς ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο καὶ καταλήγουν στὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος, ἀνατολικά ἀπὸ τὴν πόλη Τεργέστη. Στὴ μεγαλύτερή τους ἔκταση καθορίζονται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Δούναβη καὶ Δράβη.

Τὰ ἀνατολικά σύνορα καθορίζονται ἀπὸ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο, τὸ Βόσπορο, τὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Νότια βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα (Κρητικὸ πέλαγος) καὶ δυτικὰ ἀπὸ τὸ Ἴόνιο καὶ Ἀδριατικὸ πέλαγος.

Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος εἶναι γενικὰ χώρα ὄρεινὴ. Τὰ ὄρη της δὲν ἀφήνουν περιθώρια παρὰ μόνον γιὰ νὰ σχηματίζονται μικρὰ βαθύπεδα, κοιλάδες καὶ μικρὲς πεδιάδες ἢ καὶ μικρὲς παραλιακὲς πεδιάδες στὸ βάθος τῶν κόλπων. Μεγάλες πεδιάδες εἶναι ἡ πεδιάδα τοῦ Δούναβη, τοῦ Σάβου,

του Έβρου (Θράκη). Η κυρίως πεδιάδα του Δούναβη βρίσκεται έξω από τα φυσικά σύνορα της χερσονήσου, διότι περικλείεται βόρεια από τις Τρανσυλβανικές Άλπεις και νότια από την όροσειρά του Αίμου. Τα δρη αυτά αποτελούν ένα ήμικυκλικό όρεινό συγκρότημα που διασχίζει ο Δούναβης στις λεγόμενες Σιδηρές Πύλες. Το δεύτερο όρεινό συγκρότημα είναι το συγκρότημα των Διναρικών Άλπεων, που θεωρείται συνέχεια των Άλπεων. Η όρεινη μάζα των Διναρικών Άλπεων προεκτείνεται από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά, συνεχίζεται με την Πίνδο και φτάνει ως την Κρήτη. Ένα τρίτο όρεινό συγκρότημα αρχίζει ανατολικά των Διναρικών Άλπεων από το όρος Σκάρδος και προχωρεί ανατολικά προς το κέντρο της Βαλκανικής ως την όροσειρά της Ροδόπης. Οι άκτες της Βαλκανικής σχίζονται σε πολλούς μικρούς ή μεγάλους κόλπους, με πολλά άκρωτήρια. Εξάιρεση αποτελούν οι άκτες του Εξεΐνου και της Άλβανίας.

Στις Δαλματικές άκτες τα δρη φτάνουν απότομα στη θάλασσα. Γύρω από τις άκτες των βορειοδυτικών και νοτιοανατολικών παραλίων υπάρχουν διάφορα αρχιπελάγη. Τα νησιά του Αιγαίου πελάγους θεωρούνται κατάλοιπα της ξηρής (Αιγαϊδας χώρας), που ένωνε την Ελλάδα με τη Μικρασιατική χερσόνησο σε πολύ παλιά γεωλογική εποχή.

Υδρογραφία. Οι σπουδαιότεροι ποταμοί ρέουν προς τα ανατολικά ή νοτιοανατολικά. Αυτό οφείλεται στην όρογραφική διαμόρφωση της Βαλκανικής χερσονήσου. Οι μεγαλύτεροι ποταμοί είναι: ο Δούναβης που χύνεται στον Εξεΐνο, ο Έβρος, ο Νέστος, ο Στρυμόνας, ο Αξιός, ο Αλιάκμονας και ο Πηνειός που χύνονται στο Αιγαίο πέλαγος, ο Αώος και ο Δρίνος που χύνονται στην Αδριατική.

Οι μεγαλύτερες λίμνες είναι: της Αχρίδας, των Ιωαννίνων, της Πρέσπας (μικρή και μεγάλη), της Σκόδρας και της Δοϊράνης.

Κλίμα. Η Βαλκανική χερσόνησος βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες που επικρατεί το ηπειρωτικό ευρωπαϊκό κλίμα, στη ζώνη που επικρατεί το κλίμα των ασιατικών στεπών και στην περιοχή που επικρατεί το μεσογειακό κλίμα. Το μεσογειακό κλίμα επηρεάζει μία στενή παραλιακή περιοχή και εισχωρεί στο έσωτερικό μέσα από τις κοιλάδες, ώσπου να συναντήσει όρεινα φράγματα. Εκτός από τα παράλια ή υπόλοιπη Βαλκανική χερσόνησος έχει κλίμα ηπειρωτικό. Ο χειμώνας, αν και είναι σύντομος, είναι συ-

Χάρτης 4. Βαλκανική χερσόνησος

χνά πολύ ψυχρός, κυρίως στην πεδιάδα του Δούναβη και της Θράκης. Τήν Άνοιξη φυσούν βορειοανατολικοί άνεμοι και τὸ χιόνι πέφτει ἀκόμα καὶ στις χαμηλές πεδιάδες τῆς Ἑλλάδας. Τὸ φθινόπωρο εἶναι ἀρκετὰ ἡπιό. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου τὸ κλίμα χαρακτηρίζεται ὡς πόντιο. Ἐχει χειμῶνα ψυχρὸ, καλοκαίρι δροσερὸ καὶ βροχές ὄλες τὶς ἐποχές τοῦ ἔτους.

Ἡ θέση τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος βρίσκεται μεταξύ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπου διασταυρῶνται οἱ θαλάσσιοι καὶ οἱ ἡπειρωτικοὶ δρόμοι. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χερσονήσου κόβεται ἀπὸ κοιλάδες, ὅπως τοῦ Μοράβα, τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἐβρου κ.ἄ. πού πάντοτε διευκόλυναν τὶς συγκοινωνίες καὶ συνέδεαν τὶς παραδουνάβιες χῶρες καὶ τὶς περιοχὲς τῶν Δυναρικῶν Ἄλπεων μὲ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου μὲ τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὸ Βόσπορο ἀνοίγει τὸ δρόμο πρὸς τὴ Ρωσία καὶ τὸν Καύκασο, ἐνῶ μὲ τὴν Ἀδριατικὴν ἔκτεινεται πρὸς τὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης. Τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου δημιουργοῦν μιὰ γέφυρα μεταξύ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Ἐξαιτίας τῆς θέσης τῆς ἢ Βαλκανικῆς χερσονήσου ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους ὁ χῶρος τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν λαῶν. Ἔτσι ἐγκαταστάθησαν σ' αὐτὴ πολλοὶ λαοί. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους, οἱ μικρὲς πεδιάδες καὶ οἱ στενὲς κοιλάδες πού περικλείονται ἀπὸ ὄροσειρές, ἐπέτρεψαν στοὺς λαοὺς πού ἐγκαταστάθηκαν νὰ διατηρήσουν τοὺς ἀρχικούς ἐθνικοὺς χαρακτήρες τους. Παλαιότεροι κάτοικοι τῆς χερσονήσου εἶναι οἱ Ἑλληνας καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ (Ἀλβανοί).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς προϊστορικές μεταναστευτικὲς κινήσεις ἡ πρώτη εἰσβολὴ ξένων λαῶν ἔγινε κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἀπὸ τὶς σλαβικὲς φυλές, πού ἄλλαξε τὴν ἐθνογραφικὴ καὶ πολιτικὴ διαμόρφωση τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνα μ.Χ. ἡ Βαλκανικὴ γνώρισε μιὰ ἄλλη εἰσβολή, τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων, πού τὴν ἀναστάτωσε κυριολεκτικά. Οἱ μετακινήσεις ἐξακολούθησαν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, πού κράτησε τέσσερις περίπου αἰῶνες.

Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν μετακινήσεων καὶ εἰσβολῶν ἦταν νὰ σχηματιστοῦν πολυάριθμες ἐθνότητες μὲ διαφορετικὲς γλώσσες καὶ θρησκείες. Οἱ εἰσβολὲς καὶ οἱ πόλεμοι δὲν ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία σὲ μιὰ συνεχῆ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοποίηση τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Ἐπίσης ἡ βιοτεχνία εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὴ.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου οἱ βαλκανικὲς χῶρες εἰσέρχονται σὲ μιὰ περίοδο πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀξιοποίηση τῶν φυσικῶν πόρων καὶ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς πολύμορφης βιομηχανίας.

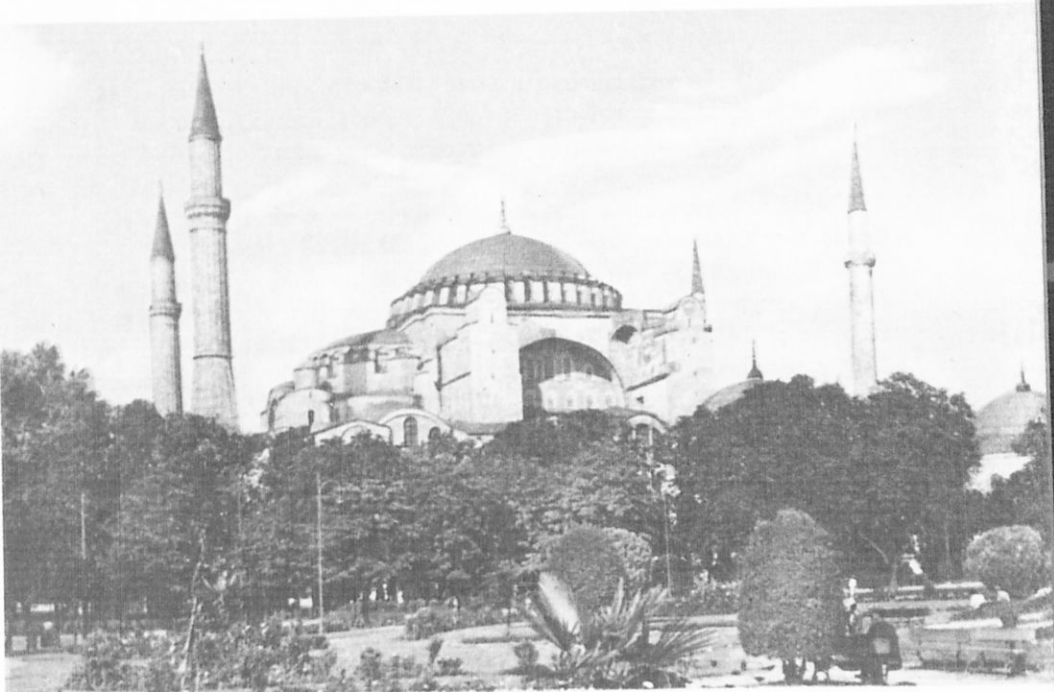
Χάρτης 5. Εύρωπαϊκή Τουρκία

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ (Ανατολική Θράκη)

- Έκταση: 23.623 Km²
- Πληθυσμός: 2.840.000
- Θρήσκευμα: Μωαμεθανοί
- Γλώσσα: Τουρκική
- Νόμισμα: Λίρα Τουρκίας

Θέση – Σύνορα. Η Εύρωπαϊκή Τουρκία ή Ανατολική Θράκη κατέχει τὸ νοτιανατολικὸ ἄκρο τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἀνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο πόντο, νότια ἀπὸ τὴν Προποντιίδα καὶ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος, δυτικά συνορεύει μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ βόρεια μὲ τὴν Βουλγαρία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι πεδινὸ πὺν σὲ μερικά μέρη ἔχει λόφους. Χαμηλὲς παραλιακὲς ὄροσειρὲς περιβάλλουν τὴν πεδινὴν περιοχὴ. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι τῆς **Στράντζας**,

Εικ. 6. Ο Ναός της Ἁγίας Σοφίας

στά παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου, καί τοῦ Ἱεροῦ ὄρους πού σχηματίζει τή χερσόνησο τῆς **Καλλιπόλεως** στά παράλια τῆς Προποντίδας. Ἡ ὄρσειρά τῆς Στράντζας στήν προέκτασή της σχηματίζει τὸ ὄροπέδιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ὕψος 250 m).

Κλίμα. Τὸ κλίμα στά νότια παράλια εἶναι μεσογειακό, στό ἐσωτερικό ἐπικρατεῖ τὸ ἠπειρωτικό.

Υδρογραφία. Ποταμοί τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι: ὁ **Ἐβρος**, πού χωρίζει τὴν Ἀνατολική Θράκη ἀπὸ τὴ Δυτική, καί ὁ **Ἐργίνης**, πού εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἐβρου.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη καί τὰ νησιά Ἰμβρος καί Τένεδος ἦταν πάντοτε ἑλληνικά ἐδάφη πού τὰ κατέχουγ οἱ Τοῦρκοι. Τὴν Ἀνατολική Θράκη τὴν ἀπελευθέρωσε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὸ 1920, ἀλλὰ τὸ 1923, μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, τὴν κατέλαβαν πάλι οἱ Τοῦρκοι. Οἱ Ἕλληνες διώχτηκαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐκτός ἀπὸ 50 χιλιάδες περίπου πού ἔμειναν στήν Κωνσταντινούπολη.

Πόλεις. Ἡ **Κωνσταντινούπολη** (1.467.000 κάτοικοι). Βρίσκεται στή νότια ἄκρη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μέρους τοῦ Βοσπόρου, στόν Κεράτιο κόλπο. Ἄλλοτε ἦταν πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας (330–1453 μ.Χ.).

Σ' αὐτή ὑπάρχει ὁ περίφημος ναός τῆς **Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας καί Κιβωτός τῆς Ἐκκλησίας, ἱερό σύμβολο τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.**

Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶναι ἔδρα τοῦ Οἴκουμενικοῦ πατριάρχου τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τήν Κωνσταντινούπολη τήν κατέλαβαν οἱ Τοῦρκοι στίς 29 Μαΐου τοῦ 1453. Ἄλλες πόλεις εἶναι: **ἡ Ἀδριανούπολη, ἡ Ραιδεστός, ἡ Συλμβρία, ἡ Καλλίπολη** κ.ἄ. πού κάποτε ἦταν σπουδαῖες **ἑλληνικές πόλεις.**

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἐκταση: 110.912 Km².

Πληθυσμός: 8.580.000 κάτ.

Πολίτευμα: Λαϊκή Δημοκρατία

Θρησκεία: Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι

Γλώσσα: Βουλγαρική

Νόμισμα: Λέβα

Πρωτεύουσα: Σόφια με 876.943 κατ.

Θέση — Σύνορα. Ἡ Βουλγαρία κατέχει τὸ βορειοανατολικὸ τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Νότια συνορεύει με τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, ἀνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὔξεινο πόντο, βόρεια συνορεύει με τὴ Ρουμανία καὶ δυτικά με τὴ Γιουγκοσλαβία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὰ βαλκανικά ὄρη (Αἶμος) χωρίζουν τὴ Βουλγαρία σὲ δύο περιοχές: α) τὴν περιοχὴ, βόρεια τοῦ Αἴμου (παραδουνάβεια περιοχὴ) καὶ β) τὴν περιοχὴ νότια τοῦ Αἴμου (νότια Βουλγαρία), πού ἀπλώνεται ὡς τὴν Ἑλλάδα. Στὴ νότια Βουλγαρία σχηματίζονται δύο ἀκόμα ὄροσειρές, τοῦ Ὀρβηλου καὶ τῆς Ροδόπης.

Πεδιᾶδες. 1) Ἡ πεδιάδα τοῦ κάτω Δούναβη. Βρίσκεται μεταξὺ τοῦ Δούναβη καὶ τοῦ Αἴμου. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ εὐφορότερη πεδιάδα τῆς

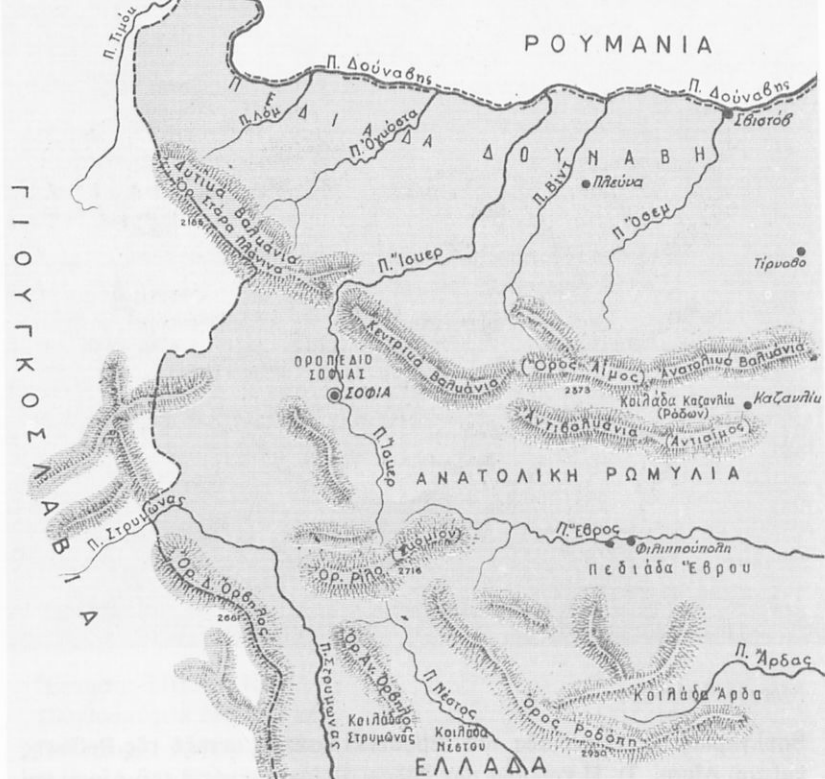

Χάρτης 6. Βουλγαρία

Βουλγαρίας, 2) Ἡ πεδιάδα τοῦ Ἐβρου. Βρίσκεται μεταξύ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Αἴμου. 3) Ἡ κοιλάδα τῶν Ρόδων. Βρίσκεται νότια τοῦ Αἴμου καὶ μεταξύ αὐτοῦ καὶ μιᾶς μικρότερης ὄρσειρᾶς, τῆς ὄρσειρᾶς τῶν Ἀντιβαλκανίων ἢ τοῦ νότιου Αἴμου.

Ἵδρογραφία. Ποταμοί: Ὁ Δούναβης, πού ἔχει μήκος 400 χιλιόμετρα. Ὁ Δούναβης καθορίζει τὴ συνοριακὴ γραμμὴ Βουλγαρίας – Ρουμανίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ φυσικὸ βόρειο σύνορο τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ὁ Δούναβης εἶναι πλωτὸς καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στὴ νοτιοανατολικὴ Βουλγαρία ρεῖ ὁ Ἐβρος πού ἔχει μήκος 430 χιλιόμετρα. Πηγάζει ἀπὸ τὸ δρος Ρίλο καὶ χύνεται στὸ Αἴγαῖο. Ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Στρυμόνας καὶ ὁ Νέστος. Ρέουν στὸ νοτιοδυτικὸ τμῆμα τῆς χώρας καὶ χύνονται στὸ Αἴγαῖο. Ὁ Ἄρδας καὶ ὁ Τούνζας εἶναι παραπόταμοι τοῦ Ἐβρου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Βουλγαρίας εἶναι γενικὰ ἠπειρωτικὸ. Τὸ βόρειο τμῆμα τὸ προσβάλλουν οἱ βόρειοι ἄνεμοι καὶ ὁ χειμώνας του εἶναι ψυχρὸς καὶ μὲ μεγάλη διάρκεια. Ἡ θερμοκρασία ἐδῶ φτάνει τοὺς 15–20 βα-

Χάρτης 7. Βουνά, ποταμοί, πεδιάδες της Βουλγαρίας

θμούς κάτω από το μηδέν. Στά νότια της χώρας και τις ανατολικές περιοχές, προς τη θάλασσα, το κλίμα είναι ήπιότερο και μοιάζει με το μεσογειακό. Οί βροχές είναι αρκετές και κάνουν το έδαφος εύφορο. Η κοιλάδα των ρόδων ανάμεσα στα όρη του Αίμου και του Αντιαίμου έχει ήπιο κλίμα, γιατί προφυλάγεται από τους ανέμους και έχει υγρασία την Άνοιξη και τις αρχές του Καλοκαιριού. Το ήπιο κλίμα και η υγρασία ενδουούν την καλλιέργεια των ρόδων στην περιοχή αυτή.

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Καλλιεργούνται σιτάρι, άραβόσιτος, κριθάρι, σίκαλη, καπνός, βαμβάκι, πατάτες, δσπρια και κτηνοτροφικά φυτά που δίνουν στην κτηνοτροφία τη δυνατότητα για ανάπτυξη. Έκτρέφονται βόδια, άλογα και γιδοπρόβατα. Άρκετά αναπτυγμένη είναι η σηροτροφία, ή μελισσοκομία και πω πολύ ή κτηνοτροφία.

Δασικός πλούτος. Υπάρχουν δάση από κωνοφόρα και δρυς που σκεπάζουν τὰ 26% τῆς χώρας. Ἀπὸ τὰ δάση παίρνουν ἄφθονη ξυλεία.

Ὀρυκτὸς πλούτος. Υπάρχουν ὄρυχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξορύσσουν μόλυβδο, χαλκὸ, σίδηρο, γαιάνθρακα καὶ βωξίτη.

Βιομηχανία. Υπάρχουν ἐργοστάσια πού ἐπεξεργάζονται τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, δηλαδὴ τὸν καπνὸ, τὶς ὑφαντικὲς ὕλες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὸ ἀπόσταγμα ἀπὸ τὰ ρόδα, τὰ δέρματα κ.ἄ. Εἶναι ἀκόμα ἀναπτυγμένη καὶ ἡ κεραμευτικὴ μικροβιομηχανία.

Ἐμπόριο. Ἡ Βουλγαρία ἐξάγει κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα καὶ διάφορα μεταλλεύματα. Εἰσάγει χημικὰ προϊόντα, φάρμακα, μηχανές, γεωργικὰ ἐργαλεῖα κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Χάρη στὸ Δούναβη ἐπικοινωνεῖ μὲ πολλὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς καὶ αὐτοκινητοδρόμους. Ἐπίσης ἔχει καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Τουρισμός. Ἡ τουριστικὴ κίνηση παρουσιάζει ἐνδιαφέρον σὲ ὀρισμένες περιοχές, ὅπως τὸ Τύρνοβο πού εἶναι παλιὰ μεσαιωνικὴ πόλη κ.ἄ. Ἀξιόλογη εἶναι ἡ τουριστικὴ κίνηση στὶς παραλιακὲς πόλεις τοῦ Εὐξεινου πόντου, ὅπου ὑπάρχουν ὡραῖα τουριστικὰ ξενοδοχεῖα.

Εἰκ. 7. Ἀποψη Σόφιας

Πολιτική εξέταση. Οί Βούλγαροι πήραν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸν ποταμὸ Βόλγα (Οὐκράνεια), ὅπου ἐφθασαν ἀπὸ τὴ Μογγολία καὶ ἐγκαταστάθηκαν γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἀργότερα καὶ κατὰ τὸν 7ο αἰῶνα μ.Χ. ἐγκαταστάθηκαν στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου ἀπ' ὅπου ἦρθαν στὴ χώρα ποὺ κατέχουν σήμερα καὶ ποὺ τὴν κατοικοῦσαν τότε Σλάβοι. Ἀπὸ τοὺς Σλάβους πήραν τὴ γλῶσσα, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ διατήρησαν μόνο τὸ ὄνομά τους. Βούλγαροι ὀνομάστηκαν καὶ οἱ Σλάβοι τῆς χώρας.

Πόλεις. Ἡ **Σόφια**, ποὺ ἔχει καλὴ ρυμοτομία καὶ εἶναι τὸ πνευματικὸ, οἰκονομικὸ καὶ διοικητικὸ κέντρο τῆς χώρας. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους καὶ τὸ κέντρο τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολην. Ἄλλες πόλεις εἶναι: ἡ **Πλόβντιβ** (Φιλιππούπολη), ποὺ ἄλλοτε ἦταν μεγάλο ἑλληνικὸ κέντρο μὲ ἑλληνικά ἐκπαιδευτήρια κ.τ.λ., **Μπουργκάς** (Πύργος) καὶ **Νέσεμπορ** (Βάρνα) ποὺ εἶναι καλοὶ λιμένες στὸν Εὐξείνου πόντο. Στὴν κεντρικὴ Βουλγαρία βρίσκονται οἱ πόλεις **Στάρα Ζαγκόρα** καὶ **Καζανζίκ**, βορειότερα δὲ τὸ **Τύρνοβο**.

Σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τώρα οἱ σχέσεις μας μὲ τὴ Βουλγαρία εἶναι φιλικές καὶ εὐρύνονται περισσότερο στὸν ἐμπορικὸ καὶ πολιτιστικὸ τομεά.

Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Σερβία καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ρουμανία τὸ 1912 συμμαχη-

Εἰκ. 8. Μία ἐκκλησία τῆς Σόφιας

σαν έναντίον τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Βουλγαρία μετὰ τὸ νικηφόρο ἐκεῖνο πόλεμο θέλησε νὰ κρατήσῃ δικά της ἑλληνικά καὶ σερβικά ἐδάφη, ἐγίνε ὁ πόλεμος τοῦ 1913. Τότε οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι νίκησαν τοὺς Βουλγάρους. Στους δύο παγκοσμίους πολέμους (1914-1918, 1940-1945) οἱ Βούλγαροι πολέμησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Ἐκταση: 255.804 Km²

Πληθυσμός: 20.770.000 κάτ.

Πολίτευμα: Ὁμοσπονδιακὴ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Οἱ περισσότεροι εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι

Γλώσσα: Σερβοκροατικὴ

Νόμισμα: Δηνάριο

Πρωτεύουσα: Βελιγράδι μὲ 772.000 κατ.

Θέση – Σύνορα. Ἡ Γιουγκοσλαβία βρίσκεται στὸ βορειοδυτικὸ μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἀνατολικά συνορεύει μὲ τὴ Βουλγαρία καὶ Ρουμανία, βόρεια μὲ τὴν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία, δυτικά μὲ τὴν Ἰταλία καὶ Ἀλβανία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα. Πρὸς τὰ νότια συνορεύει μὲ τὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι χώρα ὀρεινὴ. Τὰ 2/3 περίπου τοῦ ἐδάφους της σκεπάζονται ἀπὸ ὄρη. Διακρίνουμε τὶς ἐξῆς περιοχές:

1) Παννονικὸ λεκανοπέδιο. Πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴν ἀρχαία ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Παννονία. Αὐτὸ ἀπλώνεται δυτικά ἀπὸ τὶς ἄλπεις καὶ φτάνει ὡς τὰ ὄρη τῆς Τρανσυλβανίας. Κατὰ τὴν τριτογενὴ περίοδο ἀποτελοῦσε μεγάλη λίμνη, πού τὸ πλεόνασμα τοῦ νεροῦ της χυνόταν στὸν Εὐξείνιο πόντο. Τὰ νερά της ἀδειασαν ἀργότερα μὲ τὸ Δούναβη, ὅταν μὲ τὴ διάβρωση σχηματίστηκε ἀνάμεσα στὰ ὄρη ἓνα στενὸ πού λέγεται **Σιδηρὲς Πύλες**.

2) Ἀνατολικές, Σλοβενικὲς ἢ Ἰουλιανές ἄλπεις. Αὐτὲς συνεχίζουν τὶς εὐρωπαϊκὲς ἄλπεις μὲ ψηλότερη κορυφὴ τὸ **Πρέγκλαβ** πού ἔχει ὕψος

Χάρτης 8. Γιουγκοσλαβία

2.820 μ. Έχουν διεύθυνση από τη Δύση προς την Ανατολή. Οι τοπικές καθιζήσεις σχημάτισαν πολύ εύφορες κοιλάδες, όπως είναι του **Μάρμπορ** και το λεκανοπέδιο της **Λουμπλιάνας**.

3) Διναρικές Άλπεις. Η νοτιότερη όρεινη ζώνη είναι διαφορετική. Αποτελείται από όροσειρες παράλληλες προς την παραλιακή γραμμή που έχουν κυρίως άσβεστολιθικά πετρώματα. Στα παράλια οι όροσειρες κατεβαίνουν απότομα, ενώ ανατολικά και στην περιοχή του Σάβου κατεβαίνουν ομαλά. Ανάμεσα στις όροσειρες σχηματίζονται ψηλά όροπέδια.

4) Παραλιακή ζώνη. Ένα μεγάλο μέρος από τις παραλιακές εκτάσεις καταποντίστηκε στη θάλασσα και σχηματίστηκαν χαρακτηριστικές χερσόνησοι καθώς και πολλά νησιά. Στα νησιά και στις στενές περιοχές της ζώνης αυτής υπάρχουν εύφορες εκτάσεις. Η παραλιακή ζώνη χωρίζεται

από την αγονη έσωτερικότερη άσβεστολιθική περιοχή με άπόκρημνες άκτές και ύψώματα. Τό κλίμα τής ζώνης αυτής είναι μεσογειακό. Δέν είναι όμως τό ίδιο σ' όλες τες περιοχές, διότι ένας τοπικός άνεμος, ό Μπόρας, φυσά τό χειμώνα από τες χιονοσκεπασμένες Διναρικές Άλπεις προς τήν Άδριατική και έπηρεάζει τό κλίμα στις περιοχές που βρίσκονται βόρεια του Κατάρου.

5) Νότια περιοχή. Η περιοχή αυτή έχει τά μεγαλύτερα και πιό εύφορα λεκανοπέδια και κοιλάδες. Τά λεκανοπέδια και οι κοιλάδες βρίσκονται έκει όπου στην παλιά έποχή σχηματίστηκαν με τήν καθίζηση του έδάφους λίμνες, που άργότερα άποξηράθηκαν. Στα βαθύτερα σημεία υπάρχουν και σήμερα λίμνες, όπως ή Πρέσπα, ή Άχρίδα και ή Δοϊράνη. Τά δρη τής περιοχής έχουν μεγάλο όγκο και αυτά είναι ό Βόρας και ό Σκάρδος. Τά δρη που είναι δυτικά από τήν κοιλάδα του Άξιου συνεχίζονται με τά δρη τής Δυτικής Μακεδονίας, ενώ τά ανατολικά με τά δρη τής Ανατολικής Μακεδονίας. Στα δρη αυτά υπάρχουν πολλά καλοκαιρινά λιβάδια.

Στά έλληνικά σύνορα είναι τά δρη Βαρνούς, Καϊμακτσάλαν και Μπέλλες.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ό Δούναβης εισέρχεται από τήν Ούγγαρία, διασχίζει ένα τμήμα της στο ανατολικό μέρος και βγαίνει στη Ρουμανία από τες ανατολικές Σιδηρές Πύλες. Μεγάλοι παραπόταμοι του Δούναβη είναι ό Σάβος, ό Δράβος, ό Τίσσας και ό Μοράβας από τά νότια. Στη νότια περιοχή ρέει: ό Άξιός, που πηγάζει από τό Σκάρδο και χύνεται στο Θερμικό κόλπο.

Λίμνες. Οι μεγαλύτερες λίμνες σχηματίζονται στο νότιο τμήμα. Αυτές είναι: ή Σκόδρα και ή Άχρίδα που ένα μέρος τους ανήκει στην Άλβανία, ή Μεγάλη Πρέσπα στα σύνορα Γιουγκοσλαβίας - Ελλάδας - Άλβανίας και ή Δοϊράνη στα σύνορα Ελλάδας - Γιουγκοσλαβίας.

Παράλια - Λιμάνια. Η Γιουγκοσλαβία βρέχεται μόνο από τό Άδριατικό πέλαγος. Κοντά στις άκτες του άπλώνονται πολυάριθμα νησιά. Τά σπουδαιότερα λιμάνια είναι: Φιούμε, Σπαλάτο, Ντουμπρόβνικ και Κάτταρο.

Κλίμα. Τό κλίμα τής Γιουγκοσλαβίας είναι ήπειρωτικό με ψυχρό χειμώνα. Οι όροσειρές που είναι κατά μήκος των Δαλματικών άκτων έμποδίζουν τους θαλάσσιους δυτικούς άνεμους νά φτάσουν στο έσωτερικό τής χώρας, ενώ τά βορειοανατολικά μέρη είναι άνοιχτά στους βόρειους ψυ-

χρους ανέμους. Τò καλοκαίρι εἶναι ζεστό σ' ὅλη τὴ χώρα καὶ ἡ θερμοκρασία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ὑψόμετρο. Οἱ βροχὲς εἶναι ἀρκετὲς καὶ πέφτουν κατὰ τὴ διάρκεια ὄλου τοῦ ἔτους. Ἐξαίρεση παρουσιάζουν οἱ ἀκτὲς ποῦ ἔχουν μεσογειακὸ κλίμα.

Χλωρίδα. Τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος βοηθοῦν στὴν ἀνάπτυξη τῶν δέντρων. Εἶναι ἡ χώρα μὲ τὰ μεγάλα δάση ἀπὸ δρυῶν, πεῦκα καὶ ἔλατα.

Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία. Κυριότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὁ ἀραβόσιτος, τὸ σιτάρι, οἱ πατάτες, τὸ κανάβι, τὸ λινάρι, τὰ ζαχαρότευτλα, ὁ ἡλιάνθος, τὸ βαμβάκι, ὁ λυκίσκος, τὰ ὄσπρια, τὸ κρασί καὶ τὰ δαμάσκηνα. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι ἡ τρίτη χώρα τῆς Εὐρώπης σὲ παραγωγή ἀραβόσιτου καὶ ἡ πρώτη στὰ δαμάσκηνα.

Ἡ κτηνοτροφία. Εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται γιδοπρόβατα, βόδια καὶ ἄλογα.

Ἡ ἀλιεία. Εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη στὰ δυτικὰ παράλια. Τὰ ψάρια καταναλίσκουν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς.

Δασικὸς πλοῦτος. Ὁ δασικὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι μεγάλος. Τὰ δάση τῆς δίνουν ἀφθονὴ ξυλεία ποῦ ἓνα μέρος τῆς ἐξάγεται.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλούσιο σὲ ἀνθρακα, μόλυβδο, βωξίτη, χαλκὸ, ψευδάργυρο, ἀντιμόνιο, μαγγάνιο, χρώμιο, ὕδράργυρο κ.ἄ.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἀπὸ τὸ 1947 ἕως σήμερα ἔγινε μεγάλη πρόοδος στὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Ἡ παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας καὶ ὁ μεγάλος ὀρυκτὸς πλοῦτος, κυρίως γαιάνθρακες, ἀπέτελεσαν τὶς βάσεις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βαριᾶς βιομηχανίας. Σήμερα τὰ 55% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ζοῦν ἀπὸ τὴ βιομηχανία. Ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁ βασικὸς παράγοντας τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Ὑπάρχουν ἐργοστάσια ποῦ ἐπεξεργάζονται τὸ ξύλο, κατασκευάζουν μηχανεὲς καὶ παράγουν χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα καὶ ἄλλα. Στὸν τομέα τοῦ ἐμπορίου ἐξάγουν κτηνοτροφικά, γεωργικὰ προϊόντα καὶ πρώτες ὕλες, εἰσάγουν πετρέλαιο καὶ ὀρισμένα βιομηχανικὰ προϊόντα.

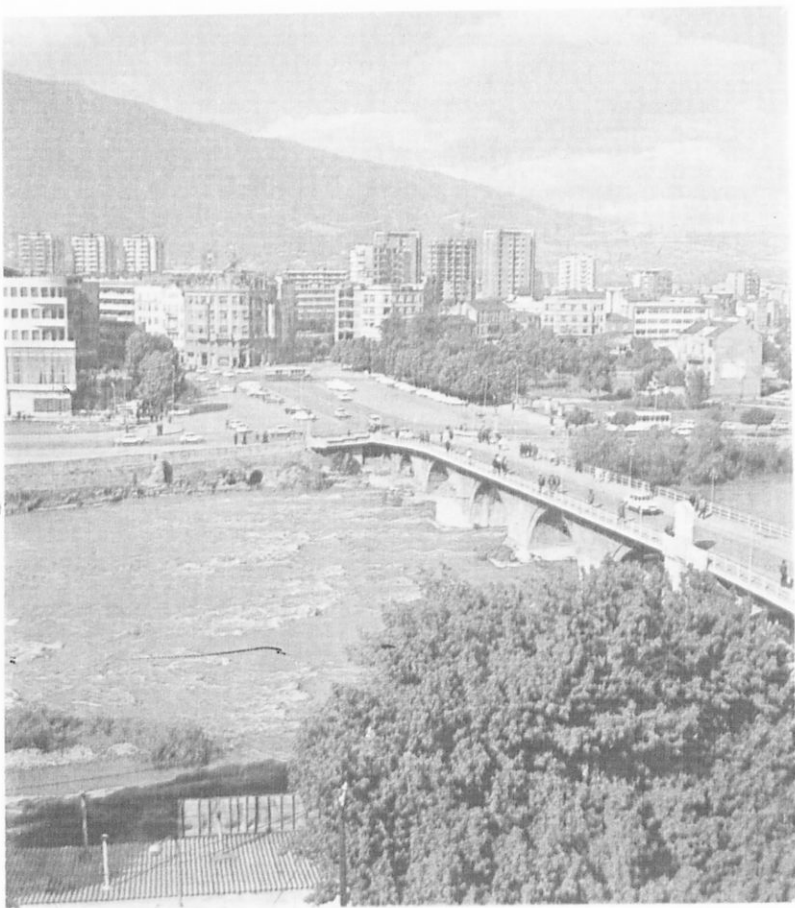
Συγκοινωνία. Σχετικὰ εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ κυρίως στὸ πεδινὸ βορειοανατολικὸ τμήμα τῆς. Ὁ Δούναβης καὶ οἱ παραπόταμοί του Σάβος, Δράβος καὶ Τίσσας εἶναι πλωτοὶ καὶ ἐξυπηρετοῦν τὴ συγκοινωνία τῆς χώρας. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος εἶναι ἀξιόλογος. Στὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης διατηρεῖ ἐλεύθερη ζώνη γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐμπορίου τῆς.

Είκ. 9. Άποψη Βελιγραδίου· τμήμα τής καινούργιας πόλεως

Τουρισμός. Τὰ νησιά τῶν Δαλματικῶν ἀκτῶν, τὰ γραφικὰ φιόρδ, ἡ λίμνη τῆς Ἀχρίδας, οἱ φυσικὲς ὁμορφιές καὶ τὸ κλίμα στὰ παράλια, δημιουργοῦν ἓνα ἀξιόλογο τουριστικὸ ρεῦμα πρὸς τὴ Γιουγκοσλαβία.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο ἐγκαταστάθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ κατὰ τὸν 7ο αἰῶνα μ.Χ., ἀφοῦ ἦλθαν ἀπὸ τὴ Ρωσία. Ἔως τὸ 12ο αἰῶνα ἦταν κάτω ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ κυριαρχία. Τὸ 1459 ὑποτάχτηκαν

Είκ. 10. Σκόπια

στους Τούρκους. Τò 1878 έγινε ανεξάρτητο κράτος Σερβίας με τη βοήθεια τής Ρωσίας. Κατά τούς βαλκανικούς πολέμους 1912-1913 ή Σερβία κατέλαβε τή βόρεια Μακεδονία. Τò 1919 σχηματίστηκε ή σημερινή Γιουγκοσλαβία με τή βοήθεια τής Γαλλίας. Ό πληθυσμός της είναι 41% Σέρβοι, 24% Κροάτες και 9% Σλοβένιοι. Οί υπόλοιποι είναι Άλβανοί, Ούγγροι, Μαυροβούνιοι και λίγοι Έλληνες και Έβραίοι.

Οί Μαυροβούνιοι πού κατοικούν στα βόρεια τής λίμνης Σκόδρας δέν

είναι Σλάβοι. Αποτελούσαν ανεξάρτητο κράτος ως το 1918 με πρωτεύουσα την Κετίγνη. Στις πόλεις **Μοναστήρι**, **Σκόπια** και **Νίσσα** ζούσαν ως το 1918 πολλοί Έλληνες. Σήμερα ζούν πολύ λίγοι. Οι πόλεις αυτές ήταν άλλοτε σπουδαία ελληνικά κέντρα.

Γλώσσα — Θρησκεία. Οι Γιουγκοσλάβοι μιλούν πολλές γλώσσες: τη Σερβική, την Κροατική, τη Σλοβενική, την Ούγγρική, τη Γερμανική, τη γλώσσα του Μαυροβουνίου και την Άλβανική. Ως προς τη Θρησκεία είναι ὀρθόδοξοι χριστιανοί, υπάρχουν ὅμως και ἄρκετοὶ καθολικοὶ καθὼς καὶ λίγοι διαμαρτυρούμενοι, ἔβραϊοὶ καὶ μωαμεθανοί.

Διοίκηση — Πολίτευμα. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο σχηματίστηκε ἡ «Ὁμοσπονδιακὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας» με τὶς ἐξῆς χώρες: Παλαιὰ Σερβία, Κροατία, Σλοβενία, Βοσνία, Ἐρζεγοβίνη, Μαυροβούνιο καὶ τῆ λεγόμενη Σερβικὴ Μακεδονία.

Πόλεις. Διοικητικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας εἶναι τὸ **Βελιγράδι**, πού βρίσκεται στὴ συμβολὴ τοῦ Σάβου καὶ τοῦ Δούναβη. Εἶναι κέντρο σιδηροδρομικῶν, ποταμοπλοικῶν καὶ ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἐχει σπουδαῖο ποτάμιο λιμάνι. Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ **Ζάγκρεμπ**, πρωτεύουσα τῆς Κροατίας, ἡ **Λουμπλιάνα**, πρωτεύουσα τῆς Σλοβενίας, τὸ **Σεράγεβο**, πρωτεύουσα τῆς Βοσνίας, τὸ **Τίτογκραντ**, πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου, καὶ τὰ **Σκόπια** πρωτεύουσα τῆς νότιας Σερβίας. Μεγάλες πόλεις εἶναι καὶ ἡ **Νίσσα**, πού εἶναι στὰ νότια τοῦ Βελιγραδίου καὶ ὑπῆρξε ἡ πατρίδα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τὸ **Μοναστήρι**, πού ἄλλοτε ἦταν καθαρὰ ἑλληνικὴ πόλη, καὶ ἡ **Σουμποτίστα** στὰ σύνορα τῆς Οὐγγαρίας.

ALBANIA

Ἐκταση: 28.748 Km²

Πληθυσμός: 2.290.000

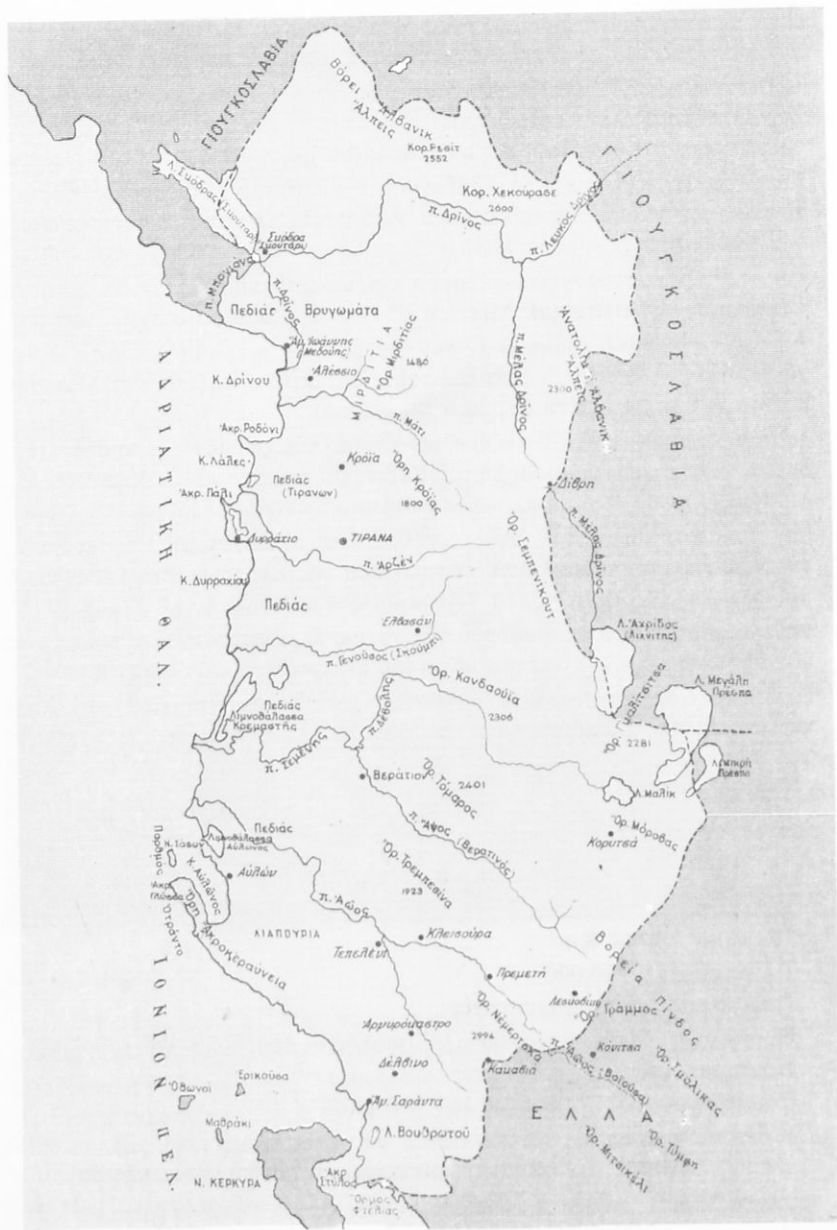
Πολίτευμα: Λαϊκὴ Δημοκρατία

Θρησκεία: Μωαμεθανοὶ 69%, οἱ ὑπόλοιποι ὀρθόδοξοι καὶ καθολικοὶ

Νόμισμα: Λῆκ

Πρωτεύουσα: Τὰ Τίρανα με 169.300 κατ.

Θέση - Σύνορα. Ἡ Ἄλβανία βρίσκεται στὸ δυτικὸ μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος. Πρὸς τὰ

Χάρτης 9. Ἑλλάδα

βόρεια και ανατολικά συνορεύει με τη Γιουγκοσλαβία και προς τα νοτιοανατολικά και νότια με την Ελλάδα..

Μορφολογία του εδάφους. Το έδαφος της Αλβανίας είναι κατά 90% όρεινό. Διακρίνουμε α) την παραλιακή πεδινή περιοχή και β) την όρεινη περιοχή. Στην παραλιακή περιοχή υπάρχουν φυσικά λιμάνια, όπως της Αϋλώνας, του Δυρραχίου και των Αγίων Σαράντα. Η σπουδαιότερη πεδιάδα στην περιοχή αυτή είναι η πεδιάδα της Μουζακιάς, που απλώνεται κατά μήκος της Αδριατικής παραλίας. Στην όρεινη περιοχή έχουμε τις Αλβανικές Άλπεις, που συνεχίζουν τις Διναρικές Άλπεις και κατέχουν το βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα της χώρας. Στο κέντρο απλώνονται τα Κανδαούια όρη. Νοτιότερα είναι ο Τόμαρος, ή Τρεμπεσίνα (Τεπελένι) και ο Μοράβας. Δυτικά βρίσκονται τα Άκροκεραύνια όρη και ανατολικά ή Όστροβίτσα. Τα όρη αυτά είναι γνωστά από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941, διότι εκεί ο στρατός μας νίκησε τους Ιταλούς.

Οι σπουδαιότερες περιοχές της όρεινης ζώνης είναι οι κοιλάδες των ποταμών και το λεκανοπέδιο της Κορυτσάς.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Δρίνος. Έχει δύο κλάδους, το Λευκό Δρίνο, που πηγάζει από το όρος Σκάρδος και το Μέλανα Δρίνο που πηγάζει από τη λίμνη Αχρίδα. Ο Γενοῦσος (Σκούμπης) ποταμός χωρίζει τη χώρα στη μέση. Ο Αῶσος, που ένα μέρος του ανήκει στην Ελλάδα, πηγάζει από την Ήπειρο. Τέλος ο Σεμίνι με παραπόταμους τον Άψο και το Δεβόλη. Όλοι οι ποταμοί χύνονται στο Αδριατικό πέλαγος.

Λίμνες. Λίμνες είναι η Σκόδρα και Αχρίδα στα αλβανογιουγκοσλαβικά σύνορα, ή μεγάλη Πρέσπα, που ανήκει σε τρία κράτη (Αλβανία - Ελλάδα - Γιουγκοσλαβία), και η Μαλίκ.

Κλίμα. Η παραλιακή περιοχή έχει κλίμα μεσογειακό. Οι βροχές είναι αρκετές και πέφτουν κυρίως το χειμώνα. Στην όρεινη περιοχή, στις κοιλάδες και στο λεκανοπέδιο της Κορυτσάς, το κλίμα είναι ήπειρωτικό. Οι βροχές είναι άποτες και πέφτουν το χειμώνα.

Οικονομική ζωή. Η Αλβανία είναι κυρίως χώρα γεωργική και κτηνοτροφική.

Γεωργία. Στις πεδιάδες του Έλβασάν και της Μουζακιάς καλλιεργείται το ρύζι, το σιτάρι και οι πατάτες. Στην περιφέρεια της Κορυτσάς το κριθάρι, ο άραβόσιτος, ή βρώμη κ.ά. Στα ψηλότερα μέρη καλλιεργούνται όπω-

ροφόρα δέντρα και στά χαμηλότερα ό καρπός και τó βαμβάκι. Στους λόφους τών παραλιακών περιοχών ευδοκιμεί ή ελιά και καλλιεργούνται και τά έσπεριδοειδή.

Κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένη, διότι και ή όρεινή περιοχή και ή πεδινή έχουν μεγάλα λιβάδια και συντηρούν μεγάλα ζώα και κοπάδια. Έκτρέφονται γιδοπρόβατα, χοίροι, βόδια, άλογα, πουλερικά, ίνδιάνοι.

Άλιεία. Η άλιεία είναι καλά όργανωμένη από την εποχή τών Ίταλών.

Δασικός πλούτος. Τά 35% τού εδάφους της σκεπάζονται από δάση με δρυς, όρεινά πεύκα, έλατα κ.ά. Τά δάση όμως μένουν ανεκμετάλλευτα, διότι δέν είναι άρκετά αναπτυγμένη ή συγκοινωνία.

Όρυκτός πλούτος. Ό όρυκτός πλούτος είναι ανεκμετάλλευτος στο σύνολό του. Υπάρχουν κοιτάσματα με γαιάνθρακα, λιγνίτη, σίδηρο, χαλκό και πετρέλαιο.

Έμπόριο. Η Άλβανία εξάγει πετρέλαιο, λιγνίτη, κρέατα, δέρματα, καπνό, λάδι και όσπρια. Εισάγει χημικά προϊόντα, φάρμακα και μηχανήματα.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία δέν είναι άρκετά αναπτυγμένη.

Πολιτική εξέταση. Οί Άλβανοί κατάγονται από τούς άρχαίους Ίλλυριούς πού μαζί με τούς Έλληνες άποτελούν τούς άρχαιότερους λαούς τής Βαλκανικής. Άνήκουν στην Ίνδοευρωπαϊκή φυλή.

Άλβανικό ανεξάρτητο κράτος ίδρύθηκε μετά τούς πολέμους τού 1912-1913 με την ύποστήριξη τής Αύστρίας και τής Ίταλίας. Στο κράτος αυτό δόθηκε ή Β. Ήπειρος, χώρα καθαρά ελληνική, μολονότι έλευθερώθηκε από τόν ελληνικό στρατό τó 1913.

Πόλεις. Οί σπουδαιότερες πόλεις στο βόρειο τμήμα είναι τά **Τίρανα**, τó **Δυρράχιο** και ή **Σκόδρα**. Στο νότιο τμήμα είναι τó **Άργυρόκαστρο**, ό **Αύλώνας** ή **Χειμάρα**, οί **Άγιοι Σαράντα**, ή **Πρεμετή**, τó **Βεράτιο**. Οί πόλεις αυτές έχουν ελληνικό πληθυσμό.

Στά 1940-41 στά άλβανικά όρη γράφτηκε τó νεώτερο άθάνατο ελληνικό έπος. Όλο τó νότιο τμήμα τής Άλβανίας είναι ή **έλληνικότατη Β. Ήπειρος**, πού για τρίτη φορά έλευθερώθηκε από τούς Έλληνες τó 1940-41.

ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ ἰταλική χερσόνησος βρίσκεται μεταξύ τῆς βαλκανικῆς καὶ ἰβηρικῆς χερσονήσου. Ἐχει διεύθυνση νοτιοανατολική καὶ χωρίζει τὴ Μεσόγειο θαλάσσα σὲ ἀνατολική καὶ δυτικὴ Μεσόγειο. Συνορεύει δυτικά μὲ τὴ Γαλλία, βόρεια μὲ τὴν Ἑλβετία καὶ Αὐστρία καὶ ἀνατολικά μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία. Βρέχεται στὰ ἀνατολικά ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸ καὶ Ἴόνιο πέλαγος καὶ στὰ δυτικά ἀπὸ τὸ Τυρρηνικὸ πέλαγος.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἐκταση: 301.225 Km²

Πληθυσμὸς: 54.350.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

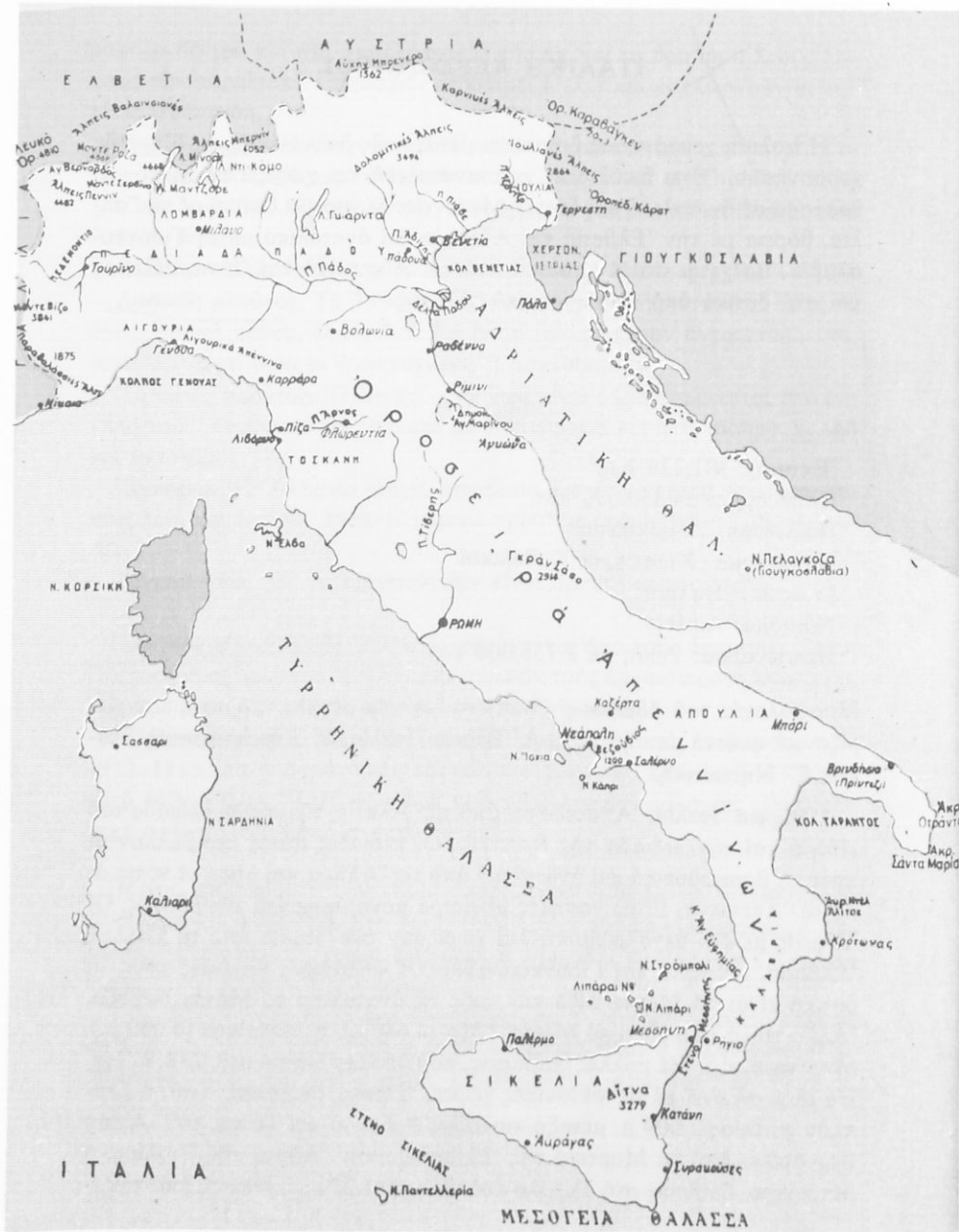
Γλῶσσα: Ἰταλική

Νόμισμα: Λιρέττα

Πρωτεύουσα: Ρώμη μὲ 2.755.000 κατ.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Διακρίνουμε τρία μεγάλα τμήματα, ποὺ χωρίζονται φυσικά μεταξύ τους. **Α' Βόρεια Ἰταλία, Β' Χερσονησιακὴ Ἰταλία, Γ' Νησιωτικὴ.**

1. Βόρεια Ἰταλία. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ἄλπεις, τὴ μεγάλη πεδιάδα τοῦ Πάδου καὶ τὴν πεδιάδα τῆς Βενετίας. Οἱ πεδιάδες αὐτὲς περιβάλλονται πρὸς τὰ βορειοδυτικά καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὶς ἄλπεις καὶ πρὸς τὰ νότια ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα. Εἶναι χαμηλὲς μὲ μικρὰ μόνο ὑψώματα καὶ λόφους. Οἱ ἄλπεις μὲ ἓνα μεγάλο ἡμικύκλιο χωρίζουν τὴν Ἰταλία ἀπὸ τὴ Γαλλία, Ἑλβετία, Αὐστρία καὶ Γιουγκοσλαβία. Οἱ ψηλότερες κορυφές πρὸς τὰ δυτικά εἶναι τὸ **Μόντε Βίτσο** καὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά τὸ **Μόντε Νεβόζο**. Ἄλλα ψηλὰ ὄρη εἶναι τὸ **Μόντε Ρόζα** (4.640 μ.), ἡ **Μπερνίνα** (4.000 μ.), **Μπρένερο**, κ.ἄ. Μὲ πολλὰ διαβάσεις, ποὺ ὑπολογίζονται στὶς 232, ἡ Ἰταλία συγκοινωνεῖ μὲ τὶς γειτονικὲς χώρες. Τέτοιες διαβάσεις εἶναι: ἡ Σεμπλὸν σὲ ὕψος 2.009 μ. μεταξύ κοιλάδας Ροδανοῦ καὶ Τότσε, τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου ἀπὸ τὸ Μαρτινὸ τῆς Ἑλβετίας στὴν Ἀόστα τῆς Ἰταλίας, ἡ Μπρένερο-διάβαση στὸ Τυρόλο καὶ σὲ ὕψος 1.370 μ., γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποχή των Ρωμαίων. Από εκεί περνά σιδηροδρομική γραμμή από το έτος 1867.

2. Η Χερσονησιακή Ίταλία — Κυρίως Ίταλία. Αποτελείται από μία μεγάλη όροσειρά, τα Άπέννινα, που αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της Ίταλίας και τη διασχίζει από το ένα άκρο ως το άλλο. Έχει μήκος 1.400 Km και πλάτος από 37 έως 135 Km. Η ψηλότερη κορυφή είναι το **Γκράν Σάσσο ντ' Ίταλία** που έχει ύψος 2.921 μ. και βρίσκεται στο κέντρο της Ιταλικής χερσονήσου.

Τα Άπέννινα καταλήγουν στις **Καλαβριανές Άλπεις**, στη χερσόνησο της Καλαβρίας. Η ψηλότερη κορυφή είναι το **Σίλα** και το **Άσπρομόντε**, όπου τελειώνει η χερσόνησος. Από τις δύο πλευρές των Άπεννίνων σχηματίζονται πολλές πεδιάδες. Οι κυριότερες πεδιάδες προς την Άδριατική είναι η **Ταβολιέρα**, της **Άπουλίας** και της **Χερσονήσου Ότράντο**, όπου καταλήγει προς τα ανατολικά η Ιταλική χερσόνησος. Προς το Τυρρηνικό πέλαγος είναι η πεδιάδα της **Τοσκάνης**, **Ρώμης** και **Καμπανίας**. Οι Καλαβριανές Άλπεις είναι ήφαιστειογενή όρη με ενεργά ήφαιστεια από τα όποια το μεγαλύτερο είναι ο **Βεζούβιος**. Αυτό με την έκρηξη του το 79 π.Χ. σκέπασε τις πόλεις **Πομπηία**, **Σταβία** και **Ήράκλειο** (περιοχή Νεαπόλεως).

3. Νησιά. Η Ίταλία έχει δύο μεγάλα νησιά, τη **Σικελία** και **Σαρδηνία**, καθώς και πολλά άλλα μικρότερα στα δυτικά παράλια. Η Σικελία χωρίζεται από την Ίταλία με τον πορθμό της Μεσσήνης, που η μικρότερη απόστασή του είναι 3Km. Πάνω σ' αυτή ύψώνεται το ήφαιστειο της Αίτνας με ύψος 3.500 μ. Με την έκρηξη του, το 1923, χάθηκαν 100.000 άνθρωποι. Άλλα νησιά είναι: Η **Έλβα**, όπου εξορίστηκε ο Μ. Ναπολέων, η **Στρώμολι**, το **Κάπρι** στον κόλπο της Νεαπόλεως, περίφημο για τις φυσικές καλλονές του. Τα γειτονικά νησιά **Κορσική** και **Μάλτα** δεν ανήκουν στην Ίταλία.

Διαμόρφωση άκτων. Η Ίταλία είναι χώρα παραθαλάσσια με έκτεταμένες άκτες που φθάνουν τα 7.000 Km. Οι άκτες της Ίταλίας παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία στο σχήμα και στο ύψος. Προς τα ανατολικά, στο βάθος του Άδριατικού πελάγους, είναι ο κόλπος της **Βενετίας** με τα λιμάνια της **Τεργέστης** και της **Βενετίας**. Βρίσκονται ακόμη προς την πλευρά αυτή τα λιμάνια **Μπάρι** και **Μπρίντζι**. Νοτιοανατολικά σχηματίζεται ο μεγάλος κόλπος του Τάραντα από τη χερσόνησο της Άπουλίας και τη χερσόνησο

↳ Χάρτης 10. Ίταλία

της Καλαβρίας. Στο Τυρρηνικό πέλαγος συναντούμε, καθώς πλεύουμε τα παράλια προς το Βορρά, τα λιμάνια **Σαλέρνο**, **Νεαπόλεως** και **Λιβόρνο**. βορειότερα σχηματίζεται ο κόλπος της **Γένουας** στις άκτες της Λιγουρίας. Οι άκτες εδώ παρουσιάζουν πολλές πτυχώσεις, απότομους βράχους, ασφαλής λιμανάκια και θαυμάσιες τοποθεσίες. Στην περιοχή αυτή έχουμε διαρκή άνοιξη, που οφείλεται στο ότι τα δρη κατεβαίνουν ως τη θάλασσα. Οι δύο πλευρές του κόλπου είναι γνωστές ως Ιταλική Ριβιέρα. Το λιμάνι της Γένουας είναι από τα έμπορικότερα λιμάνια της Μεσογείου.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο μεγαλύτερος ποταμός της Ιταλίας είναι ο **Πάδος**. Πηγάζει από το όρος Βίτσι, διευθύνεται από τα δυτικά προς τα ανατολικά και διασχίζει την πεδιάδα του Πάδου. Χύνεται στο Άδριατικό πέλαγος, όπου σχηματίζει Δέλτα και μεγαλώνει την πεδιάδα.

Άλλοι ποταμοί της περιοχής είναι ο **Ίζόντζο**, **Πιάβε** και ο **Αδίγης** στα βόρεια του Πάδου. Ο Αδίγης είναι ο δεύτερος ποταμός της Ιταλίας και κατεβαίνει από τις Άλπεις ακολουθώντας τη διάβαση «Μπρένερ». Χύνεται στον κόλπο της Βενετίας. Από τα Απέννινα πηγάζουν πολλοί ποταμοί που χύνονται στο Άδριατικό ή το Τυρρηνικό πέλαγος. Το μήκος τους είναι μικρό. Στη μέση της δυτικής παραλίας της χερσονήσου χύνεται ο **Τίβερης**, που διασχίζει τη Ρώμη.

Λίμνες. Οι μεγαλύτερες και περισσότερες λίμνες βρίσκονται στη βόρεια Ιταλία και στους πρόποδες των Άλπεων. Οι σπουδαιότερες είναι: **Ματζόρε**, **Ντι-Κόμο** και **Γκάρντα** με εξαιρετικές φυσικές καλλονές.

Κλίμα. Η Ιταλία έχει γενικά ήπιο και ομοιόμορφο μεσογειακό κλίμα, διότι περιβρέχεται από θερμές θάλασσες και προστατεύεται από το Βορρά με τις Άλπεις. Τα Απέννινα προκαλούν άφθονες βροχές και εμποδίζουν την ξηρασία κατά το καλοκαίρι. Το βόρειο και μέσο τμήμα δέχεται άφθονες βροχές. Χιόνι πέφτει στην κοιλάδα του Πάδου και νοτιότερα. Το νοτιότερο τμήμα είναι θερμότερο και πιο ξηρό κατά το καλοκαίρι. Η πεδιάδα του Πάδου έχει ιδιαίτερο κλίμα με σχετικά ψυχρούς ανέμους το χειμώνα και ζεστά καλοκαίρια. Το κλίμα αυτό γίνεται πιο ψυχρό στην Αλπική περιοχή.

Οικονομική ζωή. Η γεωργία είναι πολύ αναπτυγμένη· γίνεται με μηχανικά μέσα και στηρίζεται σε επιστημονικές μεθόδους. Συνέχεια βελτιώνεται με νέες αποξηράνσεις, άρδεύσεις κ.τ.λ. Η γεωργία άπασχολεί το 25%

τοῦ πληθυσμοῦ. Καλλιεργοῦνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα, ρύζι. Στὴ νότια Ἰταλία καὶ σὲ μέρη ποῦ προστατεύονται ἀπὸ τὶς κακοκαιρίες καλλιεργοῦνται ἡ ἐλιά, τὸ ρύζι, τὸ βαμβάκι καὶ στὰ ἐσπεριδοειδῆ (πρῶτη στὸν κόσμον). Ἀκόμη νοτιότερα συναντοῦμε φυτὰ τῶν τροπικῶν χωρῶν, ὅπως φοίνικες καὶ ζαχαροκάλαμα. Ἡ Ἰταλία εἶναι ἡ δευτέρη χώρα σὲ παραγωγή κρασιοῦ μετὰ τὴ Γαλλία. Τελευταῖα μεγάλη ἀνάπτυξη παρουσίασε καὶ ἡ ἀνθοκομία.

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται βόδια, γιδοπρόβατα καὶ χοῖροι. Τὰ γαλακτομικὰ προϊόντα εἶναι ἀφθονα (βούτυρο, γάλα, τυρὶ). Ἀναπτυγμένη ἐπίσης εἶναι ἡ πτηνοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ σηροτροφία.

Ἄλιεα. Ἡ ἀλιεῖα εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ καλύπτει τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας. Τὰ ψάρια εἶναι ἀφθονα καὶ ἀπὸ ὄλα τὰ εἶδη τῆς Μεσογείου. Στὶς λίμνες καὶ τοὺς ποταμοὺς ἐκτρέφονται πολλὰ εἶδη ψαριῶν. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια, μὲ ἐπιστημονικὲς μεθόδους, γιὰ νὰ γίνει ἡ θάλασσα πιὸ πλούσια σὲ ψάρια.

Τὰ δάση. Τὰ δάση εἶναι πολλὰ, ἀλλὰ ἡ ξυλεία ποῦ δίνουν δὲν καλύπτει τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας. Καταβάλλεται συστηματικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀναδάσωση. Στὴν περιοχὴ τῶν Ἄλπεων κυριαρχοῦν τὰ ἔλατα καὶ τὰ πεύκα, στὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου ἢ μουριά καὶ στὶς ἀκτές, ὅπου ὑπάρχουν δάση, ἐπικρατεῖ τὸ θαλάσσιο πεύκο. Στὰ δάση τῶν Ἄλπεων ζοῦν πολλὰ ζῶα, ὅμοια μὲ τὰ ζῶα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἄλλα εἶδη ζῶων τῶν βορείων καὶ νοτίων χωρῶν (ἐλάφια, μυγαλὴ κ.ἄ.).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ἰταλία δὲν εἶναι πλούσια σὲ ὀρυκτὰ. Κατέχει τὴν πρώτη θέση στὸν κόσμον σὲ κοιτάσματα καὶ παραγωγή ὑδραργύρου καὶ τὴ δευτέρη σὲ ἐξαγωγή θείου. Μεγάλῃ εἶναι ἡ παραγωγή γαιαερίου. Στὴ Σικελία ὑπάρχουν πετρελαιοπηγές (περιοχὲς Λαγεύζης, Ζέλα καὶ Φουνταρόσσα), ποῦ συγκαταλέγονται στὶς πλουσιότερες τῆς Εὐρώπης. Ὑπάρχουν ἀκόμα μεταλλεύματα μολύβδου, ψευδαργύρου, βωξίτου, βομφραμίου κ.ἄ. Ἐπίσης στὴν περιοχὴ Καρράρα βγαίνουν τὰ καλύτερα μάρμαρα τοῦ κόσμου.

Βιομηχανία. Μετὰ τὸ 1950 ἡ ἰταλικὴ βιομηχανία σημείωσε ἀλματώδη πρόοδο, ὥστε σήμερα νὰ συγκαταλέγεται στὶς πιὸ μεγάλες βιομηχανικὲς χώρες τοῦ κόσμου.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες εἶναι: Ἡ αὐτοκινητοβιομηχανία, ἡ ναυπηγικὴ καὶ ἡ βιομηχανία ἠλεκτρικῶν εἰδῶν. Ἐπίσης ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ βιομηχανία χαρτιοῦ, χημικῶν λιπασμάτων, ζυμαρικῶν, μαλλίνων, βαμβα-

κερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων καθὼς καὶ ἡ βιομηχανία κατασκευῆς ἐπίπλων.

Ἐπίσης ἡ Ἰταλία παρουσίασε μεγάλη πρόοδο στὸν ἐξηλεκτρισμὸ.

Ἐμπόριο. Ἐξάγει αὐτοκίνητα, ὑφαντουργικά εἶδη, μηχανές, χημικά προϊόντα, θεῖο, ὀπωρικά, κρασιά, λάδι κ.ἄ. **Εἰσάγει** καύσιμα, βαμβάκι, καφέ, μαλλιά καὶ ξυλεία.

Τουρισμός. Ὁ Ἰταλικὸς τουρισμὸς εἶναι καλὰ ὀργανωμένος. Ἡ Ἰταλία κατέχει ἀξιοζήλευτη θέση στὸν κόσμον ἀπὸ τουριστικὴ ἀποψη. Αὐτὸ ὀφείλεται: 1) στὸ καλὸ κλίμα, 2) στὴν καλὴ συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς ξένους, 3) στὰ καλὰ ξενοδοχεῖα, 4) στὴν καλὴ ὀργάνωση καὶ ξενάγηση καὶ 5) στὶς ἀρχαιότητες τῆς χώρας.

Συγκοινωνία. Μετὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο μεγάλη ἀνακαίνιση καὶ ἐπέκταση τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ πλῆθος τῶν αὐτοκινήτων ποὺ κατακλύζουν τὴν Ἰταλία, περισσότερο κατὰ τοὺς καλοκαιρινούς μῆνες. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι καλὸ. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν ἐπιβατικὸ στόλον τῆς Ἰταλίας ποὺ ἐκτελεῖ ἀκτοπλοϊκὲς συγκοινωνίες, ἀλλὰ καὶ διεθνή δρομολόγια. Οἱ ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες εἶναι πυκνὲς μὲ τὶς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ Ἰταλοὶ κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους, ἀλλὰ δέχτηκαν τὴν ἐπιμεξία τῶν διαφόρων λαῶν ποὺ εἰσέβαλαν κατὰ καιροὺς στὴν Ἰταλία. Οἱ βόρειοι εἶναι ξανθοὶ καὶ περισσότερο σωματώδεις ἀπὸ τοὺς νότιους ποὺ εἶναι μελαχροinoὶ καὶ κοντοί. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο εἶναι ψηλότερον στὴ βόρεια Ἰταλία, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὰ νότια, ὅπου ἡ χώρα τώρα ἀναπτύσσεται. Οἱ τέχνες, τὸ θέατρο καὶ ὁ κινηματογράφος εἶναι ἀναπτυγμένα καὶ συντελοῦν στὴν ἀνύψωση τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ.

Μεγάλαι πόλεις. **Τεργέστη.** βρίσκεται στὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ. **Βενετία.** εἶναι κτισμένη πάνω σὲ 172 νησάκια ποὺ συνδέονται μὲ 378 γέφυρες. Ἄλλοτε ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Εἶναι σπουδαῖο λιμάνι καὶ ἔχει ἐξαιρετικὴ τουριστικὴ κίνηση. **Βερόνα.** εἶναι κέντρο γεωργικῆς περιοχῆς μὲ ὠραῖα μεσαιωνικὰ μνημεῖα καὶ ναοὺς. **Μιλάνο.** εἶναι ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τῆς χώρας, κόμβος διεθνῶν συγκοινωνιῶν καὶ μεγάλο καλλιτεχνικὸ κέντρο, μὲ πινακοθήκες, μεγαλοπρεπὴ καθεδρικὸ Ναὸ καὶ Λυρικὴ Σκηνὴ (Σκάλα-Μιλάνου). **Τουρίνο.** εἶναι βιομηχανικὸ κέντρο. **Γένοβα.** εἶναι σπουδαῖο λιμάνι στὰ παράλια τῆς Ἰ-

Είκ. 11. Ρώμη· τό κάστρο τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου

γουρίας. **Πίζα**· ἔχει τόν «κεκλιμένο πύργο». **Μπολόνια**· ἔχει βιομηχανία τροφίμων, Ἀνωτάτη Σχολή Καλῶν Τεχνῶν καί τό ἀρχαιότερο Πανεπιστήμιο τῆς Εὐρώπης. **Λιβόρνο**· εἶναι σπουδαῖο λιμάνι. **Φλωρεντία**· βρίσκεται στό κέντρο τῆς χώρας καί εἶναι ἡ πιό σπουδαία πόλη τῆς Ἰταλίας μετά τή Ρώμη. Ἔχει Μουσεῖα καί Πινακοθήκες μέ πολλά ἔργα ζωγραφικῆς καί γλυπτικῆς τῶν πιό μεγάλων καλλιτεχνῶν. Ἀπό τήν πόλη αὐτή ξεκίνησε ἡ Ἀναγέννηση. **Ρώμη**· εἶναι ἱστορική ὠραιότατη πόλη μέ καλλιτεχνικούς θησαυροὺς ὄλων τῶν ἐποχῶν. Εἶναι κτισμένη πάνω σέ λόφους στίς δὺχτες τοῦ Τίβερη. **Νεάπολη**· εἶναι γραφική πόλη καί ἔχει ἐξαιρετικές

Εικ. 12. Κόλπος Νεαπόλεως. Στο βάθος ό Βεζούβιος

φυσικές καλλονές. **Τάρας**· βρίσκεται στόν όμώνυμο κόλπο. **Βρινδήσιο**, **Μπάρι** και **Άγκώνα**· βρίσκονται στά παράλια του Άδριατικού. **Κατάνη**, **Παλέρμο** και **Συρακούσες**· είναι πόλεις τής Σικελίας. **Κάλιαρι**· είναι πόλη τής Σαρδηνίας. Ή Ίταλία έχει πολλά Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία σε πολλές μεγάλες πόλεις.

ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

Έκταση: 61 Km²

Πληθυσμός: 20.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρησκεία: Καθολικοί

Πρωτεύουσα: Άγιος Μαρίνος με 3.817 κατ.

Βρίσκεται στις πλευρές μιās διακλαδώσεως τών ανατολικών Άπεννίνων σε άπόσταση 15 Km από τόν Άδριατικό πέλαγος και 85 Km από τή Φλωρεντία.

ΒΑΤΙΚΑΝΟ

Έκταση: 453 Km²

Σε ιδιαίτερο λόφο πάνω στη βόρεια όχθη του Τίβερη και κοντά στη Ρώμη είναι κτισμένο το Βατικανό, όπου βρίσκεται η έδρα του Άρχηγού (Πάπα) της Καθολικής Έκκλησίας. Το Βατικανό είναι ιδιαίτερο εκκλησιαστικό κράτος και έχει 1.000 κατοίκους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Η Ιταλική χερσόνησος αποτελεί ένα μόνο κράτος, το Ιταλικό. Διακρίνεται σε τρία γεωγραφικά τμήματα: α) τη Βόρεια Ιταλία, β) τη Χερσονησιακή Ιταλία και γ) τη νησιωτική Ιταλία. Οι Άλπεις προς τα βόρεια χωρίζουν την Ιταλία από την υπόλοιπη Ευρώπη. Τα Άπένινα απλώνονται κατά μήκος της Ιταλικής χερσονήσου.

Ο Βεζούβιος και η Αίτνα είναι ενεργά ήφαιστεια. Οι άκτες της Ιταλίας παρουσιάζουν ποικιλία ως προς το σχήμα και το ύψος. Ο μεγαλύτερος ποταμός είναι ο Πάδος που διασχίζει την ομώνυμη πεδιάδα. Το κλίμα είναι μεσογειακό εκτός από την περιοχή του Πάδου και των Άλπεων. Η Ιταλία είναι βιομηχανική χώρα. Έχει μεγάλη τουριστική κίνηση. Πρωτεύουσα είναι η Ρώμη, ωραία πόλη, καλλιτεχνικό και πνευματικό κέντρο της Ιταλίας. Μιλάνο, κόμβος διεθνών συγκοινωνιών, είναι η πιο βιομηχανική πόλη της Ιταλίας. Φλωρεντία, πόλη με καλλιτεχνικούς θησαυρούς κ.τ.λ.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ

Έκταση: 316 Km²

Πληθυσμός: 360.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Η Βαλέτα με 18.000 κατ.

Αποτελείται από τρία νησιά, Μάλτα, Γκότσο και Κομίνο. Αυτά βρίσκονται στο κέντρο της Μεσογείου, νότια από τη Σικελία.

Η Μάλτα ήταν άλλοτε σπουδαία ναυτική βάση των Άγγλων που την κατείχαν από το 1814.

Τώρα είναι ανεξάρτητο κράτος και η Άγγλία διατηρεί με ένοικιο ναυτικές βάσεις. Η Μάλτα σήμερα έχει μεγάλη σημασία ως λιμάνι άνεφοδιασμού των πλοίων.

ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ ἰσπανικὴ ἢ ἰβηρικὴ ἢ πυρηναικὴ χερσόνησος κατέχει τὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Εὐρώπης. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἄλλη Εὐρώπη μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Πυρηναίων ἀπ' ὅπου πῆρε καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ ὄνομα ἰβηρικὴ τὸ πῆρε ἀπὸ τοὺς Ἴβηρες, τοὺς παλαιότερους κατοίκους τῆς, ποὺ ἀπόγονοί τους θεωροῦνται οἱ σημερινοὶ Βάσκοι τῆς Ἰσπανίας.

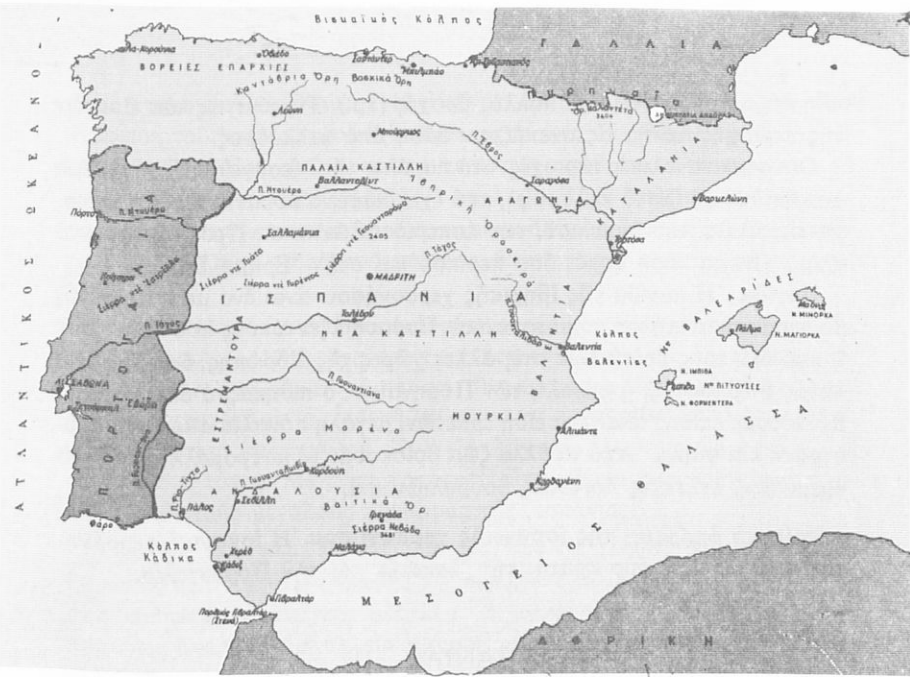
Πρὸς τὰ βόρεια ὀρίζεται ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ νοτιοανατολικά ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, πρὸς τὰ νοτιοδυτικά καὶ δυτικά ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Πρὸς τὰ νότια χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ ποὺ ἔχει πλάτος 12,5 Km στὸ στενότερό του μέρος.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀπὸ ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο ποὺ τὸ περιβάλλουν ἡ ὄροσειρὰ τῶν **Κανταβρικῶν ὄρεων**, ἡ ὄροσειρὰ τῶν **Πυρηναίων** καὶ πρὸς τὰ νότια οἱ ὄροσειρές τῆς **Κορδιλλιέρας**, **Σιέρα Μορένα** καὶ **Σιέρα Νεβάδα**. Τὸ ὄροπέδιο αὐτὸ χωρίζεται σὲ δύο ἀπὸ τὸ ὄρεινὸ συγκρότημα τῆς **Γκρέντα** καὶ **Γκουανταμάρα**: **στὸ βόρειο ὄπου τὰ ὄροπέδια τῆς Παλιᾶς Καστίλλης, καὶ τὸ νότιο, ὄπου τὰ ὄροπέδια τῆς νέας Καστίλλης.**

Οἱ πεδινὲς περιοχὲς ἀποτελοῦνται: α) ἀπὸ στενὲς γενικὰ πεδιάδες ποὺ σχηματίστηκαν ἀπὸ τὶς προσχώσεις τῶν ποταμῶν καὶ β) ἀπὸ ἐσωτερικὰ λεκανοπέδια ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ ὄροπέδια καὶ τὰ ὄρη, ὅπως εἶναι τοῦ Ἐβρου, τοῦ Γκουανταλκιβίρ κ.ἄ.

Ἄκτες. Οἱ ἄκτες εἶναι γενικὰ βραχῶδεις μὲ πολλὰ παραλλαγές. Πρὸς τὸ Βορρὰ σχηματίζεται ὁ **Γασκωνικὸς ἢ Βισκαϊκὸς κόλπος**. Σπουδαιότερα λιμάνια εἶναι: τοῦ **Μπιλμπάο** καὶ τοῦ **Σαντάντερ**. Στὶς νοτιοδυτικὰς ἄκτες σχηματίζεται ὁ κόλπος τοῦ **Κάδιξ**. Οἱ νότιες ἄκτες εἶναι, στὴ μεγαλύτερῃ τους ἔκταση, ἀπόκρημνες. Στὰ ἀνατολικά τοῦ Γιβραλτάρ σχηματίζεται ὁ ὄρμος τῆς **Μαλάγας**. Στὸν κόλπο τῆς **Βαλέντσιας** πρὸς τὰ ἀνατολικά σχηματίζονται τρία καλὰ λιμάνια, τῆς **Βαλέντσιας**, τῆς **Καρθαγένης** καὶ τῆς **Βαρκελώνης**. Τὸ ἀκρωτήριο **Πάλλος** βρίσκεται βορειοανατολικά τῆς Καρθαγένης. Ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο αὐτὸ ξεκίνησε ὁ **Χριστόφορος Κολόμβος** στὶς 3 Αὐγούστου 1492 καὶ ἀνακάλυψε τὴν Ἀμερικὴ.

Ἵδρογραφία. Τὰ περισσότερα τρεχούμενα νερὰ τῆς χερσονήσου διευθύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, διότι τὸ ἔδαφος παρουσιάζει κάποια

Χάρτης 11. Ίβηρική χερσόνησος

κλίση από τὰ ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικά. Στὸν Ἀτλαντικό ὠκεανό χύνονται οἱ ποταμοὶ **Γκουανταλκιβίρ, Γκουαντιάνα, Τάγος** καὶ **Ντούρος**. Ὁ Γκουανταλκιβίρ εἶναι πλωτὸς ὡς τὴ Σεβίλλη. Ὁ Ἔβρος χύνεται στὴ Μεσόγειο.

Λίμνες. Εἶναι περισσότερο λιμνοθάλασσοι. Σπουδαιότεροι εἶναι ἡ **Χάντα**, ἡ **Μενόρ** καὶ ἡ **Ἀλκπουφέγα** πρὸς τὰ νότια τῆς Βαλέντιας.

Κλίμα – Βλάστηση. Τὰ ὄροπέδια ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικό, διότι δὲν φτάνουν σ' αὐτὰ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι. Ὁ χειμῶνας εἶναι πολὺ ψυχρὸς μὲ χιονοπτώσεις, ἀνέμους καὶ πάγους. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ ζεστό. Ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία καὶ τὸ μικρὸ ὕψος τῆς βροχῆς 30–40cm χαρακτηρίζουν τὰ ὄροπέδια ὡς μεσογειακά. Τὰ ὄροπέδια ἀποτελοῦν στεπῶδεις ἐκτάσεις. Αὐτὲς εἶναι τόσο πετρώδεις, πού θυμίζουν Ἀφρικανικὴ Ἔρημο. Μόνο στὶς πλαγιὲς τῶν Σιέρα ἡ βλάστηση ἀποτελεῖται ἀπὸ «Μακκίας» καὶ δάση μὲ καχεκτικὲς ἐλιές.

Στὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνειο. Οἱ ἐλαιῶνες παραχωροῦν τὴ θέση τους στὰ λιβάδια καὶ στὰ δάση μὲ φηγοὺς καὶ δρυς.

Οἱ παραλιακὲς περιοχὲς τῆς Πορτογαλίας στὰ δυτικὰ ἔχουν κλίμα πού

πλησιάζει τὸ ὠκεάνειο μὲ πολλές βροχές (1μ.). Τίς πλαγιές τῶν βουνῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς τίς σκεπάζουν δάση ἀπὸ φελλόδρυς.

Οἱ νοτιοανατολικές περιοχές, στὰ παράλια τῆς Μεσογείου, ἔχουν κλίμα μεσογειακὸ μὲ ζεστὸ καλοκαίρι, ποὺ ἔχει διάφανο οὐρανό. Εἶναι ἡ περιοχή τῆς ἐλιᾶς, τοῦ ἀμπελιοῦ, τῶν ἐσπεριδοειδῶν κ.τ.λ. Πρὸς τὰ νότια τὸ κλίμα γίνεται τόσο ξηρό, ὅσο περίπου καὶ στὴν Ἔρημο Σαχάρα.

Πανίδα. Ἡ πανίδα τῆς ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ἓνα μείγμα ἀπὸ τῆ βορειοαφρικανικῆ καὶ τῆ μεσογειακῆ. Παρουσιάζει τύπους ποὺ σπανίζουν ἢ ποὺ δὲν τοὺς βρίσκουμε στὶς ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὅπως εἶναι ὁ λαγὸς ὁ ἔρπυστής, ἡ μυγαλὴ τῶν Πυρηναιῶν, ὁ πίθηκας, ὁ ἄκερκος κ.ἄ. Βρίσκουμε ἐπίσης ἰδιαίτερα εἶδη ἔρπετων, μεγάλη ποικιλία ἀπὸ ἔντομα, δ-στρακα καὶ ψάρια. Ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα βρίσκουμε τὸ μακρόμαλλο πρόβατο «μερινός», ἐκλεκτὲς ποικιλίες βουβαλιῶν κ.ἄ.

Πολιτικὴ διαίρεση τῆς Ἰσπανικῆς χερσονήσου. Ἡ Ἰσπανικὴ χερσονήσος διαιρεῖται σὲ δύο κράτη: τὴν **Ἰσπανία** καὶ τὴν **Πορτογαλία**.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Ἐκταση: 504.750 Km²

Πληθυσμός: 34.490.000 κατ.

Πολίτευμα: Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Μαδρίτη μὲ 3.146.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

Γλῶσσα: Ἰσπανικὴ

Νόμισμα: Πεσέτα

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ Ἰσπανία εἶναι ἡ πρὶς ὅσον γεωργικὴ χώρα τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ Ρωμαῖοι θεωροῦσαν τὴν Ἰσπανία ὡς σιτοβολῶνα τῆς αυτοκρατορίας τους. Σήμερα ἡ γεωργικὴ παραγωγή εἶναι ἀνεπαρκῆς γιὰ τίς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Τὸ 30% τοῦ ἐδάφους τῆς εἶναι καλλιεργήσιμο. Οἱ καλλιέργειες εὐνοοῦνται ἀπὸ τὸ κλίμα, ἀλλὰ δὲν εὐνοοῦνται ἀπὸ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους, διότι δὲν ὑπάρχουν μεγάλες πεδιάδες.

Τὰ κυριότερα προϊόντα εἶναι: τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, οἱ πατάτες καὶ τὸ βαμβάκι. Εὐδοκίμοῦν τὰ ἀμπέλια, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ ὄπωροφόρα δέντρα καὶ ἡ ἐλιά. Εἶναι ἡ πρώτη ἐλαιοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη καὶ εὐνοεῖται ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους, ποὺ ἔχει ἄφθονες τροφές. Ἐκτρέφονται: ἄλογα, ἀγελάδες, βουβάλια, χοῖροι καὶ τὰ περίφημα πρόβατα «μερινός», ποὺ τὸ μαλλὶ τους χρησιμοποιεῖται, γιὰ νὰ κατασκευάζουν πολὺτιμα μάλλινα ὑφάσματα. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι ἄφθονα, ἀρκετὰ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ κατανάλωση. Ἐξάγουν μάλιστα διατηρημένα κρέατα, γάλα, τυρί, δέρματα κ.ἄ.

Ἄλιεϊα. Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἐκτεταμένα παραλία καὶ στη Μεσόγειο καὶ στὸν Ἀτλαντικὸ. Ἔτσι ἔχει ἀναπτυγμένη τὴν ἀλιεῖα τῆς καὶ διαθέτει σεβαστὸ στόλο ἀπὸ ἀλιευτικὰ σκάφη. Τὰ κυριότερα εἶδη ποὺ ἀλιεύονται στὴ Μεσόγειο θάλασσα εἶναι τὰ λαβράκια, οἱ συναγρίδες, οἱ γλῶσσες, διάφορα δοτρακα, μαλάκια κ.ἄ. Στὸν Ἀτλαντικὸ ἀλιεύονται ἡ σαρδέλα, ἡ ρέγγα καὶ ὁ τόνος. Μεγάλες ποσότητες ἀπὸ ψάρια, κυρίως σολωμοῦ, ἀλιεύονται στοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Ἰσπανίας.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ἰσπανία εἶναι ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης σὲ ὀρυκτά. Τὸ ἔδαφος τῆς περιέχει ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ χρήσιμα στὶς καθημερινὲς ἀνάγκες μέταλλα. Σ' ὅλες σχεδὸν τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἰσπανίας ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ πλουσιότερα δὲ βρῖσκονται στὴ Βισκαῖα. Ἐπίσης βγάζουν χαλκὸ, μόλυβδο, ψευδάργυρο, κασίτερο καὶ ἄργυρο. Μεταλλεῖα ὕδραργύρου ὑπάρχουν κοντὰ στὸ Ἀλμαντέν, ἐνῶ στὴν Ἀστούρια καὶ στὴν Ἀραγωνία βρῖσκονται πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα. Βγάζουν ἐπίσης ἀρκετὲς ποσότητες ἀπὸ πολὺτιμους λίθους. Μετὰ τὴ γεωργία ἡ σπουδαιότερη πηγὴ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη, μολογὸν ὑπάρχει ἄφθονος ὀρυκτὸς πλοῦτος. Οἱ κυριότερες βιομηχανίες εἶναι: ἡ ἐξόρυξη ὀρυκτῶν, ἡ παραγωγή χημικῶν προϊόντων, ἡ χαρτοποιία, ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ ὑαλοουργία, ἡ παραγωγή εἰδῶν διατροφῆς (κρασί, λάδι, ἀλίπαστα), αὐτοκινήτων κ.τ.λ.

Ἐξάγει: ἀκατέργαστα μεταλλεύματα, ἐλιές, κρασί, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἀλίπαστα, φελλό, ἐσπεριδοειδῆ καὶ αὐτοκίνητα.

Εἰσάγει: καφέ, ζάχαρη, καπνὸ, σιτάρι, μηχανές κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Οἱ συγκοινωνίες δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένες. Αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὶς ἀνεωμαλίες τοῦ ἐδάφους. Περισσότερο ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ ποὺ γίνεται μὲ τὰ πολλὰ καὶ καλὰ λιμάνια, ὅπως εἶναι τῆς **Μαλάγας, Ἀλικάντης, Κάδιξ, Φερόλ, Μπιλμπάο,**

Εικ. 13. Σεβίλλη· τὸ Ἄλκαζάρ καὶ ἡ Μητρόπολη

Σαντάντερ κ.τ.λ. Ἡ ἀεροπορική συγκοινωνία ἀρχισε νὰ ἀναπτύσσεται μετὰ τὴν διαφόρων πόλεων τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Παλαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας ἦταν οἱ Ἰβήρες καὶ οἱ Κέλτες. Ἡ Ἰσπανία κατακτῆθηκε διαδοχικὰ ἀπὸ διάφορους λαοὺς (Καρχηδόνοι 300 π.Χ., Ρωμαῖοι 200 π.Χ., Γότθοι 500 μ.Χ., Ἀραβες 700 μ.Χ.). Ἀπὸ τὴν ἐπιμειξία δλων αὐτῶν τῶν λαῶν μὲ τοὺς ἐντόπιους προέρχονται οἱ σημερινοὶ Ἰσπανοὶ ποὺ διακρίνονται σὲ Καστιλιάνους (73%), Καταλανοὺς (24%) καὶ Βάσκους (3%). Οἱ Βάσκοι θεωροῦνται ὡς οἱ ἀπόγονοι τῶν Κελτῶν. Ἀνεξάρτητο κράτος ἡ Ἰσπανία ἐγινε τὸ 1469. Ἡ Ἰσπανία ὑπῆρξε ἰσχυρὴ ναυτικὴ δύναμη καὶ βοήθησε στὶς μεγάλες γεωγραφικὰς ἀνακαλύψεις. Δημιούργησε μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος στὴ νότια Ἀμερική καὶ Κούβα, ὅπου σήμερα μιλοῦν τὴν Ἰσπανικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς ἀ-

πὸ τοὺς κατοίκους τῆς Βραζιλίας ποὺ μιλοῦν τὴν πορτογαλική. Ἡ Ἰσπανία ἔπαψε νὰ εἶναι ἰσχυρὴ ναυτικὴ δύναμη μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ στόλου τῆς ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους τὸ 1588. Ἐπίσης ἔχασε καὶ τὶς ἀποικίες τῆς.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Μαδρίτη**, κτισμένη στὸ κέντρο τῆς χώρας καὶ σὲ ὕψος 650 μ. Εἶναι τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας μὲ Πανεπιστήμιο, Μουσεῖα καὶ παλιούς ναοὺς. Εἶναι βιομηχανικὴ πόλη καὶ κόμβος συγκοινωνιῶν. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι: στὴ βόρεια Ἰσπανία ὁ **Ἄγ. Σεβαστιανός**, τὸ **Μπλμπάο**, **Σαντάντερ**, **Ὀβιέδο**, **Σαραγόσα** στὰ βορειοανατολικά τῆς Μαδρίτης, **Τολέδο**, στὰ νότια τῆς Μαδρίτης, ὅπου ἔζησε ὁ Ἕλληνας ζωγράφος Δομήνικος Θεοτοκόπουλος (Γκρέκο), ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ζωγράφους τοῦ κόσμου.

Στὴ Μεσογειακὴ παραλιακὴ ζώνη βρίσκονται οἱ πόλεις: **Βαρκελώνη**· εἶναι τὸ πρῶτο λιμάνι καὶ ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλη τῆς χώρας. **Βαλέντσια**· βρίσκεται μέσα στὴν πιὸ εὐφορὴ περιοχὴ τῆς χώρας καὶ εἶναι τὸ δεύτερο λιμάνι μὲ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη. Ἄλλες πόλεις τῆς ζώνης αὐτῆς εἶναι: **Ἀλικάντη**, **Καρθαγένη** καὶ **Μουρκία**. Στὸ νότιο τμήμα βρίσκονται ἡ **Κόρδοβα**, ἡ **Σεβίλλη** μὲ περίφημο μητροπολιτικὸ ναὸ καὶ ἀραβικὸ ἀνάκτορο, ἡ **Γρανάδα**, γνωστὴ ἀπὸ τὰ ὑπέροχα ἀραβικὰ ἀνάκτορα «Ἀλάμπρας», ἡ **Ἀλμέρια**, ἡ **Μαλάγα** καὶ **Κάδιξ**, λιμάνι στὴ νότια πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ περιοχὴ (ἀρχαῖα Γάδειρα). Ἀνατολικά ἀπὸ τὴ Βαλέντσια βρίσκονται τὰ νησιά **Βαlearίδες** (Μαγιόρκα, Μινόρκα, Ἴμπιτσα καὶ Φαρμεντέρα). Ἡ πρωτεύουσα **Πάλμαν** βρίσκεται στὴ Μαγιόρκα. Οἱ Βαlearίδες ἔχουν ἐξαιρετικὸ κλίμα καὶ συγκεντρώνουν πολλοὺς παραθεριστὲς καὶ τουρίστες. Πολλοὶ τουρίστες πηγαίνουν καὶ στὴν ἡπειρωτικὴ Ἰσπανία γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ σπουδαῖα μνημεῖα τῆς.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Ἐκταση: 92.082 Km²

Πληθυσμός: 8.590.000 κατ.

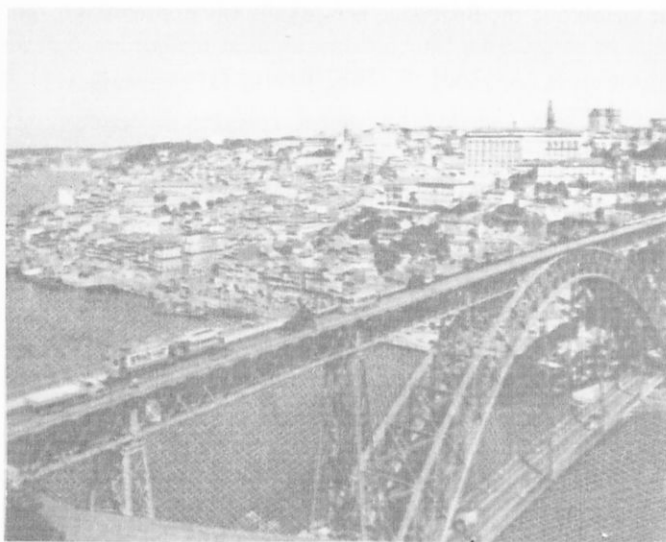
Πρωτεύουσα: Λισσαβόνα μὲ 1.335.000 κατ.

Θρησκείμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ καὶ λίγοι διαμυρτορόμενοι

Γλώσσα: Πορτογαλικὴ

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Νόμισμα: Ἑσκούντο

Είκ. 14. Άποψη του Όπορτο

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Η γεωργία είναι αρκετά αναπτυγμένη. Τα 50% τών κατοίκων της ασχολούνται μ' αυτή. Εύδοκιμοούν τὰ δημητριακά, τὸ ρύζι, τὰ δσπρια, οί πατάτες, τὸ ἀμπέλι, ἡ ἐλιά, τὰ ὄπωροφόρα δέντρα καὶ ἡ φελλόδρυς στὰ νοτιότερα. Στὰ λιβάδια της ἐκτρέφονται βοοειδή, χοῖροι καὶ γιδοπρόβατα. Ἡ ἀλιεία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη στὰ παράλια καὶ στὰ ἀνοιχτὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Όρυκτὸς πλοῦτος. Ὁ ὄρυκτὸς πλοῦτος εἶναι ἀξιόλογος. Ὑπάρχουν κοιτάσματα μὲ βηρύλιο, βολφράμιο, μαγγάνιο, κασσίτερο, χαλκὸ, μόλυβδο, σίδηρο, γαιάνθρακα κ.ἄ.

Βιομηχανία – Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία εἶναι περιορισμένη καὶ περιλαμβάνει κλάδους ἀλιείας, κονσερβοποιίας, οἰνοποιίας, ὕφαντουργίας κ.τ.λ. **Ἐξάγει:** λάδι, κρασί, ἀλιεύματα, σταφύλια, ὄπωρικά, ὄρυκτά, ξυλεία. **Εἰσάγει** ὑφάσματα, ὀχήματα, τρόφιμα.

Συγκοινωνία. Διαθέτει καλὸ ὄδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυο. Ἐξυπηρετεῖται κυρίως μὲ τὴ ναυσιπλοΐα. Τὴ Λισσαβόνα συνδέουν τακτικὲς ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες μὲ τίς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, μὲ τίς ξένες πρωτεύουσες καὶ μὲ τὰ νησιά Ἀζόρες, ποὺ διαθέτουν τοπικὸ ἀεροπορικὸ δίκτυο.

Πολιτική εξέταση. Ός ανεξάρτητο κράτος ή Πορτογαλία παρουσιάζε-ται από τόν 11ο αιώνα. Οί πορτογάλοι κατάγονται από τούς Ίβηρες και τούς Κέλτες, αλλά ήλθαν σέ επιμειξία και μέ άλλους λαούς, όπως τούς Ρωμαίους και τούς Άραβες πού κατέλαβαν τή χώρα τους διαδοχικά.

Οί πορτογάλοι έκαναν μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις.

Ή Πορτογαλία παρουσιάζει μόνιμο μεταναστευτικό ρεύμα πρὸς τή Βραζιλία, πού ήταν άλλοτε άποικία τής Πορτογαλίας και όπου επίσημη γλώσσα είναι ή πορτογαλική.

Πόλεις. Ή **Λισσαβώνα**· είναι πρωτεύουσα τής Πορτογαλίας και βρίσκειται στόν δμώνυμο κόλπο. Είναι τό πνευματικό κέντρο τής χώρας μέ Πανεπιστήμιο και βιομηχανική ανάπτυξη. Διαθέτει έναν από τούς μεγαλύτερους αερολιμένες τής Ευρώπης. Άπό τή Λισσαβώνα αρχίζει ή σιδηροδρομική γραμμή πού περνά από τή Μαδρίτη, Παρίσι, Βερολίνο, Μόσχα και καταλήγει στό Βλαδιβοστόκ τής Ρωσίας. Ή Λισσαβώνα τό 1775 κα-ταστράφηκε τελείως από σεισμό. Άλλες μεγάλες πόλεις είναι: **Όπόρτο**, σημαντικό λιμάνι στίς έκβολές του ποταμού Ντουρο, **Φάρο**, λιμάνι στά νότια μέ εμπόριο φελλού και κρασιού, **Έβόρα**, ανατολικά τής Λισσαβώ-νας. Στήν Πορτογαλία άνήκουν και τά νησιά **Άζόρες** και **Μαδέρα**, πού βρίσκονται στόν Άτλαντικό και κατοικούνται από Πορτογάλους.

ΑΝΔΟΡΑ

Έκταση: 453 Km²

Πληθυσμός: 20.000 κατ.

Πρωτεύουσα: Λά Βέλλα μέ 2.000 κατ.

Βρίσκεται στά ανατολικά Πυρηναία και είναι Άνεξάρτητη Δημοκρατία από τό 1278. Οί κάτοικοί της μιλούν τήν **Καταλανική διάλεκτο** και είναι Καθολικοί. Άσχολούνται μέ τή βιοτεχνία και τήν κτηνοτροφία.

ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

Έκταση: 6 Km²

Πληθυσμός: 30.000 κατ.

Βραχώδης χερσόνησος πάνω σέ Ισπανικό Έδαφος. Τήν κατέχουν οί Άγγλοι από τό 1713 μ.Χ. Έχει σπουδαία στρατηγική θέση. Ό πορθμός του Γιβραλτάρ ένώνει τόν Άτλαντικό μέ τή Μεσόγειο. Ή μικρότερη ά-πόσταση από τήν Άφρική είναι 12,5 Km.

KΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά. Ἡ κεντρικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει τὰ κράτη: 1) **Δυτικὴ Γερμανία**, 2) **Ἀνατολικὴ Γερμανία**, 3) **Ἑλβετία**, 4) **Αὐστρία**, 5) **Οὐγγαρία**, 6) **Τσεχοσλοβακία** καὶ 7) τὸ μικρὸ κράτος **Λιχτενστάιν**, ποὺ βρίσκεται μεταξύ Ἑλβετίας καὶ Αὐστρίας.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. 1. Βόρεια περιοχὴ. Πρὸς τὸ Βορρὰ διακρίνουμε μιὰ πεδιάδα, ἀπὸ τὸ Ρήνο ὡς τὸν Ὅδερ. Αὕτὴ ἀποτελεῖ ἓνα τμῆμα τῆς μεγάλης πεδιάδας ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ φτάνει ὡς τὴ Ρωσία. Τὰ ἐδάφη τῆς εἶναι χαμηλά, δὲν ξεπερνοῦν τὰ 300 μέτρα, εἶναι μονότονα καὶ σχηματίστηκαν κατὰ τὴν τεταρτογενὴ περίοδο ἀπὸ τοὺς παγετῶνες ποὺ σκέπαζαν τὴν Σκανδιναυικὴ χερσόνησο καὶ τελείωναν στὴν περιοχὴ αὐτῆ. Ὅταν ὑποχώρησαν οἱ παγετῶνες, τὰ ἀποξηραμένα λεπτὰ χρώματα παρασύρθηκαν ἀπὸ τοὺς βόρειους καὶ βορειοανατολικούς ἀνέμους καὶ σχημάτισαν τὶς πεδιάδες τοῦ Βελγίου, τῆς Βόρειας Γαλλίας καὶ τὶς κοιλάδες τῆς Μέσης καὶ Νότιας Γερμανίας. Ἔτσι στὸ βόρειο τμῆμα ἔμειναν ἡ ἄμμος καὶ τὰ χοντρά χαλίκια μὲ ἀποτέλεσμα ὀλόκληρη ἡ περιοχὴ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄγονες ἐκτάσεις μὲ λόφους ἀπὸ χαλίκια ἢ ἄμμο καὶ ἀπὸ κοιλότητες μὲ τέλματα ἢ λίμνες.

Οἱ ἀκτὲς εἶναι ὁμαλὲς καὶ στίς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν σχηματίζονται κόλποι σὲ σχῆμα χωνιοῦ.

2. Κεντρικὴ περιοχὴ. Σ' αὐτὴ ἔχουμε κοιλάδες ποὺ ἔγιναν ἀπὸ προσχώσεις, βαθύπεδα ἢ λεκανοπέδια ποὺ τὰ πλασιώνουν παλιὲς ὄροσειρές μὲ μέσο ὕψος 600 ἕως 1.000 μέτρα καὶ μὲ κορυφὲς ποὺ σπάνια φτάνουν τὰ 1.500 μέτρα ὕψος (Μέλας Δρυμός). Οἱ ὄρεινοὶ ὄγκοι τῆς **Ρηνανίας**, ὁ **Μέλας Δρυμός**, ὁ **Βοημικὸς Δρυμός**, τὰ ὄρη τῶν **Μετάλλων**, τὰ ὄρη **Τάτρα** (2.000 μ.), τὰ μεγάλα λεκανοπέδια τῆς **Βαυαρίας**, **Σαουδοφραγκονίας**, **Ἔσσην**, **Θουριγγίας** καὶ **Βοημίας** δίνουν στὸ κεντρικὸ τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μιὰ πολὺπλοκὴ ἐδαφικὴ ἐμφάνιση.

3. Νότια περιοχή. Στά νότια ή όροσειρά τῶν Ἑλλείων ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Εὐρώπης, διότι ἀπὸ τὶς Ἑλλείες ξεκινοῦν τὰ ὄρενα τόξα ποῦ διατρέχουν τὶς τρεῖς χερσονήσους, τὴν Ἰβηρικὴ, Ἰταλικὴ καὶ Βαλκανικὴ. Οἱ Ἑλλείες διακρίνονται σὲ τρία τμήματα: 1) **Δυτικὲς** ποῦ φτάνουν πρὸς τὰ βόρεια ὡς τὴ Γενεύη, 2) **Κεντρικὲς** ἢ **Ἑλβετικὲς** καὶ 3) **Ἀνατολικὲς** ποῦ πλαταίνουν καὶ χαμηλώνουν ὅσο πλησιάζουν πρὸς τὸ Οὐγγρικὸ βαθύπεδο. Οἱ κεντρικὲς ὄροσειρὲς ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ ὄρενα συγκροτήματα μὲ κορυφὴ λαξεμένη ἀμφιθεατρικὰ ἀπὸ τοὺς παγετῶνες. Οἱ περιοχὲς πρὸς τὰ νότια καὶ βόρεια τῶν Ἑλλείων ὀνομάζονται **Προάλλεις** καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα· εἶναι χαμηλότερες καὶ σχηματίστηκαν ἀπὸ βίαιες πτυχώσεις. Τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα τῶν Ἑλλείων διαβρώθηκαν στὰ πῶ ψηλὰ μέρη καὶ παρουσιάζουν διάφορα σχήματα, ἐνῶ τὰ κρυσταλλικὰ στρογγυλοποιήθηκαν καὶ σκεπάζονται ἀπὸ χῶμα.

Ἵδρογραφία. Τὰ ὄρη τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ οἱ Ἑλλείες ἀποτελοῦν σπουδαία ὑδροκριτικὴ ζώνη μεγάλων περιοχῶν. Ὁ **Δούναβης** πηγάζει ἀπὸ τὸ Μέλανα Δρυμό, ὁ **Ἑλβας** καὶ ὁ **Ὀδερ** ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Τσεχοσλοβακίας. Οἱ Ἑλλείες μὲ τὰ χιόνια ἀποτελοῦν τεράστια ἀποθήκη νεροῦ. Ἀπὸ τὶς Ἑλλείες πηγάζουν πολλοὶ ποταμοί, ὅπως ὁ **Ἴνν**, παραπόταμος τοῦ Δούναβη, ὁ **Ἀδίγης** τῆς Ἰταλίας, ὁ **Ἄαρ**, παραπόταμος τοῦ Ρήνου κ.ἄ. Ὁ **Ρήνος** πηγάζει ἀπὸ τὶς Κεντρικὲς Ἑλβετικὲς Ἑλλείες καὶ ἔχει λίγο νερὸ τὸ χειμῶνα, ἐνῶ τὸ καλοκαίρι μὲ τὸ λειώσιμο τοῦ χιονιοῦ ἢ στάθμη του ἀνεβαίνει. Ὁ παραπόταμός του **Μάιν** ἔχει ἀφθονο νερὸ ὅλο τὸ χρόνο καὶ εἶναι ἡ μεγαλύτερη πλωτὴ ὁδὸς τῆς Εὐρώπης.

Λίμνες. Οἱ σπουδαιότερες λίμνες τῆς περιοχῆς σχηματίστηκαν σὲ κοιλώματα ἀπὸ καθιζήσεις καὶ βρίσκονται στὴν Ἑλβετία, ὅπως τῆς **Γενεύης** τῆς **Κωνσταντίας**, τῆς **Ζυρίχης**, τῆς **Νεῦσατέλ** κ.ἄ. Στὴν Οὐγγαρία βρίσκεται ἡ λίμνη **Μπάλατον**.

Κλίμα - Βλάστηση. Χάρη στὴ βόρεια γερμανικὴ πεδιάδα ἡ ἐπίδραση τοῦ ὠκεανοῦ γίνεται αἰσθητὴ σὲ ἀρκετὸ βάθος μὲ ἀποτέλεσμα τὸ κλίμα νὰ παίρνει ἐνδιάμεσο χαρακτῆρα μεταξὺ ἠπειρωτικοῦ καὶ ὠκεάνειου μὲ μικρὲς θερμοκρασίες καὶ κανονικότερες βροχές. Ὅσο ὁμως προχωροῦμε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ὑπερισχύει τὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα μὲ χειμῶνες ψυχροὺς καὶ χιόνια, καὶ μὲ λίγες βροχές, ποῦ οἱ περισσότερες πέφτουν τὸ καλοκαίρι. Τὸ κλίμα στὶς ψηλὲς κορυφές τῶν Ἑλλείων

πειων χαρακτηρίζεται από τους πολικούς χειμῶνες. Οι ανατολικές και νότιες βουνοπλαγιές των Άλπεων είναι ζεστές και ηλιόλουστες, ενώ οι δυτικές είναι ψυχρές, υγρές και κατάφυτες από δάση.

Η μορφολογία του εδάφους και το κλίμα ευνοούν την ανάπτυξη μεγάλων δέντρων (πεύκα, δρυς, ξιιές κ.τ.λ.). Στην περιοχή των Άλπεων υπάρχουν έκτεταμένα λιβάδια. Γενικότερα, επειδή το κλίμα μεταβάλλεται από τις χαμηλότερες περιοχές προς τις ψηλότερες, η βλάστηση είναι κλιμακωτή.

α) 800 – 900 μ. υπάρχουν λιβάδια και μικρά δάση από δρυς και καστανιές.

β) 900 – 1.200 μ. υπάρχουν φυλλοβόλα δέντρα, δρυς στα χαμηλά και ξιιές στα ψηλότερα.

γ) 1.200 – 2.000 μ. εϋδοκιμούν τα κωνοφόρα (ελατα, δρεινά πεύκα).

δ) 2.000 μ. και πάνω δεν υπάρχουν δάση αλλά μικροί θάμνοι και χλόη.

ε) Πάνω από τα 2.600 μ. το χιόνι διατηρείται δλο το χρόνο και η ζωή είναι αδύνατη (Άλπική ζώνη).

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η Γερμανία μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο χωρίστηκε σε δύο κράτη:

- 1) τη **Δυτική Γερμανία** ή **Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας** και
- 2) την **Άνατολική Γερμανία**.

Η γραμμή διαχωρισμού αρχίζει από τη Βαλτική, φτάνει ως τη Βαυαρία, ακολουθεί τα βόρεια σύνορά της και καταλήγει στη μεθόριο της Τσεχοσλοβακίας.

Η Γερμανία συνορεύει προς τα δυτικά με την Όλλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Γαλλία, προς τα νότια με την Έλβετία και Αυστρία, προς τα ανατολικά με την Τσεχοσλοβακία και Πολωνία, τέλος προς τα βόρεια βρέχεται από τη Βαλτική και τη Β. Θάλασσα και συνορεύει με τη Δανία.

Μορφολογία εδάφους. Σύμφωνα με τη μορφολογία του εδάφους τη Γερμανία τη χωρίζουμε: α) στο βόρειο τμήμα, όπου απλώνεται η μεγάλη Γερμανική πεδιάδα, β) στο κεντρικό τμήμα, όπου έχουμε λόφους και προς το κέντρο τα δρη **Χάρτς**, και γ) στη νότια περιοχή, όπου περιλαμβάνονται

Χάρτης 12. Δυτική & Άνατολική Γερμανία

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὕψιπεδα πού κλείνονται πρὸς τὰ νότια ἀπὸ τὶς Βαυαρικὲς ἼΑλπεις. Δυτικὰ βρίσκεται ὁ **Μέλας Δρυμὸς** πού σὲ πολλὰ μέρη σκεπάζεται ἀπὸ μελανωπὰ πυκνὰ δάση. Ἐνατολικά ἀπλώνεται ὁ **Θουρίγγιος Δρυμὸς** πού συνεχίζεται μὲ τὸ **Φραγκονικὸ Δρυμὸ** ὡς τὰ **Μεταλλικὰ ὄρη** καὶ μέσα στοῦ ἔδαφος τῆς Τσεχοσλοβακίας, ὅπου βρίσκεται ἡ ψηλότερη κορυφή τῆς ὄλης ὄροσειρᾶς **Κάιλεμπερκ** μὲ ὕψος 1.243 μ. Ἡ ὄροσειρὰ αὐτὴ ἔχει ἐκτεταμένα καὶ πλούσια ἐδάφη, πολλὲς θερμοπηγὲς καὶ πλούσια κοιτάσματα μεταλλευμάτων (οὐράνιο). Πρὸς τὰ ἀνατολικά ὁ Φραγκονικὸς Δρυμὸς πλησιάζει τὸ **Βοημικὸ Δρυμὸ**. Ἐδῶ ἀφθονοῦν τὰ παλαιοντολογικὰ εὐρήματα.

Ἵδρογραφία. Ποταμοί. Ἡ Γερμανία ἔχει συνολικά 160 ποταμοὺς πού οἱ περισσότεροὶ εἶναι πλωτοί. Στὴ **Βόρεια Θάλασσα** χύνεται ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ὁ **Ρήνος**. Ἐχει μῆκος 1.298 χιλιομ. καὶ δέχεται πολλοὺς παραπόταμους, πού μερικοὶ εἶναι μεγάλοι ποταμοί, ὅπως ὁ **Μοζέλλας** στὰ ἀριστερά του μὲ πολλοὺς παραπόταμους, ὁ **Νέκκαρ** καὶ ὁ **Μάιν** στὰ δεξιὰ. Ὁ παραπόταμος τοῦ Μάιν, **Λέγκνιτς**, μὲ τὴ γνωστὴ διώρυγα τοῦ Λουδοβίκου συνδέθηκε μὲ τὸν **Ἄλτμυλ** τοῦ Δούναβη. Ἔτσι σχηματίστηκε μιὰ συνεχὴς ὑδάτινη ἀρτηρία ἀπὸ τὸν Εὔξεινο Πόντο ὡς τὴ Βόρεια Θάλασσα. Στὴ Βόρεια Θάλασσα χύνονται ἀκόμα ὁ **Βέξερ** καὶ ὁ **Ἐλβας**, πού εἶναι πλωτὸς σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ του μέσα στὴ Γερμανία.

Στὴ **Βαλτικὴ** χύνονται ὁ **Τράβε** καὶ ὁ **Ὀδερ**, πού σὲ μεγάλο μέρος τῆς διαδρομῆς του ἀποτελεῖ τὰ γερμανοπολωνικά σύνορα. Εἶναι πλωτὸς σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ του. Μὲ ἓνα σύστημα ἀπὸ διώρυγες συνδέεται μὲ τὸν Ἐλβα καὶ χάρη σ' αὐτὸν μὲ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς τῆς Γερμανίας. Ἐπίσης μιὰ διώρυγα τὸν ἐνώνει μὲ τὸ Βιστούλα τῆς Πολωνίας.

Στὸν Εὔξεινο χύνεται ὁ **Δούναβης**. Ὁ Δούναβης διασχίζει τὴ Γερμανία ἀπὸ τὶς πηγὲς του ὡς τὴν Αὐστρία, ὅπου ἐνώνεται μὲ τὸν παραπόταμό του **Ἴνν**, πάνω στὰ Γερμανοαυστριακὰ σύνορα.

Λίμνες. Οἱ λίμνες σχηματίστηκαν μὲ τὰ νερά πού γέμισαν τοὺς κρατῆρες σβησμένων ἠφαιστείων. Οἱ ὠραιότερες λίμνες βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὸ Βερολίνο καὶ Πότσδαμ. Ἡ κυριότερη ὁμως λίμνη εἶναι τῆς **Κωνσταντίας** μεταξὺ τῶν γερμανικῶν, ἐλβετικῶν καὶ αὐστριακῶν συνόρων.

Οἱ ἀκτές. Τὰ παράλια πρὸς τὴ Βόρεια καὶ Βαλτικὴ θάλασσα εἶναι γενικὰ χαμηλὰ καὶ τελαματώδη. Προσβάλλονται ἀπὸ δυνατοὺς βόρειους ἀνέμους.

Τὰ λιμάνια ἔχουν πάρει τὸ σχῆμα τοῦ χωνιοῦ ἀπὸ τὶς παλίρροιες καὶ βρίσκονται στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα στὸ δυτικὸ καὶ βορειοανατολικὸ τμήμα ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς θαλάσσιους ἀνέμους καὶ ἔχουμε χειμῶνες ἥπιους, ἐνῶ στὸ ἀνατολικὸ ἔχουμε πιὸ ψυχροὺς. Τὸν πιὸ ἥπιον χειμῶνα καὶ ζεστὸ καλοκαίρι ἔχουν οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν Νέκκαρ, Μάιν καὶ Μοζέλλα, ὅπου καλλιεργεῖται καὶ τὸ ἀμπέλι. Οἱ βροχὲς εἶναι σχετικὰ ἄφθονες καὶ οἱ περισσότερες πέφτουν τὸ καλοκαίρι. Στὴν κεντρικὴ καὶ νότια περιοχὴ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸ.

ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἐκταση: 247.973 Km²

Πληθυσμὸς: 61.670.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία Ὁμοσπονδιακὴ

Πρωτεύουσα: Μπὸν μὲ 141.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι καὶ Καθολικοὶ

Γλῶσσα: Γερμανικὴ

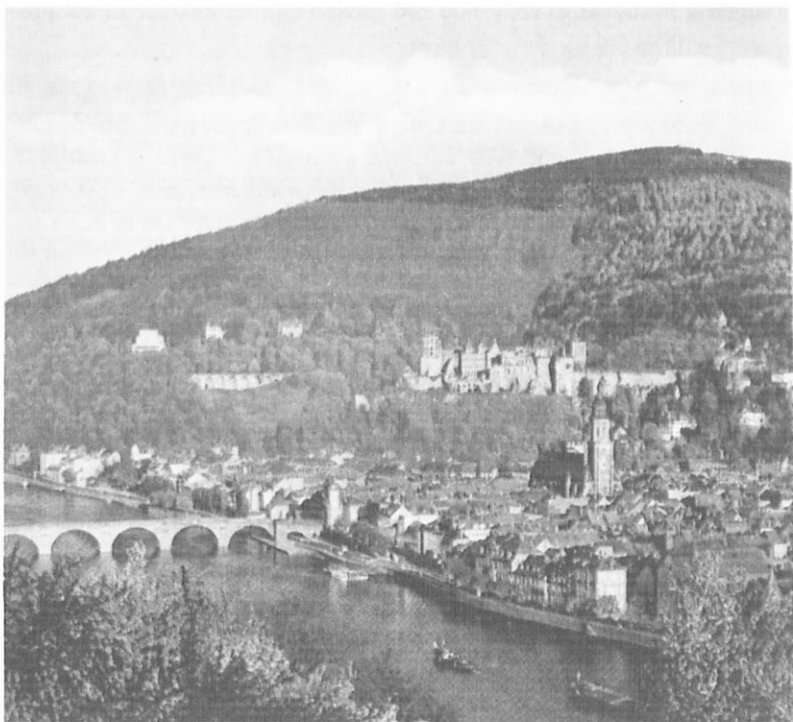
Νόμισμα: Μάρκο

Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Τὰ 40% τοῦ ἐδάφους τῆς καλλιεργοῦνται μὲ ἄριστο καὶ ἐπιστημονικὸ τρόπο. Χάρη στὴν ἄρδευση καὶ στὰ λιπάσματα τὰ ἄγρονα ἐδάφη τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἔγιναν ἀποδοτικὰ. Καλλιεργοῦνται πατάτες, δημητριακὰ, ρύζι, ζαχαρότευτλα, λυκίσκος, ἀμπέλια (περιοχὴ Ρήνου), ὄπωροφόρα καὶ ἄλλα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, διότι δημιούργησαν μεγάλα λιβάδια, ἀφοῦ κατέστρεψαν σὲ πολλὰς περιπτώσεις τὴν αὐτοφυῆ χλωρίδα. Ἐκτρέφονται πολλὰ ζῶα: ἄλογα, βοοειδή, πρόβατα, πουλερικὰ κ.ἄ.

Ἡ ἄλιεῖα εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ γίνεται στὸν Ἀτλαντικὸ καὶ στὴ Βόρεια θάλασσα.

Δάση – Δασοκομία. Τὰ 28% τοῦ ἐδάφους τῆς σκεπάζονται ἀπὸ δάση. Πολὺ πλούσια σὲ δάση εἶναι ἡ περιοχὴ ποὺ βρίσκεται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἐλβα καὶ Ὁδερ. Τὰ κυριότερα δέντρα εἶναι ἡ μελία, ἡ ὀξιά, ἡ δρυς, ἡ φιλύρα, τὸ σφενδάμι κ.ἄ. Στὰ νοτιοδυτικὰ εὐδοκιμεῖ ἡ καστανιά καὶ

Εικ. 15. Άποψη Χαιδεμβέργης

στis Άλλεις τo Έλατο. Ή Ξυλεία έπαρκει στis άνάγκες τής χώρας και γίνεται και έξαγωγή.

Όρυκτoς πλοΰτος. Ύπάρχουν πλούσια κοιτάσματα με γαιάνθρακες, λιγνίτη, σίδηρο, ψευδάργυρο, χαλκό κ.ά. Πετρέλαιο ύπάρχει άλλά πολύ λίγο.

Βιομηχανία. Ή Δυτική Γερμανία είναι ένα άπό τά πιο βιομηχανικά κράτη τής Γής. Σ' αυτό βοήθησαν τά πλουσιότατα κοιτάσματα γαιάνθρακα και ή μεγάλη παραγωγή ήλεκτρικής ενέργειας. Έχει τή μεγαλύτερη παραγωγή άπό όλα τά κράτη τής Εϋρώπης σε χάλυβα, σίδηρο, μηχανές, χημικά προϊόντα και αυτοκίνητα. Επίσης είναι πολύ άναπτυγμένες οι βιομηχανίες που κατασκευάζουν όπλα, διάφορα έργαλεία, ήλεκτρικά είδη, ραδιόφωνα, τηλεοράσεις κ.τ.λ. Ή κλωστοϋφαντοϋργία, ή χαρτοποιία, ή

Χάρτης 13. Οικονομικός χάρτης Γερμανίας

υαλουργία, ή κατασκευή οπτικῶν ὀργάνων βρίσκονται σέ ὕψηλό ἐπίπεδο ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὴν παραγωγή.

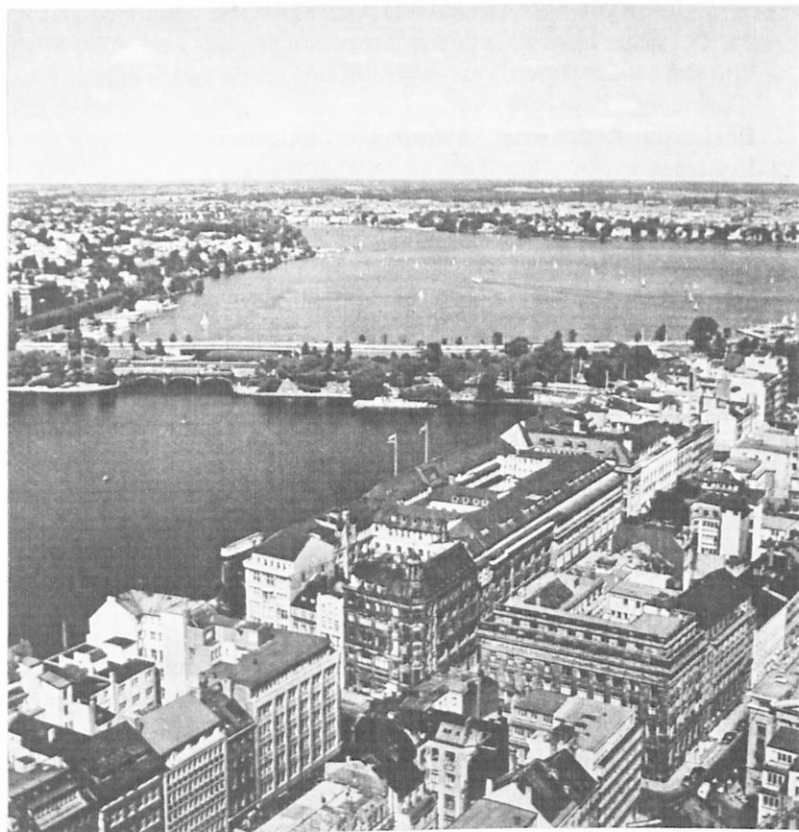
Συγκοινωνία. Ἡ ὁδική, ἀεροπορική, σιδηροδρομική καὶ ἀκτοπλοϊκὴ συγκοινωνία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Πολὺ ἀναπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ συγκοινωνία μὲ τὶς διώρυγες. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι καλὰ ὀργανωμένη. Ἐκατομμύρια ξένοι περιηγητὲς ἐπισκέπτονται τὴ Δυτικὴ Γερμανία γιὰ ψυχαγωγικούς, οἰκονομικούς καὶ ἐπιστημονικούς λόγους.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει τρόφιμα, καφέ, καπνὸ, πρῶτες ὕλες γιὰ τὴ βιομηχανία τῆς καὶ γενικὰ προϊόντα διατροφῆς. Ἐξάγει βιομηχανοποιημένα εἶδη, μηχανές, ὑφάσματα, φάρμακα, χημικὰ προϊόντα, ἡμικατεργασμένα εἶδη κ.τ.λ.

Πολιτικὴ εξέταση. Οἱ Γερμανοὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς παλαιότερους λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Ἀνήκουν στὴν Τευτονικὴ φυλὴ, ἀλλὰ ἦλθαν σὲ ἐπιμειξία καὶ μὲ ἄλλους λαοὺς. Συνέβαλαν στὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν καὶ στὴ δημιουργία τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀνέπτυξαν πολὺ τὴ σύγχρονη μουσικὴ (Μπάχ, Μπετόβεν Μότσαρτ κ.ἄ.). Δέχτηκαν τὴν ἐπίδραση τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐξέδωσαν πολλοὺς ἀρχαίους ἑλληνες συγγραφεῖς στὴ Λειψία, Βερολίνο καὶ Μόναχο.

Ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἀποτελεῖ ὁμόσπονδο κράτος ποὺ ἔγινε τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1949, μετὰ τὴν ἥττα τῆς Γερμανίας κατὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Περιλαμβάνει τὶς ἐξῆς παλαιῆς Γερμανικῆς χῶρες: **Σλέσβιγκ — Χολσταίν, Βαυαρία, Σαξονία, Παλατινάτο, Ρηνανία, Σάαρ, Βάδεν, Βυρτεμβέργη, Βεσφαλία, Ἑσσην, Μπrouνσβίκη, Ὀλντεμπουργκ**, τὶς ἐλεύθερες πόλεις **Ἀμβούργο** καὶ **Βρέμη** καθὼς καὶ ἓνα μέρος τοῦ Βερολίνου (Δυτικὸ τομέα). Κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς περιοχὲς αὐτὲς ἔχει τὴ δική της τοπικὴ κυβέρνησι. Ὅλος ὁμως ὁ πληθυσμὸς ἐκλέγει τοὺς βουλευτὲς τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους προέρχεται ἡ κεντρικὴ κυβέρνησι.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας εἶναι ἡ **Μπὸν** (Βόννη), ποὺ βρίσκεται δίπλα στὸ Ρῆνο καὶ εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ Μπετόβεν. Ἄλλες πόλεις εἶναι: τὸ **Ἄαχεν** στὰ δυτικὰ τῆς Μπὸν, ἡ **Κολωνία**, κέντρο συγκοινωνιῶν μὲ πολλὰ ἐργοστάσια. Στὰ βόρεια τῆς Κολωνίας βρίσκεται ἡ περιοχὴ τοῦ Ρούρ ποὺ εἶναι πολὺ πλούσια σὲ γαιάνθρακα. Εἶναι ἡ περισσότερο ἀναπτυγμένη βιομηχανικὴ περιοχὴ τῆς Δ. Γερμανίας. Πόλεις τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ **Ντύσσελντορφ**, ἡ **Βούστερταλ** καὶ τὸ **Ἑσσην**. Νοτιοανα-

Εικ. 16. Άποψη Άμβούργου

τολικά τῆς Μπὸν εἶναι ἡ **Φραγκφούρτη**, πὸν βρίσκεται δίπλα στὸν ποταμὸ Μάιν καὶ εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ Γκαίτε, τὸ **Άμβούργο**, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Εὐρώπης στὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἑλβα, ἡ **Βρέμη**, λιμάνι στὶς ἐκβολὲς τοῦ Βέζερ. Νοτιοανατολικά τῆς Βρέμης βρίσκεται ἡ πόλη **Άννόβερο**, πρωτεύουσα τῆς Κάτω Σαξωνίας. Στὴ νότια Γερμανία βρίσκεται τὸ **Μόναχο**, πρωτεύουσα τῆς Βαυαρίας, ἡ **Νυρεμβέργη**, ὅπου ἔγινε ἡ δίκη τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, καὶ ἡ **Στουτγάρδη**. Ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἔχει πολλὰ Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεῖα καὶ ἀνώτερα πνευματικὰ ἱδρύματα σὲ διάφορες πόλεις τῆς.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Έκταση: 107.901 Km²

Πληθυσμός: 17.040.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία 'Ανατολικής Γερμανίας

Πρωτεύουσα: 'Αν. Βερολίνο με 1.100.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι και Καθολικοί

Γλώσσα: Γερμανική

Νόμισμα: Μάρκο

Τὰ ἀνατολικά σύνορα τῆς 'Ανατολικῆς Γερμανίας, ὅπως διαμορφώθηκαν μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο, εἶναι οἱ ποταμοὶ Νάισσε - 'Όδερ.

'Η 'Ανατολική Γερμανία εἶναι στὴν περισσότερὴ τῆς ἔκταση πεδινή. Πρὸς τὰ νότια ὑψώνονται τὰ χαμηλά ὄρη τοῦ **Θουρίγγειου Δρυμοῦ** καὶ τὰ ὄρη τῶν **Μετάλλων**.

Ποταμοί. 'Ο **'Ελβας**, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακία, καὶ ὁ **'Όδερ**. Καὶ οἱ δύο χύνονται στὴ Βαλτική, ὅπου χύνεται καὶ ὁ **Σπρέ** ποὺ διασχίζει τὸ Βερολίνο.

Κλίμα. Γενικὰ ἠπειρωτικό.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. 'Η γεωργία ἀναπτύσσεται συνέχεια, ἀλλὰ ὑστερεῖ ἀπὸ τὴ γεωργία τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Καλλιεργοῦνται μὲ μεγάλη ἀπόδοση οἱ πατάτες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὸ ρύζι καὶ τὰ δημητριακά. 'Η κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται ἄλογα, ἀγελάδες, χοῖροι, πρόβατα καὶ πουλερικά.

'Ορυκτὸς πλοῦτος. 'Απὸ τὸ ἔδαφος τῆς 'Ανατολικῆς Γερμανίας βγαίνουν λιγνίτης, γαιάνθρακας, ὄρυκτὸ ἄλατι, χαλκός, κασσίτερος, ἄργυρος καὶ νικέλιο. Στὴ Σαξωνία καὶ Θουριγγία ὑπάρχουν ὄρυχεῖα οὐρανίου.

'Η βιομηχανία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη, ὅπως καὶ στὴ Δυτικὴ Γερμανία ἀλλὰ σὲ μικρότερο βαθμό.

Τὸ ἔμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο κυρίως μὲ τὰ σοσιαλιστικὰ κράτη.

Συγκοινωνία. Ἐχει ἄριστο ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυο. 'Η 'Ανατολικὴ Γερμανία διασχίζεται ἀπὸ πολλοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς ('Ελβας, 'Όδερ κ.ἄ.), ποὺ συνδέονται μὲ διώρυγες καὶ διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία. 'Η ἄκτοπλοῖα ἔχει μικρὴ κίνηση.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τοῦ Βερολίνου. Ἄλλες

πόλεις είναι η **Λειψία**, η **Δρέσδη**, το **Πότσδαμ** κοντά στο Βερολίνο, το **Ρόστοκ** και η **Ίένα**, όπου βρίσκονται εργοστάσια όπτικων ειδών. Η Ανατολική Γερμανία έχει πολλά Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία σε διάφορες πόλεις.

Σημείωση. Η Γερμανία νικήθηκε και στους δύο Παγκόσμιους πολέμους. Κατά τον Α' (1914-1918) έχασε μερικά έδάφη στη Δυτική και στην Ανατολική περιοχή και όλες τις αποικίες που είχε έξω από την Ευρώπη. Κατά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο οι νικητές την κατέλαβαν και τη μοίρασαν σε 4 ζώνες: Αμερικανική, Βρετανική, Γαλλική και Ρωσική. Με τη Δυτική Γερμανία υπογράφηκε προσωρινή συνθήκη ειρήνης από τους Αμερικανούς, Βρετανούς και Γάλλους. Με τη συνθήκη αυτή αναγνωρίζεται η Δυτική Γερμανία ως ανεξάρτητο κράτος, αλλά παραμένουν εκεί αρκετές στρατιωτικές δυνάμεις.

Το Δυτικό Βερολίνο, όπου σταθμεύουν οι στρατιωτικές δυνάμεις των Αμερικανών, Άγγλων και Γάλλων, διοικείται από τοπική Κυβέρνηση. Έχει έκταση 481 Km². Το Ανατολικό Βερολίνο έχει έκταση 404 Km². Έδω υπάρχει η Ακαδημία των Επιστημών της Γερμανίας, περίφημα Μουσεία, παλαιό Πανεπιστήμιο και άλλα πνευματικά ιδρύματα.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Έκταση: 41.288 Km²

Πληθυσμός: 6.420.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία Όμοσπονδιακή

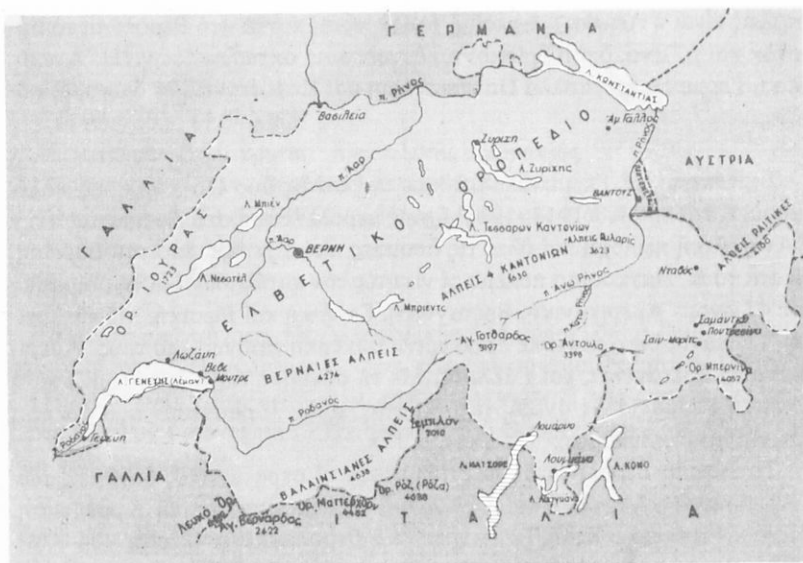
Πρωτεύουσα: Βέρνη με 244.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γερμανική, Γαλλική, Ίταλική

Νόμισμα: Έλβετικό φράγκο

Η Έλβετία βρίσκεται στη βορειοδυτική περιοχή της οροσειράς των Άλπεων και όριζεται προς τα βόρεια από τη Γερμανία, προς τα ανατολικά από την Αυστρία και Ίταλία, προς τα δυτικά από τη Γαλλία και προς τα νότια από την Ίταλία.

Χάρτης 14. Έλβετία

Μορφολογία του εδάφους. Διαιρείται σε τρεις περιοχές: α) **Περιοχή των κυρίως Άλπεων** προς τα νότια. β) **Περιοχή Ίούρα.** Στην περιοχή αυτή βρίσκεται ο Έλβετικός Ίούρας που είναι χαμηλή όροσειρά προς τη μεριά της Γαλλίας. Την όροσειρά αυτή διακόπτουν αυχένες και τη διασχίζουν κοιλάδες. γ) **Έλβετικό όροπέδιο.** Αυτό βρίσκεται μεταξύ της Ίούρα και των Έλβετικών Άλπεων.

Ύδρογραφία. Ποταμοί. Ο **Ρήνος.** Πηγάζει από τις Άλπεις, χύνεται στη λίμνη της Κωνσταντίας και, καθώς βγαίνει απ' αυτή, σχηματίζει τα βόρεια σύνορα της Έλβετίας. Κοντά στην πόλη της Βασιλείας εισέρχεται στο Γερμανικό έδαφος και ρέει κατά μήκος των συνόρων Γερμανίας και Γαλλίας. Ο Ρήνος είναι η πλωτή οδός που ένώνει την Έλβετία με τη Β. Θάλασσα. Ο **Ρωδανός** πηγάζει από τις κεντρικές Άλπεις και σχηματίζει τη λίμνη της Γενεύης. Περνά μέσα από τη Γαλλία και χύνεται στη Μεσόγειο. Άλλος ποταμός είναι ο **Άαρ.**

Λίμνες. Οι σπουδαιότερες λίμνες είναι της **Κωνσταντίας**, της **Ζυρίχης**, **Μπιέν**, **Νεσατέλ** και της **Γενεύης (Λέμαν)**. Στις λίμνες αυτές υπάρχει αναπτυγμένη ναυσιπλοία.

Είκ. 17. Κουλάδα του Ροδανου στην Έλβετία

Κλίμα. Οι βροχές στην Έλβετία είναι πολλές και τὸ ὕψος τους κυμαίνεται ἀπὸ 0,80 ἕως 1,70 μ. Τὸ κλίμα παρουσιάζει διακυμάνσεις, διότι ὑπάρχει ὑψομετρικὴ διαφορά στὴ χώρα, ἀπὸ 200 ἕως 4.000 μ. Γενικὰ εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινὸ. Πολλὲς τοποθεσίαι προφυλάγονται ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ εἶναι κέντρα χειμερινῶν ἀγώνων ἢ σταθμοὶ κλιματοθεραπείας (Νταβὸς).

Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένες. Οἱ καλλιέργειαι γίνονται στὰ χαμηλότερα τμήματα τῆς χώρας ὡς τὴν περιοχὴ ποὺ ἀρχίζουν τὰ μικρὰ δάση (800–900μ.). Παράγονται δημητριακά, πατάτες, κρασί καὶ ἄφθονα ὀπωρικά. Τὴν κτηνοτροφία τὴν εὐνοοῦν τὰ ἐκτεταμένα λιβάδια ποὺ εἶναι βοσκότοποι μὲ χλόη καὶ ἀκατάλληλα γιὰ τὴ γεωργία. Οἱ περίφημες ἀγελά-

δες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο αριθμό των ζώων, που εκτρέφονται εκεί, και δίνουν αφθονο γάλα. Το συμπυκνωμένο γάλα, το τυρί και το βούτυρο της Έλβετίας είναι γνωστά σ' όλο τον κόσμο. Έκτός από τις αγελάδες εκτρέφονται και γιδοπρόβατα, χοίροι και πουλερικά.

Δασικός πλούτος. Η εκμετάλλευση των δασών είναι έντατική και γίνεται με επιστημονικό τρόπο, αλλά η ξυλεία που παράγεται δεν επαρκεί στις ανάγκες της χώρας.

Όρυκτός πλούτος. Υπάρχει όρυκτο άλατι και λίγο σιδηρομετάλλευμα.

Βιομηχανία. Η Έλβετία έχει καλή και συγχρονισμένη βιομηχανία. Οι διάφοροι κλάδοι της παράγουν ρολόγια, μηχανές, ύφαντά, υποδήματα, φάρμακα και χημικά προϊόντα.

Ηλεκτρική ενέργεια. Οι Άλπεις προίκισαν την Έλβετία με αφθονη ηλεκτρική ενέργεια, που παράγεται από το λευκό άνθρακα, τον οποίο σε μεγάλες ποσότητες δίνουν οι καταρράκτες. Έτσι αναπληρώνεται η έλλειψη του όρυκτου άνθρακα.

Συγκοινωνία. Η Έλβετία έχει πυκνό και σε άριστη ποιότητα συγκοινωνιακό δίκτυο. Η ηλεκτροκίνηση των σιδηροδρόμων έχει επεκταθεί περισσότερο από κάθε άλλη χώρα της Ευρώπης με εξαίρεση τη Νορβηγία. Προς την Ιταλία η συγκοινωνία γίνεται με δύο σήραγγες: τη σήραγγα του Σεμπλόν, που έχει μήκος 19.800 μ., και τη σήραγγα του Αγίου Γοτθάρδου, που έχει μήκος 15.000 μ. και βρίσκεται σε ύψος 1.100 μ. Προς την Αυστρία η συγκοινωνία γίνεται με τη σήραγγα της Άλβέργης που έχει μήκος 10.240 μ. Η Έλβετία χάρη στο Ρήνο επικοινωνεί με τη Β. Θάλασσα και χάρη στο Ροδανό με τη Μεσόγειο. Οι αεροπορικές συγκοινωνίες είναι πάρα πολύ αναπτυγμένες.

Τουρισμός. Ο τουρισμός είναι μιά από τις σπουδαιότερες πηγές εθνικού πλούτου. Η ανάπτυξή του οφείλεται στις φυσικές καλλονές, το υγιεινό κλίμα και στο φιλόξενο έλβετικό λαό.

Έμπόριο. Εισάγει προϊόντα διατροφής, για να αναπληρώνει τις ανάγκες της και πρώτες ύλες. Εξάγει βιομηχανοποιημένα κτηνοτροφικά προϊόντα, γάλα, τυρί, σοκολάτες, κρέας σε κονσέρβες, ρολόγια κ.ά.

Πολιτική εξέταση. Οι περισσότεροι Έλβετοι κατάγονται από τη γερμανική φυλή. Μιλούν διάφορες γλώσσες, αλλά έχουν ισχυρή εθνική συνείδηση. Το πολίτευμα είναι δημοκρατικό. Η χώρα διαιρείται σε 25 αυτοδιοικητά διαμερίσματα, που λέγονται Καντόνια και αποτελούν όμοσπονδη Δημοκρατία.

Πόλεις. Ή Βέρνη. είναι η πρωτεύουσα και βρίσκεται κοντά στον ποταμό Άαρ. Ή Ζυρίχη. βρίσκεται δίπλα στην όμώνυμη λίμνη. Ή Βασιλεία είναι κτισμένη στις δύο όχθες του Ρήνου και κοντά στα σύνορα Έλβετίας Γαλλίας και Γερμανίας. Ή Γενεύη. βρίσκεται στο νότιο μέρος της όμώνυμης λίμνης, στην έξοδο του Ροδανού από τη λίμνη. Είναι έδρα πολλών διεθνών οργανισμών. Ή Λωζάνη. βρίσκεται στη βόρεια περιοχή της λίμνης της Γενεύης. Οι πόλεις Νταβός, Λουκέρνη, Μοντραί κ.ά. είναι περίφημα τουριστικά κέντρα. Ή Έλβετία έχει 7 Πανεπιστήμια και 1 Πολυτεχνείο (Ζυρίχη).

ΛΙΧΤΕΝΣΤΑ·Ι·Ν

Είναι πριγκιπάτο και βρίσκεται μεταξύ Έλβετίας και Αυστρίας. Έχει έκταση 157 Km² και πληθυσμό 20.000 κατ. Έξαρτάται από την Έλβετία που παραχώρησε σ' αυτό μερικά δικαιώματα ανεξαρτησίας για ιστορικούς λόγους.

Πρωτεύουσα είναι η **Βαντούζ** ή **Λιχτενστάιν** με 3.600 κατ.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Έκταση: 83.849 Km²

Πληθυσμός: 7.490.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βιέννη με 1.637.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γερμανική

Νόμισμα: Σελλίνι

Ή Αυστρία βρίσκεται στο κέντρο της Εύρωπης και ορίζεται προς τα δυτικά από το πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, την Έλβετία και τη Γερμανία. Προς τα νότια από την Ίταλία και τη Γιουγκοσλαβία. Προς τα ανατολικά από την Ούγγαρία και προς τα βόρεια από την Τσεχοσλοβακία και τη Γερμανία.

Χάρτης 15. Αυστρία

Μορφολογία του εδάφους. Το περισσότερο έδαφος της Αυστρίας είναι όρεινο και χωρίζεται σε δύο περιοχές: α) Την Άλπική Αυστρία. Η ψηλότερη κορυφή των ανατολικών Άλπεων είναι 3.800 μ. και βρίσκεται στο κέντρο της όροσειρας. β) Το πεδινό τμήμα του άνω και κάτω Δούναβη που απλώνεται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας.

Ύδρογραφία. Ποταμοί. Δούναβης. Πολλοί είναι οι παραπόταμοι του Δούναβη. Άλλοι διευθύνονται προς τα βόρεια, όπως ο Ινν, και άλλοι προς τα ανατολικά, όπως ο Μούρ και ο Δράβος που κατεβαίνει ως τις ούγγρικές πεδιάδες.

Λίμνες. Οί λίμνες είναι πολλές και εξαιρετικά ωραίες. Σπουδαιότερες είναι η Νουζίντλερ, που βρίσκεται στα σύνορα με την Ουγγαρία, και η λίμνη της Κωνσταντίας που ανήκει και στη Γερμανία και στην Έλβετία.

Κλίμα. Το κλίμα είναι ήπειρωτικό ακόμα και στις κοιλάδες. Οι χειμῶνες έχουν μεγάλη διάρκεια και είναι πολύ ψυχροί. Τα καλοκαίρια είναι σύντομα με αρκετά υψηλή θερμοκρασία (18°-21° C κατά μέσο ὄρο). Βροχές και χιόνια πέφτουν αρκετά στο δυτικό τμήμα.

Οικονομική ζωή. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία είναι ἀναπτυγμένη και ὀργανωμένη με ἄριστο τρόπο. Παράγονται δημητριακά και πατάτες. Καλλιεργείται επίσης τὸ ἀμπέλι και τὰ ὄπωροφόρα δέντρα. Ἡ κτηνοτροφία είναι ἀναπτυγμένη, ὅπως και στὴν Ἑλβετία.

Δασικός πλοῦτος. Τὰ δάση, ὅπως στὴν Ἑλβετία, τὰ ἐκμεταλλεύονται με προσοχή. Ἡ μεγαλύτερη ποσότητα ἀπ' τὴν παραγόμενη ξυλεία ἐξάγεται.

Ὄρυκτος πλοῦτος. Ὑπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα με σίδηρο, μόλυβδο, ὄρυκτο ἀλάτι, ἀντιμόνιο, ψευδάργυρο, χαλκό, πετρέλαιο, λιγνίτη κ.ἄ.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία είναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη και ἡ Αὐστρία είναι κυρίως χώρα βιομηχανική. Ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια που ἐπεξεργάζονται τὴν ἄφθονη ξυλεία ἢ παράγουν ὑφαντά, χημικά προϊόντα, φάρμακα, μηχανές, προϊόντα ὑαλουργίας κ.τ.λ. Στὴ Βιέννη και τὸ Λίντς ὑπάρχουν ναυπηγεῖα, ὅπου κατασκευάζονται κυρίως ποταμόπλοια. Ἡ βιομηχανία παίρνει μεγάλες ποσότητες ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας ἀπὸ τοὺς καταρράκτες.

Συγκοινωνία. Είναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη και κυρίως στὶς πεδινὲς περιοχές. Ὁ Δούναβης είναι πλωτὸς σ' ὅλη τὴν Αὐστρία και πυκνώνει τὴ συγκοινωνία με τὰ ποταμόπλοια. Ἡ Βιέννη, ἀν και είναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἔχει σπουδαῖες λιμενικὲς ἐγκαταστάσεις. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία είναι καλὰ ὀργανωμένη και ἡ Βιέννη ἔχει πυκνὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία με τὸ ἐξωτερικό.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει τρόφιμα και ἐξάγει κτηνοτροφικά προϊόντα, ξυλεία και μηχανήματα.

Τουρισμός. Είναι καλὰ ὀργανωμένος. Ἰδιαίτερη κίνηση παρουσιάζει στὴ δυτικὴ περιοχή τοῦ Τυρόλου με κέντρα τὸ **Ἰνσμπρουκ** και **Σάλτσμπουργκ**.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ κάτοικοι ἔχουν γερμανικὴ καταγωγή. Ἡ Αὐστρία πρωτοδημιουργήθηκε ὡς κράτος μετὰ τὸν Α' παγκόσμιο πόλεμο (1914-1918), ὅταν διαλύθηκε ἡ Αὐστροουγγρικὴ Αὐτοκρατορία. Τὸ 1938 τὴν κατέλαβαν οἱ Γερμανοί. Μετὰ τὸ Β' παγκόσμιο πόλεμο ἀπόκτησε και πάλι τὴν ἀνεξαρτησία της.

Εικ. 18. Αυστριακές Άλπεις

Πόλεις. Ή Βιέννη είναι η πρωτεύουσα και βρίσκεται στη Δυτική όχθη του Δούναβη. Ή Βιέννη είναι από τα σπουδαιότερα πνευματικά και επιστημονικά κέντρα της Εύρώπης, με πολλά και αξιόλογα ιστορικά μνημεία, ανάκτορα και μουσεία. Έχει το μεγαλύτερο κήπο της Εύρώπης. Το Ίνσμπρουκ είναι γραφική πόλη στις Άλπεις και σπουδαίο τουριστικό κέντρο της επαρχίας του Τυρόλου. Το Σάλτσμπουργκ είναι όμορφη πόλη με θαυμάσια ακρόπολη, πατρίδα του Μότσαρτ. Ή Λίντς, κοντά στο Δούναβη, και το Γκράτς, μεγάλο βιομηχανικό κέντρο.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Έκταση: 93.030 Km²

Πληθυσμός: 10.400.000 κατ.

Πολίτευμα: Λαϊκή Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βουδαπέστη με 1.900.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Ούγγρική

Νόμισμα: Φλωρίνι

Θέση – Σύνορα. Βρίσκεται στην κεντρική περιοχή της Εύρωπης και συνορεύει προς τα νότια με τη Γιουγκοσλαβία, προς τα δυτικά με την Αυστρία, προς τα βόρεια με την Τσεχοσλοβακία και προς τα ανατολικά με τη Ρουμανία και Ρωσία.

Μορφολογία του εδάφους. Η Ούγγαρία στη μεγαλύτερη της έκταση είναι πεδινή. Μια χαμηλή όροσειρά αρχίζει από τα νοτιοδυτικά της λίμνης Μπάλατον και συνεχίζεται προς τα βορειοανατολικά με απομονωμένα δρη. Η όροσειρά αυτή είναι μια προέκταση των Άλπεων που σχηματίζει τα λεγόμενα **Ούγγρικά δρη (Ούγγρικός Δρυμός)**. Η ούγγρική πεδιάδα καταλαμβάνει το Πανονικό λεκανοπέδιο και απλώνεται στα νότια και ανατολικά της λίμνης Μπάλατον.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Δούναβης και οι παραπόταμοί του. Από αυτούς οι σπουδαιότεροι είναι: προς τα ανατολικά ο **Τάις** (Τίσας) και οι παραπόταμοί του και προς τα δυτικά ο **Ράμππ**, ο **Σάρβιτς** και ο **Δράβος**. Ο Τάις ενώνεται με το Δούναβη στο Γιουγκοσλαβικό έδαφος.

Λίμνες. Η κυριότερη λίμνη είναι η **Μπάλατον** που έχει μήκος 75 Km. Σ' αυτή διεξάγεται ναυσιπλοΐα.

Κλίμα. Στην Ούγγαρία επιδρούν οι κλιματικές συνθήκες της Δυτικής Εύρωπης, της Ανατολικής και της Μεσογείου. Έτσι το κλίμα γίνεται ενδιάμεσο μεταξύ του ωκεάνειου και του ηπειρωτικού. Οι βροχές πέφτουν το Μάιο και Ιούνιο. Οι υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού είναι επικίνδυνες, διότι φυσούν δυνατοί άνεμοι που μεταφέρουν σύννεφα άμμου και καταστρέφουν τη συγκομιδή. Το κλίμα της Ούγγαρίας έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι το φθινόπωρο διαρκεί πολύ και ευνοεί το ώριμασμα των σταφυλιών και των φρούτων.

Χάρτης 16. Ούγγαρια

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία – Άλιεία. Η Ούγγαρια είναι κυρίως γεωργική χώρα και η καλλιεργήσιμη έκτασή της φτάνει στο 65% του εδάφους της. Κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι τα δημητριακά, οι πατάτες, τα ζαχαρότευτλα, ο καπνός και το βαμβάκι. Η κτηνοτροφία είναι αναπτυγμένη. Αυτό οφείλεται στο ότι τα 20% της χώρας είναι βοσκότοποι με πυκνό χορτάρι. Εκτρέφονται μεγαλόσωμα άλογα (ουγγρικά άλογα), βοοειδή, χοίροι, πρόβατα και πουλερικά. Η άλιεία είναι καλά οργανωμένη στη λίμνη Μπάλατον και στους ποταμούς Δούναβη και Τάις. Στα δάση (65%) γίνεται εμπορική εκμετάλλευση.

Όρυκτος πλούτος. Η Ούγγαρια δεν έχει πολλά όρυκτα και μέταλλα. Υπάρχουν μεγάλες ποσότητες από βωξίτη και μικρές από σίδηρο. Βγάζει επίσης πετρέλαια (τέταρτη στην Ευρώπη) και έχει κοιτάσματα με λιθάνθρακα και λιγνίτη.

Βιομηχανία. Υπάρχει βιομηχανία ζάχαρης και άλλων τροφίμων, κανοῦ, υφασμάτων από βαμβάκι, μαλλί και τεχνητό μετάξι (ραγιόν). Είναι επίσης αναπτυγμένη η βιομηχανία γεωργικών μηχανῶν και εργαλείων, ηλεκτρικών συσκευῶν κ.τ.λ. Ο έξηλεκτρισμός σημείωσε πρόοδο.

Έμπόριο. Έξάγει σιτάρι, κτηνοτροφικά προϊόντα, διάφορα εργαλεία, γεωργικές μηχανές κ.ά. Εισάγει βιομηχανικές ὕλες, μηχανήματα κ.ά.

Συγκοινωνία. Το συγκοινωνιακό δίκτυο είναι πυκνό και συμπληρώνεται με τους πλωτούς ποταμούς. Στις αεροπορικές επικοινωνίες κύριος αερολιμένας είναι το **Φερίχεγκω**, έξω από τη Βουδαπέστη.

Πολιτική εξέταση. Οί Ούγγροι είναι κράμα Μαγυάρων και Μογγόλων. Οί Μαγυάροι εγκαταστάθηκαν γύρω στα 895 μ.Χ. και οί Μογγόλοι, που ήλθαν από την Ανατολή, γύρω στα 1241.

Τò 1699 απελευθερώθηκε από τους Τούρκους που την είχαν καταλάβει τò 1526. Από τò 1699 έως τò 1918 ήταν μέρος τής Αυστροουγγρικής μοναρχίας και τò 1918 έγινε ανεξάρτητο κράτος. Οί Ούγγροι αγαπούν τή μουσική. Ίδιαίτερη επίδοση σ'αυτή έχουν οί Τσιγγάνοι τής Ούγγαρίας.

Πόλεις. **Η Βουδαπέστη** βρίσκεται στò κέντρο τής χώρας, πάνω στις όχθες του Δούναβη (ή Βούδα και ή Πέστη). Είναι από τις ωραιότερες πόλεις τής Εύρώπης με **Άκαδημία**, **Έπιστημών**, **Πανεπιστήμιο**, **Πολυτεχνείο** και άλλα πνευματικά ιδρύματα. Άλλες πόλεις είναι: **Νίσκολκ**, **Ζέγκεντ**, **Ράαπ**, **Πέκς** κ.ά.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Έκταση: 127.869 Km²

Πληθυσμός: 14.480.000 κατ.

Πολίτευμα: Σοσιαλιστική Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Πράγα με 1.033.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, αρκετοί Διαμαρτυρόμενοι και λίγοι Ίουδαίοι

Γλώσσα: Τσεχική, Σλοβακική

Νόμισμα: Κορώνα

Θέση—Σύνορα. Η Τσεχοσλοβακία βρίσκεται στò κέντρο τής Εύρώπης και συνορεύει προς τὰ δυτικά με τή Γερμανία, προς τὰ νότια με τήν Αυστρία και Ούγγαρία, προς τὰ ανατολικά με τή Ρωσία και προς τὰ βόρεια με τήν Πολωνία.

Μορφολογία του έδάφους. Η Τσεχοσλοβακία αποτελείται από ένα όροπέδιο που έχει μέτριο ύψος και τò περιβάλλουν όρη.

Χάρτης 17. Τσεχοσλοβακία

Το νοτιοδυτικό και βορειοδυτικό τμήμα το καταλαμβάνει το Βοημικό όροπέδιο και περιλαμβάνει προς τα νοτιοδυτικά το **Βοημικό Δρυμό** με ψηλότερη κορυφή το **Γιαβόρ** (1.458 μ. ύψος), προς τα βορειοδυτικά τα **Μεταλλικά δρη** με ψηλότερη κορυφή την **Κλίνοβατς** (1.244 μ. ύψος) και τα **Σουδητικά δρη** με ψηλότερη την κορυφή των **Γιγάντων** (1.662 μ.). Το ανατολικό τμήμα το καταλαμβάνουν τα **Καρπάθια** που αρχίζουν από το Δούναβη, κοντά στη Μπρατισλάβα, και καταλήγουν στα Πολωνικά Καρπάθια (δρη **Τάτρα**, μεγαλύτερο ύψος 2.663 μ). Τα δρη αυτά διασχίζουν στη μέση σχεδόν την Τσεχοσλοβακία και σχηματίζουν τα σύνορα μεταξύ Μοραβίας και Σλοβακίας.

Έτσι διακρίνουμε τρεις περιοχές: α) της **Βοημίας** προς τα δυτικά, β) της **Μοραβίας** στο κέντρο και γ) της **Σλοβακίας** προς τα ανατολικά. Η Βοημία αποτελεί όροπέδιο, ή Μοραβία έκτεταμένη πεδιάδα, που ένώνεται προς τα νότια με την ούγγρική πεδιάδα, και ή Σλοβακία την πιό άγονη και όρεινή περιοχή της χώρας.

Υδρογραφία. Κυριότεροι ποταμοί είναι ό **Έλβας**, ό **Όδερ** και ό **Δούναβης** που σχηματίζει τό τμήμα τών συνόρων με την Ούγγαρία. Άλλοι ποταμοί είναι ό **Μολδάβας**, παραπόταμος του Έλβα στη Βοημία, και ό **Μοράβας**.

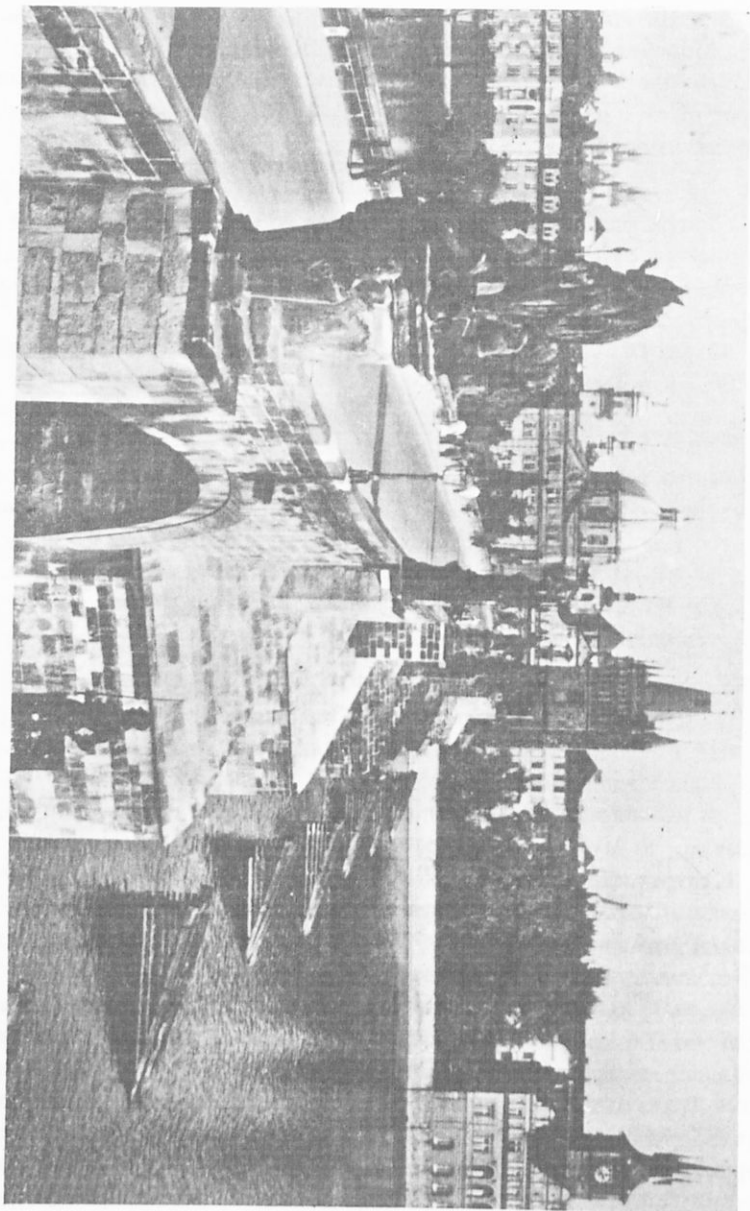
Λίμνες. Οί λίμνες είναι ελάχιστες και βρίσκονται στα όρη, όπως ή **Σουμάβα** και ή **Τάτρα**.

Κλίμα. Τό κλίμα είναι ήπειρωτικό μεταξύ του ώκεάνειου της Δυτικής Εύρώπης και του ήπειρωτικού της Άνατολικής. Ό χειμώνας είναι πιό ψυχρός από τό χειμώνα της Δυτικής Εύρώπης, αλλά απέχει από τόν πολύ ψυχρό χειμώνα της Ρωσίας. Τό καλοκαίρι είναι ζεστό, αλλά ή θερμοκρασία δέ φτάνει τό ύψος της θερμοκρασίας τών ούγγρικων πεδιάδων. Οί βροχές δέν είναι πολλές, αλλά πέφτουν σέ κανονικά διαστήματα, κυρίως τό καλοκαίρι.

Οικονομική εξέταση. Γεωργία. Η γεωργία είναι αναπτυγμένη. Έπικρατούν ενδοϊκές κλιματολογικές συνθήκες και οί πεδιάδες είναι εύφορες. Τά κυριότερα προϊόντα είναι τό κριθάρι, που χρησιμοποιείται αποκλειστικά στη ζυθοποιία, τό σιτάρι, ή βρώμη, ή σίκαλη, οί πατάτες, τά ζαχαρότευτλα, τό λινάρι, ό λυκίσκος και τά φρούτα.

Κτηνοτροφία — Άλιεία. Η κτηνοτροφία είναι αναπτυγμένη. Έκτρέφονται: άλογα, χοίροι, πρόβατα και βοοειδή, κυρίως στη Σλοβακία, και πολλά πουλερικά και κουνέλια στη Βοημία. Στίς μικρές βοημικές λίμνες είναι αναπτυγμένη ή ίχθυοτροφία.

Δασικός πλούτος. Τά δάση καταλαμβάνουν τό 1/3 της χώρας. Άπό τό κωνοφόρα υπερτερούν τά δάση με πευκα, ένώ από τά πλατύφυλλα τά δάση με δρυς και φηγούς. Η έκμετάλλευσή τους γίνεται με τρόπο συστηματικό. Παράγεται ξυλεία σέ μεγάλες ποσότητες, που τροφοδοτεί τή βιομηχανία χάρτου, κυτταρίνης κ.τ.λ. Μέσα στα δάση διατηρούνται άκόμα άγρια θηρία, όπως ή άρκούδα, ό ρήσος (λύγξ), ό αϊλουρος, τά έλάφια, οί κάτορες κ.ά.

Εκ. 19. "Άποψη Πιρένας

Ήρυκτός πλούτος. Ή Τσεχοσλοβακία είναι μιά από τις σημαντικότερες χῶρες τής Εὐρώπης στό μεταλλευτικό πλούτο. Ή υπάρχουν πλούσια κοιτάσματα μέ γαιάνθρακα, λιγνίτη, χρυσό, ἄργυρο, γραφίτη, σίδηρο, κασίτερο, ὕδρᾶργυρο, κοβάλτιο, νικέλιο, πολύτιμους λίθους καί πισουρανίτη, πού δίνει τό οὐράνιο ἀπό τό ὅποιο παράγεται ἡ πυρηνική ἐνέργεια.

Βιομηχανία. Ή Τσεχοσλοβακία είναι κυρίως βιομηχανική χῶρα. Ήχει πολλά ἐργοστάσια πού κατασκευάζουν μηχανές, ὑφάσματα, χαρτί. Ή αναπτυγμένη είναι ἔπίσης ἡ ὑαλοργία καί ἡ βιομηχανία εἰδῶν πορσελάνης, ὄπλων, αὐτοκινήτων κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ή Τσεχοσλοβακία ἔχει ἕνα ἀπό τὰ πυκνότερα συγκοινωνιακά δίκτυα τής Εὐρώπης. Τὸ ὁδικό, σιδηροδρομικό καί ποταμοπολοϊκό δίκτυο είναι ἀναπτυγμένα. Ήπίσης είναι ἀναπτυγμένη ἡ ἀεροπορική συγκοινωνία. Οἱ ποταμοί καί οἱ ἐσωτερικὲς διώρυγες ἐνώνουν τὴ χῶρα μέ τὸν Εὐξείνιο πόντο καί τὴ Βόρεια θάλασσα.

Ἐμπόριο. Ήξάγει σὲ ἄριστη ποιότητα βιομηχανικά προϊόντα κάθε μορφῆς καί εἰσάγει πρῶτες ὕλες, βαμβάκι, μαλλί, ἐλαστικό κόμμι, πετρέλαιο κ.τ.λ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ κάτοικοι είναι Τσέχοι καί Σλοβάκοι, σλαβικῆς καταγωγῆς, πού ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα. Ήταν ὑποταγμένοι στοὺς Γερμανοὺς ἢ Αὐστριακοὺς γὰ 1.100 ἔτη. Τὸ 1918 ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητο κράτος.

Πόλεις. Ή **Πράγα**· είναι πρωτεύουσα καί βρίσκεται στὶς δχθες τοῦ Μολδάβα ποταμοῦ. Είναι σπουδαῖο ποτάμιο λιμάνι καί βιομηχανικὴ πόλη. Ήχει μεγαλοπρεπὴ δημόσια κτίρια, Πανεπιστήμιο καί ἄλλα ἐπιστημονικά καί καλλιτεχνικά ἰδρύματα. Ήλλες πόλεις είναι: **Μπρατισλάβα**, ποτάμιο λιμάνι στό Δούναβη, **Μπρνό**, βιομηχανικὸ κέντρο, **Πίλσεν**, κέντρο ζυθοποιίας καί πολεμικῆς βιομηχανίας (ἐργοστάσια ΣΚΟΝΤΑ), **Κάρλομπαντ** καί **Μάριενμπατ**, περίφημες λουτροπόλεις.

Γενικὴ ἐπισκόπηση καί συμπεράσματα Ή μορφή τοῦ ἐδάφους τής Κεντρικῆς Εὐρώπης είναι περίπλοκη.

α) Στό Νότο είναι ἡ ὄροσειρά τῶν Ἄλπεων.

β) Στό κέντρο είναι οἱ πεδιάδες, πού ἔγιναν ἀπό τὶς προσχώσεις, καί τὰ

λεκανοπέδια ή βαθύπεδα που τα πλαισιώνουν οι όροσειρές της πρωτογενούς περιόδου.

γ) Στο Βορρά βρίσκεται μια πλατιά πεδιάδα που σχηματίστηκε από τους παγετώνες κατά τον καινοζωικό αιώνα.

Συγκεντρώνονται λοιπόν στην Κεντρική Ευρώπη όλα τα κύρια στοιχεία της μορφής του εδάφους: οι ψηλές, απόκρημνες και απότομες όροσειρές της Νότιας Ευρώπης, τα παλαιά όρη της Δυτικής Ευρώπης και οι τεράστιες πεδιάδες της Ανατολικής Ευρώπης.

Κάθε περιοχή παίζει και ένα ιδιαίτερο ρόλο στην όλη ανάπτυξη της Κεντρικής Ευρώπης.

Α' Οι Άλπεις: α) με την άφθονη και εξαιρετική βοσκή που έχουν οι πλαγιές τους, β) με την υπέροχη φύση τους, γ) με τους καταρράκτες τους, συντελούν στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, της βιομηχανίας κτηνοτροφικών ειδών, του τουρισμού και στην παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Β' Η κεντρική περιοχή, με τις βαθιές και εύφορες κοιλάδες (Ρήνου, Έσσης, Βοημίας κ.ά.) και τα δάση (Μέλας Δρυμός, δάση Βοημίας κ.τ.λ.), συντελεί στην ανάπτυξη της γεωργίας – δασοκομίας και της βιομηχανίας χάρη στον πλούσιο ορυκτό πλούτο (μόλυβδος, άργυρος, χαλκός, άνθρακας κ.τ.λ.).

Γ' Οι βόρειες πεδινές περιοχές, χάρη στο πλούσιο έδαφος και υπέδαφός τους (ποτάσσα, πετρέλαιο, λιγνίτης, άνθρακας κ.τ.λ.), συντελούν στην ανάπτυξη της γεωργίας – κτηνοτροφίας και βιομηχανίας.

Η πεδιάδα αυτή, οι κοιλάδες των Άλπεων, οι διάφορες άλλες κοιλάδες και τα βαθύπεδα, καθώς και το ποτάμιο σύστημα, επιτρέπουν την εύκολη επικοινωνία των διαφόρων περιοχών της ζώνης αυτής, αλλά και την επικοινωνία με το έξωτερικό (ανάπτυξη συγκοινωνίας έσωτερικού – έξωτερικού, σιδηροδρομική, ποταμοπλοϊκή, αεροπορική, ναυσιπλοϊκή).

Η Κεντρική Ευρώπη είναι ακόμη μια ενδιάμεση ζώνη από την άποψη των λαών. Αρχικά στην περιοχή αυτή εγκαταστάθηκαν οι Γερμανοί, μεταξύ Έλβα και Ρήνου, και ξαπλώθηκαν αργότερα προς τα ανατολικά ως την Έσθονία, Λεττονία και Λιθουανία, στη Βαλτική.

Κατά το Μεσαίωνα έφτασαν στον Έλβα οι Σλάβοι που σιγά σιγά διώχθηκαν και παρέμειναν μόνο στο κέντρο της Κεντρικής Ευρώπης, στη Βοημία και Σλοβακία.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἀναταραχῶν αὐτῶν ἦταν ἡ μεγάλη ἀστάθεια τῶν συνόρων, ὅπως συνέβη καί κατά τὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, πού ἐκτός ἀπὸ τὴ μεταβολὴ τῶν συνοριακῶν στοιχείων τῶν κρατῶν, ἐγιναν καί μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμοῦ. Δέκα ἑκατομμύρια Γερμανοὶ ἐκτοπίστηκαν ἀπὸ τὴν Πολωνία, Βοημία καί τὰ Βαλτικά κράτη. Τὸ τμῆμα αὐτὸ ἀκόμα καί σήμερα εἶναι μοιρασμένο στὴ Δύση καί Ἀνατολὴ μὲ διάφορα πολιτικοοικονομικά συστήματα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τοῦ σημερινοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ καί συναγωνίζονται τοὺς Ἀγγλοσάξωνες καί τοὺς Βορειοαμερικανούς.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Με τόν τίτλο αυτό εξετάζουμε τὸ βρεταννικὸ ἀρχιπέλαγος, τὴ Γαλλία, τὸ Βέλγιο, τὴν Ὀλλανδία καὶ τὸ Λουξεμβούργο.

Α. Θαλάσσια περιοχή. Οἱ θάλασσες τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι ἀβαθεῖς. Ὁ πυθμένας τους, κυρίως στὴ Βόρεια θάλασσα, εἶναι γεμάτος ἀπὸ ζῶνες ἄμμου, πού ἀποτελοῦν σοβαρὸ ἐμπόδιο στὴ ναυσιπλοΐα. Στὴν περιοχή αὐτὴ γίνονται ἰσχυρὲς παλίρροιες μὲ ἀποτέλεσμα ἡ θάλασσα νὰ κατακλύζει τίς χαμηλὲς ἀκτὲς καὶ νὰ φτάνει ὡς τίς κοιλάδες τῶν ποταμῶν. Ἐτσι δημιουργήθηκαν λιμάνια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ξηρᾶς καὶ σὲ ἀπόσταση 80–100 Km ἀπὸ τὰ παράλια (Λονδίνο, Ἀμβούργο). Τὸ νερὸ πού εἰσχωρεῖ στὴν ξηρά, στὶς ἀκτὲς τῆς Βόρειας θάλασσας φτάνει τὰ 2–6 μ., ἐνῶ στὸ Κάρδιφ τὰ 11 μέτρα. Οἱ θαλάσσιες αὐτὲς περιοχὲς ἀποτελοῦν ἓνα τεράστιο ἰχθυοτροφεῖο, ὅπου ἀλιεύονται κάθε χρόνο μεγάλες ποσότητες ἀπὸ βακαλαῖους, μοροῦνες, τόνους, γλῶσσες, ρέγγες, σαρδέλες κ.ἄ.

Β. Πεδιάδες. Οἱ πεδιάδες καταλαμβάνουν τὸ νοτιοανατολικὸ τμῆμα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, τὴ Βόρεια Γαλλία καὶ συνεχίζονται πρὸς τὸ Βέλγιο, Ὀλλανδία, Γερμανία κ.τ.λ. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τους μιλήσαμε στὰ γενικὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Προσθέτουμε ὅτι τὸ ὑπέδαφός τους ἀποτελεῖται ἀπὸ θαλάσσιες προσχώσεις, πού ἔγιναν κατὰ τὴ δευτερογενὴ ἢ τριτογενὴ περίοδο, ἐνῶ τὰ ἐπιφανειακὰ στρώματά τους εἶναι σχηματισμοὶ πού ἔγιναν ἀπὸ τοὺς παγετῶνες κατὰ τὴν τεταρτογενὴ περίοδο.

Γ. Τὰ ὄρη ἀποτελοῦνται ἀπὸ χαμηλὲς κορυφὲς πού οἱ περισσότερες εἶναι ἐπίπεδες καὶ σκεπάζονται ἀπὸ στέπες ἢ μέτριες βοσκές. Τὰ ὄρη αὐτὰ σχηματίστηκαν κατὰ τὸν παλαιοζωικὸ αἰῶνα.

ΓΑΛΛΙΑ

Έκταση: 547.026 Km²

Πληθυσμός: 51.700.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Παρίσι, με 7.440.000 κατ. (Παρίσι - Προάστεια)

Θρησκείμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

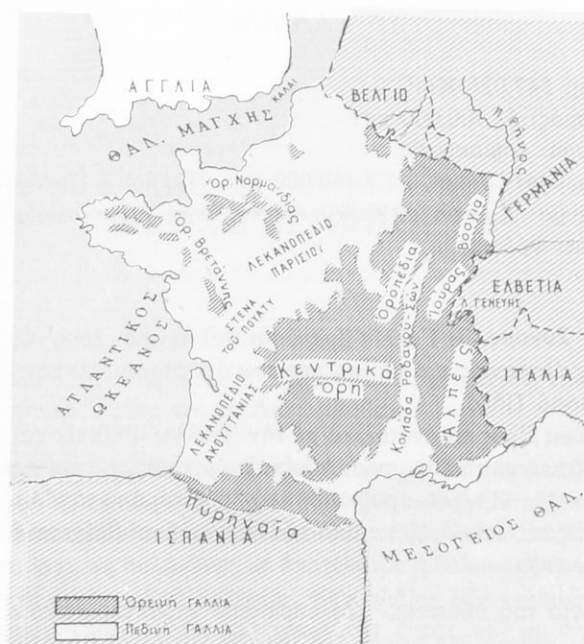
Νόμισμα: Φράγκο

Θέση - Σύνορα. Η Γαλλία βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Εύρωπης, βόρεια της Ισπανίας και σε ίση περίπου απόσταση από τον Ήσημερινό και το Βόρειο Πόλο.

Συνορεύει: Προς τα ανατολικά με την Ιταλία, Έλβετία και Γερμανία, προς τα βόρεια με τη Γερμανία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο και βρέχεται από τη θάλασσα της Μάγχης, προς τα δυτικά βρέχεται από τον Ατλαντικό ωκεανό, προς τα νότια ορίζεται από τα Πυρηναία και βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα.

Μορφολογία του εδάφους. Το κυριότερο χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει στο κέντρο της χώρας ένα μεγάλο γρανιτικό όροπέδιο με ύψος 800-1000 μ. (Κεντρικά όρη). Το κεντρικό όροπέδιο περιβάλλει ήφαιστειογενή ύψωματα που η ψηλότερή τους κορυφή είναι το Σανσού (1.886 μ). Το όροπέδιο αυτό έχει έκταση 80.000 Km² και αποτελεί κατά κάποιο τρόπο το ύδραγωγείο της Γαλλίας. Σχεδόν όλοι οι μεγαλύτεροι ποταμοί της Γαλλίας τροφοδοτούνται από τα κεντρικά όρη. Προς τα βορειοδυτικά το κεντρικό όροπέδιο ενώνεται με τα όρη της Βρετανίας και τα όρη της Νορμανδίας. Προς τα βορειοανατολικά με όροσειρές και όροπέδια ενώνονται τα Κεντρικά όρη με τα Βόσγια όρη και το όροπέδιο της Λωραίνης. Προς τα νότια και ανατολικά κλείνουν το γαλλικό όροπέδιο ψηλές όροσειρές, όπως τα Πυρηναία, που βρίσκονται στα Ισπανικά σύνορα και φτάνουν στο ύψος των 2.500 μ. έως 3.500 μ., και οι Άλπεις, που βρίσκονται στα Ιταλικά σύνορα με ψηλότερη κορυφή τους το Λευκό όρος (4.810 μ.) πάνω στο γαλλικό έδαφος. Προς τα βόρεια των Άλπεων απλώνεται σε σχήμα τόξου ή όροσειρά του Ίούρα που φτάνει τα 1.600-1.800 μ. ύψος.

Πεδινή περιοχή. Προς το νότιο, το δυτικό και βορειοδυτικό τμήμα του όροπέδιου απλώνονται οι πεδιάδες του Γαρούνα, του Λείγγρα και των παραποτάμων τους, καθώς και το λεκανοπέδιο του Παρισιού που διασχίζει ο

Χάρτης 18. Γεωμορφολογικός χάρτης Γαλλίας

ποταμός Σηκουάνας. Πρὸς τὰ ἀνατολικά εἶναι ἡ κοιλάδα τοῦ Σὼν καὶ νοτιότερα τοῦ Ροδανοῦ. Ὅλες οἱ πεδιάδες εἶναι εὐφορες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Γαρούνα, ὅπου ὑπάρχουν ἀμμώδεις ἀγονες ἐκτάσεις πού λέγονται **Λάνδες**.

Ὑδρογραφία. Ποταμοί. Τὸ γαλλικὸ ἔδαφος τὸ διαρρέουν πολλοὶ ποταμοὶ πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὶς πηγές, τὶς βροχές καὶ τὰ παροδικὰ χιόνια. Ὁ **Ροδανός** μόνο τροφοδοτεῖται ἀπὸ τοὺς παγετῶνες τῶν Ἀλπεων. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι: ὁ **Ρῆνος**, **Μοζέλας**, **Μόζας**, **Μάρνης**, **Σηκουάνας**, **Λείγεραι**, **Γαρούνας**, **Ροδανός** καὶ **Σὼν**, πού ἐνώνεται μὲ τὸ Ροδανό. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς εἶναι ἡρεμοὶ καὶ πλωτοὶ στὰ μεγαλύτερα τμήματά τους. Ἀκόμα χάρη στὴ σύνδεσή τους μὲ διώρυγες ἐνώνεται ἡ Μεσόγειος μὲ τὴ **Μάγχη** (διώρυγα Νάντης – Βρέστης), τὸν Ἀτλαντικὸ (διώρυγα Ροδανοῦ – Γαρούνα) καὶ μὲ τὸ **Ρῆνο**.

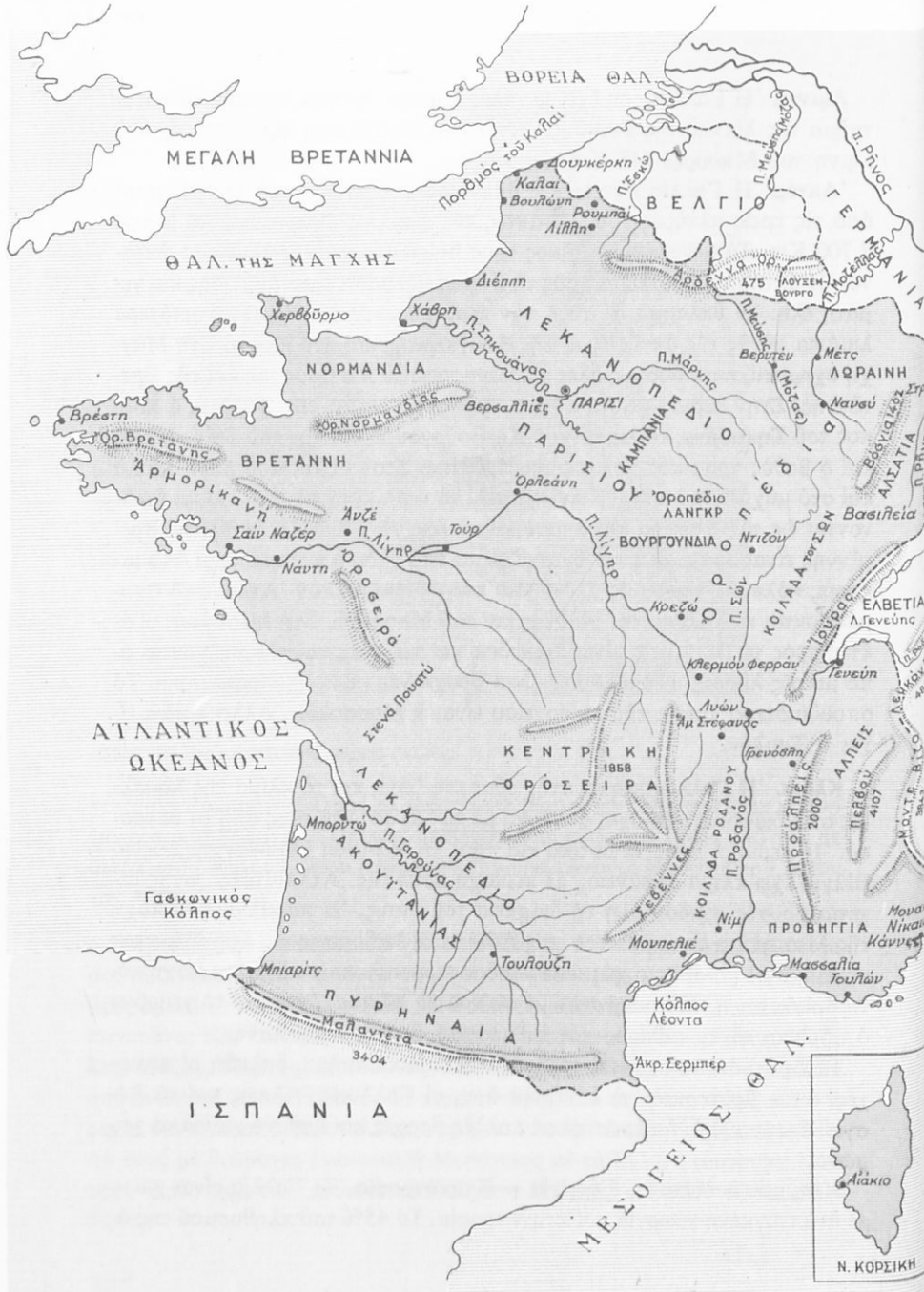
Λίμνες. Ἡ Γαλλία δὲν ἔχει μεγάλες λίμνες. Ἀνήκει σ' αὐτὴ τὸ νότιο τμήμα τῆς λίμνης τῆς **Γενεύης**. Ἐπίσης ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς εἶναι ἡ λίμνη τοῦ **Μπουρζέ** (45 Km² ἔκταση).

Ἄκτες. Ἡ Γαλλία σχηματίζει ἀκανόνιστο ἐξάγωνο ποῦ περιβρέχεται ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς του. Οἱ ἄκτες τῆς Γαλλίας ἔκτεινονται σὲ μῆκος 2.700 Km. Τὸ μεγαλύτερο μῆκος τους βρίσκεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἡ ἄκτὴ ποῦ βρίσκεται πρὸς τὴ Βόρεια θάλασσα εἶναι ἀμμώδης καὶ γεμάτη ἔλη. Ἡ θάλασσα σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ εἶναι ἀβαθῆς. Τὰ κυριότερα λιμάνια αὐτῆς τῆς ἀκτῆς εἶναι τῆς **Δουγκέρκης** καὶ τοῦ **Καλαί**. Στὴ Μάγχη σχηματίζονται δύο μεγάλες χερσόνησοι, τοῦ **Χερβούργου** καὶ τῆς **Βρετάννης**. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ σχηματίζονται τὸ λιμάνι τῆς **Χάβρης**, ὁ κόλπος τοῦ **Σηκουάνα**, τὸ λιμάνι τοῦ **Χερβούργου**, ὁ κόλπος τοῦ **Σαιν-Μαλό** καὶ ὁ βαθὺς γραφικὸς κόλπος τῆς **Βρέστης**. Στὸν κόλπο τοῦ Σαιν-Μαλό καὶ στὸ μυχὸ ποῦ λέγεται **Σαιν-Μισέλ**, τὰ νερά κατὰ τὴν παλίρροια ὑψώνονται ὡς τὰ 15 μέτρα καὶ ἀποσύρονται ἕως τὰ 7 Km. Οἱ ἄκτες τῆς Βρετάννης εἶναι βραχώδεις καὶ διασχίζονται ἀπὸ στόμια ποταμῶν καὶ ἀπὸ μικροῦς κόλπους γεμάτους ἀπὸ νησιὰ καὶ νησάκια. Στὸν Ἀτλαντικὸ σχηματίζονται τὰ λιμάνια τῆς **Νάντης** καὶ τοῦ **Μπορντώ**. Στὴ Μεσόγειο, οἱ ἄκτες πρὸς τὰ Πυρρηναῖα εἶναι ἀμμώδεις καὶ χαμηλὲς καὶ πλαισιώνονται ἀπὸ μικρὲς λίμνες, οἱ ὑπόλοιπες εἶναι βραχώδεις μὲ πολλὰ ἀκρωτήρια. Τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ **Μαυσαλία**. Ἄλλο λιμάνι εἶναι ἡ **Τουλόν**.

Κλίμα. Ἡ Γαλλία ἀνήκει στὴν εὐκρατὴ ζώνη καὶ τὸ κλίμα τῆς ποικίλλει στὶς διάφορες περιοχὲς ἀνάλογα μὲ τὴν ἀπόστασή τους ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἡ περιοχὴ πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ πρὸς τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης ἕως τὸ Βέλγιο ἔχει κλίμα ὠκεάνειο. Ἡ περιοχὴ αὐτῆς τῆς Ἀτλαντικῆς ζώνης δέχεται βροχὲς σχεδὸν ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους. Ἡ παραλιακὴ περιοχὴ τῆς Μεσογείου εἶναι ἀνοιχτὴ στὶς θαλάσσιες ἐπιδράσεις καὶ ἔχει κλίμα μεσογειακὸ μὲ πολὺ ἥλιο χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι. Στὴν περιοχὴ αὐτῆς βρίσκεται ἡ «Κυανὴ ἄκτὴ» μὲ κέντρο τὴ Νίκαια, ὅπου καὶ τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ἡ θάλασσα ἤρεμη καὶ γαλανή.

Τέλος τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ βορειοανατολικὸ τμήμα, δηλαδὴ οἱ περιοχὲς, ὅπου βρίσκονται τὰ κεντρικὰ ὄρη, οἱ Γαλλικὲς Ἄλπεις καὶ τὰ Βόσγια, ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸ μὲ πολλὲς βροχὲς καὶ ἀφθονα χιόνια τὸ χειμῶνα.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ Γαλλία εἶναι χώρα μὲ ἀναπτυγμένη γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Τὰ 45% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σχολούνται με αυτές. Το 70% από τα εδάφη της είναι καλλιεργήσιμα. Έφαρμόζονται επιστημονικοί τρόποι και μηχανικά μέσα στην καλλιέργεια.

Παράγονται: Κρασί (Βουργουνδίας – Καμπανίας), σαμπάνια, πατάτες, όσπρια, ζαχαρότευτλα και μεγάλες ποσότητες δημητριακών. Στην περιοχή της Μεσογείου ευδοκίμει ή ελιά. Παράγει επίσης μεγάλες ποσότητες φρούτων. Καλλιεργείται ακόμα ή μουριά για τη σηροτροφία, το καννάβι, ό καπνός κ.ά.

Έκτρέφονται βοοειδή, άλογα, χοίροι και πρόβατα σε έκτεταμένα λιβάδια. ΆΚμάζει ή πτηνοτροφία, ή μελισσοκομία και ή σηροτροφία.

Τά κτηνοτροφικά της προϊόντα έχουν παγκόσμια φήμη, όπως το τυρί Ροκφόρ κ.ά.

Ή άλιεία είναι πολύ άναπτυγμένη και στον Άτλαντικό και στη Μεσόγειο (σαρδέλες, ρέγγες, βακαλάος).

Δασικός πλούτος. Τά δάση σκεπάζουν τά 18% του εδάφους της άλλά ή ξυλεία που παράγεται άπ' αυτά δέν έπαρκει στις άνάγκες της χώρας.

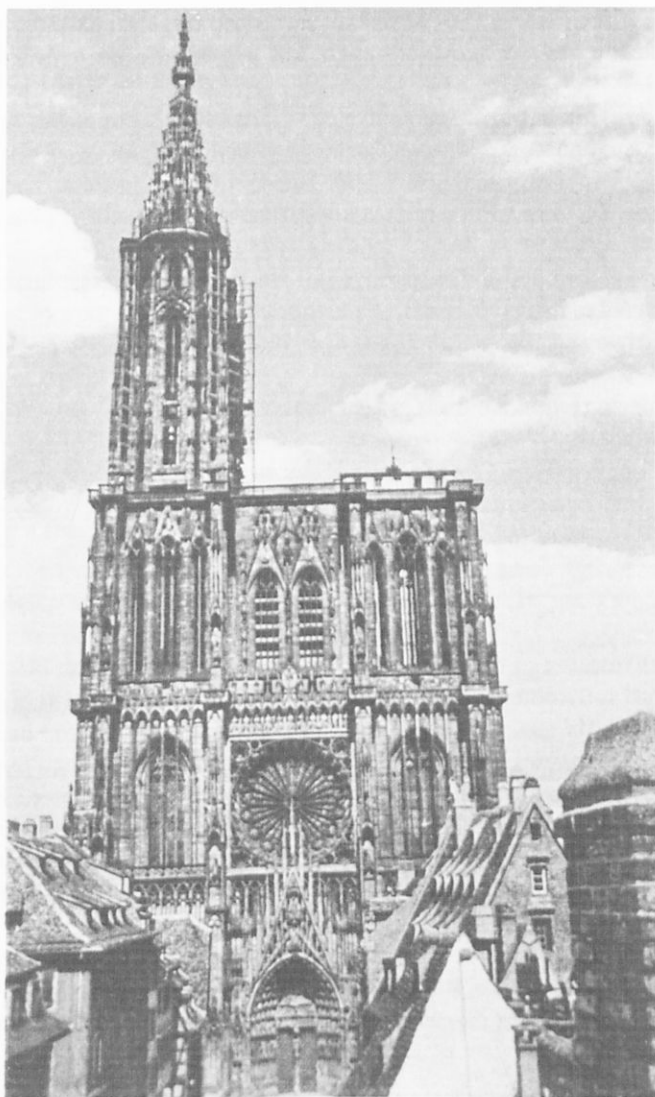
Όρυκτός πλούτος. Ή Γαλλία δέν έχει πολλά όρυκτά και σε μεγάλες ποσότητες, έχει όμως πλούσια κοιτάσματα με σίδηρο και βωξίτη. Ήπίσης τό υπέδαφος της περιέχει λιθάνθρακα στην περιοχή του άνω Λείγηρα και στα βορειοανατολικά, κοντά στα βελγικά σύνορα.

Βιομηχανία. Ή Γαλλία είναι μιá από τις πιό άναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες του κόσμου. Είναι άναπτυγμένη ή σιδηροβιομηχανία, ή βιομηχανία αυτοκινήτων, ή ύφαντουργία, ή βιομηχανία του φυσικού μεταξιού, των ειδών πολυτελείας, άρωματοποιίας, οίνοπνευματοποιίας, βυρσοδεψίας, ειδών πορσελάνης, ύαλουργίας, ήλεκτρικών συσκευών κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ή Γαλλία διαθέτει τό τελειότερο όδικό δίκτυο του κόσμου και μεγάλο σιδηροδρομικό. Τό ποταμοπολοικό δίκτυο φτάνει τις 15.000 Km. Ήξαιρετικά άναπτυγμένη είναι ή άτμοπολοική καθώς και ή αεροπορική της συγκοινωνία με όλο τον κόσμο.

Τουρισμός. Τό Παρίσι είναι τό μεγαλύτερο τουριστικό κέντρο του κόσμου. Οί πόλεις **Νίκαια, Βισύ, Ντωβίλ** κ.ά. συγκεντρώνουν πλήθος ξένων και ό τουρισμός τους άποτελεί σπουδαίο κλάδο του έθνικού εισοδήματος της Γαλλίας.

Πολιτική εξέταση. Οί Γάλλοι κατάγονται άπό τους Κέλτες και τους Γαλάτες, που έγκαταστάθηκαν στη Γαλλία γύρω στα 600 π.Χ. Άυτοί ήλθαν

Εικ. 20. Ἡ Μητρόπολη τοῦ Στρασβούργου

σέ ἐπιμειξία μὲ τοὺς Ῥωμαίους, Γότθους καὶ Φράγκους.

Ἡ γλώσσα τους, ἡ Γαλλικὴ, εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ ἐξελιγμένες καὶ πλούσιες γλώσσες. Στὸ θρήσκευμα εἶναι Καθολικοί, ἐκτὸς ἀπὸ λίγους Διαμαρτυρόμενους, Ὁρθόδοξους καὶ Ἑβραίους.

Πόλεις. Παρίσι. Εἶναι κτισμένη πάνω στὶς δὺθες τοῦ Σηκουάνα, δπου ὑπάρχουν 30 γέφυρες γιὰ νὰ διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία. Τὸ κέντρο τῆς πόλεως, τὸ Ἄστυ, βρίσκεται σὲ νησάκι τοῦ Σηκουάνα. Τὸ Παρίσι εἶναι ἡ ὡραιότερη πόλη τοῦ κόσμου καὶ στολίζεται μὲ πολλὰ καλλιτεχνικὰ κτίσματα, δπως εἶναι τὸ περίφημο μουσεῖο τοῦ Λούβρου, ἡ ἀψίδα τοῦ Θριάμβου, τὸ Πάνθεο, ἡ Ὅπερα, ὁ πύργος τοῦ Ἄιφελ καὶ ἄλλα. Τὸ Παρίσι εἶναι τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς Γαλλίας καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ κέντρα τοῦ κόσμου. Τὸ Πανεπιστήμιό του, Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόνης, δπως λέγεται, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδρύθηκε τὸ 1.200 μ.Χ. Τὸ Παρίσι εἶναι μεγάλος συγκοινωνιακὸς κόμβος.

Ἡ **Σαιν—Ἐτιέν** εἶναι μεταλλουργικὸ κέντρο. Ἡ **Λυὼν** εἶναι βιομηχανικὸ καὶ ἐμπορικὸ κέντρο, γνωστὴ ἀπὸ τὰ περίφημα μεταξωτὰ της. **Ντιζόν, Στρασβοῦργο**, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀλσατίας. **Νανσύ, Μέτς, Βερντέν, Λέμς, Σεντάν, Ἀμιένη**, ὀνομαστὲς ἀπὸ τὸν Ἀ΄ Παγκόσμιο πόλεμο. **Λῶλη**, ὑφαντουργικὸ κέντρο. **Δουγκέρκη** μὲ τεχνητὸ λιμάνι. **Καλαί** στὸ στενὸ τῆς Μάγχης μὲ τεχνητὸ λιμάνι. **Ρουέν** μὲ ποτάμιο λιμάνι στὶς δὺθες τοῦ Σηκουάνα. **Χάβρη, Χερβοῦργο, Βρέστη**, σπουδαῖα λιμάνια στὸν Ἀτλαντικὸ. **Νάντη**, στὶς ἐκβολὲς τοῦ Λείγηρα, **Μπορντώ**, μὲ θαυμάσιο ποτάμιο λιμάνι στὸ Γαρούνα, γνωστὴ ἀπὸ τὸ κρασί «Μπορντώ». **Μπιάριτς**, στὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Γαλλίας καὶ σπουδαῖα λουτρόπολη. **Τουλούζη**, γεωργικὸ καὶ ἐμπορικὸ κέντρο. **Μομπελιέ**.

Στὴ Γαλλία ὑπάρχουν πολλὰ κρατικὰ καὶ ἰδιωτικὰ Πανεπιστήμια καὶ Πολυτεχνεῖα. Σ' αὐτὰ φοιτοῦν πολλὲς χιλιάδες Γάλλων καὶ ξένων φοιτητῶν.

ΜΟΝΑΚΟ

Στὰ ἀνατολικά τῆς Κυανῆς ἀκτῆς βρίσκεται τὸ μικρὸ ἀνεξάρτητο κράτος τοῦ Μονακό, Πριγκιπάτο μὲ ἔκταση 1,5 Km². Τὰ ἔσοδά του προέρχονται ἀπὸ τὸν Τουρισμὸ καὶ τὸ Καζίνο τοῦ Μόντε Κάρλο.

Οί κάτοικοι μιλούν τη Γαλλική γλώσσα. Ἀνώτατος ἄρχοντας εἶναι ὁ πρίγκιπας τοῦ Μονακοῦ. Ἔχει τρεῖς κωμοπόλεις: **Τὸ Μονακό**, τὴν **Λακονταμίν** καὶ τὸ **Μόντε Κάρλο**. Κάτοικοι 20.000.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ἐκταση: 2.586 Km²

Πληθυσμός: 350.000 κατ.

Πρωτεύουσα: Λουξεμβούργο μὲ 90.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

Γλώσσα: Γερμανικὴ, Γαλλικὴ

Τὸ Λουξεμβούργο εἶναι σὲ ἔκταση ἴσο περίπου μὲ τὴν Ἀττικὴ. Βρίσκεται στὰ δυτικὰ τοῦ Μοζέλα καὶ συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία. Τὸ βόρειο τμήμα του εἶναι φτωχό. Τὸ νότιο εἶναι εὐφορο καὶ περιέχει πλοῦσια μεταλλεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακα. Γι' αὐτὸ ἔχει ἀναπτυγμένη μεταλλουργικὴ βιομηχανία. Ἐπίσης ἔχει βιομηχανία δερμάτων, καπνοῦ κ.ἄ.

Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν.

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένες. Παράγονται δημητριακὰ καὶ ζαχαρότευτλα. Καλλιεργεῖται ἐπίσης τὸ ἀμπέλι. Ἐκτρέφονται πρόβατα, χοῖροι καὶ βοοειδή.

Συγκοινωνία. Ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Στὴν παλαιὰ ἐποχὴ ἦταν μικρὸ γερμανικὸ κράτος. Εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ 1867.

Οἱ κάτοικοι εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς.

ΒΕΛΓΙΟ

Ἐκταση: 30.513 Km²

Πληθυσμός: 9.710.000 κατ.

Πολίτευμα: Βασιλευόμενη Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βρυξέλλες μὲ 1.450.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ καὶ λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γαλλικὴ, Φλαμανδικὴ

Νόμισμα: Βελγικὸ φράγκο

Θέση — Σύνορα. Βρίσκεται πρὸς τὰ βόρεια τῆς Γαλλίας καὶ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Συνορεύει πρὸς τὰ βόρεια μὲ τὴν Ὀλλανδία, πρὸς τὰ ἀνατολικά μὲ τὴ Γερμανία καὶ τὸ Λουξεμβούργο, πρὸς τὰ νότια μὲ τὴ Γαλλία καὶ πρὸς τὰ δυτικά βρέχεται ἀπὸ τὴ Βόρεια θάλασσα.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου παρουσιάζει μιὰ κλίση ἀπὸ τὰ νοτιοανατολικά πρὸς τὰ βορειοδυτικά, ὅπου βρίσκονται τὰ παράλια τῆς πρὸς τὴ Βόρεια θάλασσα καὶ τὰ Ὀλλανδικὰ σύνορα. **Διαιρεῖται σὲ τρεῖς φυσικὰς περιοχάς:**

α) **Τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῶν Ἀρδεννῶν,** ποὺ εἶναι προέκταση τῶν Κεντρικῶν ὄρεων πρὸς τὰ ἀνατολικά. Ἡ ὄρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ κατέχει τὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα τοῦ Βελγίου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄροπέδια καὶ χαμηλὰ ὄρη, ποὺ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τους μόλις φτάνει τὰ 692 μ.

β) **Τὸ μέσο Βέλγιο.** Ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὴς Ἀρδέννες ἀπὸ τὸν ποταμὸ Μόζα καὶ ἀπλώνεται ὡς τὸν ποταμὸ Ἑσκῶ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολὺ εὐφορες πεδιάδες ποὺ τὸ μέσο ὕψος τους δὲν ξεπερνᾷ τὰ 100 μέτρα. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ ὑπάρχουν πολλοὶ λόφοι ποὺ τὸ ὕψος τους δὲν ξεπερνᾷ τὰ 200 μέτρα.

γ) **Κάτω Βέλγιο.** Τὸ Κάτω Βέλγιο κατέχει τὴ βορειοδυτικὴν περιοχὴ, μετὰ τὸν ποταμὸ Ἑσκῶ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἐκτεταμένην πεδιάδα, ποὺ, ὅσο προχωρεῖ πρὸς τὴ θάλασσα, χαμηλώνει καὶ καταστὰ παράλια νὰ ἔχει ὕψος 20 μέτρα.

Ἀκτογραφία. Τὰ παράλια τοῦ Βελγίου εἶναι πολὺ χαμηλά. Κατὰ τὴς παλίρροιες, ὅταν ἡ στάθμη τῆς θάλασσας ἀνέρχεται, τὸ ἐπίπεδο τῆς ξηρᾶς εἶναι χαμηλότερο ἀπ' αὐτὴ. Τότε θὰ πλημμύριζε ἡ ξηρὰ ἀπὸ τὰ θάλασσα νερά, ἂν δὲν τὴν προστατεύαν σειρὲς ἀπὸ φυσικοὺς ἀμμόλοφους (θίνες) ἢ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα (προκουμαῖες). Ἡ μεγάλη ποσότητα τῆς λεπτῆς ἄμμου, ποὺ ὑπάρχει στὰ παράλια, παρασύρεται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἀνέμους πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Γιὰ νὰ προστατευεῖται τὸ ἐσωτερικόν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄμμο, δημιουργήθηκαν σειρὲς ἀπὸ πυκνόφυλλα δέντρα ποὺ προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους.

Ὑδρογραφία. Ποταμοί. Κανένας ἀξιόλογος ποταμὸς δὲν πηγάζει ἀπὸ τὸ Βέλγιο. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ποὺ διασχίζουν τὴ χώρα εἶναι: ὁ **Μόζας**, ὁ **Ἑσκῶ** ἢ **Σκάλδος** καὶ ὁ **Υζέρ**. Πηγάζουν ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ ῥέουν ἡρεμα· εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται μεταξὺ τους μὲ διώρυγες.

Χάρτης 20. Βέλγιο

Κλίμα. Το κλίμα του Βελγίου είναι αρκετά ψυχρό και υγρό. Ο χειμώνας έχει μεγάλη διάρκεια και αλλάζει στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας. Είναι ήπιότερος στις δυτικές περιοχές, κοντά στα γαλλικά σύνορα, και γίνεται ψυχρότερος προς τις βόρειες περιοχές, στα παράλια και στην περιοχή των Άρδεννών. Το καλοκαίρι έχει μικρή διάρκεια και είναι γενικά δροσερό.

Είκ. 21. Θΐνες σΉ άκτΉ τΉς Β. Θάλασσας

Οικονομική εξέταση. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Τα έδαφη του Βελγίου είναι εύφορα, εκτός από τα έδαφη της περιοχής του άνω Βελγίου που είναι φτωχά. Και στην περιοχή όμως αυτή υπάρχουν εύφορες κοιλάδες με κλίμα ήπιότερο. Η σπουδαιότερη από αυτές είναι η κοιλάδα της **Μαίζης**. Παράγονται δημητριακά σε μεγάλες ποσότητες, αλλά δεν έπαρκοϋν στις ανάγκες της χώρας. Καλλιεργοϋνται επίσης οι πατάτες, το λινάρι και τα ζαχαρότευτλα. Στα τεχνητά λιβάδια και στα φυσικά βοσκοτόπια εκτρέφονται πολλά γιδοπρόβατα, αγελάδες, χοίροι και άλογα (Φλάνδρας). Επίσης είναι αναπτυγμένες η πτηνοτροφία και η μελισσοκομία. Η άλιεία είναι άρκετά αναπτυγμένη και γίνεται με τέλεια μέσα. Κέντρο άλιείας είναι η Όστάνδη.

Όρυκτός πλούτος. Το Βέλγιο έχει πλούσια κοιτάσματα με γαιάνθρακα στους πρόποδες του όροπεδίου. Τα γαιανθρακοφόρα αυτά στρώματα απλώνονται και προς τη Γαλλία (περιοχή Λίλης-Καλαι) και προς τη Γερμανία. Υπάρχουν επίσης κοιτάσματα με σίδηρο, ψευδάργυρο, σφαλερίτη, γύψο και λατομεία με μάρμαρα.

Βιομηχανία. Το Βέλγιο είναι κυρίως βιομηχανικό κράτος. Αυτό εξηγεί και την πυκνότητα του πληθυσμού της χώρας (300 κάτοικοι σε κάθε ένα Km²). Οι σπουδαιότερες βιομηχανίες του είναι: η σιδηροβιομηχανία (παραγωγή χυτοσιδήρου και χάλυβα), η κατασκευή μηχανών, οι βιομηχανίες χημικών προϊόντων, φαρμάκων, χρωμάτων, υαλουργίας, ύφαντουργίας, μεταξωτών κ.τ.λ. Έξάγει κατεργασμένο σίδηρο, γαιάνθρακα, υφάσματα και άλλα βιομηχανικά είδη. Εισάγει είδη διατροφής και δημητριακά.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία είναι πολύ αναπτυγμένη. Το Βέλγιο διαθέτει το πυκνότερο σιδηροδρομικό δίκτυο της Ευρώπης και του κόσμου. Το όδικο δίκτυο είναι και αυτό εκτεταμένο. Επίσης διαθέτει και το ποταμοπολικό δίκτυο που με τις διώρυγες έγινε τέλειο.

Πολιτική εξέταση. Το Βέλγιο έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1831. Παλαιότεροι κάτοικοί του ήταν οι Κέλτες. Το Βέλγιο το είχαν καταλάβει διαδοχικά οι Ρωμαίοι, οι Φράγκοι, οι Αυστριακοί, οι Ισπανοί και οι Γάλλοι. Από το 1815-1831 ήταν ένωμένο με την Όλλανδία. Οι Βέλγοι χωρίζονται σε δύο φυλές: τους **Φλαμανδούς** που μιλοϋν τη Φλαμανδική, κατοικοϋν στα πεδινά και έχουν γερμανική καταγωγή, και τους **Βαλλόνους** που μιλοϋν τη γαλλική, κατοικοϋν στην περιοχή των Άρδεννών και έχουν γαλλική καταγωγή.

Πόλεις. Βρυξέλλες. Είναι βιομηχανικό, οικονομικό και πνευματικό κέντρο· βρίσκεται στις όχθες του ποταμού **Σέν** και είναι κόμβος οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών συγκοινωνιών. **Άμβέρσα,** είναι το πρώτο λιμάνι της χώρας και από τα μεγαλύτερα του κόσμου· συνδέεται με τις Βρυξέλλες χάρη σε διώρυγα που έχει μήκος 30 Km και είναι κτισμένη στη δεξιά όχθη του Έσκό. **Γάνδη,** είναι εμπορική και βιομηχανική πόλη και σπουδαίο ποτάμιο λιμάνι στον Έσκό· συνδέεται με διώρυγες με όλα τα εμπορικά κέντρα του Βελγίου. **Λιέγη,** βρίσκεται στις όχθες του Μόζα. **Όστάνδη,** είναι παραθαλάσσια πόλη και έχει πυκνή συγκοινωνία με την Αγγλία.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 40.844 Km²

Πληθυσμός: 13.330.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Άμστερνταμ με 866.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Ολλανδική, μοιάζει με τη Γερμανική

Νόμισμα: Γκούλντεν

Θέση—Σύνορα. Η Ολλανδία κατέχει το βορειοδυτικό τμήμα από το μεγάλο βόρειο βαθύπεδο της Ευρώπης. Συνορεύει προς τα ανατολικά με τη Γερμανία, προς τα νότια με το Βέλγιο και προς τα δυτικά και βόρεια βρέχεται από τη Βόρεια θάλασσα.

Μορφολογία του έδαφους. Το έδαφος της Ολλανδίας αποτελείται από μια μεγάλη πεδιάδα που χαμηλώνει συνέχεια από το εσωτερικό προς τα παράλια. Έτσι ένα μέρος από τις παραθαλάσσιες περιοχές βρίσκεται χαμηλότερα από το επίπεδο της θάλασσας.

Διαιρείται σε δύο περιοχές: α) την **άνω Ολλανδία** και β) την **κάτω Ολλανδία.**

α) Η **άνω Ολλανδία** σχηματίστηκε από τις προσχώσεις των ποταμών, που τη διασχίζουν, και αποτελεί μεγάλη πεδιάδα, όπου υπάρχουν λόφοι μόνο με ανώτερο ύψος 320 μέτρα. Οι σπουδαιότεροι και μεγαλύτεροι ποταμοί είναι ο **Μόζας** και ο **Ρήνος,** που χύνονται στη βόρεια θάλασσα. Στις

Χάρτης 21. 'Ολλανδία

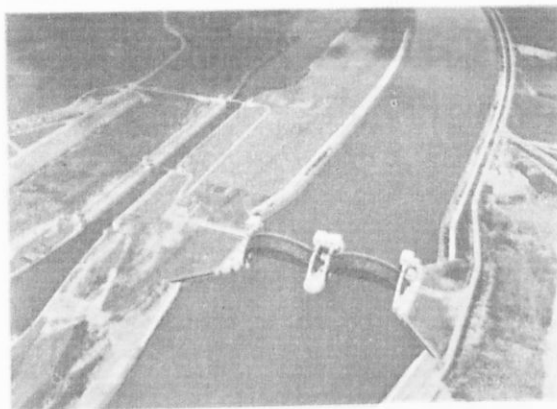
οχθες τῶν ποταμῶν αὐτῶν ἔχουν κατασκευαστεῖ ἀντιπλημμυρικά ἔργα, γιὰ νὰ προστατεῦται ἡ πεδιάδα ἀπὸ τὶς συχνές πλημμύρες.

β) **Κάτω 'Ολλανδία.** Τὸ ἔδαφος στὴν κάτω 'Ολλανδία βρίσκεται σὲ ἐπίπεδο χαμηλότερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς θάλασσας. Προφυλάγεται ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τῆς θάλασσας μὲ ἀμμουδεροὺς λόφους ἢ μὲ τεχνητὰ προχώματα. Τὰ μεγαλύτερα προχώματα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν τὸ φράγμα τοῦ

Είκ. 22. Πόλντερς

«Χέντλερ». Αυτό βρίσκεται στη βόρεια Όλλανδία· είναι κατασκευασμένο από γρανίτη και έχει μήκος 10 Km και ύψος 5–8 μέτρα. Με τὰ προχώματα οί Όλλανδοί προστατεύουν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὶς πλημμύρες τῆς θάλασσας, ἀλλὰ μένει ἀπροστάτευτο ἀπὸ τὶς πλημμύρες πὺν δημιουργοῦν τὰ τρεχοῦμενα νερά τῆς ξηρᾶς. Γιὰ νὰ τὸ ἀποφύγουν αὐτοί οί Όλλανδοί καὶ γιὰ νὰ ἀποξηράνουν τὶς λίμνες, τὰ ἔλη κ.τ.λ., κατασκευάζουν τὰ λεγόμενα «Πόλντερ». Τὰ πόλντερ εἶναι μεγάλες ἐπιφάνειες ξηρᾶς πὺν οί περισσότερες ἔχουν εὐθεῖες πλευρὲς ἢ εἶναι τετράγωνες ἐπιφάνειες καὶ περιβάλλονται ἀπὸ τοιχώματα. Οί ἐπιφάνειες αὐτὲς διασχίζονται ἀπὸ πολλὲς τάφρους, γιὰ νὰ ἀποχετεύονται τὰ νερά ἀπὸ τὰ ἔλη. Στὶς πλευρὲς τῶν τοιχωμάτων πὺν εἶναι στραμμένες πρὸς τὴ θάλασσα ὑπάρχουν ἐξοδοί πὺν φράζονται μὲ πύλες. Ἐν τὸ Πόλντερ εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς θάλασσας, τότε τὰ νερά τῆς βροχῆς πὺν μαζεύονται μέσα σ' αὐτὸ διοχετεύονται στὴ θάλασσα μὲ ἀντλίες. Ἐν τὸ ἐπίπεδο τοῦ Πόλντερ βρίσκεται ψηλότερα ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς θάλασσας, τότε, κατὰ τὴν ἀμπωτὴ, ἀνοίγουν τὶς πύλες καὶ τὰ νερά πὺν συγκεντρώθηκαν στὸ Πόλντερ καὶ στὶς τάφρους χύνονται στὴ θάλασσα. Κατὰ τὴν πλημμυρίδα, δταν ἡ θάλασσα ἀνεβαίνει

Είκ. 23. Πόλντερς - φράγμα

(φουσκώνει), κλείνουν τις πύλες και εμποδίζουν το γέμισμα του Πόλντερ από το θαλάσσιο νερό.

Στην άβαθη θάλασσα του Ζουιτερζέ δημιουργήθηκαν 5 πόλντερ και απέδωσαν έκταση 11 φορές μεγαλύτερη από την Κωπαΐδα. Το φράγμα στην περιοχή αυτή έχει μήκος 44 χιλιόμετρα και ύψος 7-7,5 μέτρα. Το πλάτος στον πυθμένα της θάλασσας είναι 140-150 μέτρα και στην επιφάνεια 90 μέτρα. Στις περιοχές που δημιουργήθηκαν μ' αυτό τον τρόπο, δηλαδή τα πόλντερ, υπάρχουν ολόκληρες επαρχίες.

Κλίμα. Το κλίμα της 'Ολλανδίας είναι ωκεάνειο και πολύ υγρό. Οι βροχές είναι πάρα πολλές κατά το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Πάνω από τα τέλματα και τις περιοχές που σκεπάζονται με νερά υπάρχει, πολύ συχνά, όμίχλη, κυρίως κατά τις ζεστές και ξηρές μέρες του καλοκαιριού, όποτε η εξάτμιση είναι μεγαλύτερη.

Οικονομική εξέταση. Γεωργία — 'Ανθοκομία — Κτηνοτροφία. Παράγονται δημητριακά, όσπρια, λινάρι, ζαχαρότευτλα. Τα παραγόμενα προϊόντα δεν καλύπτουν την εγχώρια κατανάλωση. Πολύ αναπτύχθηκε η άνθοκομία. Καλλιεργούνται πολλά είδη λουλουδιών και η εξαγωγή τους αποτελεί μεγάλη πηγή της εθνικής οικονομίας της 'Ολλανδίας. Τα 40% του εδάφους της 'Ολλανδίας είναι λιβάδια που χάρη στο υγρό κλίμα έχουν πάντοτε χλόη. Μέσα σ' αυτά τρέφονται πρόβατα, άλογα, χοίροι, πουλερικά και άγελάδες έκλεκτης ποικιλίας, που από το γάλα τους κατα-

σκευάζονται διάφορα είδη τυριού, βούτυρο και γάλα συμπυκνωμένο.

Ἡ ἄλεια. Εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ ἀποτελεῖ πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ γιὰ τοὺς Ὀλλανδοὺς. Ψαρεύονται μεγάλες ποσότητες ἀπὸ σολομῶδες καὶ ρέγγες πού ἐξάγονται σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Ὁρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ὀλλανδία δὲν εἶναι πλούσια σὲ ὄρυκτά. Ἐχει μόνον κοιτάσματα μὲ ἀνθρακα καὶ πετρέλαιο.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Ὑπάρχουν ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια μεταλλουργίας, ὑφαντουργίας, παραγωγῆς τροφίμων, κατεργασίας διαμαντιῶν καὶ κατασκευῆς ἠλεκτρικῶν εἰδῶν καὶ ραδιοφῶνων.

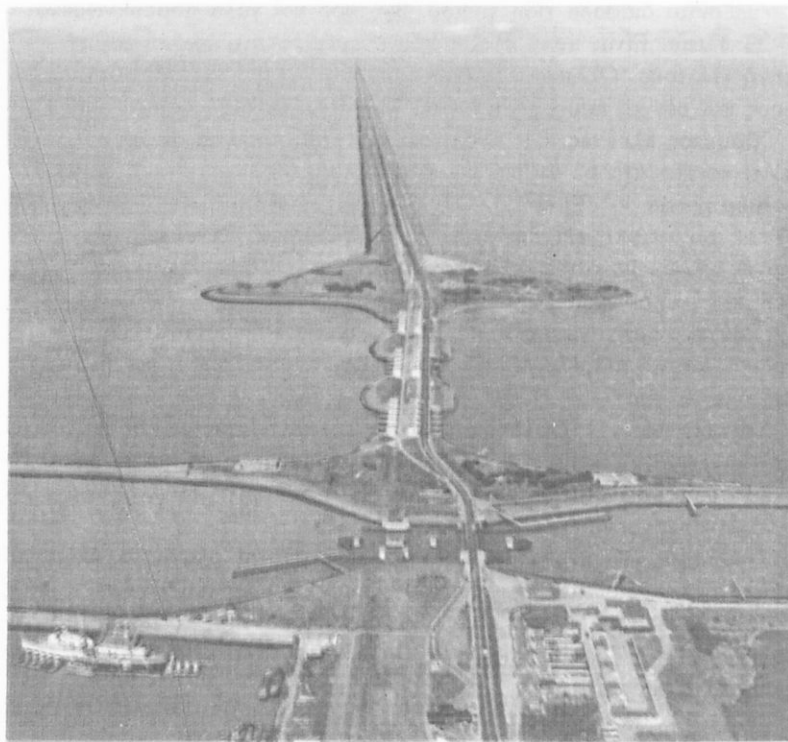
Ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη καὶ γαλακτοκομικὰ προϊόντα. Εἰσάγει δημητριακά, καπνὸ, πετρέλαιο, σίδηρο, ξυλεία, βαμβάκι, μαλλι καὶ βιομηχανικὲς ὕλες.

Συγκοινωνία. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ τελειότερα καὶ πυκνότερα συγκοινωνιακὰ δίκτυα τοῦ κόσμου. Τὸ σιδηροδρομικὸ καὶ τὸ ὁδικὸ δίκτυο συμπληρῶνεται μὲ τὸ ποτάμι. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη.

Τουρισμός. Τὰ περίφημα Πόλντερ, τὰ τεράστια φράγματα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀξιοθέατα δημιουργοῦν ζωνρὴ τουριστικὴ κίνηση, κυρίως κατὰ τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες. Τὸ **Μαντζούρονταμ**, προάστιο τῆς Χάγης, εἶναι ἓνα εἶδος μουσείου τῆς Ὀλλανδίας. Ἐκεῖ κτίστηκαν πολλὰ ἀξιοθέατα οἰκοδομήματα.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Ἡ Ὀλλανδία ὀνομάζεται καὶ κάτω χώρα, ἐπειδὴ ἓνα μεγάλο τμῆμα τοῦ ἐδάφους τῆς βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Γιὸ πρώτη φορὰ ἡ Ὀλλανδία ἔγινε ἐλεύθερο κράτος τὸ 1648 μ.Χ. Κατὰ καιροὺς ἀπόκτησε μεγάλη ναυτικὴ δύναμη καὶ πολλὰς ἀποικίας. Τὸ 1700—1800 ἡ δύναμή της ἐκμηδενίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους· τὸ 1815 μετὰ τὴν ἥττα τῆς Γαλλίας ἰδρύθηκε τὸ σημερινὸ ὀλλανδικὸ κράτος.

Πόλεις. Χάγη. Εἶναι παραθαλάσσια πόλη καὶ βρίσκεται στὰ νότια τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ρήνου· εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Διεθνoῦς Δικαστηρίου καὶ Διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν. **Ἄμστερνταμ**· βρίσκεται στὸν κόλπο τοῦ Ζουίντερζε· εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ καὶ ἐμπορικὸ κέντρο· ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ τελειότερα ἐργοστάσια πού κατεργάζονται διαμάντια· μὲ διώρυγες συνδέεται μὲ τὴ Βόρεια θάλασσα· ἔχει δύο Πανεπιστήμια καὶ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν.

Είκ. 24. Απόφραξη τής θάλασσης στὴν Ὀλλανδία μὲ φράγμα

Ρότερνταμ· εἶναι μεγάλο λιμάνι εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ βρίσκεται στὶς ἐκβολές τοῦ Ρήνου. **Οὐτρέχτη**· βρίσκεται σ' ἓνα βραχίονα τοῦ Δέλτα τοῦ Ρήνου καὶ ἔχει παλαιὸ Πανεπιστήμιο.

ΜΠΕΝΕΛΟΥΞ

Τὰ τρία κράτη **Βέλγιο**, **Ὀλλανδία** καὶ **Λουξεμβούργο** ἀποτελοῦν ἀπὸ τὸ 1948 τελωνειακὴ ἔνωση καὶ ἀπὸ τὸ 1958 οἰκονομικὴ, δηλαδὴ ἔχουν καταργήσει τὰ τελωνειακὰ σύνορα καὶ ἔχουν ἐφαρμόσει ἑνιαῖο δασμολόγιο (φορολογία) γιὰ τὰ εἰσαγόμενα εἶδη· ἡ ἔνωση αὐτὴ τῶν τριῶν κρατῶν ὀνομάζεται **Μπενελούξ**.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μ. Βρεταννίας
καὶ Βόρειας Ἴρλανδίας.

Ἐκταση: 244.030 Km²

Πληθυσμός: 55.790.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Λονδίνο μὲ 8.172.000 κατ. μαζί μὲ τὰ προάστια

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι καὶ λίγοι Καθολικοὶ

Γλώσσα: Ἀγγλική

Νόμισμα: Λίρα Ἀγγλίας

Θέση. Τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μ. Βρεταννίας εἶναι καθαρὰ νησιωτικὸ κράτος καὶ ἀποτελεῖται: α) ἀπὸ τὸ νησί **Μ. Βρεταννία**, πού εἶναι τὸ μεγαλύτερο, β) ἀπὸ τὸ βόρειο τμήμα τοῦ νησιοῦ **Ἴρλανδία** καὶ γ) ἀπὸ τὰ νησιά **Ἑβρίδες**, **Ὀρκάδες**, **Σχέτλανδ** καὶ ἄλλα μικρότερα. Τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μεγάλης Βρεταννίας βρίσκεται στὰ βορειοδυτικὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ μεγαλύτερο νησί του, ἡ Μ. Βρεταννία, χωρίζεται ἀπ' αὐτὴ μὲ τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης (Καλαί - Ντόβερ 34 Km). Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Εὐρώπης καὶ διαιρεῖται σὲ τρεῖς περιοχές: τὴ **Σκωτία** πρὸς τὰ βόρεια, τὴν **Οὐαλία** πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ τὴν **Ἀγγλία** στὸ κέντρο καὶ στὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα. Ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτὴ ἡ Μ. Βρεταννία ὀνομάζεται καὶ Ἀγγλία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Διακρίνουμε: α) τὴν **ὄρεινὴν περιοχὴν** πού ἀπλώνεται στὸ βόρειο καὶ δυτικὸ τμήμα τῆς Μ. Βρεταννίας καὶ β) τὴν **πεδινὴν περιοχὴν**.

α) **Ὁρεινὴν περιοχὴν.** Ἡ ὄρεινὴν περιοχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ ὄρη πού εἶναι χαμηλὰ καὶ μὲ μεγάλο ὄγκο ἐξαιτίας τῆς διαβρώσεως. Στὸ βόρειο τμήμα, τὴ Σκωτία, βρίσκονται τὰ **ὄρη τῆς Σκωτίας**, τὰ ὄρη **Γκράμπιαν** καὶ τὰ ὄρη **Σεβιότ**. Ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῶν Γκράμπιαν καὶ ὀλόκληρης τῆς Ἀγγλίας εἶναι τὰ **Μπέν-Ντεβίς** μὲ ὕψος 1.343 μέτρα.

Στὴν ὑπόλοιπὴν περιοχὴ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Οὐαλίας εἶναι τὰ ὄρη **Πέννινα**, τὰ **ὄρη τῆς Οὐαλίας** καὶ **Κορνουαλίας**.

β) **Πεδινὴν περιοχὴν.** Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τίς χαμηλὲς περιοχές πού σχηματίστηκαν ἀπὸ τοπικὲς καθιζήσεις. Βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ

Ν^Ω ΣΧΕΤΛΑΝΑ

Ν^Ω Σχέτλανδ

Ν^Ω ΟΡΚΑΔΕΣ

Ν.Λιούις

Ν^Ω ΕΒΡΙΔΕΣ

Β
Ο
Ρ
Ε
ΙΑ

Θ
Α
Λ
Α

Άμπερτν

Έδιμβουργο

Γλασιώδη

Νιουιάστελ

ΒΟΡ. ΙΡΑΝΔΙΑ

Μπέλφάστ

Ι
Ρ
Α
Ν
Δ
Ι
Κ
Η
Θ
Α
Λ

ΔΟΥΒΛΙΝΟ

Λίβερπουλ

Μάντσεστερ

Λήντς

Σέφφιλντ

Νότινγχαμ

Λέστερ

Μπίρμινγχαμ

Καίμπριτζ

Νιούπορτ

Κάρντιφ

ΓΚΛΑΣΤΕΡ

ΛΟΝΔΙΝΟ

Οξφόρδη
π.τάμσεϋς

Γιρλίνουιτς

Κωτέρμπαϊρν

Ντόβερ

Μπρίστολ

Σαούδαμπτον

Πόρτσμουθ

Πορβίτς

ΚΟΡΝΟΥΑΛΗ

Πλύμουθ

Θ
Α
Λ
Α
Σ
Σ
Α
Μ
Α
Γ
Χ
Η
Σ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
(Κασιτσιοίδης)

Χάθρν

διακόπτουν τη συνέχειά τους. Τέτοιες περιοχές είναι: αυτή που βρίσκεται ανάμεσα στα ὄρη Γκράμπιαν και Σεβιότ και ἑκείνη που βρίσκεται ανάμεσα στα Πέννινα και στα ὄρη τῆς Οὐαλίας. Οἱ περιοχές αὐτές και τὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα τῆς Ἀγγλίας, δηλαδή τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Λονδίνου, σχηματίζουν τὴν ὄλη πεδινὴ περιοχὴ.

Οἱ ἄκτες. Στὴ βόρεια και δυτικὴ πλευρά, ὅπου καταλήγουν οἱ ὄροσειρές, οἱ ἄκτες εἶναι βραχώδεις και ἔχουν πλούσιο και βαθὺ διαμελισμό. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ ὑπάρχουν συμπλέγματα ἀπὸ χιλιάδες νησιά που τὰ μεγαλύτερα εἶναι: **Σχέτλαντ**, **Ὀρκάδες** και **Ἐβρίδες**. Στὰ νότια και στα ἀνατολικά παράλια οἱ ἄκτες εἶναι ὁμαλές και σχεδὸν εὐθύγραμμες.

Ποταμοὶ — Λίμνες. Οἱ ποταμοὶ δὲν εἶναι μεγάλοι. Οἱ σπουδαιότεροι εἶναι: ὁ **Τάμεσης** στὴ νότια Ἀγγλία, ὁ **Σέβερν** νότια ἀπὸ τὴν Οὐαλία, ὁ **Σπέκ** και **Τουίντ** στὴ Σκωτία. Λίμνες ὑπάρχουν στὴ βόρεια Σκωτία και στὴ βόρεια Ἴρλανδία, ἀλλὰ εἶναι μικρές.

Κλίμα. Τὸ κλίμα δὲν εἶναι ὁμοιόμορφο σ' ὄλες τὶς περιοχές. Στὴ δυτικὴ ὄρεινὴ περιοχὴ εἶναι ὠκεάνειο μὲ μικρὲς μεταβολὲς τῆς θερμοκρασίας, περισσότερες βροχὲς και πολλὲς ὁμίχλες. Σ' αὐτὸ συντελεῖ και τὸ ζεστὸ ρεῦμα τοῦ Γκόλφ-Στρήμ, που περνᾷ δυτικὰ ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Στὴ βόρεια Σκωτία και κυρίως στὴν περιοχὴ τῶν Γκράμπιαν ἐπικρατεῖ ὑπερβολικὸ κρύο. Ἀπὸ τὸ φθινόπωρο φυσοῦν ὄρητικοὶ δυτικοὶ ἄνεμοι και φέρνουν ἀφθονες βροχὲς και ὁμίχλες.

Τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Λονδίνου δέχεται λιγότερες βροχὲς, διότι ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ ἐμποδίζει τοὺς δυτικούς ἀνέμους. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἔχει λιγότερο ὕγρὸ κλίμα και ζεστότερο καλοκαίρι. Εἶναι ἡ σπουδαιότερη γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ἀγγλίας. Τέλος ἡ νότια Ἀγγλία ἔχει κλίμα ἥλιο.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι κυρίως βιομηχανικὴ χώρα. Μόνο τὰ 5% τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ τῆς ἀπασχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία, ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται μόνον τὸ 4% τοῦ ἔθνικοῦ τῆς εἰσοδήματος. Τὸ ἔδαφός τῆς εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ γόνιμα ἔδάφη τοῦ κόσμου και καλλιεργεῖται μὲ τὶς πιὸ σύγχρονες καλλιεργητικὲς μεθόδους. Παράγονται δημητριακά, πατάτες και ζαχαρότευτλα. Τὰ παραγόμενα δημητριακά εἶναι

τελείως ανεπαρκή. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πιὸ ἀξιόλογη, διότι τὰ λιβάδια τῆς ἔχουν χόρτο ὅλο τὸ χρόνο.

Με διασταυρώσεις δημιουργήθηκαν ἄριστες φυλές ζώων. Ἐκτρέφονται πρόβατα, βόδια, χοῖροι, καθὼς καὶ τὰ περίφημα ἀγγλικά ἄλογα γιὰ τὶς ἱπποδρομίες· ὑπάρχουν ἐπίσης ἄφθονα πουλερικά. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ κτηνοτροφία δὲν καλύπτει τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Δάση. Οἱ δασικὲς ἐκτάσεις σκεπάζουν τὰ 6,5% τῆς χώρας, ἀλλὰ ἡ δασικὴ παραγωγή μειώθηκε, ἐξαιτίας τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων, καὶ καταβάλλονται προσπάθειες γιὰ τὴν ἀύξησή τῆς.

Ἄλεια. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὴ Νορβηγία στὴν ἄλεια τῆς φάλαινας. Ἡ ἄλεια τῆς εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ γίνεται στὴ Βόρεια θάλασσα, ὅπου συγκεντρώνονται πολλὰ ψάρι (σαρδέλες, ἄστακοί, σολωμοί, ρέγγες κ.τ.λ.).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι πλούσια σὲ ὀρυκτά· στὴν παραγωγή τοῦ γαιάνθρακα εἶναι ἡ τρίτη χώρα στὸν κόσμον, μετὰ τὴν Ἀμερική καὶ τὴ Ρωσία. Εἶναι ἐπίσης πλούσια σὲ σιδηρομεταλλεύματα καὶ σὲ καολίνη ἀπὸ τὴν ὁποία κατασκευάζονται εἶδη πορσελάνης.

Βιομηχανία. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι κυρίως βιομηχανικὸ κράτος· ἕως τὸ Β' παγκόσμιον πόλεμον ἦταν ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χώρα τοῦ κόσμου. Τῆ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη οἱ Βρεταννοὶ τὴν ὀφείλουν στὰ πλούσια κοιτάσματα με γαιάνθρακα, στὴν ἐνέργεια ποὺ παίρνουν ἀπὸ τοὺς καταρράκτες, στὰ πλούσια σιδηρομεταλλεύματα τῆς χώρας, στὶς ἄφθονες πρῶτες ὕλες ποὺ προμηθεύονταν ἀπὸ τὶς ἀποικίες, στὰ πολλὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, στὰ κέντρα καταναλώσεως (ἀποικίες - κτήσεις) καὶ στὸ μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ στόλον με τὸν ὁποῖο κυριάρχησαν στὶς θάλασσες.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες εἶναι: ἡ ὑφαντουργία, ποὺ παράγει μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα σὲ ἐξαιρετικὴ ποιότητα, ἡ ναυπηγικὴ, ἡ βιομηχανία φαρμάκων, χημικῶν προϊόντων καὶ εἰδῶν πορσελάνης. Εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη ἡ βιομηχανία αὐτοκινήτων καὶ ἡ βιομηχανία κατασκευῆς σχοινιῶν ἀπὸ γιούτα. Ἡ πόλη **Κάλντερ Χάιλ** ἠλεκτροφωτίζεται ἀπὸ ἀτομικὴ ἐνέργεια, διότι στὴν πόλη αὐτὴ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1956 τὸ πρῶτον στὸν κόσμον ἀτομικὸ ἐργοστάσιον.

Συγκοινωνία. Ἡ Μ. Βρεταννία ἔχει πυκνὸ ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυον καθὼς καὶ ποταμοπλοικὸ με διώρυγες. Πυκνὴ εἶναι καὶ ἡ ἀεροπορικὴ τῆς συγκοινωνία ποὺ διαθέτει ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ ταχύτερα ἀε-

ροπλάνα του κόσμου. Ο εμπορικός της στόλος είναι από τους μεγαλύτερους στον κόσμο.

Έμποριο. Εισάγει καπνό, τρόφιμα, πετρέλαιο και πρώτες ύλες. Έξάγει μηχανές κάθε είδους, υφάσματα, νήματα και χημικά προϊόντα.

Τουρισμός. Τη Μ. Βρεταννία την επισκέπτονται κάθε χρόνο χιλιάδες περιηγητές, για να θαυμάσουν τα τοπία της, τα πολλά αρχιτεκτονικά μνημεία και τα μουσεία της. Πολλοί την επισκέπτονται και για τα εξαιρετικά μεταλλουργικά και ύφαντικά προϊόντα της.

Πολιτική εξέταση. Οι παλαιοί κάτοικοι του Ήνωμένου Βασιλείου ήταν Κέλτες, που ήλθαν σε επιμεξία με τους Σκανδιναβούς και άπετέλεσαν το σημερινό όμοιογενή Άγγλοσαξωνικό λαό. Είναι ψηλοί και οι περισσότεροι έχουν ξανθά μαλλιά. Χάρη στην τόλμη και την εργατικότητα τους ξεκάναν τη χώρα τους πρώτη δύναμη στον κόσμο για 300 περίπου χρόνια (1600-1818). είχαν πολλές και πλούσιες αποικίες που ή μια μετά την άλλη έγιναν ανεξάρτητες. Η Άμερική, οι Ινδίες, ή Αυστραλία, ή Νέα Ζηλανδία κ.ά. ήταν άλλοτε αποικίες των Άγγλων. Πολλές αποικίες άποκτησαν την έλευθερία τους, έχουν δική τους Κυβέρνηση και αυτοδιοικούνται, αλλά άποτελούν μέλη της **Βρεταννικής Κοινοπολιτείας.**

Πόλεις. **Λονδίνο.** είναι ή πρωτεύουσα της Άγγλίας και ή μητρόπολη της Κοινοπολιτείας. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά και εμπορικά κέντρα του κόσμου. Έχει πάρα πολλά πνευματικά ιδρύματα, Πανεπιστήμιο, το πλουσιότερο αρχαιολογικό Μουσείο του κόσμου και το γνωστό άστεροσκοπείο του Γκρήνουιτς στο όμώνυμο προάστιό του. Το Λονδίνο βρίσκεται στις όχθες του Τάμεση ποταμού και σε άπόσταση 90 Km από τη θάλασσα. Το Λονδίνο είναι από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Εύρώπης, όπου μπορούν να προσεγγίζουν, πλέοντας τον Τάμεση, και υπερωκεάνεια. **Σαουθάμπτον.** έχει τις μεγαλύτερες ναυπηγικές δεξαμενές του κόσμου. **Πόρτσμουθ.** είναι πολεμικός ναύσταθμος. **Πλύμουθ.** είναι εμπορικό και πολεμικό λιμάνι. **Μπρίστολ.** λιμάνι στα παράλια του Άτλαντικού με ναυπηγεία, ύφαντουργεία, υαλουργεία κ.ά. **Όξφόρδη και Καμπριτζ.** πόλεις με όνομαστά Πανεπιστήμια. **Μπίρμιγχαμ.** έχει εργοστάσια κατασκευής κάθε είδους μηχανών και χημικών προϊόντων. **Σίεφιλντ.** είναι βιομηχανική πόλη. **Μάντσεστερ.** είναι το μεγαλύτερο ύφαντουργικό κέντρο της Μ. Βρεταννίας. **Λίβερπουλ.** είναι εμπορικό λιμάνι και βιομηχανική πόλη. έχει επίσης και ναυπηγεία. **Νιούκαστλ.** είναι λιμάνι από το ό-

Είκ. 25. Λονδίνο· άποψη Τάμεση και Βουλής

ποίο γίνεται κυρίως ή εξαγωγή του γαϊάνθρακα.

Στήν περιοχή τής Ουαλίας είναι οι πόλεις: **Κάρδιφ**, λιμάνι εξαγωγής γαϊάνθρακα, και **Νιούπορτ**, λιμάνι στά βόρεια του Μπρίστολ με ναυπηγεϊα και έργοστάσια χάλυβα.

Στήν περιοχή τής Σκωτίας είναι: **Έδιμβούργο**· πρωτεύουσα τής Σκωτίας με σπουδαϊα πνευματικά ιδρύματα. **Γλασκώβη**, ποτάμιο λιμάνι με βιομηχανική ανάπτυξη και ναυπηγεϊα. **Άμπερντιν**, άλιευτικό κέντρο.

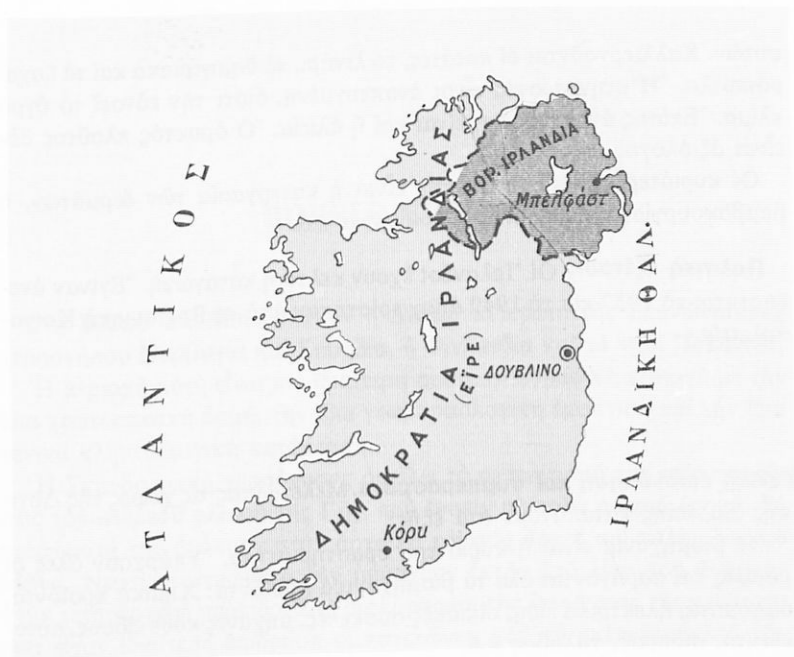
Στή βόρεια Ίρλανδία πρωτεύουσα είναι ή πόλη **Μπέλφαστ**. Έχει μεγάλα ναυπηγεϊα και είναι βιομηχανικό κέντρο ύφαντουργϊας.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 70.283 Km²

Πληθυσμός: 3.010.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Χάρτης 23. Ίρλανδία

Πρωτεύουσα: Δουβλίνο με 647.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, οι περισσότεροι

Γλώσσα: Άγγλική, Ίρλανδική

Νόμισμα: Λίρα Ίρλανδίας

Θέση. Βρίσκεται προς τα δυτικά της Μ. Βρετανίας από την οποία χωρίζεται με την Ίρλανδική θάλασσα. Το βόρειο τμήμα της κατέχεται από τους Άγγλους.

Μορφή του εδάφους. Ή περισσότερη έκτασή της είναι πεδινή και περιβάλλεται από χαμηλές όροσειρές.

Ποταμοί: ο Σχάνον.

Κλίμα. Το κλίμα είναι καθαρά ωκεάνειο. Σ' αυτό συντελεί και το ζεστό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού.

Οικονομική ζωή. Ή υπερβολική υγρασία και οι όρμητικοί άνεμοι δέν ευνοούν την ανάπτυξη των δασών. Ευνοούν όμως τα λιβάδια και τη δημιουργία της τύρφης που προέρχεται από την άποσύνθεση των υδρόβιων

φυτῶν. Καλλιεργοῦνται οἱ πατάτες, τὸ λινάρι, τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ζαχαρότευτλα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη, διότι τὴν εὐνοεῖ τὸ ὑγρὸ κλίμα. Ἐπίσης ἀναπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ ἀλιεία. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος δὲν εἶναι ἀξιόλογος.

Οἱ κυριότερες βιομηχανίες τῆς εἶναι ἡ κατεργασία τῶν δερμάτων, ἡ βαμβακουργία, ἡ ζυθοποιία, ἡ ἐριουργία κ.ἄ.

Πολιτικὴ εξέταση. Οἱ Ἴρλανδοὶ ἔχουν κελτική καταγωγή. Ἐγιναν ἀνεξάρτητοι τὸ 1937 καὶ τὸ 1949 ἀποχωρίστηκαν ἀπὸ τὴ Βρεταννικὴ Κοινοπολιτεία.

Γενικὴ ἐπισκόπηση καὶ συμπεράσματα. Μελετώντας τὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καταλήγομε στὰ ἑξῆς:

Ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ κυριότερη δραστηριότητα. Ὑπάρχουν ὄλες οἱ μορφές καὶ παράγονται ὄλα τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα: Χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, ἠλεκτρικὰ εἶδη, οἰκιακὲς συσκευές, μηχανές κάθε εἶδους, αὐτοκίνητα, σίδηρος, χάλυβας κ.ἄ.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας ὀφείλεται στὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο ποῦ δίνει διάφορα μεταλλεύματα καὶ κυρίως ἄνθρακα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μεγάλων πόλεων κατὰ τὸ 19ο αἶώνα. Τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ ζεῖ σὲ μεγάλες πόλεις (Ἀγγλία 85%, Βέλγιο 63%).

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ συγκέντρωση τοῦ πληθυσμοῦ στὶς πόλεις ἐξανάγκασαν τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν αὐτῶν νὰ ἀυξήσουν τὴ γεωργικὴ παραγωγή. Δημιούργησαν νέα ἐδάφη μὲ ἀποξηραντικὰ ἔργα ἢ τροποποίησαν τὰ ἐδάφη τους γιὰ νὰ γίνουν περισσότερο κατάλληλα γιὰ γεωργικὲς καλλιέργειες. Ἐτσι στὴ γεωργία ἐφαρμόζονται ἐπιστημονικὲς μέθοδοι. Παρ' ὄλα αὐτὰ ἡ παραγωγή τῶν τροφίμων δὲν καλύπτει τὶς ἀνάγκες. Ἐξάλλου ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ παραγωγή δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς πρώτων ὑλῶν (πετρέλαιο, μεταλλεύματα, καουτσούκ, βαμβάκι, μαλλὶ κ.τ.λ.). Ἐτσι δημιουργεῖται ἓνα τεράστιο ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριο, ποῦ τὸ ἐξυπηρετεῖ τὸ τέλειο λιμενικὸ συγκρότημα.

Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις δημιουργήθηκε ἓνας πολιτισμὸς ποῦ ἀνέβασε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς καὶ παράλληλα ἔδωσε σ' αὐτοὺς τὴν πρώτη θέση στὶς ἐπιστῆμες καὶ τὰ γράμματα.

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Στη Βόρεια Ευρώπη ανήκουν ή **Δανία**, τὰ κράτη τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου **Νορβηγία καὶ Σουηδία**, ἡ **Φινλανδία** καὶ τὸ νησί **Ἴσλανδία**.

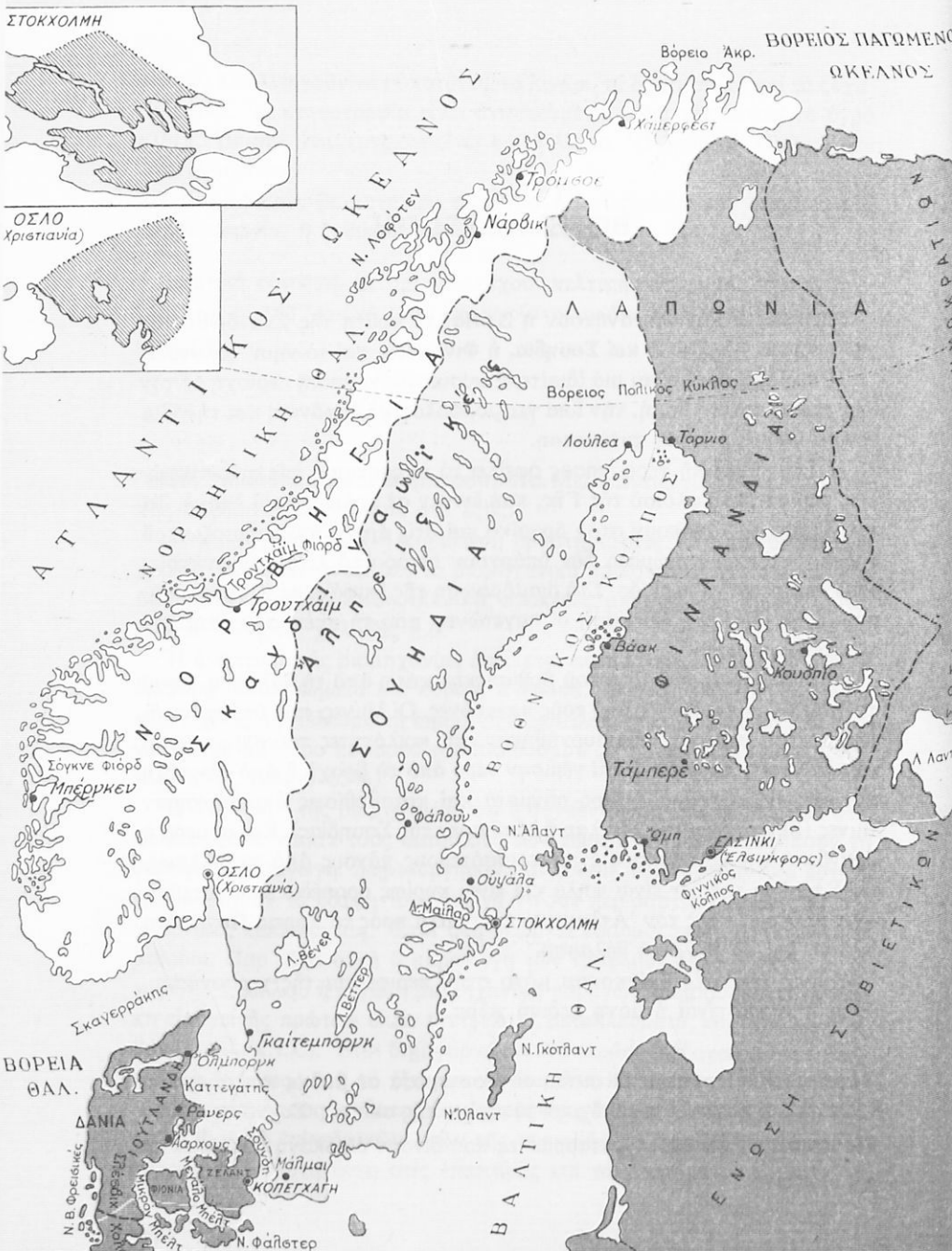
Ἡ περιοχή αὐτὴ εἶναι μιὰ ιδιαίτερη φυσικογεωγραφικὴ περιοχή μὲ τὴν ἴδια γεωτεκτονικὴ δομὴ, τὴν ἴδια γεωμορφολογικὴ ἐμφάνιση καὶ τὴν ἴδια γενικὰ κλιματολογικὴ κατάσταση.

Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος ὀφείλει τὸ σχηματισμὸ τῆς στὶς πτυχώσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς, ποὺ ἔγιναν σὲ πολὺ παλαιὰ ἐποχὴ. Τὰ πετρώματά τῆς ἀνήκουν στὸν ἀρχαῖκὸ καὶ στὶς ἀρχές τοῦ παλαιοζωικοῦ αἰώνα. Νεώτερα στρώματα δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς ἀπὸ λίγα ποὺ ἀνήκουν στὴν τεταρτογενὴ περίοδο. Στὴ διαμόρφωση τῆς ἐπιφάνειας τῆς χερσονήσου εἶχαν ιδιαίτερη ἐπίδραση οἱ παγετῶνες, ποὺ τὴ σκέπασαν κατὰ τὴν παγετώδη περίοδο.

Τὰ φιόρδ εἶναι κοιλάδες ποὺ βυθίστηκαν κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀφοῦ πρῶτα ἔγιναν πιὸ βαθιές ἀπὸ τοὺς παγετῶνες. Οἱ λίμνες, ποὺ ὑπάρχουν ἀφθονοὺς στὴν περιοχή, δημιουργήθηκαν στὶς κοιλότητες ποὺ σχηματίστηκαν ἀπὸ τοὺς παγετῶνες καὶ γέμισαν νερὸ ἀπὸ τὴ βροχὴ ἢ ἀπὸ τὴν τήξη τῶν πάγων. Διάφορα ἐπίσης ρήγματα καὶ καταβυθίσεις δημιούργησαν λίμνες (Βένερ, Βεττέρν, Μαίλαρ ἢ Μαίλαρεν τῆς Σουηδίας). Καὶ σήμερα ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος ἔχει περισσότερους πάγους ἀπὸ τὶς Ἄλπεις, ἀλλὰ τὰ ὄρη τῆς δὲν εἶναι ψηλὰ καὶ εἶναι κυρίως ὄροπέδια ποὺ κατεβαίνουν ἀπότομα πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ ὀμαλὰ πρὸς τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανὸ καὶ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα.

Πεδινὲς περιοχὲς βρίσκονται μόνο στὴν περιφέρεια τῆς χερσονήσου. Ἐτσι ἡ Δανία εἶναι ἡ μόνη πεδινὴ χώρα.

Ἵδρογραφία. Ποταμοί: Οἱ ποταμοὶ ρέουν μέσα σὲ βαθιὲς κοιλάδες ποὺ λάξευσαν οἱ παγετῶνες καὶ ἔχουν τὸ σχῆμα τῆς σκάφης. Συχνὰ συνδέουν λίμνες καὶ σχηματίζουν καταρράκτες ποὺ δίνουν ἀξιόλογη ὕδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κλίμα. Ἡ Σκανδιναυική χερσόνησος καὶ ἡ Φινλανδία βρίσκονται κατὰ τὸ 1/3 πέρα ἀπὸ τὸ βόρειο πολικὸ κύκλο.

Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὰ βόρεια τὸ κλίμα γίνεται ψυχρότερο. Ἡ ἐποχὴ πού κυριαρχεῖ εἶναι ὁ χειμῶνας μὲ μεγάλη διάρκεια, δυνατὸ κρύο καὶ ἄφθονα χιόνια. Στὸν 60ο παράλληλο ἡ χειμωνιάτικη νύκτα διαρκεῖ 18 ὥρες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι σύντομο, ἀλλὰ ζεστὸ καὶ ἡ νύκτα του διαρκεῖ λίγες ὥρες. Τὸ πολὺ ψυχρὸ κλίμα μετριάζεται στὴ δυτικὴ περιοχὴ τῆς Σκανδιναυικῆς μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ ζεστοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Ἔτσι τὸ κλίμα στὴν περιοχὴ αὐτὴ γίνεται ἡπιότερο μὲ πολλὴ ὑγρασία καὶ τὰ νερὰ στὶς ἀκτὲς δὲν παγώνουν ποτέ. Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ, τὴ Σουηδία καὶ τὴ Φινλανδία, τὸ κλίμα εἶναι καθαυτὸ ἡπειρωτικὸ, περισσότερο ψυχρὸ καὶ ξηρὸ, διότι οἱ ὕγροι ἀνεμοὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ φράγμα τῶν Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων (μεγαλύτερο ὕψος 2.600 μ.). Οἱ ἀκτὲς τῆς Βαλτικῆς σκεπάζονται ἀπὸ πάγους γιὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνες τὸ χρόνο.

Βλάστηση. Στὰ ψηλὰ ὄροπέδια καὶ στὸ Βορρὰ ἐπικρατεῖ ἡ τούνδρα, στέπα ἀπὸ βρύα καὶ λειχήνες, ὅπου τὸ καλοκαίρι βόσκουν κοπάδια ἀπὸ τάρανδους. Νοτιότερα ἀπ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ ἀρχίζει ἡ ζώνη τῶν κωνοφόρων δέντρων πού συνεχίζεται στὴ Ρωσία καὶ Σιβηρία. Εἶναι ἓνα δάσος μὲ πεύκα, ἔλατα κ.λ.π. καὶ μὲ θάμνους τούνδρας. Πιο νότια ὑπάρχουν οἱ ὄξιές καὶ οἱ δρυς.

ΔΑΝΙΑ

Ἐκταση: 43.069 Km²

Πληθυσμὸς: 4.990.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματικὴ Βασιλεία

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Δανικὴ

Νόμισμα: Κορώνα

Πρωτεύουσα: Κοπεγχάγη μὲ 1.400.000 κατ.

Θέση—Σύνορα. Ἡ Δανία βρίσκεται πρὸς τὰ βόρεια τῆς Γερμανίας καὶ

Χάρτης 25. Δανία

ανάμεσα στη Βαλτική και τη Βόρεια θάλασσα. Αποτελείται: α) από την ήπειρωτική **Δανία**, όπου ανήκουν η **Γιουτλάνδη** και το βορειότερο τμήμα **Σλέσβιχ** και β) τη νησιωτική **Δανία**, που έχει 109 κατοικημένα νησιά και 382 άκατοίχτητα. Τα μεγαλύτερα νησιά είναι: **Φιονία**, **Λάγκελαντ**, **Λόλλαντ**, **Φάλστερ** και **Ζέλαντ**. Η Ζέλαντ χωρίζεται από τη Σουηδία με τον πορθμό της **Σούνδης**. Μεταξύ Δανίας και Σουηδίας προς τα ανατολικά του άκρωτηρίου Σκάγκεν είναι ο πορθμός του **Κατεγάττ**, μεταξύ Δανίας και Νορβηγίας, στα δυτικά του Σκάγκεν, είναι ο πορθμός **Σκαγεράκη**. Προς τα νότια η Δανία συνορεύει με τη Γερμανία. Στη Δανία ανήκει και η Γροιλανδία που βρίσκεται κοντά στο Βόρειο Πόλο και είναι το μεγαλύτερο νησί της Γης. Έχει έκταση 2.175.600 Km² και πληθυσμό 30.000 που είναι Έσκιμωοί. Επίσης στη Δανία ανήκουν και τα νησιά **Φερόες** που βρίσκονται μεταξύ Ίσλανδίας και Μ. Βρετανίας.

Μορφολογία του έδάφους.Το έδαφος της Δανίας είναι γενικά επίπεδο, διότι έπαθε μεγάλη διάβρωση. Ή δυτική περιοχή της Γιουτλάνδης είναι άμμουδερή και σχηματίστηκε από ύλικα που μετέφεραν οι παγετώνες. Το τμήμα αυτό είναι και σχετικά άγονο. Το ανατολικό τμήμα της Γιουτλάνδης έχει λεπτές προσχώσεις από άργιλο και είναι εύφορο.

Οί άκτές. Οί δυτικές άκτες δέν έχουν καθόλου λιμάνια και είναι γεμάτες από ύφάλους. Οί ανατολικές σχηματίζουν πολλά φυσικά λιμάνια.

Κλίμα. Στη δυτική περιοχή το κλίμα είναι ύγρο και άρκετά ήπιο, διότι είναι έκτεθειμένη στους άνέμους του Άτλαντικού. Το Άνατολικό τμήμα δέχεται λιγότερες βροχές και συχνά επικρατεί σ' αυτό πολύ κρύο.

Οικονομική εξέταση. Ή Δανία είναι χώρα άναπτυγμένη οικονομικά και έχει έπιστημονικά όργανωμένη γεωργία και κτηνοτροφία. Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι: σιτάρι, σίκαλη, κριθάρι, βρώμη και διάφοροι βολβοί. Έκτρέφονται άλογα, βοοειδή, χοίροι, πρόβατα και πουλερικά.

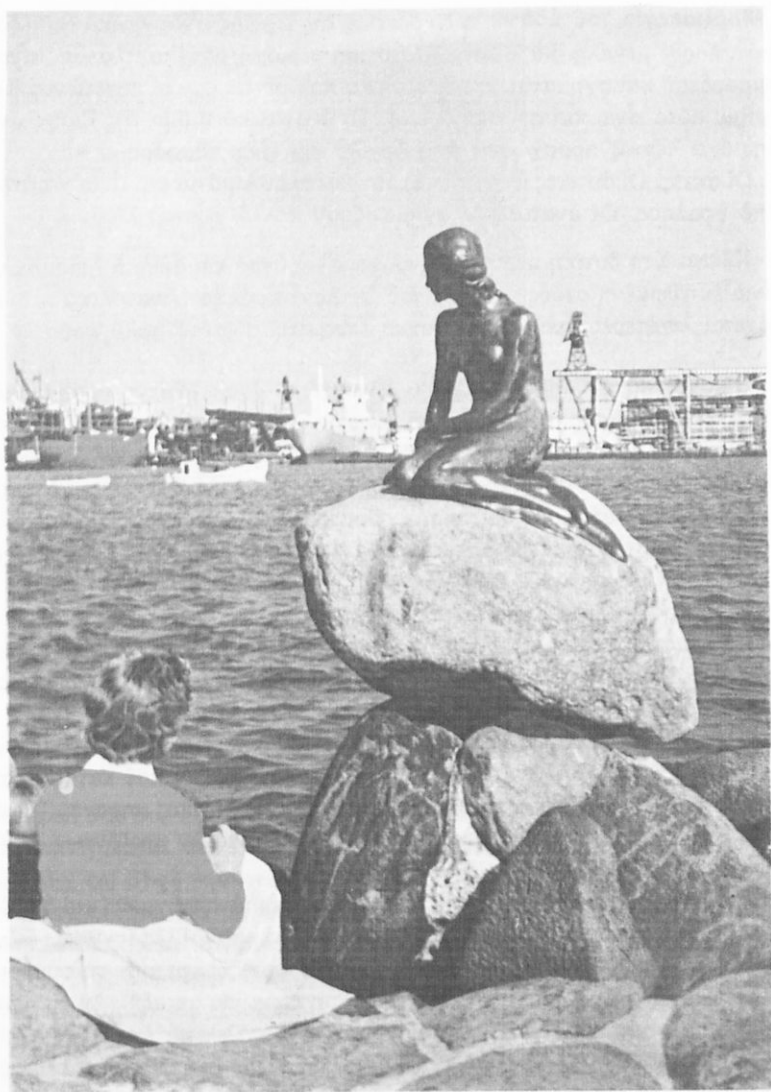
Δασικός πλούτος. Ή ύλοτομία ρυθμίζεται από αυστηρούς νόμους. Τα δάση της αποτελούνται από δξιές, δρύς και φτελιές. Γίνεται συστηματική άναδάσωση με κωνοφόρα, κυρίως στη Γιουτλάνδη.

Άλιεία. Ή άλιεία άποτελεί σημαντικό παράγοντα του έθνικού πλούτου. Γίνεται στα παράλια της, στη Β. θάλασσα και στα πολύ βόρεια πελάγη. Τα ψάρια που άλιεύονται είναι: τόνοι, γάδοι (μουρούνες), γλώσσες, χέλια κ.ά.

Βιομηχανία. Ή Δανία μολονότι είναι φτωχή σέ πρώτες ύλες και καύσιμα δημιούργησε άξιόλογη βιομηχανία. Έχει έργοστάσια που κατασκευάζουν μηχανές έσωτερικής καύσεως, εργαλεία και ναυτικές μηχανές. Έχει ναυπηγεία και βιομηχανία χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων, κονσερβοποιίας, κεραμουργίας κ.ά.

Συγκοινωνία. Ή συγκοινωνία είναι πάρα πολύ άναπτυγμένη και διαθέτει άρτιο όδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο καθώς και πολλές τεχνητές διώρυγες. Τεράστιες γέφυρες πάνω από τη θάλασσα έξυπηρετούν τη συγκοινωνία μεταξύ τών νησιών καθώς και τη συγκοινωνία μεταξύ τών νησιών και της ήπειρωτικής Δανίας. Ή έμπορικός της στόλος κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο μεταφορικό έμπόριο. Ή Δανία έχει έπίσης πολλά άεροδρόμια που έξυπηρετούν την άναπτυγμένη άεροπορική της συγκοινωνία.

Έμπόριο. Ή Δανία έχει μεγάλη έμπορική κίνηση και ύπολογίζεται άνάμεσα στα έμπορικότερα κράτη της Γής. Εισάγει σέ μεγάλες ποσότητες

Είκ. 26. Ή σειρήνα τής Κοπεγχάγης

πρώτες ύλες και καύσιμα και εξάγει βιομηχανοποιημένα προϊόντα και τρόφιμα.

Τουρισμός. Τα μεσαιωνικά κτήρια της Κοπεγχάγης, όπως ο ναός της Παρθένου, το άγαλμα της Νεράιδας στην είσοδο του κόλπου της Κοπεγχάγης, τα ανάκτορα του Σαρλότενμπορ κ.ά. είναι από τα αξιοθέατα της Δανίας.

Πολιτική εξέταση. Οι Δανοί είναι γερμανικής καταγωγής. Η Δανία ως ανεξάρτητο κράτος αναφέρεται για πρώτη φορά το 950 μ.Χ.

Πόλεις. Κοπεγχάγη. είναι η πρωτεύουσα της Δανίας και βρίσκεται πάνω στο νησί Ζέλαντ. Είναι το σπουδαιότερο βιομηχανικό και πνευματικό κέντρο της χώρας με ασφαλέστατο λιμάνι και ζωηρή εμπορική κίνηση. **Άρχους.** λιμάνι στη Γιουτλάνδη με εμπορική κίνηση.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Έκταση: 324.219 Km²

Πληθυσμός: 3.930.000 κάτ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Νορβηγική

Νόμισμα: Κορώνα

Πρωτεύουσα: Όσλο με 485.000 κατ.

Θέση - Σύνορα. Η Νορβηγία κατέχει το βορειοδυτικό μέρος της Σκανδιναβικής χερσονήσου, όπου απλώνονται οι Σκανδιναβικές Άλπεις. Βρέχεται από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό, τη Νορβηγική και τη Β. Θάλασσα. Συνορεύει προς τα ανατολικά με τη Σουηδία και Ρωσία και προς τα νοτιοανατολικά με τη Φινλανδία. Τα νησιά Σπίτσερκ (6.206 Km²) ανήκουν στη Νορβηγία. Βρίσκεται στη βόρεια πολική περιοχή και είναι πλούσια σε κοιτάσματα με άνθρακα.

Μορφολογία του εδάφους. Διακρίνουμε δύο περιοχές: α) τη Δυτική πλευρά των Σκανδιναβικών Άλπεων και β) το μόνο πεδινό τμήμα στο νοτιοανατολικό άκρο της χώρας.

Κλίμα. Το κλίμα της Νορβηγίας δέν είναι πολύ ψυχρό ανάλογα με το γεωγραφικό της πλάτος. Στο δυτικό και νότιο μέρος το κλίμα είναι ώκεανειο, διότι το έπηρέάζει το ζεστό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού. Στις άλλες περιοχές είναι ήπειρωτικό.

Οικονομική εξέταση. Το έδαφος της χώρας είναι άκατάλληλο για τη γεωργία ή μεθοδική όμως καλλιέργεια και τα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται το κάνουν να παράγει το μεγαλύτερο μέρος από τα γεωργικά προϊόντα που είναι αναγκαία στους κατοίκους. Οι καλλιέργειες γίνονται στη νοτιοανατολική περιοχή, όπου βρίσκονται οι εύφορες πεδιάδες στα παράλια του κόλπου του Όσλο. Παράγονται: σιτάρι, βρώμη, κριθάρι και πατάτες.

Κτηνοτροφία. Το 2% του έδάφους της σκεπάζεται από βοσκοτόπια. Έκτρέφονται βοοειδή, γιδοπρόβατα, χοίροι, άλογα και δλων τών ειδών τα πουλερικά. Τα κτηνοτροφικά προϊόντα έπαρκούν στις ανάγκες της χώρας.

Δάση. Τα 25% της επιφάνειας της χώρας σκεπάζονται με δάση που ή εκμετάλλευσή τους άποτελεί βασική πλουτοπαραγωγική πηγή της χώρας. Τα νορβηγικά δάση έχουν κυρίως έλατα, δρύς, Ιτιές κ.ά. που δίνουν εκλεκτή οικοδομήσιμη ξυλεία και πολύ ξύλου για την παρασκευή χαρτιού και κυτταρίνης. Η εκμετάλλευση τών δασών είναι συστηματική και οργανωμένη.

Άλιεία. Η νορβηγική άλιεία είναι ή δεύτερη στον κόσμο και έρχεται άμέσως μετά από την Ιαπωνική. Τα κυριότερα είδη ψαριών που άλιεύονται είναι: ή ρέγγα, που άφθονεί στις δυτικές παραλίες όλο το χρόνο, ό βακαλάος, ό σολωμός κ.ά. Άλιεύονται επίσης φώκες και φάλαινες.

Για τη φαλινοθηρία υπάρχουν πλωτά εργοστάσια και πολλά φαλινοθηρικά πλοία.

Όρυκτός πλούτος. Διαθέτει άξιόλογο όρυκτό πλούτο, που τόν άποτελούν ό σίδηρος, ό ψευδάργυρος, ό μόλυβδος, το νικέλιο και ό χαλκός.

Βιομηχανία. Έπειδή ή χώρα δέν έχει γιαίνθρακα για τις ανάγκες της βιομηχανίας της, χρησιμοποίησε την ένέργεια που δίνουν τα τρεχούμενα νερά (καταρράκτες). Η ανάπτυξη της βιομηχανίας στηρίζεται στην τεράστια ήλεκτροπαραγωγή που κατά 99% είναι ύδροηλεκτρική. Έχει κλάδους μεταποιητικούς: κατεργασίας ξύλου, χαρτοποιίας, παρασκευής διατηρημένων τροφών, ζυθοποιίας. Έπίσης κλάδους ήλεκτροχημικούς και ήλεκτρομαγνητικούς καθώς και κλάδους ύφαντουργίας, ύαλουργίας, φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων. Η ναυπηγική βιομηχανία είναι από

τις σπουδαιότερες στον κόσμο με κυριότερα ναυπηγικά κέντρα το Όσλο και το Μπέργκεν. Η ποιότητα των νορβηγικών προϊόντων είναι άριστη και η νορβηγική βιομηχανία συναγωνίζεται όλες τις βιομηχανίες του κόσμου.

Συγκοινωνία. Η ναυτιλία έχει την πρώτη θέση στις εσωτερικές και εξωτερικές συγκοινωνίες της Νορβηγίας. Η Νορβηγία είναι η ναυτικότερη χώρα του κόσμου. Η επίδοση των νορβηγών στη θάλασσα είναι μεγάλη και σταθερή. Πυκνό άκτοπλοϊκό δίκτυο συνδέει όλα τα λιμάνια της χώρας. Παράλληλα με τις ναυτικές συγκοινωνίες είναι αναπτυγμένες και οι συγκοινωνίες της ξηράς και οι εναέριες. Οι δρόμοι είναι άριστα κατασκευασμένοι και οι περισσότεροι σιδηρόδρομοι είναι ηλεκτροκίνητοι. Έχει πολλά αεροδρόμια και οι αεροπορικές της συγκοινωνίες με το εξωτερικό και το εσωτερικό είναι πυκνές.

Πολιτική εξέταση. Οι νορβηγοί ανήκουν στην τευτονική φυλή και είναι απόγονοι των Βίκιγγς. Ως ανεξάρτητο κράτος η Νορβηγία παρουσιάζεται το 850 μ.Χ. Προς τα βόρεια της χώρας κατοικούν οι λάπωνες (20.000), λίγοι Σουηδοί (8.800) και Φινλανδοί (2.500).

Πόλεις. Όσλο· είναι η πρωτεύουσα του κράτους και το πνευματικό και οικονομικό κέντρο της χώρας. Βρίσκεται στο μυχό του δμώνυμου δρμου. Μπέργκεν· βρίσκεται στη νοτιοδυτική περιοχή της χώρας και έχει μεγάλα ναυπηγεία και καλό λιμάνι. Άλλες πόλεις είναι: Τρόντγιεμ, Νάρβικ και Χάμμερφρεστ που είναι η πιο βόρεια πόλη στο βόρειο ημισφαίριο και βρίσκεται στο νησί Κβαλέν, κοντά στο βόρειο άκρωτήριο της Νορβηγίας.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Έκταση: 449.750 Km²

Πληθυσμός: 8.120.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Σουηδική

Νόμισμα: Κορώνα

Πρωτεύουσα: Στοκχόλμη με 1.160.000 κατ.

Είκ. 27. Άποψη Στοκχόλμης

Θέση - Σύνορα. Ἡ Σουηδία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Βρέχεται πρὸς τὰ δυτικὰ ἀπὸ τὴ Βόρεια θάλασσα (πορθμὸς Κατεγάτη), πρὸς τὰ νότια καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ καὶ τὸ Βοθνικὸ κόλπο. Πρὸς τὰ δυτικὰ συνορεύει μὲ τὴ Νορβηγία καὶ πρὸς τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά μὲ τὴ Φινλανδία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς Σουηδίας ποὺ βρίσκεται πρὸς τὴ Νορβηγία εἶναι ὄρεινὸ, ἐνῶ τὸ τμῆμα ποὺ βρίσκεται πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ νότια εἶναι πεδινὸ μὲ λόφους. Πρὸς τὸ Βορρὰ βρίσκονται παγωμένες καὶ ἄγονες ἐκτάσεις, στὸ κέντρο ὑπάρχουν δάση καὶ στὸ νότιο καὶ ἀνατολικὸ τμῆμα τὸ ἔδαφος εἶναι καλλιεργήσιμο.

Κλίμα. Ἡ Σουηδία, ἐπειδὴ ἔχει μεγάλη ἔκταση, παρουσιάζει κλιματικὲς ἐναλλαγές. Ἡ νότια καὶ κεντρικὴ Σουηδία εἶναι ψυχρότερη ἀπὸ τὴ Νορβηγία, ἔχει ὄμως ἡπιότερο κλίμα ἀπὸ πολλὲς ἄλλες περιοχὲς ποὺ βρίσκονται στὸ ἴδιο βόρειο πλάτος. Αὐτὸ ὀφείλεται στοὺς νοτιοδυτικὸς ἀνέμους

πού φυσούν τὸ χειμώνα. Ἡ βόρεια Σουηδία ἔχει κλίμα καθαρά ἠπειρωτικό.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Ἡ Σουηδία εἶναι οἰκονομικὰ καὶ τεχνικὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀναπτυγμένες χώρες τοῦ κόσμου. Ἡ γεωργία τῆς βρίσκεται σὲ ἀκμή. Τὰ κυριότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι δημητριακὰ, πατάτες, ζαχαρότευτλα καὶ κτηνοτροφές.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται ἄλογα, ἀγελάδες, πρόβατα καὶ χοῖροι. Τὰ παραγόμενα κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐπαρκούν στὶς ἀνάγκες τῆς χώρας καὶ τὸ πλεόνασμά τους ἐξάγεται.

Ἡ ἄλιεία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἐξάγεται.

Δασικὸς πλοῦτος. Τὰ 56% τῆς ἐπιφάνειας τῆς χώρας σκεπάζονται ἀπὸ δάση πού ἡ ἐκμετάλλευσή τους εἶναι μεθοδική. Τὰ δάση τῆς ἔχουν ἔλατα, σημύδες, σφεντάμια, πεῦκα καὶ κυρίως κωνοφόρα. Ἡ ξυλεία πού παράγουν εἶναι ἀριστης ποιότητας καὶ ἡ περισσότερη ἐξάγεται.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Στὴ Β. Σουηδία καὶ ὡς τὴ Λαπωνία ὑπάρχουν σιδηρομεταλλεύματα σὲ ἀριστη ποιότητα. Ὑπάρχουν ἐπίσης κοιτάσματα μὲ χαλκὸ, ψευδάργυρο, ἄργυρο, χρυσὸ καὶ στὴ Νότια Σουηδία κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακα. Ἐχει καὶ κοιτάσματα μὲ ὄρυκτὸ πισσουρανίτη ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται τὸ οὐράνιο.

Βιομηχανία. Ἡ Σουηδία εἶναι κυρίως βιομηχανικὴ χώρα. Ὅρισμένοι κλάδοι τῆς βιομηχανίας τῆς διεκδικοῦν μὲ τὴν ποιότητά τους τὰ παγκόσμια πρωτεῖα (χαλυβουργία). Σὲ μεγάλη ἀνάπτυξη βρίσκεται ἡ σουηδικὴ ναυπηγικὴ βιομηχανία. Ἐπίσης εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένοι οἱ κλάδοι τῆς ὑφαντουργίας, ξυλουργικῆς, ὑαλουργίας κ.ἄ. Ἡ Σουηδία μιὰ εἶναι ἀπὸ τὶς περισσότερο ἐξηλεκτρισμένες χώρες. Τὰ σουηδικὰ ἐργοστάσια χρησιμοποιοῦν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια πού προέρχεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καταρράκτες. Στὴ Σουηδία ἐπίσης λειτουργοῦν τρεῖς μεγάλοι ἀτομικοὶ ἀντιδραστήρες.

Συγκοινωνία. Ἡ Σουηδία ἔχει πυκνὸ καὶ ἀριστὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο, πού γίνεται ἀραιότερο στὴ Μέση Σουηδία καὶ πιὸ ἀραιὸ στὴ Βόρεια. Ὁ ἐμπορικὸς τῆς στόλος εἶναι ἀρκετὰ μεγάλος καθὼς καὶ ἡ ἀεροπορικὴ τῆς συγκοινωνία.

Ἐμπόριο. Εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο καὶ οἱ ἐξαγωγές τῆς ξεπερνοῦν τὶς εἰσαγωγές. Εἰσάγει ἀποικιακὰ, τρόφιμα, πρῶτες ὕλες, πετρέλαιο, καπνὸ. Ἐξάγει ξυλεία, ἠλεκτρικὰ εἶδη, σπέρτα, διάφορα μηχανήματα, αὐτοκίνητα κ.ἄ.

Πολιτική εξέταση. Οι Σουηδοί είναι τευτονικής καταγωγής.

Πόλεις. Στοκχόλμη· είναι η φραιότερη πόλη της Β. Ευρώπης, κτισμένη πάνω σε 13 μικρά νησιά. Είναι η «Βενετία του Βορρά» και βρίσκεται προς τα ανατολικά της λίμνης Μαίλαρ στη Βαλτική θάλασσα. Είναι το πνευματικό, έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της Σουηδίας. **Μαλαί·** βρίσκεται στον πορθμό της Σούνδης. **Γκαίτεμποργκ·** βρίσκεται στο στενό του Κατεγάτη. **Ουψάλα·** βρίσκεται στα βόρεια της Στοκχόλμης και είναι έδρα του αρχιεπισκόπου της Σουηδίας· έχει παλαιό Πανεπιστήμιο. **Λούλεο·** βρίσκεται στο έσωτερικό του Βοθνικού κόλπου και έχει ασφαλές λιμένα, ό οποίος για 5 μήνες κλείνει από τους πάγους. Έχει εργοστάσιο χαλυβουργίας και ναυπηγεία.

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 337.009 Km²

Πληθυσμός: 4.630.000 κάτ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

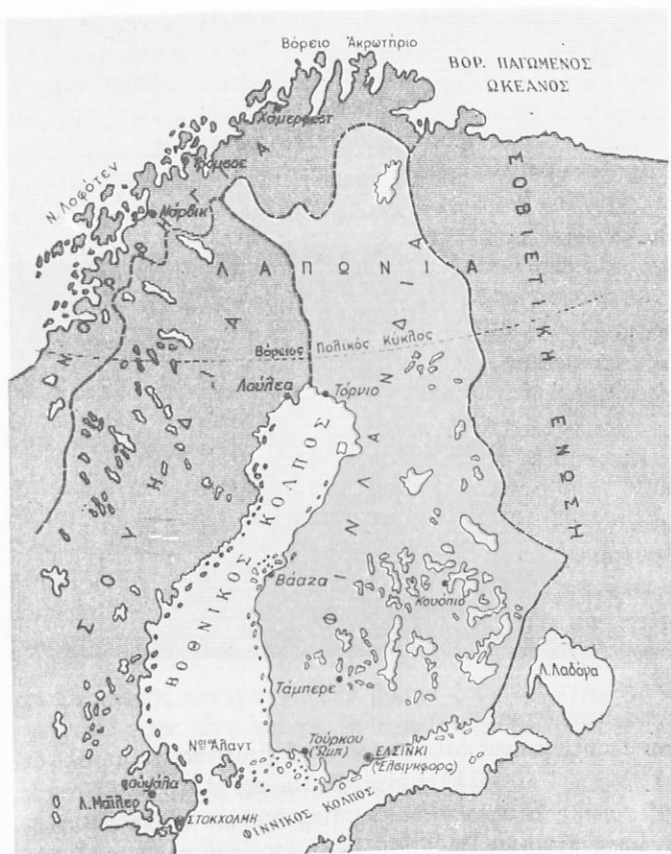
Γλώσσα: Φινλανδική

Νόμισμα: Μάρκο

Πρωτεύουσα: Έλσίνκι με 518.000 κατ.

Θέση - Σύνορα. Βρίσκεται στα ανατολικά της Σκανδιναβικής χερσονήσου. Συνορεύει προς τα βόρεια με τη Νορβηγία, προς τα ανατολικά με τη Ρωσία και προς τα δυτικά με τη Σουηδία. Βρέχεται προς τα νότια από το Φιννικό κόλπο και προς τα δυτικά από το Βοθνικό.

Μορφολογία του εδάφους. Το 1/3 της εκτάσεώς της βρίσκεται στα βόρεια του αρκτικού κύκλου, όπου επικρατεί η τούνδρα. Το περισσότερο έδαφος της είναι πεδινό με μικρούς λόφους από γρανίτη που φτάνουν τα 200-800 μέτρα ύψος και είναι σε διάφορα σημεία της περιοχής. Υπάρχουν πολλές λίμνες, υπολογίζονται σε 60.000 και σκεπάζουν τα 11% του εδάφους της. Οι λίμνες αυτές σχηματίστηκαν από τη διαβρωτική ενέργεια των παγετώνων, ενώ οι λόφοι από τα υλικά (άμμο, χαλίκια, πέτρες) που μετέφεραν και συσσωρεύσαν οι παγετώνες. Οι λίμνες συνδέονται συνή-

Χάρτης 26. Φινλανδία

θως με μικρούς ποταμούς. Οι ποταμοί είναι πολλοί και όρμητικοί και σχηματίζουν καταράκτες που δίνουν λευκό άνθρακα.

Άκτες. Τα παράλια της Φινλανδίας είναι γεμάτα από αναρίθμητα βραχονήσια, υφάλους και σύρτεις. (Σύρτη λέγουμε μιιά τοπική άμμόδη άνύψωση του βυθού της θάλασσας που αλλάζει σχήμα και έκταση). Στο νοτιοδυτικό άκρο έχουμε το σύμπλεγμα των νησιών Άαλαν ή Άλαντ, από το όνομα του μεγαλύτερου. Το σύμπλεγμα αυτό αποτελείται από 300 περίπου νησιά που μόνο τά 80 κατοικούνται. Τα νησιά αυτά άνήκουν στη Φινλανδία, μολονότι τά 96% των κατοίκων μιλούν τη Σουηδική.

Είκ. 28. Τοπίο Νότιας Φινλανδίας

Κλίμα. Το κλίμα είναι πολύ ψυχρό και ο χειμώνας έχει μεγάλη διάρκεια με πολύ κρύο και με πολλά χιόνια. Οι λίμνες, τὰ Ἐλη, ὁ Βοθνικὸς καὶ ὁ Φιννικὸς κόλπος παγώνουν γιὰ 5 μῆνες περίπου τὸ χρόνο.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία. Ἐνα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολεῖται μὲ τὴ γεωργία, ἀλλὰ ἡ παραγωγή εἶναι μικρὴ ἐξαιτίας τοῦ κλίματος. Παράγονται σιτάρι, σίκαλη, λινάρι καὶ πατάτες.

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη χάρις στὰ πολλὰ λιβάδια. Ἐκτρέφονται ἄλογα, ἀγελάδες, πρόβατα, χοῖροι, πουλερικά καὶ τάρανδοι, πού χρησιμοποιοῦνται στὰ βορειότερα μέρη γιὰ νὰ σέρνουν τὰ ἔλκηθρα.

Δάση. Τὰ δάση σκεπάζουν τὰ 71% τῆς ἐπιφάνειάς τῆς. Τὰ κυριότερα δέντρα εἶναι: τὸ πεύκο, ἡ σημύδα, τὸ ἔλατο καὶ ἡ λεύκα. Τὰ δάση ἀποτελοῦν τὴ βάση τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς Φινλανδίας. Χάρις στὰ δάση τῆ, ἡ Φινλανδία εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς κυριότερες χώρες πού παράγουν χαρτί καὶ χαρτοπολτό.

Ήρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Φινλανδία ἔχει ἄρκετὰ πλούσιο ὑπέδαφος ὕπαρχουν κοιτάσματα μὲ χαλκὸ, ψευδάργυρο, τιτάνιο, χρυσό, ἄργυρο, βανάδιο καὶ μόλυβδο. Τελευταῖα βρέθηκαν καὶ κοιτάσματα μὲ οὐράνιο.

Ἄλιεία. Τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας εἶναι ὑπεραρκετὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Βιομηχανία. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παλιοὺς καὶ σημαντικοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας χαρτιοῦ, χαρτοπολτοῦ, ξυλείας, σπέρτων, τροφῶν καὶ ὑφαντουργίας, μετὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο δημιουργήθηκαν καὶ νέοι κλάδοι, ὅπως ὁ μηχανοποιητικὸς, μεταλλουργικὸς κ.ἄ.

Μεγάλῃ ποσότητι ἐνέργειας γιὰ τὴν κίνηση τῶν ἐργοστασίων παίρνουν ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις.

Συγκοινωνία. Τὸ ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς Φινλανδίας εἶναι γενικὰ ἀραιό. Ὅμως πυκνώνει κάπως στὶς νότιες περιοχές. Οἱ ἐσωτερικὲς ὕδατινες συγκοινωνίες μὲ τὶς διώρυγες καὶ τὶς λίμνες ἔχουν μεγάλη σημασία.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει τρόφιμα, ἀποικιακά, πετρέλαιο, καπνὸ καὶ διάφορα βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἐξάγει ξυλεία, χαρτομάζα, χαρτὶ καὶ διάφορα μηχανήματα.

Πολιτικὴ εξέταση. Οἱ Φινλανδοὶ ἔχουν μογγολικὴ καταγωγή. Ἐγκαταστάθηκαν στὴ χώρα τοὺς γύρω στὰ 400–700 μ.Χ. Ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ τὸ 20% εἶναι Σουηδικῆς καταγωγῆς. Στὰ βόρεια ζοῦν καὶ λίγοι Λάπωνες. Ἐπειδὴ γενικὰ ἡ χώρα εἶναι φτωχὴ, ὑπάρχει ἓνα μόνιμο μεταναστευτικὸ ρεῦμα.

Τὸ κράτος καθιέρωσε ὡς ἐπίσημες γλῶσσες τὴ φινλανδικὴ πού μοιάζει μὲ τὴν οὐγγρικὴ καὶ τὴ σουηδική.

Πόλεις. Σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: **Ἑλσίνκι.** εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ τὸ βιομηχανικὸ, οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας. **Βάαζα,** λιμάνι στὸ Βοθηκὸ κόλπο. **Τούρκου,** λιμάνι στὰ δυτικὰ τοῦ Ἑλσίνκι.

Εικ. 29. Νεαρός Λάπωνας

ΛΑΠΩΝΙΑ

Ἡ Λαπωνία εἶναι χώρα τῆς Β. Εὐρώπης καὶ κατέχει τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Φινλανδίας καὶ τὴ χερσόνησο τοῦ Κόλα τῆς Ρωσίας. Ἔχει ἔκταση 400.000 Km² καὶ 150.000 περίπου κατοίκους. Οἱ Λάπωνες ἔχουν μογγολικὴ προέλευση. Εἶναι οἱ βορειότεροι κάτοικοι τῆς Εὐρώπης καὶ ζοῦν ζωὴ νομαδική. Εἶναι μικροσσωμοί (1,51–1,55 μ.) καὶ ἔχουν χρῶμα δέρματος κιτρινωπό. Ἡ γλώσσα τους εἶναι φιννοουγγρική.

Ἡ Λαπωνία δὲν ἔχει ὀρισμένη **γεωγραφικὴ ἢ πολιτικὴ ἐνότητα**, ἀλλὰ μοιράζεται στὰ τέσσερα κράτη: Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία καὶ Ρωσία.

ΙΣΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 103.000 Km²

Πληθυσμός: 210.000 κάτ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Ίσλανδική

Νόμισμα: Κορώνα Ίσλανδίας

Πρωτεύουσα: Ρεϋκγιαβίκ με 79.000 κατ.

Θέση—Σύνορα. Η Ίσλανδία είναι νησί του Άτλαντικού. Βρίσκεται ανάμεσα στη Γροιλανδία και την Άγγλία.

Μορφολογία του εδάφους. Το έδαφος της Ίσλανδίας είναι όρεινό και γεμάτο ήφαιστεια. Υπάρχουν 30 περίπου ενεργά ήφαιστεια (ήφαιστειο Έκλας με ύψος 1.558 μ). Σε πολλά μέρη υπάρχουν πίδακες με ζεστό νερό που λέγονται Γκείζερ.

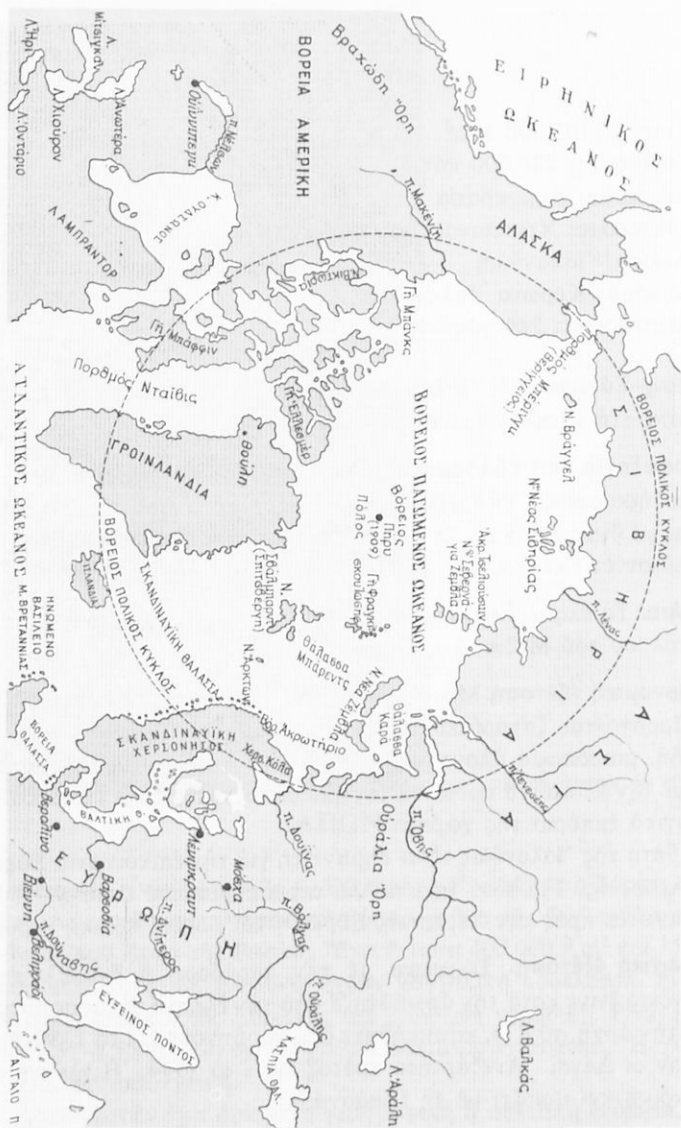
Κλίμα. Το κλίμα είναι ωκεάνειο, διότι επιδρά στη χώρα το θερμό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού.

Οικονομική εξέταση. Μόνο το 10% του εδάφους της είναι καλλιεργήσιμο. Παράγονται ζαχαρότευτλα και πατάτες. Στα λιβάδια εκτρέφονται βοοειδή, μικρόσωμα άλογα και πρόβατα. Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την αλιεία. Τα προϊόντα της (βακαλάος, ρέγγες κ.ά.) αποτελούν το εξαγωγικό εμπόριο της χώρας.

Η θέση της Ίσλανδίας είναι σημαντική για την επικοινωνία Ευρώπης και Αμερικής. Γι' αυτό έχει πολλά αεροδρόμια που διευκολύνουν τη συγκοινωνία προς την Αμερική, Ευρώπη και βόρεια πολική περιοχή.

Πολιτική εξέταση. Σύμφωνα με την παράδοση ή ανακάλυψη της Ίσλανδίας έγινε κατά την αρχαιότητα από τον Έλληνα θαλασσοπόρο Πυθέα. Στην αρχή, το 874, κατοικήθηκε από νορβηγούς και το 1380 την κατέλαβαν οι Δανοί. Άνεξάρτητο κράτος έγινε το 1944. Η γλώσσα είναι Ίσλανδική και μιιάζει με τη Γερμανική.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή Ρεϋκγιαβίκ με ασφαλέςτατο λιμάνι.

Χάρτης 27. 'Αρκτική περιοχή

Γενική έπισκόπηση. Από την εξέταση τών χωρών της Βόρειας Ευρώπης προκύπτουν σέ γενικές γραμμές τά εξής:

1) Ό πληθυσμός συγκεντρώνεται στις παραλιακές περιοχές, κυρίως στα νότια, όπου τó κλίμα είναι ύποφερτό και όπου οί πεδιάδες επιτρέπουν τή γεωργική ζωή.

2) Χάρη στην ευφύια και τήν έπιμονή τών λαών αυτών δημιουργήθηκε μιá άνετη ζωή.

Οί λαοί αυτοί ζούν κυρίως:

α) Από τή θάλασσα πού τήν εκμεταλλεύονται με τή ναυτιλία και τήν άλιεία. Έχουν ναυτικό στόλο δλοι, κυρίως όμως οί Σκανδιναβοί, πού καλύπτουν τά 12% του έμπορικού στόλου δλου του κόσμου.

β) Από τήν εκμετάλλευση τών δασών. Η εκμετάλλευση αυτή γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε κατορθώθηκε ή φθορά σέ κυβικά μέτρα νά είναι μικρότερη από τήν αύξηση τών δέντρων.

γ) Από τή γεωργία πού τήν εξασκούν με τρόπο έπιστημονικό και καλύπτει τις περισσότερες ανάγκες τους. Εισάγουν μόνο δημητριακά και ζάχαρη και εξάγουν κτηνοτροφικά προϊόντα πού διατηρούνται θαυμάσια.

δ) Από τόν όρυκτό πλούτο και κυρίως τó σίδηρο. Έκτός από τή Δανία όλες οί άλλες χώρες έχουν σίδηρο. Η Σουηδία έχει τά πλουσιότερα κοιτάσματα του κόσμου.

Οί βόρειες χώρες της Ευρώπης δέν έχουν καύσιμες ύλες για τις βιομηχανίες και γι' αυτό χρησιμοποιούν τους καταρράκτες για τήν παραγωγή ύδροηλεκτρικής ενέργειας. Οί περισσότερες βιομηχανίες τους παράγουν είδη πού τά εξάγουν.

Έτσι τó βιοτικό επίπεδο είναι από τά πιό ύψηλά της Ευρώπης.

Τó ποσοστό της θνησιμότητας είναι χαμηλό χάρη στον υγειονομικό έξοπλισμό, τήν άνετη κατοικία και τήν αγάπη για τήν καθαριότητα.

Η μόρφωση είναι γενική και δέν υπάρχουν άγράμματοι.

Ό πολιτισμός αυτός σέ περιοχές πού γειτονεύουν με τόν πολιτικό κύκλο είναι πραγματικά ένα μοναδικό φαινόμενο στον κόσμο.

Οί φυσικές όμορφιές και ό πολιτισμός τών κατοίκων της Β. Ευρώπης συντελούν στη μεγάλη τουριστική κίνησή της.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Ἀνατολική Εὐρώπη ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα ὡς τὰ Οὐράλια πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ πρὸς τὰ νότια ὡς τὸν Εἰξαινο καὶ τὸ Δούναβη.

Στὴν ἀπέραντη αὐτὴ πεδινὴ περιοχὴ ὑπάρχει ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ μὲ τὰ **Καρπάθια** ὄρη καὶ ἡ περιοχὴ μὲ τὴς **Τρανσυλβανικὴς Ἄλπεις**. Τὰ Καρπάθια ὄρη εἶναι μιὰ ὄροσειρὰ ἀλπικοῦ σχηματισμοῦ, ἀλλὰ διαφέρουν ἀπὸ τὴς Ἄλπεις. Τὸ ὕψος τους εἶναι μέτριον. Μόνον ἡ ὄροσειρὰ τοῦ **Τάτρα** στὴν Πολωνία ἔχει ὕψος 2.663 μέτρα καὶ θυμίζει τὴς ἀπότομες, ψηλὲς καὶ λαξευμένες ἀπὸ τοὺς παγετῶνες ἀλπικὲς κορυφές. Οἱ Τρανσυλβανικὴς Ἄλπεις ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ νοτιότερον σημεῖον τῶν Καρπαθίων καὶ μὲ διεύθυνση ἀπὸ τὰ ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικὰ φτάνουν ὡς τὴς **Σιδηρὲς Πύλες** τοῦ Δούναβη, στὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας. Οἱ ὄροσειρὲς αὐτὲς διακλαδώνονται σὲ πολλὰ ἄλλες καὶ σχηματίζουν σειρὰ ἀπὸ κορυφὲς καὶ ἀπομονωμένα ὄρεϊνὰ συγκροτήματα. Τὸ ψηλότερον ὄρος τῶν Καρπαθίων εἶναι τὸ ὄρος **Ρόννα** στὴ Μολδαβία μὲ ὕψος 2.305 μέτρα, ἐνῶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων ἡ **Ναγκόι** μὲ ὕψος 2.544 μέτρα ποὺ εἶναι καὶ τὸ ψηλότερον ὄρος τῆς Ρουμανίας. Γενικὰ ὅλες οἱ ὄροσειρὲς εἶναι ὁμαλές. Μεγάλαις πλαγιῆς σκεπασμένες ἀπὸ δάση φτάνουν ὡς τὴς κορυφὲς ποὺ εἶναι σκεπασμένες ἀπὸ χλόη. Τὸ κεντρικὸν τμήμα τῶν Καρπαθίων ἀνήκει στὴν ΕΣΣΔ. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ μοιράζεται στὴν Πολωνία, τὴ Ρουμανία καὶ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Στὴν Πολωνία σχηματίζεται μιὰ πολὺ πλατιὰ πεδιάδα ποὺ συνεχίζει τὸ βαθύπεδον τῆς Β. Εὐρώπης. Τὸ ὕψος τῆς πεδιάδας αὐτῆς ἀξάνει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια, ὅσπου στοὺς πρόποδες τῶν Καρπαθίων καὶ σὲ πλάτος 200 Km σχηματίζονται ὄροπέδια μὲ ἔδαφος εὐφορον, διότι ἔγινε ἀπὸ προσχώσεις. Στὴ Ρουμανία ἡ πεδινὴ περιοχὴ βρίσκεται στὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χώρας, στὸ νότιον, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ βορειοανατολικόν. Τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς ἀνατολικῆς πεδιάδας τῆς Εὐρώπης ἀνήκει στὴν ΕΣΣΔ καὶ τὸ περιβάλλουν ἀπὸ τὰ ἀνατολικά τὰ Οὐράλια ὄρη, ἀπὸ τὰ νότια ὁ Καύκασος καὶ τὰ ὄρη τῆς Κριμαίας καὶ ἀπὸ τὰ δυτικὰ τὰ Καρπάθια.

Κανένα σημείο της περιοχής αυτής δεν έχει ύψος μεγαλύτερο από τα 450 μέτρα. Προς τα βόρεια της Μόσχας το τμήμα της πεδιάδας έχει πολλές μικρές λίμνες, μικρά ύψώματα και άμμουδερές εκτάσεις, ενώ προς τα νότια οι περιοχές σκεπάζονται από προσχώσεις και είναι εύφορες. Στόν Καύκασο βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή της Εύρωπης (Έλμπρούτ).

ΠΟΛΩΝΙΑ

Έκταση: 312.677 Km²

Πληθυσμός: 33.070.000 κάτ.

Πολίτευμα: Λαϊκή Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Όρθόδοξοι, Καθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Πολωνική

Νόμισμα: Ζλότυ

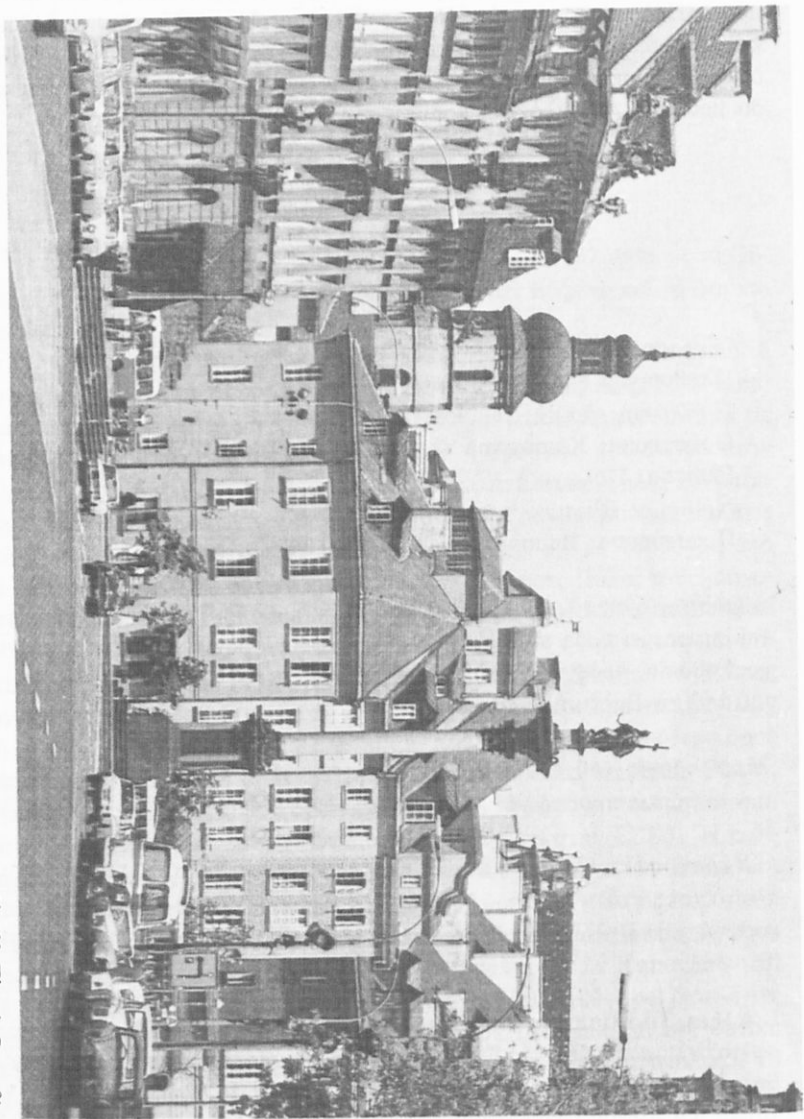
Πρωτεύουσα: Βαρσοβία με 1.241.000 κατ.

Θέση - Σύνορα. Κατέχει το δυτικό τμήμα της ανατολικής Εύρωπης και συνορεύει προς τα δυτικά με τη Γερμανία, προς τα νότια με την Τσεχοσλοβακία, προς τα ανατολικά με την ΕΣΣΔ και προς τα βόρεια βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα.

Μορφολογία του εδάφους. Το έδαφος της είναι πεδινό και ανυψώνεται από τα βόρεια προς τα νότια ως τα **Καρπάθια** όρη (δρος Τάτρα 2.663 μ.).

Υδρογραφία. Ποταμοί. Βιστούλας. πηγάζει από τα Καρπάθια και είναι πλωτός σε μεγάλη έκταση· χύνεται στη Βαλτική. **Όδερ.** αποτελεί τα σύνορα μεταξύ Πολωνίας και Γερμανίας στο μεγαλύτερο τμήμα και χύνεται στη Βαλτική.

Κλίμα. Το κλίμα της Πολωνίας είναι μιá μεταβατική κατάσταση ανάμεσα στο κλίμα της δυτικής Εύρωπης και της Ρωσίας και χαρακτηρίζεται ως ήπειρωτικό. Οι βροχές γίνονται πιο συχνές προς τα βόρεια καθώς και τα χιόνια. Οι ποταμοί παγώνουν από τα μέσα του Δεκεμβρίου ως τα μέσα του Μαρτίου.

Εκ. 30. Πλάτεια Βαφσιάδων

Χάρτης 28. Πολωνία

Οικονομική ζωή. Γεωργία. Ἡ Πολωνία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική καὶ κτηνοτροφική. Παράγει σὲ μεγάλες ποσότητες σιτάρι, κριθάρι, πατάτες, σίκαλη, ζαχαρότευτλα, λυκίσκο κ.ἄ. Ἐκτρέφονται ἄλογα, χοῖροι, βοοειδή, πρόβατα καὶ πουλερικά.

Δασικὸς πλοῦτος. Τὰ 23% ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῆς σκεπάζονται μὲ δάση πού τὰ περισσότερα ἀποτελοῦνται ἀπὸ πεύκα. Ἡ ἀπόδοσή τους σὲ ξυλεία εἶναι μεγάλη.

Ὄρυκτος πλοῦτος. Ἡ Πολωνία εἶναι πλούσια σὲ γαιάνθρακα, σιδηρο-

μεταλλεύματα, ψευδάργυρο, μόλυβδο και πετρέλαιο.

Βιομηχανία. Οί σπουδαιότερες από τις βιομηχανίες της είναι: ή μεταλλουργία, ή κατασκευή μηχανών, ή επεξεργασία τής ξυλείας κ.ά. Κατασκευάζουν επίσης αυτοκίνητα, άμαξώματα σιδηροδρόμων, τρακτέρ, άλωιστικές και θεριστικές μηχανές και παράγουν όρυκτέλαια.

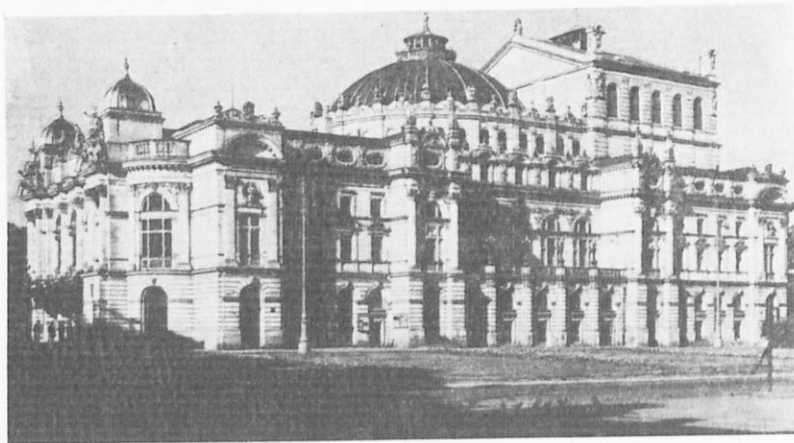
Συγκοινωνία. Ή συγκοινωνία είναι άναπτυγμένη και συμπληρώνεται από τό ποτάμιο συγκοινωνιακό σύστημα.

Έμπόριο. Έξάγει γαιάνθρακα, μηχανές, αυτοκίνητα, άμαξώματα σιδηροδρόμων, δασικά προϊόντα, μεταλλεύματα, ζάχαρη και κτηνοτροφικά προϊόντα. Εισάγει βαμβάκι, καφέ, ρύζι κ.ά.

Πολιτική εξέταση. Οί Πολωνοί άνήκουν στή Σλαβική οίκογένεια. Τό μεγαλύτερο μέρος τής Πολωνίας ώς τό 1918 τό κατείχαν οί Ρώσοι, από τό 1830. Από τό 1918 έγινε ανεξάρτητη Δημοκρατία. Από τό 1945 είναι Λαϊκή Δημοκρατία.

Πόλεις. **Βαρσοβία**· βρίσκεται στις όχθες του Βιστούλα, είναι ή πρωτεύουσα του κράτους και τό κυριότερο πνευματικό, βιομηχανικό και έμπορικό κέντρο τής χώρας. **Λόντζ**· είναι βιομηχανικό κέντρο. Άλλες πόλεις είναι: **Κρακοβία**, παλαιά πρωτεύουσα, **Βρότση** (Μπρεσλάου), άλλοτε γερμανική πόλη, **Στσεσίν** (Στεττίνο), λιμάνι, **Γκνάνσκ** (Δάντσι), άλλοτε γερμανική πόλη, λιμάνι στή Βαλτική, και **Γδύνια**, λιμάνι στή Βαλτική.

Είκ. 31. Τό θέατρο τής Κρακοβίας

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Έκταση: 237.500 Km²

Πληθυσμός: 20.770.000 κάτ.

Πολίτευμα: Σοσιαλιστική Δημοκρατία

Θρησκεία: Χριστιανοί Όρθόδοξοι, οι περισσότεροι

Γλώσσα: Ρουμανική (85%) και Ούγγρική (10%)

Νόμισμα: Λέι

Πρωτεύουσα: Βουκουρέστι με 1.370.000 κατ.

Θέση – Σύνορα. Η Ρουμανία βρίσκεται προς τα βόρεια της Βαλκανικής χερσονήσου και προς τα δυτικά παράλια του Εξεινού Πόντου. Συνορεύει προς τα νότια με τη Βουλγαρία (Δούναβης), προς τα δυτικά με τη Γιουγκοσλαβία και Ούγγαρία, προς τα βόρεια με την ΕΣΣΔ, και προς τα ανατολικά με την ΕΣΣΔ και τον Εξεινού Πόντο.

Μορφολογία του εδάφους. Το δυτικότερο τμήμα της χώρας, το νότιο, το ανατολικό και το βορειοανατολικό είναι πεδινό. Το υπόλοιπο τμήμα αποτελείται από τα όρεινα συγκροτήματα που σχηματίζουν τα Καρπάθια όρη και οι Τρανσυλβανικές Άλπεις. Τα όρη αυτά σκεπάζονται με άπερναντα δάση από κωνοφόρα και δρύς.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Δούναβης, που το τελευταίο τμήμα του, 1.100 Km, βρίσκεται μέσα στο ρουμανικό έδαφος. Από τα Καρπάθια πηγάζουν οι ποταμοί Σερέθ και Προϋθος. Ο Άλούτας πηγάζει από τις Τρανσυλβανικές Άλπεις. Όλοι αυτοί οι ποταμοί χύνονται στο Δούναβη.

Κλίμα. Το κλίμα είναι ηπειρωτικό. Το πεδινό τμήμα που βρίσκεται ανάμεσα στα Βαλκάνια, τις Τρανσυλβανικές Άλπεις και τα Καρπάθια είναι άπροστάτευτο από τους βορειοανατολικούς ανέμους, που φυσούν από τις ρωσικές στέπες και τον Εξεινού. Έτσι παρουσιάζονται εδώ άποτομες μεταβολές του κλίματος.

Όρισμένα έτη οι βροχές είναι πολλές και όρισμένα πάλι έπικρατεί μεγάλη ξηρασία. Οι χειμώνες άλλοτε είναι πολύ ψυχροί και άλλοτε πάλι ήπιοι, που θυμίζουν μεσημβρινές χώρες. Οι βροχές γενικά είναι λίγες και οι περισσότερες πέφτουν το καλοκαίρι. Στη δυτική περιοχή οι περισσότερες πέφτουν την άνοιξη. Οι άκτες του Εξεινού έχουν κλίμα πόντιο, δηλαδή ψυχρό και ύγρο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Χάρτης 29. Ρουμανία

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ Ρουμανία εἶναι χώρα με πλούσιο ἔδαφος. Παράγει σιτάρι, ἀραβόσιτο, πατάτες, κρασί, καπνό, ζαχαρότευτλα, ὄπωρικά, ρύζι κ.ἄ. Ἐκτρέφονται βοοειδή, γίδοπρόβατα, ἄλογα καὶ πολλοὶ χοῖροι.

Ἄλιεία. Στους ποταμούς, τις λίμνες καὶ τις ἀκτὲς ἀλιεύονται κυρίως σολωμοὶ καὶ γλῶσσοι.

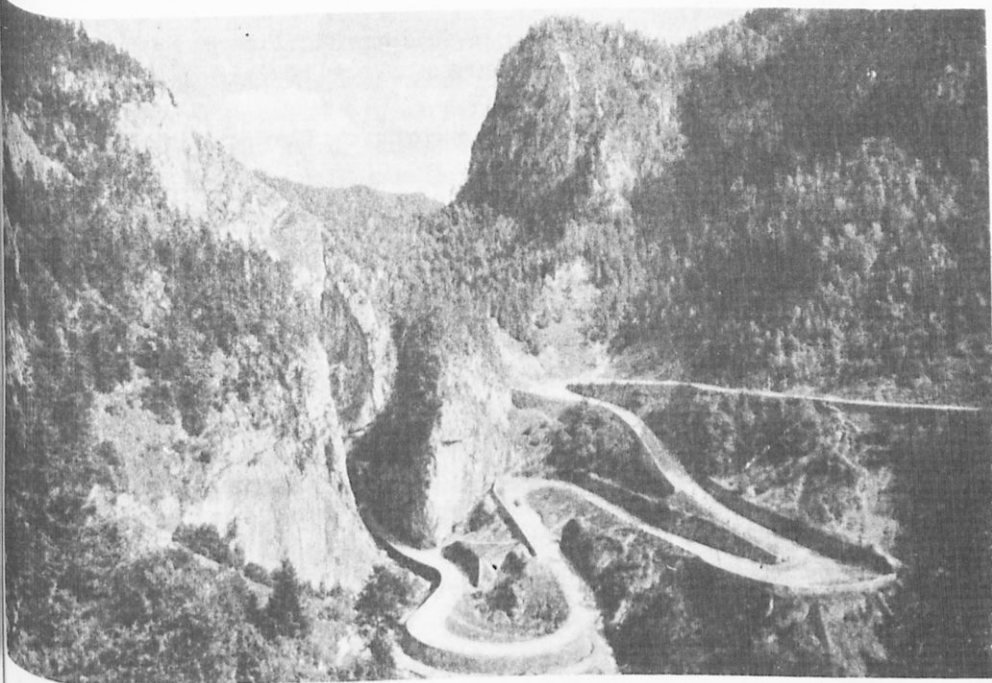
Δασικός πλοῦτος. Τὰ δάση τῆς Ρουμανίας σκεπάζουν τις ὄρεινὲς περιοχὲς· εἶναι πυκνὰ καὶ ἀραιώνουν ὄσο κατεβαίνουν πρὸς τις πεδιάδες. Ἄπ' αὐτὰ παίρνουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ρουμανίας εἶναι πολὺ πλούσιο σὲ μεταλλεύματα. Τὰ κοιτάσματα τοῦ πετρελαίου ἀποτελοῦν μιὰ ἀπὸ τις μεγαλύτερες πηγὲς τοῦ ἔθνικοῦ πλούτου. Μετὰ τὸ πετρέλαιο ἀκολουθοῦν τὰ κοιτάσματα με γαιάνθρακα (ἀνθρακίτης – λιγνίτης). Ἄλλη πηγή ὄρυκτοῦ πλούτου τῆς Ρουμανίας εἶναι τὸ ὄρυκτὸ ἀλάτι στὴν ἐξωτερικὴ ζώνη τῶν Καρπαθίων. Ὑπάρχουν ἐπίσης κοιτάσματα με χρυσό, ἄργυρο, χαλκό, μόλυβδο, ἀρσενικὸ ἀντιμόνιο, σίδηρο, μαγνήσιο καὶ θεῖο. Στὴ Ρουμανία ὁ-

Είκ. 32. Άποψη Βουκουρεστίου

Είκ. 33. Άνατολικά Καρπάθα στην Ρουμανία

πάρχουν επίσης πολλές ιαματικές πηγές, πλούσιες σε μεταλλικά νερά.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Ρουμανίας παρουσιάζει σήμερα ἀξιόλογη ἀνοδο. Παράγει τρόφιμα, χημικά προϊόντα, ὑφάσματα, γεωργικά μηχανήματα, αὐτοκίνητα κ.ἄ.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει διάφορα βιομηχανικά εἶδη. Ἐξάγει δημητριακά, ξυλεία, σπορέλαια, πετρέλαιο καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα.

Συγκοινωνία. Σημαντικό εἶναι τὸ ὁδικό καὶ τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο πὺ συνδέεται μὲ τὸ δίκτυο τῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Δούναβης ἐπίσης ἀποτελεῖ θαυμάσιο ποτάμιο δρόμο.

Πολιτικὴ εξέταση. Ἡ Ρουμανία πρωτοπαρουσιάζεται ὡς ἐλεύθερο κράτος τὸ 1877. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἔχει πολλὰς ἐθνικὰς μειονότητες. Τὸ 75% τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ἀποτελοῦν οἱ Ρουμάνοι καὶ τὸ ὑπόλοιπο τὸ μοιράζονται στὴ σειρά, ἀνάλογα μὲ τὸ ποσοστὸ, οἱ μειονότητες τῶν Οὐγγρων, Γερμανῶν, Βουλγάρων, Ἑβραίων καὶ Τσιγγάνων. Στὴ Ρουμανία γιὰ ἑκατοντάδες χρόνια ὑπῆρχαν ἑλληνικὰς παροικίας καὶ ἑλληνικά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. Σήμερα ζοῦν στὴ Ρουμανία περίπου 10.000 Ἕλληνες.

Ἡ Ρουμανία γιὰ 1000 περίπου χρόνια ἦταν ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἡ ρουμανικὴ γλῶσσα δέχτηκε τὴν ἐπίδραση τῆς λατινικῆς καὶ τὴ μιλοῦν τὰ 85% τοῦ πληθυσμοῦ· τὰ 10% μιλοῦν τὴν οὐγγρικὴ καὶ τὰ ὑπόλοιπα τὶς ἐθνικὰς τὸς γλῶσσες.

Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπαρχίας: τῆς **Βλαχίας** καὶ τῆς **Μολδαβίας**.

Πόλεις. Τὸ **Βουκουρέστι**· εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας καὶ εἶναι κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ Δαμποβίτα, παραπόταμου τοῦ Δούναβη, σὲ πεδινὴν περιοχὴ· βρίσκεται στὴν ἐπαρχία τῆς Βλαχίας καὶ εἶναι τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας μὲ Πανεπιστήμιον καὶ ἄλλα πνευματικά ἱδρύματα. **Κωσταντίνζα**· εἶναι λιμάνι καὶ βρίσκεται στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου. **Γαλάτσι**, **Ίάσι**· εἶναι πόλεις τῆς Μολδαβίας ὅπου κηρύχθηκε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντη. Ἄλλες πόλεις εἶναι: **Κλούζ**, **Τέμπεσβαρ**, **Κροστάνδη**, **Πλοέστι**. Στὰ δυτικὰ ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι βρίσκεται ἡ μικρὴ πόλις **Δραγατσάνι**. Ἐκεῖ στὴν ἑλληνικὴ ἐπανάσταση, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821, ἔπασαν ἐνδοξα οἱ Ἕλληνες Ἱερολοχίτες. Σημαντικὴ πόλις εἶναι καὶ τὸ **Γιούργεβο** στὴ ρουμανικὴ ὄχθη τοῦ Δούναβη. Συνδέεται σιδηροδρομικὰ μὲ τὴ βουλγαρικὴ πόλις Ρουχτσούκιο πὺ βρίσκεται στὴν ἀπέναντι ὄχθη.

ΕΝΩΣΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΩΝ ΕΥΡΩΠΑ·Ι·ΚΟ ΤΜΗΜΑ

Έκταση: 5.571.000 Km²

Πληθυσμός: 179.000.000 κάτ.

Νόμισμα: Ρούβλι.

Θέση — Σύνορα. Το ευρωπαϊκό τμήμα της Ένώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, (ΕΣΣΔ), όριζεται προς τα βόρεια από το Βόρειο παγωμένο ωκεανό, προς τα ανατολικά από τα Ουράλια όρη, τον ποταμό Ουράλη και την Κασπία θάλασσα, προς τα νότια από την όρσειρά του Καυκάσου και τον Εύξεινο Πόντο, προς τα δυτικά από τη Ρουμανία, Πολωνία, Βαλτική θάλασσα και Φινλανδία.

Άκτες. Στο Βόρειο παγωμένο ωκεανό οι άκτες παρουσιάζουν πλούσιο διαμελισμό. Έκει σχηματίζονται οι χερσόνησοι **Κόλα** και **Κανίν**, που ανάμεσά τους βρίσκεται η Λευκή θάλασσα. Η Λευκή θάλασσα εισχωρεί βαθιά στην ξηρά και σχηματίζει διάφορους κόλπους, λιμάνια, δρμους κ.τ.λ. Τα παράλια του Βόρειου Παγωμένου ωκεανού και της Λευκής θάλασσας παγώνουν για 7 μήνες το χρόνο. Στη Βαλτική τα παράλια είναι γεμάτα από έλη που το χειμώνα σκεπάζονται με πάγους. Στο βάθος του Φιννικού κόλπου βρίσκεται η **Κροστάνδη** που είναι και ο κεντρικός ναύσταθμος της ΕΣΣΔ. Οι άκτες της ΕΣΣΔ στον Εύξεινο δέν παγώνουν ποτέ και σχηματίζουν καλά λιμάνια, όπως της **Όδησσοῦ**, **Σεβαστουπόλεως** και **Ροστώβ** στο βάθος της Άζοφικής.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Στο Βόρειο Παγωμένο ωκεανό χύνονται οι ποταμοί: **Πετσόρας** και **Βόρειος Ντβίνας**. Στη Βαλτική ο **Δυτικός Ντβίνας** και ο **Νιέμεν**. Στον Εύξεινο : **Ο Δνειστερος**, ο **Δνειπερος** και ο **Ντόν**. Στην Κασπία: **Ο Βόλγας**, ο μεγαλύτερος ποταμός της Ευρώπης με μήκος 3.685 Km, και ο **Ουράλης**.

Λίμνες: η **Όνέγκα**, η **Λαντόγκα**, η μεγαλύτερη της Ευρώπης, η **Τίμεν**, η **Πειπούς** κ.ά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κλίμα. Το κλίμα της ΕΣΣΔ είναι καθαυτό ηπειρωτικό. Ο χειμώνας είναι ψυχρότερος από το χειμώνα της άλλης Ευρώπης. Οι βροχές είναι λίγες και πέφτουν κυρίως το καλοκαίρι. Το χιόνι σκεπάζει κατά το χειμώνα όλες τις περιοχές με σχετικά λεπτό στρώμα, ενώ οι ποταμοί και οι λίμνες παγώνουν. Έπειδή η ΕΣΣΔ άπλώνεται σε μεγάλη έκταση από το Βορρά προς το Νότο, το κλίμα αλλάζει ανάλογα με την απόσταση από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό. Γι' αυτό με βάση τις κλιματολογικές συνθήκες και τη βλάστηση διαιρούμε τη χώρα σε 4 ζώνες.

α) **Η ζώνη της Τούνδρας.** Η ζώνη αυτή κατέχει την περιοχή του Βόρειου Παγωμένου Ωκεανού που είναι άδεντρη και γεμάτη τέλματα. Το κρύο είναι πολύ δυνατό, ο χειμώνας διαρκεί 7-8 μήνες και η βλάστηση περιορίζεται σε ποώδη φυτά και λειχήνες.

β) **Η ζώνη των δασών.** Η ζώνη αυτή άπλώνεται στα νότια της ζώνης της Τούνδρας, φτάνει ως τη Μόσχα και σκεπάζεται από κωνοφόρα δέντρα. Ο χειμώνας διαρκεί 6-7 μήνες. Η περιοχή αυτή είναι άραιοκατοικημένη.

γ) **Η ζώνη της μαύρης στέπας.** Η ζώνη αυτή άπλώνεται στο κεντρικό μήμα της πεδιάδας και είναι πάρα πολύ ευφορη. Αρχίζει από τα νότια της ζώνης των δασών και από τα Καρπάθια και φτάνει ως τα Ουράλια. Το έδαφος είναι μαύρο και αποτελείται από χώμα λεπτό και χλόη που ξηράθηκε. Ο χειμώνας διαρκεί 5-6 μήνες.

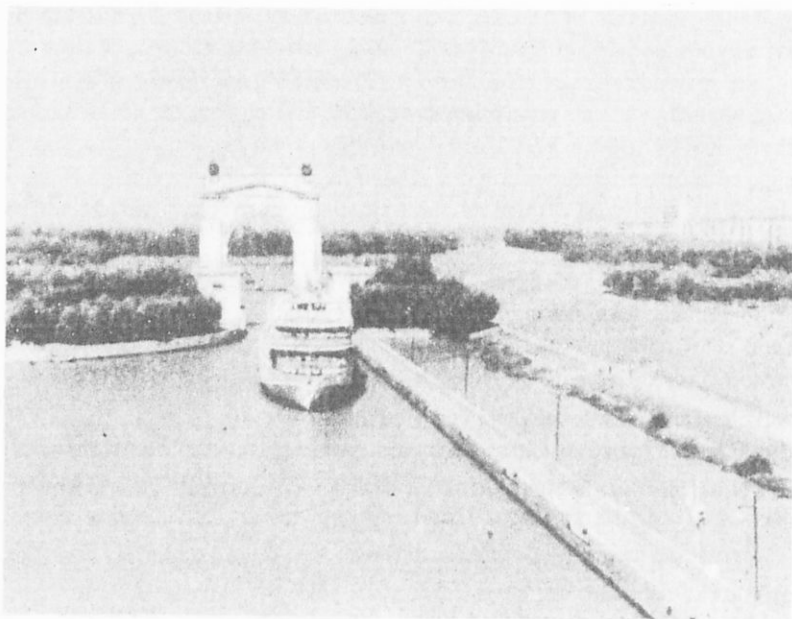
δ) **Η ζώνη της φαῖς στέπας.** Άπλώνεται νοτιότερα ανάμεσα στην Άζοφική και την Κασπία θάλασσα· είναι άγονη και άδεντρη, κατάλληλη μόνο για την κτηνοτροφία. Η περιοχή αυτή δέχεται πολύ λίγες βροχές.

Στα παράλια του Εύξεινου το κλίμα είναι εύκρατο και ευχάριστο, κυρίως στα παράλια της Κριμαίας.

Οικονομική ζωή. Οι καλλιέργειες γίνονται με έπιστημονικό τρόπο και με μηχανικά μέσα. Παράγονται σιτάρι, σίκαλη, κριθάρι, άραβόσιτος, πατάτες, καννάβι, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα, όπωρικά κ.ά.

Έκτρέφονται βοοειδή, άλογα, χοίροι και πρόβατα. Άξιόλογη είναι η πτηνοτροφία και η σηροτροφία.

Η άλεια είναι πολύ άναπτυγμένη. Οι ποταμοί και οι λίμνες δίνουν ψάρια σε μεγάλες ποσότητες. Άπό το ψάρι «άκηπήσιο» βγαίνει το μαύρο χαβιάρι.

Είκ. 34. Σύνδεση Βόλγα και Ντόν με διώρυγα

Τὰ δάση προσφέρουν άφθονη ξυλεία και τὰ άγρια ζώα πού ζούν μέσα σ' αυτά δίνουν τό πολύτιμο τριχωτό δέρμα τους (νιφίτσες, κουνάβια, σκίουροι, έρμίνες κ.ά.).

Όρυκτός πλούτος. Υπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα με γαιάνθρακα πού τής δίνουν τήν πρώτη θέση στον κόσμο. Τά πετρέλαια τής δίνουν τήν πρώτη θέση στην Εύρώπη. Έχει ακόμα κοιτάσματα με βωξίτη, ψευδάργυρο, κασίτερο, χαλκό, χρυσό, μόλυβδο, άργυρο, πλατίνα, γραφίτη κ.ά.

Βιομηχανία. Χάρη στον όρυκτό πλούτο, τά καύσιμα ύλικά και τήν ύδροηλεκτρική ενέργεια πού παράγει από τά μεγάλα φράγματα, όπως είναι τών ποταμών Βόλγα, Δνείπερου κ.ά., ή ΕΣΣΔ έχει αναπτυγμένη βιομηχανία. Οί μεγαλύτερες βιομηχανίες είναι: ή μεταλλουργία, ή βιομηχανία χημικών προϊόντων, κλωστούφαντουργίας, αυτοκινήτων, τρακτέρ, δπλων, άεροπλάνων, πλοίων κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Οί ποταμοί και οί λίμνες συνδέονται συνήθως με διώρυγες και άποτελούν πλωτούς δρόμους, πού διευκολύνουν τή συγκοινωνία. Η άεροπορική έπίσης συγκοινωνία είναι αναπτυγμένη. Ό έμπορικός της

στόλος εξυπηρετεί τη διακίνηση τῶν ἐμπορευμάτων μὲ τὸ ἐξωτερικό. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένο.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει μερικά εἶδη βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἐξάγει πετρέλαιο, γεωργικά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα, μηχανῆς κάθε εἴδους, βιόνια σιδηροδρόμων κ.ἄ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Ἡ Ἐνωσις Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν -ΕΣΣΔ- ἀποτελεῖται ἀπὸ 15 ὁμόσπονδες Δημοκρατίες. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸ Β. Παγωμένο ὠκεανὸς ὡς τὸν Εὐξεινο Πόντο (Μαύρη θάλασσα) καὶ τὶς ὄροσειρὲς τῆς κεντρικῆς Ἀσίας καὶ ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Κατοικοῦν σ' αὐτὴ πάνω ἀπὸ 100 ἔθνη/ότητες καὶ λαοί: Ρῶσοι 50%, Οὐκρανοὶ 28%, Λευκορῶσοι, Οὐζμπέκοι, Τάταροι, Γεωργιανοί, Λιθουανοί, Ἑσθονοί, Ἀρμένιοι κ.τ.λ. Μιλοῦνται πάρα πολλῆς γλῶσσες καὶ διάλεκτοι. Οἱ Ρῶσοι εἶναι ὁμάδα Σλαβικῶν φυλῶν.

Πολίτευμα: Σοβιετικὴ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία.

Θρησκεία: Οἱ κάτοικοι τῆς ΕΣΣΔ εἶναι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κράτος καὶ αὐτοδιοικεῖται.

Στὸ εὐρωπαϊκὸ τμήμα τῆς ΕΣΣΔ περιλαμβάνονται:

1) **Ἡ Ρωσικὴ Ὁμόσπονδη Σοβιετικὴ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία** ποὺ κατέχει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς πεδιάδας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ μέρος τῆς Ἀσίας· περιλαμβάνει καὶ ἄλλες ἀυτόνομες Σοβιετικὲς Σοσιαλιστικὲς Δημοκρατίες καὶ οἱ σπουδαιότερες πόλεις στὸ εὐρωπαϊκὸ τῆς τμήμα εἶναι: **Ἡ Μόσχα**, πρωτεύουσα, κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Μόσχοβα. Εἶναι τὸ βιομηχανικὸ, ἐμπορικὸ, πολιτικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς ΕΣΣΔ. Στὴ Μόσχα ὑπάρχουν ἐκκλησίες μὲ μεγάλη ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀξία, ὅπως ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τὸ Κρεμλίνο, ἀνάκτορο τῶν Τσάρων κ.ἄ. Τὸ **Λένινγκραντ**, ἡ παλαιὰ Πετρούπολη, στὸ μυχὸ τοῦ Φιννικοῦ κόλπου στὸν ποταμὸ Νέβα. Κτίστηκε ἀπὸ τὸ Μέγα Πέτρο καὶ ἔχει Ναοὺς, Μουσεῖα, Βιβλιοθηκὲς κ.τ.λ. Τὸ **Βόλγκογκραντ** (Στάλινγκραντ) στὸ Βόλγα ποταμὸ, γνωστὸ ἀπὸ τὸ Β' παγκόσμιον πόλεμον.

2) Ἡ **Ἑσθονία** μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ταλλίν**. 3) Ἡ **Λεττονία** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Ρίγα**. 4) Ἡ **Λιθουανία** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Βίλνα**. Οἱ Ἑσθονοὶ ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Οἱ Λιθουανοὶ καὶ οἱ Λεττονοὶ στὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴ. Ἡ Ἑσθονικὴ γλῶσσα συγγενεὺς μὲ τὴ Φινλανδική. Μετὰ τὸ Β' παγκόσμιον πόλεμον ἡ Ἑσθονία, Λεττονία καὶ Λιθουανία, τὰ βαλτικὰ αὐτὰ κράτη, ἐνσωματώθηκαν στὴν ΕΣΣΔ καὶ ἀπετέλεσαν ἀυτόνομες Σοσιαλι-

Εικ. 35. Άποψη Μόσχας

στικές Δημοκρατίες της ΕΣΣΔ. 5) **Ή Λευκορωσία** με πρωτεύουσα τὸ **Μίνσκ**. 6) **Ή Οὐκράνία** με πρωτεύουσα τὸ **Κίεβο** στὶς δχθες τοῦ Δνείπερου. Άλλες πόλεις τῆς Οὐκράνίας εἶναι ἡ **Ή Οδησός**, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι-

νι τῆς ΕΣΣΔ στὸν Εὐξεινο Πόντο, ὅπου ἄλλοτε ἔμεναν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ὅπου ἰδρύθηκε ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία τὸ 1814, τὸ **Χάρκοβο**, μεγάλο συγκοινωνιακὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο. 7) Ἡ **Μολδαβία** μὲ πρωτεύουσα τὸ **Κίσινοφ**. Σ' αὐτὴ περιλαμβάνεται καὶ ἡ Βεσσαραβία. 8) Ἡ **Γεωργία**, μὲ πρωτεύουσα τὸ **Τμπλίσι**ν (Τιφλίδα). 9) Ἡ **Ἀρμενία**, πρωτεύουσα **Ἐριβάν**. 10) Τὸ **Ἀζερμπαϊτζάν**, πρωτεύουσα **Μπακού**.

Γενικὴ ἐπισκόπηση: Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα ὡς τὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὸν Εὐξεινο πόντο. Οἱ χῶρες τῆς Πολωνίας, Ρουμανίας, καὶ ΕΣΣΔ (Εὐρωπαϊκὸ τμῆμα) ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ πεδιάδες. Τὸ κλίμα τους εἶναι ἡπειρωτικὸ. Ἐξαιτίας αὐτοῦ οἱ χῶρες αὐτὲς παρουσιάζουν κοινὰ χαρακτηριστικὰ πού τις ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη.

Κοινὸ γνώρισμα ἐπίσης εἶναι ὅτι ἔχουν τὸ ἴδιο πολιτικοοικονομικὸ σύστημα.

Τὰ ἔλη πού ἀποξηράθηκαν καὶ οἱ περιοχὲς πού ἐκχερσώθηκαν ἔδωσαν στὴν καλλιέργεια μεγάλες ἐκτάσεις. Ἡ γεωργία βρίσκεται σὲ μεγάλη ἀνοδο, διότι ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς γίνεται μὲ ἐπιστημονικὸ καὶ μεθοδικὸ τρόπο.

Ὁ ἄνθρακας, τὸ πετρέλαιο, οἱ ἀτομικοὶ ἀντιδραστήρες, οἱ καταρράκτες καὶ τὰ μεγάλα φράγματα τῶν ποταμῶν δίνουν ἀφθονὴ ἐνέργεια πού μαζὶ μὲ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο βοήθησαν στὴ γρήγορη ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Τὰ γράμματα, οἱ ἐπιστῆμες καὶ οἱ τέχνες βρίσκονται σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο. Ἔτσι ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη, πού ἄλλοτε ἦταν καθαρὰ γεωργικὴ περιοχή, σήμερα βρίσκεται σὲ ὑψηλὸ βιομηχανικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πληθυσμός τής Εύρώπης. Στην ευρωπαϊκή ήπειρο κατοικούν σήμερα 651.668.000 άνθρωποι. "Όλες βέβαια οι περιοχές της δέν είναι κατοικημένες όμοιομορφα.

Διαμόρφωση έθνοτήτων. Οί λαοί τής Εύρώπης προέρχονται από τή λεγόμενη Ινδοευρωπαϊκή όμοεθνία, τήν όποία αποτελούν πολλοί και διάφοροι λαοί τής Γής, όπως οί 'Ινδοί, οί 'Αφγανοί, οί Πέρσες, οί Σλάβοι, οί 'Αρμένιοι, οί Γερμανικοί λαοί, οί Λατίνοι, οί Κέλτες, οί 'Ιλλυριοί, οί 'Ελληνες κ.ά. Οί λαοί αυτοί προήλθαν από τή διάσπαση του ίδιου λαού που κατά τούς προϊστορικούς χρόνους αποτελούσε μία έθνική και γεωγραφική ένότητα. 'Η πρώτη πατρίδα τών Ινδοευρωπαϊκών λαών ήταν ή βόρεια και κεντρική Εύρώπη. 'Εκεί διασπάστηκαν και άλλοι προχώρησαν προς τά άνατολικά ως τήν Περσία και τισ 'Ινδίες, άλλοι προς τά δυτικά και άλλοι προς τά νότια. 'Εγκαταστάθηκαν σε χώρες που ήταν άσφαλείς, διότι προστατεύονταν από όρη, μεγάλους ποταμούς ή θάλασσα και σιγά σιγά συγχωνεύτηκαν με τούς εντόπιους ή με εκείνους που ήλθαν άργότερα. 'Ετσι δημιουργήθηκαν νέοι λαοί, που έγιναν έθνη, δηλαδή είχαν κοινά, εκτός από τή γή που κατοικούσαν, τή γλώσσα, τή Θρησκεία, τήν οικονομία, τήν ιστορία και γενικά τόν πολιτισμό. "Όσοι όμως Ινδοευρωπαίοι εγκαταστάθηκαν σε χώρες όπου δέν υπήρχαν άσφαλή φυσικά όρια, πολεμούσαν συχνά με διάφορους λαούς. 'Ετσι σ' αυτές τισ χώρες γεννήθηκαν και εξαφανίστηκαν διάφορα κράτη κατά τισ διάφορες έποχές και από κάθε μία έποχή έμειναν μνημεία και ένθύμια λιγότερο ή περισσότερο σπουδαία.

Οί σημερινοί λαοί. 'Η Εύρώπη είναι χώρα τής λευκής φυλής. 'Επομένως από άνθρωπολογική πλευρά ή Εύρώπη είναι όμοιογενής όσο καμιά

άλλη περιοχή του κόσμου. Στην Ευρώπη οι άλλες φυλές έχουν ελάχιστα αντιπροσώπους.

Οι Λάπωνες, οι Φίννοι (Φινλανδοί), οι Έσθονοί, οι Μαγυάροι της Ουγγαρίας και οι Τούρκοι προέρχονται από τη μογγολική φυλή (κίτρινη) και οι γλώσσες τους δε μοιάζουν με τις ευρωπαϊκές.

Οι ινδοευρωπαϊκοί λαοί, ανάλογα με τη φυσική τους εμφάνιση, τη γλώσσα και τις παραδόσεις, χωρίζονται σε τέσσερεις ομάδες.

Α. Τήν ελληνική. Σ' αυτή ανήκουν οι Έλληνες που είναι κληρονόμοι του έλληνοχριστιανικού πολιτισμού.

Β. Τή νεολατινική. Σ' αυτή ανήκουν οι Ίταλοί, οι Ίσπανοί, οι Πορτογάλοι, οι Γάλλοι, ένα μέρος από τους Βέλγους και οι Ρουμάνοι. Όλοι αυτοί οι λαοί είναι κληρονόμοι του αρχαίου έλληνορωμαϊκού πολιτισμού.

Γ. Τή γερμανική. Σ' αυτή ανήκουν οι Άγγλοσάξωνες, δηλαδή οι Άγγλοι, Σκωτοί και Ίρλανδοί, οι Δανοί, οι Νορβηγοί, οι Σουηδοί, οι Αυστριακοί, οι Γερμανοί, οι Όλλανδοί, οι Ίσλανδοί και οι περισσότεροι από τους Έλβετους. Οι λαοί αυτοί βοήθησαν στην εξάπλωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τις αποικίες που ίδρυσαν. Άκόμα προόδευσαν πάρα πολύ στις επιστήμες, τη βιομηχανία και το εμπόριο.

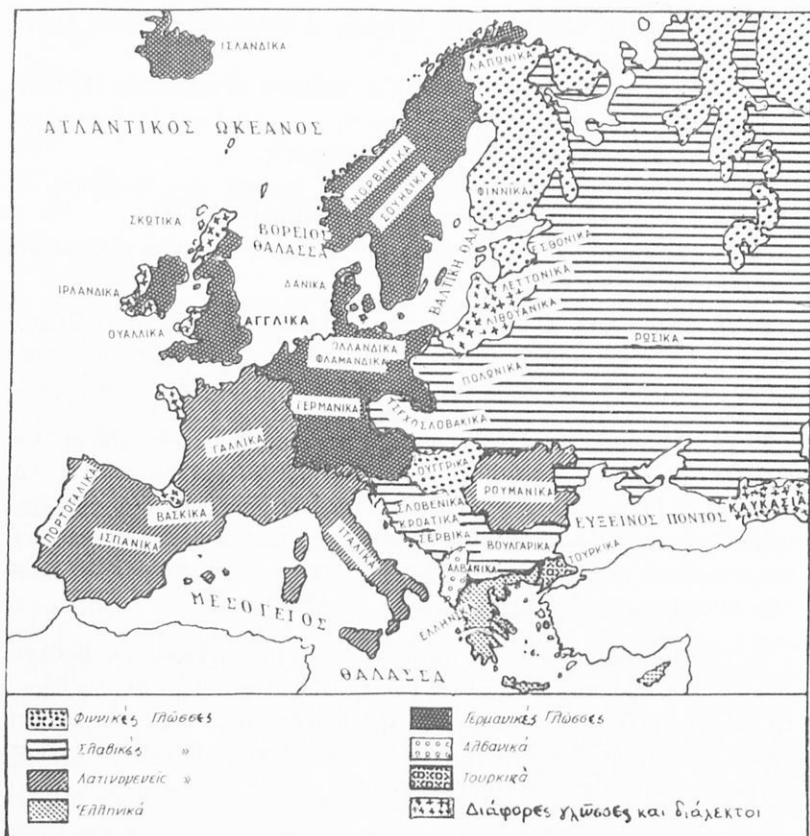
Δ. Τή σλαβική. Στην ομάδα αυτή ανήκουν οι Γιουγκοσλάβοι, Βούλγαροι, Τσεχοσλοβάκοι, Πολωνοί και Ρώσοι. Οι λαοί αυτοί δεν άκολουθησαν τό γρήγορο ρυθμό της ευρωπαϊκής προόδου επειδή δε δέχτηκαν την επίδραση του λατινικού πολιτισμού και επειδή υπέφεραν από κατακτήσεις ασιατικών λαών, λιγότερο πολιτισμένων.

Γλώσσες. Σήμερα οι Ευρωπαίοι μιλούν γλώσσες και διαλέκτους που φτάνουν τις 120. Μερικές μάλιστα άπ' αυτές τις μιλούν σ' όλο τον κόσμο. Τα 9/10 των ευρωπαϊκών γλωσσών προέρχονται από την ινδοευρωπαϊκή γλώσσα. Παρουσιάζουν πολλές όμοιότητες μεταξύ τους που έρευνά ή Συγκριτική Γλωσσολογία και που δείχνουν την κοινή καταγωγή πολλών ευρωπαϊκών λαών.

Στή διαμόρφωση των γλωσσών της Ευρώπης μεγάλο ρόλο έπαιξαν ή αρχαία ελληνική γλώσσα και ή λατινική.

Τις ευρωπαϊκές γλώσσες μπορούμε να τις χωρίσουμε στις εξής βασικές.

Α. Νέα ελληνική. προέρχεται από την αρχαία ελληνική.

Χάρτης 31. Οι ομιλούμενες γλώσσες στην Ευρώπη

Β. Νεολατινικές: αυτές είναι η Ιταλική, γαλλική, Ισπανική, πορτογαλική και ρουμανική.

Γ. Γερμανικές: αυτές είναι η γερμανική, αγγλική, δανική, σουηδική, νορβηγική, Ισλανδική και η όλλανδική. Όλες προέρχονται από την αρχαία γερμανική γλώσσα, που διαδόθηκε κατά τον Μεσαίωνα.

Δ' Σλαβικές: Σ' αυτές ανήκουν η ρωσική, πολωνική, τσεχοσλοβακική, σερβική, σλοβενική και η βουλγαρική.

Τις άλλες γλώσσες τις μιλούν διάφοροι ευρωπαϊκοί λαοί που έχουν διαφορετική καταγωγή και αποτελούν μειονότητες.

Ἡ οἰκονομία τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ περισσότερο πυκνοκατοικημένη ἡπειρός, μολονότι δὲν εἶναι ἡ πλουσιότερη. Εἶναι ἡ ἡπειρος ποὺ κατέχει καὶ σήμερα δεσπόζουσα θέση στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Γῆς.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ γεωργία εἶναι τὸ ὑπόδειγμα μιᾶς πολὺ ἀναπτυγμένης καὶ σύγχρονης γεωργίας. Ὁ βασικὸς χαρακτήρας τῆς εἶναι μιὰ πολύμορφη καλλιέργεια ποὺ συνδυάζεται μετὰ τὴν κτηνοτροφία. Σὲ πολλὰς περιοχὰς γίνονται ὑπόδειγματικὲς καὶ ἐντατικὲς καλλιέργειες ποὺ δίνουν, κατὰ μέσο ὄρο, τίς καλύτερες συγκομιδὰς τοῦ κόσμου. Ἡ Εὐρώπη παράγει ὄλα ἐκεῖνα ποὺ μποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν στὴν Εὐκρατὴ ζώνῃ καὶ μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ καλλιεργοῦνται στὶς θερμὰς χῶρες, ὅπως ρύζι, βαμβάκι, ἐσπεριδοειδῆ κ.ἄ. Καλλιεργεῖται τὸ σιτάρι, ποὺ ἡ καλλιέργειά του στὶς εὐφορότερες περιοχὰς συνδυάζεται μετὰ τὴν καλλιέργεια τῶν τεύτλων. Στὰ φτωχότερα ἐδάφη καλλιεργεῖται ἡ σίκαλη σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὴν καλλιέργεια τῆς τατάτας. Ὁ ἀραβόσιτος καλλιεργεῖται κυρίως στὴ νότια Εὐρώπη καὶ μόνο κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἄρχισε νὰ καλλιεργεῖται καὶ πρὸς τὰ βόρεια.

Πολὺ μεγαλύτερη σπουδαιότητα ἔχουν οἱ συχνὲς καλλιέργειες τῶν κηπευτικῶν καὶ τῶν ὀπωροφόρων καθὼς καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

Παρ' ὄλα αὐτὰ ἡ Εὐρώπη δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ θρέψει τὸν πληθυσμὸ τῆς καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι πυκνός, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ οἱ Εὐρωπαῖοι βελτιώνουν συνέχεια τὴ διατροφή τους.

Εἰσάγει λοιπὸν γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς δημητριακά, ζάχαρη, κρέατα καὶ διάφορα τροπικὰ προϊόντα, ὅπως καφέ, τσάι, κακάο, καρποὺς τροπικῶν χωρῶν κ.ἄ. Εἰσάγει ἀκόμα γεωργικὰ προϊόντα ποὺ προορίζονται γιὰ τὴ βιομηχανία, ὅπως καουτσούκ, βαμβάκι, μαλλιὰ κ.ἄ.

Ἡ βιομηχανικὴ δραστηριότητα κυριαρχεῖ στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Εὐρώπης. Τὰ βιομηχανικὰ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα ξεχωρίζουν γιὰ τὴν ποιότητά τους. Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Εὐρώπης ὀφείλεται: α) **στὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο τῆς**, β) **στὴν ἀφθονία τοῦ ἀνθρακα καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ** καὶ γ) **στὸ μεγάλο ἀριθμὸ ἐργατῶν.**

Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα: μεταλλουργικά, ὕφαντικά, χημικά κ.τ.λ. εἶναι ὑπεραρκετὰ γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς Εὐρώπης καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ μεγάλες ποσότητες. Αὐτὸ μετὰ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου γίνεται δυσκολότερο, διότι καὶ οἱ ἄλλες περιοχὰς τῆς Γῆς ἐκβιομηχανίζονται με ἀποτέλεσμα νὰ προμηθεύονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη λιγότερα βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἡ Εὐρώπη περιορίζεται στὴ δική της ἀγορὰ καὶ

ή κατανάλωσή της μπορεί να αυξηθεί με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου όρισμένων χωρών.

Ή οικονομική συνεργασία των Ευρωπαϊκών χωρών. Οι διάφορες οικονομικές δυσχέρειες, που συναντά ή Εύρώπη, καθώς και οι δυσκολίες για την προμήθεια πρώτων ύλων και την εξεύρεση έργων, δημιούργησαν την ιδέα της Ευρωπαϊκής οικονομικής ένότητας (Κοινή Άγορά). Γίνονται μεγάλες προσπάθειες για μιá οικονομική ένοποιήση από ομάδες κρατών. Μ' αυτή επιδιώκουν την ελεύθερη κυκλοφορία των έμπορευμάτων και των ανθρώπων. Αυτό προϋποθέτει την κατάργηση των δασμών με τους όποιους κάθε κράτος προστατεύει τá βιομηχανικά και γεωργικά του προϊόντα.

Οικονομικοί συνασπισμοί. Ή Γαλλία, ή Όμοσπονδιακή Δυτική Γερμανία, ή Ήταλία, τó Βέλγιο, ή Όλλανδία και τó Λουξεμβούργο άπετέλεσαν στην άρχή την ομάδα των έξι, που ίδρυσε τρεις οικονομικές κοινότητες.

1. Τόν Αύγουστο του 1953 την **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ).** Βασικός σκοπός της Ε.Κ.Α.Χ. είναι ή δημιουργία κοινής άγοράς για τá προϊόντα της δικαιοδοσίας της. Κάθε μέλος μπορεί να προμηθεύεται άνθρακα και μεταλλεύματα που έχει άνάγκη από τά έδάφη των χωρών που ένóθησαν στην κοινότητα. Επίσης έχει δικαίωμα να πωλήσει ελεύθερα τó χάλυβά του ή τó χυτοσίδηρό του χωρίς ύποχρέωση δασμού.

2. Τόν Ήανουάριο του 1958 ίδρύθηκε ή **Ευρωπαϊκή Κοινοπραξία Άτομικής Ένέργειας (Εύρατόμ).** Τά έξι κράτη ύποχρεώθηκαν να θέσουν σέ κοινή χρήση τά κοιτάσματα του Ούρανίου και να δημιουργήσουν άτομικά έργαστάσια και έργαστήρια, ώστε μελλοντικά να λυθεί τó πρόβλημα της παραγωγής ένέργειας.

3. Τόν Ήανουάριο του 1958 ίδρύθηκε ή **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).** ή **Ευρωπαϊκή Κοινή Άγορά.** Μ' αυτή επιδιώκεται ή πολιτική και οικονομική ένοποιήση των δημοκρατικών χωρών της Εύρώπης. Πρωταρχικός σκοπός της είναι ή διαρκής βελτίωση των δρων διαβίωσης και άπασχολήσεως των λαών των κρατών-μελών.

Ή Ε.Ο.Κ. έχει σκοπό να εξασφαλίσει μιá συνεχή και ισόρροπη οικονομική επέκταση, να άδηγήσει στην άνύψωση του βιοτικού επιπέδου και να

δημιουργήσει πιο στενές σχέσεις μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν.

Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν αὐτοὶ οἱ σκοποὶ τῆς Ε.Ο.Κ. προβλέπεται: 1) ἡ κατάργηση τῶν τελωνειακῶν δασμῶν μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν, 2) ἡ καθιέρωση κοινοῦ δασμολογίου καὶ κοινῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς πρὸς τὰ ἄλλα κράτη, 3) ἡ κατάργηση μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν τῶν ἐμποδίων ποῦ ὑπάρχουν στὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν προσώπων, 4) ἡ καθιέρωση κοινῆς πολιτικῆς στὸν τομέα τῆς γεωργίας, 5) ἡ καθιέρωση κοινῆς πολιτικῆς στὸν τομέα τῶν μεταφορῶν κ.τ.λ.

Ἡ Ἑλλάδα ἔγινε μέλος τῆς Κοινότητος τὴν 1η Νοεμβρίου τοῦ 1962. Ἀπὸ τότε ὁμως καθυστέρησε ἡ πλήρης ἔνταξή της στὴν Ε.Ο.Κ. Σήμερα μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας ἀποφασίστηκε νὰ ἀρχίσουν οἱ διαδικασίες ποῦ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὀριστικὴ ἔνταξή της ὡς πλήρους μέλους. Αὐτὸ δὲ θὰ βραδύνει.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὁμάδα τῶν κρατῶν ποῦ ἀναφέραμε μιὰ ἄλλη ὁμάδα ἀπὸ ἑπτὰ κράτη (Ἀυστρία, Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Ἑλβετία, Πορτογαλία καὶ Μ. Βρεταννία) ἴδρυσε τὸ 1960 τὴν **Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν (Ε.Ζ.Ε.Σ.)**. Σκοπὸς της εἶναι ἡ βαθμιαία κατάργηση τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν καὶ τοῦ δασμολογίου. Στὸ συνασπισμὸ αὐτὸ προσχώρησε καὶ ἡ Φινλανδία τὸ Μάρτιο τοῦ 1961. Οἱ δασμοὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1963 εἶχαν ἐλαττωθεῖ κατὰ 50%.

Τέλος οἱ σοσιαλιστικὲς χῶρες ἴδρυσαν τὴν ΚΟΜΕΚΟΝ, μιὰ οικονομικὴ ὀργάνωση ποῦ συνδυάζεται μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τεχνικῆς καὶ οικονομικῆς πείρας καὶ μετὰ ἀμοιβαία βοήθεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Ἡ σειρά τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν σύμφωνα μέ τόν πληθυσμό και τήν ἔκταση

Σύμφωνα μέ πληθυσμό	Σύμφωνα μέ τήν ἔκταση	Κράτη	Πληθυσμός	Ἐκταση σέ Km ²	Κάτοικοι σέ κάθε Km ²
1	1	Εὐρωπαϊκή Ρωσία	179.000.000	5.571.000	32,1
2	10	Δυτική Γερμανία	61.000.000	248.557	245,4
3	11	Ἡνωμένο Βασίλειο	56.427.000	244.013	231,2
4	8	Ἰταλία	55.023.000	301.225	182,6
5	2	Γαλλία	52.913.000	547.026	96,7
6	3	Ἰσπανία	35.433.000	504.750	70,19
7	7	Πολωνία	33.841.000	312.677	108,22
8	9	Γιουγκοσλαβία	21.323.000	255.804	83,55
9	13	Ρουμανία	21.178.000	237.500	89,17
10	17	Ἀνατολική Γερμανία	17.193.000	108.178	158,93
11	15	Τσεχοσλοβακία	14.757.000	127.869	115,40
12	24	Ὁλλανδία	13.599.000	40.844	332,94
13	19	Οὐγγαρία	10.534.000	93.030	113,23
14	25	Βέλγιο	9.846.000	30.513	322,68
15	14	Ἑλλάδα	8.930.000	131.944	67,68
16	16	Βουλγαρία	8.739.000	110.912	79,21
17	20	Πορτογαλία	8.762.000	92.082	95,15
18	4	Σουηδία	8.291.000	449.750	18,43
19	21	Αὐστρία	7.538.000	83.849	89,89
20	23	Ἑλβετία	6.420.000	41.288	155,49
21	22	Δανία	5.026.000	43.069	116,69
22	5	Φινλανδία	4.652.000	337.009	13,80
23	6	Νορβηγία	4.007.000	324.219	12,35
24	22	Ἴρλανδία	3.131.000	70.283	44,54
25	26	Ἀλβανία	2.482.000	28.748	86,33
26	27	Λουξεμβούργο	342.000	2.586	132,25
27	28	Μάλτα	329.000	316	1041,13
28	18	Ἰσλανδία	216.000	103.000	2,9
Σύνολο			651.668.000	10.442.041	62,408

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωλογία - Όρυκτολογία, Κ. Κτενᾶ.
2. Γεωλογία. Γεωργαῶ.
3. Γενική Γεωλογία. Κυρ. Θεοδωρακάκου.
4. Στοιχεῖα Τεκτονικῆς Γεωλογίας. Π. Ψαριανοῦ - Ν. Μανωλέσσου.
5. Περιλήψεις Ὑδρογεωλογίας. Π. Ψαριανοῦ.
6. Σεισμολογία. Ἀγγέλου Γαλανοπούλου.
7. Κοσμογραφία. Νικ. Νικολάου.
8. Ἡ Σελήνη. Οὐίλλιαμ Ε. Χάουρτ.
9. Προωθητικὰ συστήματα πυραύλων καὶ Διαστημοπλοίων. Ἄνδρ. Παπαθανασίου.
10. Γεωγραφία Εὐρώπης. Εὐαγγέλου Σταμάτη.
11. Γεωγραφία Εὐρώπης. Π. Ἡλιοπούλου.
12. Παγκόσμιος Εἰκονογραφημένη Γεωγραφία Ἄτλας. Τόμος Γ. Λεωνίδα Κούβαρη. Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἄφοι - Συρόπουλοι καὶ Κ. Κουμουνοῦρέας.
13. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία. Π. Δρανδάκη.
14. Mondo vivo geografia per glistituti Magistali, Roberto Zampilloni - Milano.
15. Παγκόσμιος Γεωγραφικὸς Ἄτλας. Σπ. Δημητράκου.
16. Geographie Rene Oudin, Armand Colin 4.
17. Nuovo atlante geografico, Alberto Moli - Torino.
18. Foyler, Modern School Atlas.
19. Der Lebenstau des Menschen. Georg Westermann Verlag.
20. Ἡ Γῆ εἰς τὸ Διάστημα 1970 τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (U.S.I.S.).
21. International women's year, thirtieth anniversary of the United Nations, 1975.
22. World Bank Atlas. (population, per capita product and growth rates), published by the World Bank, 1974.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΡΩΠΗ

Σελίδα

Γενικά-Θέση-Σύνορα-Όριζόντιος και κάθετος διαμελισμός ...	5-11
Υδρογραφία-Κλίμα-Πανίδα-Χλωρίδα	11-18

I. ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά-Μορφή του εδάφους-Κλίμα-Νερά-Βλάστηση	19-21
Η Μεσόγειος θάλασσα	21
Γενική επισκόπηση και συμπέρασμα	21
Η Βαλκανική Χερσόνησος	22
Ευρωπαϊκή Τουρκία	26
Βουλγαρία	28
Γιουγκοσλαβία	33
Αλβανία	39
Ιταλική Χερσόνησος	43
Ιταλία	43
Άγιος Μαρίνος	50
Βατικανό	51
Ισπανική Χερσόνησος	52
Ισπανία	54
Πορτογαλία	57
Ανδόρα	59
Γιβραλτάρ	59

II. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά-Μορφή του εδάφους-Υδρογραφία-Κλίμα-Βλάστηση	60
Γερμανία	62
Δυτική Γερμανία	65
Ανατολική Γερμανία	70
Ελβετία	71
Λιχτενστάιν	75
Αυστρία	75
Ούγγαρία	79
Τσεχοσλοβακία	81

III. ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	88
Γαλλία	89
Μονακό	95
Λουξεμβούργο	96
Βέλγιο	96
Όλλανδία	101
Μπενελούξ	106
Μεγάλη Βρεταννία	107
Ίρλανδία	112

IV. ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	115
Δανία	117
Νορβηγία	121
Σουηδία	123
Φινλανδία	126
Λαπωνία	130
Ίσλανδία	131
Γενική επισκόπηση	133

V. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	134
Πολωνία	135
Ρουμανία	139
Ε.Σ.Σ.Δ	143
Γενική επισκόπηση	149

VI. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οί λαοί της Εύρώπης	150
Οί σημερινοί λαοί	150
Γλώσσες	151
Ή οικονομία της Εύρώπης	153
Ή οικονομική συνεργασία τών Εύρωπαϊκών χωρών	154
Οικονομικοί συνασπισμοί	154

ΕΚΔΟΣΗ ΙΑ' 1980 (VI) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 160.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3402/23.4.1980

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Χ. Π. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Α. Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

